ANECDOTA

MEDICA GRAECA.

ANECDOTA
MEDICA GRAECA

e Codicibus MSS. expromsit

F. Z. ERMERINS,

MED. DOCT.

LUGDUNI BATAVORUM,

APUD S. ET J. LUCHTMANS,

ACADEMIAE TYPOGRAPHOS.

MDCCCXL.

L. S.

Accipis, L. B., opusculorum nonnullorum de rebus medicis, quae ad hunc usque diem in Bibliothecis latuerunt, editionem; quae quo modo nata sit, quos complectatur libellos, qua ratione et quo consilio in lucem emittatur, paucis est declarandum.

Quod attinet ad occasionem opellae in his edendis positae, quum anno superiori fere tres menses Parisiis transigerem, eo maxime consilio ut Aretaei Codd. MSS., quos habet Bibliotheca Regia, conferrem, (quippe in recensendo textu huius auctoris in perpaucis medicis Graecis praestantissimi iam mea opera qualiscumque versatur), collatis his libris circumspiciebam, num quid opusculi inediti invenirem, quod per angustos temporis tunc mihi restantis fines descri-

bere liceret. Itaque primum, quem Lugduni-Batavorum aliquando descriptum mecum portaveram, Theophili librum *de pulsibus* cum MSS. Parisiensibus comparavi; tum Leonis cuiusdam *conspectum Medicinae* et incerti auctoris fragmentum *de cibis*, denique nescio cuius Hippocratis *epistolam ad* Ptolemaeum e codicibus depromsi et domum reversus ita adornavi, ut typis mandari posse viderentur.

Tenes L. B. editionis huius originem: de singulis scriptionibus editis paullo uberius exponam.

Theophili Protospatharii scripta recensentur a Fabricio *Bibl. Gr.* Vol. XII. p. 648 seqq. Ed. antiquae, Schoell. *Gesch. der Gr. Litt.* Vol. III. p. 478. Choulant *Bücherkunde für die ältere Medizin.* p. 88. Qui postquam de his monuerunt, medicus eruditissimus Dietzius Graece edidit tum aliorum, tum Theophili nostri Scholia in Hippocratem. Iam vero, quod caput est, inter eius opera refertur tractatus quidam *de pulsibus*, Philareti nomen prae se ferens et Latine tantum editus coniunctim cum libello Theophileo *de urinis*. Uterque occurrit quum in vetustissima collectione scriptorum medicorum, quae *Articella* s. *artis cella* audit, tum in Henr. Stephani *Artis Medicae principibus post* Hippocratem *et* Galenum Vol. II. p. 843. ad calcem

Aëtii. Philareti tractatum illum Fabricius l. l. in aliis MSS. Theophilo tribui refert et hoc nomine Latine redditum esse a Pontio Virunio *Tarvisino*; quod num verum sit dubito, quandoquidem Virunii versio haec Fabricio ipsi est eadem quae in *Articella* habetur, ubi non Theophili nomen legitur, sed Philareti. Dietzius in Praefatione ad Scholia a se edita Vol. II. pag. IX: « Libellum, inquit, Theo-« phili de pulsibus nondum Graece editum primum « tunc edam." Ita ut hic etiam Latine editum Philareti opusculum idem esse credidisse videatur atque ineditum Theophili de eodem argumento.

Ipse his viris auctoribus primum idem sum opinatus: postea tamen comperi Latinum illum libellum a Theophileo meo quam longissime distare; quod ut omnibus pateat, principium eius, quale in *Artis cella* legitur, ed. Venetiis 1487, quum liber sit longe rarissimus, hîc describo cum locis paucis e fine:

« Incipit liber pulsuum Philareti.

« Intentionem habemus in praesenti conscriptione de « pulsuum negocio compendiosam exponere traditio-« nem et dicere primum quid sit pulsus et quae uti-« litas pulsus, et quid sit arteria et quare dicatur « arteria et unde exoriatur. Incipiendum est ergo a

« primo. Quid est pulsus? Pulsus est motio cordis et
« arteriarum, quae secundum diastolen et systolen fit
« ad frigidationem caloris innati et egestionem fumo-
« sarum superfluitatum. Quot sunt efficientia pulsum?
« Tria: virtus faciens motionem, utilitas inducens et
« instrumentum obediens. Quid est arteria? Arteria
« est corpus oblongum, rotundum adinstar canalis,
« duabus tunicis consistens, a corde incipiens et in
« omne corpus divisum, aërem et spiritum vitalem
« continens cet."

Ita se habet initium; en finem!

« Quid differt caprisans a bis pulsante? Quod ca-
« prisans quidem in una diastole differenter motiones
« facit, ut capra sursum saliens bis saltat pedibus in
« aërem: hic vero fit coacta virtute et gravata ab
« aliqua causa et tribulante eam: bis vero pulsans bis
« et idem pulsat percussionem: hic vero fit propter
« duriciam corporis arteriae; repercutiente enim et
« rursus currente violenter spiritu in secundam venit
« percussionem, ut in incudem malleus. Quid dif-
« fert vermiculosus a formicante? Quoniam vermi-
« culosus quidem plurimum convertitur et venit ad
« melius et manifestam magis habet inaequalitatem;
« formicans vero non contenta iam virtute sed disso-

« luta et deleta fit et mortem significat. Et haec no-
« bis de pulsu ad praesens sufficiant."

Haec cum libello ab Albano Torino in Latinum sermonem converso et inter Stephani *artis medicae principes* relato comparanti ultro patebit ambos, quoad res spectabit, inter se convenire, eo vero nomine differre, quod tractatus in *Articella* obvius in interrogationum et responsionum formam est redactus, non item alter Torini. Hos autem qui cum Theophileo, quod edo, opusculo componet, ab isto admodum illos diversos esse videbit.

Quum igitur propterea modo Philareti liber Theophilo tribui videatur, quod cum huius opere *de urinis* coniunctus sit repertus, mihi quidem dubium est, num maiori iure illud *de pulsibus* opusculum huic tribuas, quam quod ego nunc in lucem emitto: quin etiam, fatebor enim, verosimilius iudico meum hunc libellum Theophilo auctori deberi, quam alterum, hisce de causis: Primum quidem huius nomine inscribitur in pluribus codicibus: tum in Introductione sunt quaedam cum aliis in Introductione in Theophili librum *de urinis* satis congruentia: finis denique, quo auctor Christo gratias agit, cum eiusdem generis pietate Theophili in libris *de partibus corporis humani*, *de urinis*, prodita perbelle convenit. Nec tamen ni-

mis id urgeo, quum medicos istos recentiores, qui omnes propemodum uno ore, maxime Galeni, loquuntur, inter se sermone distinguere res sit profecto haud ita facilis. At ne cui mirum videatur Philaretum quemdam unicum *de pulsibus* opusculum reliquisse, moneo etiam Marcisii cuiusdam tractatum περὶ σφυγμῶν in Cod. Par. 2307. superesse, et similem tertium Callisti Mercurii in MS. 2315, neque ulla tamen alia, quod sciam, horum opuscula inveniri.

Refert Fabricius p. 653 l. l. apud Nesselium Theophili *de pulsibus* initium hoc esse: τί ἐςι σφυγμός; — Eodem modo incipit in Cod. Par., quem littera E notavi, in quo ante vulgatum in ceteris MSS. initium quaestiones permultae et responsiones et definitiones leguntur, perinde atque in medio libro, sicuti in varr. lectt. subinde adnotavi. Pari modo in Cod. Par. 2219. interrogationum, cet. plenum me videre memini Palladii s. Stephani libellum *de febrium differentiis*, quam rem inde explicandam existimo, quod recentissimi Graeci eiusmodi compendia discipulorum in usum in hanc formam redegerint.

Pergo ad Leonis *Synopsin*, de qua, quum perpauca cognoverim, perpauca etiam habeo dicenda. Eius mentio fit apud Fabricium l. l. Vol. XII. p. 781,

et apud Du Cangium in Catalogo scriptorum ineditorum ab ipso ad Glossarium condendum adhibitorum p. 28. Quaestionem de huius aetate intactam relinquo, quia hac de re nihil admodum comperi, e quo quando inciderit conficiam: labentis sane Graecitatis auctorem esse ultro patet.

Sequitur *Incertus auctor de cibis*, quem memorat Fabricius l. l. p. 780, et Du Cangius in Indice isto p. 38. Hic tamen compendium, in quo equidem *Κωνςαντίνου* nomen latere arbitror, legit *κύϱιον*; ceterum idem, quem adhibuit Du Cangius, codex a me descriptus est; nam in *πίνακι* codicis ipsius viri celeberrimi manu exarato eodem numero 2147. hic liber insignitur, quo in illo Indice. Ex inscriptione constat excerptum esse e libro de medicina ad Constantinum Pogonatum, cui hic dicatus fuerit, ut puto, perinde ac Theophanis Nonni ille Constantino Porphyrogenneto. Praeterea, quantum coniicere licet ex exiguo loco, quem capita de alimentis in eiusmodi operibus de universa arte medica occupare solent, fuerint haec nostra desumta e satis amplo volumine. Constantinum Pogonatum ab anno 668—685 (*)

(*) Vide Theophan. de vit. *Const. Pog.* ad annum huius aetatis 27.

imperium tenuisse constat, ita ut opus illud scriptum sit circa THEOPHILI et STEPHANI et PAULI AEGINETAE aetatem. Occurrunt tamen recentioris temporis vocabula plurima, qualia apud PAULUM, qui etiam inferior quam huius anonymi aetas fuisse videtur, frustra quaesiveris. Res autem me iudice facilis est intellectu: nempe ipse ille, qui haec fragmenta recentissimo tempore e syntagmate, quod admirabatur tamquam *σαφῶς πονηθὲν παρὰ ἀνδρὸς σοφωτάτου*, descripsit, lapsae Graecitatis voces permultas invexerit. Codex ipse vitiis scripturae adeo contaminatus est, ut lectu fuerit difficillimus, neque ego certe sine AËTIO aliisque collatis intelligere potuissem.

Ultimo loco dicendum de HIPPOCRATIS scilicet Epistola ad Regem PTOLEMAEUM, de qua monuit nuperrimus operum HIPPOCRATIS editor, LITTRÉUS, in elencho Codd. patris huius artis nostrae medicae, quam editioni praemisit. Distinguit vir doctissimus duas ad PTOLEMAEUM epistolas, alteram, cui exordium: *Τῆς σῆς ὑγείας, ὦ βασιλεῦ κ. τ. λ.* p. 514. et *Ἐπιμελούμενοι τῆς σῆς ὑγείας, ὦ βασιλεῦ, κ. τ. λ.* p. 537, alteramque, quam ipse nunc exhibeo. Priorem illam aliquo abhinc tempore mihi descripsi e Cod. VULCANII 56. Bibl. Lugduno-Batavae: postea editam esse vidi in *Anecdotis Graecis* celeberrimi BOISSONADII Vol. III.

p. 422—428. Monet editor in Cod. 2301. fraudem iam suboluisse scribae, ut qui annotet *συνταγμάτιόν τι ἀπιθάνως ἐπιγραφόμενον Ἱπποκράτους κ. τ. λ.* Idem observavi in MS. Vulcanii, ubi in margine rubris literis picta quaedam, quorum initium perquam obscure scriptum: *σῆ* (i. e. *σημείωσαι* vel *σημειωτέον*. vide Bastium ad *Greg. Cor.* p. 216 sq.) *ὅτι ὁ Ἱπποκράτης Ἀιολεὺς ὑπῆρχε· πῶς ὁ παρὼν Ἱπποκράτης γράφων κοινῶς φαίνεται; οὐκ ἦν ἡ συγγραφὴ τοῦ Ἱπποκράτους. νόθος ἐςί.* Boissonadius dein pergit: « Sed reponi potest « aetate Ptolemaei Medicum vixisse, cui nomen fue- « rit Hippocrates, ac Cos patria: quod praefracte « negare nolim. Iam in ipsum inquirere Ptole- « maeum, quis e tot Ptolemaeis fuerit, prorsus fri- « volum opinor. Indubitanter quidem Lemonius vel « Boivinus, in Fabr. *Bibl. Gr.* XI. p. 5. scripsit « Ptolemaeum esse Aloritem Macedoniae Regem, « quem vellem id vel verbulo confirmasset (*). Exstare « videtur in aliquo epistola codice sub nomine Dio- « clis ad Antigonum Regem, si quidem id tituli ver- « sioni Latinae est impositum, quae Meletio de Stru- « ctura Hominis addita fuit, vide Hasium in *Not.*

(*) Id forte e mensium nominibus Macedonicis coniecit.

« MSS. T. IX. 11. p. 130, a quo etiam didici Epi-
« stolae ipsi Dioclis in Cod. 1631. duplex fuisse prae-
« fixum nomen et Dioclis et Hippocratis, hocce sci-
« licet modo: Ἐπιςολὴ καὶ διαθήκη Διοκλέους καὶ Ἱπ-
« ποκράτους προφυλακτικὴ περὶ τῆς ὑγιείας πρὸς Ἀντί-
« γονον τὸν βασιλέα. Quum sit utriusque Epistolae
« magna circa argumentum eiusque tractationem si-
« militudo, hinc nominum confusio." Haec Boissonadius. Quae de argumenti harum Epistolarum similitudine monet, ea profecto sunt verissima: novi enim quinque Epistolas eiusmodi inter se maxime congruentes. Prima est Dioclis, quae dicitur, Epistola, quae in Pauli Aeginetae editionibus circumfertur et exstat in Fabr. *Bibl. Gr.* Vol. XII. p. 585: altera Hippocratis personati a Boissonadio edita: tertia adscripta eidem Hippocrati, quam ego e MSS. depromsi: quarta Epistola Latina *de sanitate tuenda* ad Antiochum Regem, Largo Designatiano interprete, Hipp. Ed. Lind. I. p. 646: postremo quinta Hippocratis *de sanitate tuenda* ad Mecenatum, eodem interprete, ibid. p. 650: cuius exemplar a Lindeniano valde diversum item Latinum habetur in MS. Vossiano Q. 13: inscriptio haec est in Cod. I.: « Yppocrates Mecennati suo salutem." Omnes hae Epistolae, quamquam minime ad verbum inter se

conveniunt, tamen adeo alia aliam referunt, ut communem quamdam originem facillime agnoscas: differt a reliquis maxime ea, quam ipse nunc primum in his Anecdotis Medicis in lucem edo.

Haec sunt, quae de singulis opusculis habebam dicenda: illam autem in edendo rationem tenui, ut manifesta librariorum σφάλματα eluerem, quo loco opus videretur de emendatione monerem, adposita Codicis lectione, et ut ubi plura adhiberem MSS. lectionis varietatem omnem textui subiicerem. Latine hos libellos verti praesertim Luchtmansiis, Bibliopolis honestissimis, id flagitantibus, quo vendibiliores essent. Postremo paucissimas notulas, ubi res id postulare videbatur, adscripsi et Indicem Graecitatis subiunxi.

In lucem emitto haec opuscula, quia, quamvis ea haud adeo magni faciam, quod lubens profiteor, digna tamen visa sunt, quae in publicum prodirent, ut ad aliorum interpretationem faciliorem reddendam adhiberi possent. Nec vero infitias eo simul id me spectasse, ut in hoc leviori labore suscipiendo veluti virium periculum facerem, unde ad alia maiorisque illa momenti edenda transeundum.

Superest, ut gratias agam viris duobus Celeberrimis Hasio et Geelio, de me studiisque meis optime

meritis. Hasius MSS. Bibliothecae Regiae Graecis conservandis Praefectus commorantem me Parisiis et aliis officiis et facilitate in Codd. suppeditandis adiuvit. Eadem humanitate Geelius me incognitum sibi hominem excepit, thesauros Bibliothecae Lugduno-Batavae mecum benevole communicavit et in paranda hac editione consiliis mihi adfuit. Utrumque bonarum literarum antistitem ut animi grati significationem benevole accipiat etiam atque etiam rogo.

Tu, L. B., vale!

Scripsi Medioburgi ipsis Idibus Maiis MDCCCXL.

THEOPHILI,

PROTOSPATHARII REGII ET ARCHIATRI

LIBER

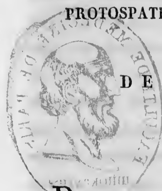
DE PULSIBUS.

THEOPHILI,

PROTOSPATHARII REGII ET ARCHIATRI

LIBER

DE PULSIBUS.

Duos quidem cordis esse ventriculos, sinistrum et dextrum, ac sinistrum multum spiritum continere, sanguinem vero paucum, dextrum contra sanguinem multum, spiritum paucum, atque utrumque ex eo, quod quantitate superius est, nomen habere unicuique rerum perito ex anatome patet. Praeterea a sinistro ventriculo magnam oriri arteriam, aortam vocatam, veluti truncum quemdam in multas scissum arterias maiores et minores ad vitam per totum corpus diffundendam, itidem manifestum doctis non solum sed vel rudioribus etiam. Vitam istae corpori praebent motu suo: moventur autem diastole et systole aequabili omnes modo, eodemque quo cor, ita ut ex illarum una quomodo omnes habeant efficere pos-

---

Codices MSS., quos adhibui quinque, sic notavi:
A. significat Varias Lectt. e MS. Vossiano Leidensi; B. codicem Parisiensem N°. 2220. C. cod. Paris. N°. 2229. D. cod. Paris. N°. 2257. E. cod. Paris. N°. 2219.

Codicum Variae Lectiones. 1) ἀρχιηερου̃ A. ἀρχηιτρου̃ C. 2) ἐςίν A. 3) αἷμα μὲν — ὀλίγον om. in E. 4) ἐπικρατου̃ντος E. 5) πα̃σι δὲ τοι̃ς ἐμπ. A. verba haec om.

ΘΕΟΦΙΛΟΥ,

ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΥ ΚΑΙ [1] ΑΡΧΙΑΤΡΟΥ

ΠΕΡΙ

ΣΦΥΓΜΩΝ

Ὅτι μὲν δύο κοιλίαι τῆς καρδίας [2] εἰσὶν, ἀριστερά τε καὶ δεξιὰ, καὶ ὅτι ἡ μὲν ἀριϛερὰ περιέχει τὸ πνεῦμα πολὺ, αἷμα δ' ὀλίγον, ἡ δεξιὰ δὲ τοὐναντίον [3] αἷμα μὲν πολὺ, πνεῦμα δ' ὀλίγον, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ [4] κρατοῦντος τὴν προσωνυμίαν ἐσχήκασιν, ἡ μὲν ἀριστερὰ πνευματικὴ, ἡ δεξιὰ δ' αἱματικὴ, [5] πᾶσι τοῖς ἐμπείροις [6] τῆς ἀνατομῆς δῆλον. Ὅτι δὲ [7] καὶ ἀπὸ τῆς ἀριϛερᾶς κοιλίας ἐκφύεται ἡ μεγάλη ἀρτηρία, [8] ἡ ὀνομαζομένη ἀορτὴ, ὥσπερ τι πρέμνον κατασχιζομένη εἰς πολλὰς ἀρτηρίας μείζονάς τε καὶ ἐλάττονας πρὸς ζωογόνησιν τοῦ παντὸς σώματος, καὶ τοῦτο φανερὸν οὐ μόνον σοφοῖς ἀνδράσιν ἀλλὰ καὶ ἀγροικοτέροις. Ζωογονοῦσι δὲ τὸ σῶμα τῇ κινήσει αὐτῶν· κινοῦνται δὲ σφυγμοειδῶς κατὰ διαϛολὴν [9] καὶ συϛολὴν ἴσως ἀλλήλαις τε καὶ τῇ καρδίᾳ, [10] ὥϛε

B. C. D. 6) *ἐν τῇ ἀνατ.* B. sed *ἐν τῇ* adscr. recentiore manu. in A. *ἀνατομή* omiss. *ἐν τῇ*, ceteri *τῇ ἀνατομῇ*. 7) *καί* om. B. Pro *ἀπό* est *αὐτή* in B. C. D. 8) *ἡ ὀνομαζ.* om. in E. Id. habet *ἀορτήρ.* cet. *ἀορτή*. 9) *καὶ συϛολήν* om. in B. C. D. 10) *ὥϛε — οὖν ἡ καρδία* om. in B. C. D, solemni librariorum errore, quorum oculi et mens a praec. *καρδίᾳ* ad seq. *καρδία* aberrabant.

sis. Cor igitur una cum arteriis omnibus expanditur aequabiliter secundum naturam, non secundum voluntatem, attrahens aërem a pulmone per asperam arteriam inspiratum ac veluti coctionem quamdam passum et calorem in illo accipientem ad conservandum et augendum innatum in corde calidum.

Expansae igitur arteriae spiritu replentur: at in systole illae, qnae in superficie inveniuntur, per exhalationem expellunt fuliginosa in ipsis recrementa: quae vero in profundo sitae sunt, loco carent quorsum sordes foras expellant; sed in vacua circum arterias loca eiiciunt quae procul a corde sitae sunt, quae vero prope absunt ad cor et pulmonem demittunt. — Quod igitur ex utroque motu diastole et systole componitur pulsus appellatur. Definitur autem hoc modo: pulsus cordis et arteriarum motus est, qui fit secundum diastolen et systolen.

Cor igitur quum sit corpus cavum et longum et rotundum, quumque a circo incipiens in apicem desinat coni formam habet. Hujus coni axis est linea recta per coni profundum ducta a centro circuli, qui ad principium est usque ad extremum apicem. Ipsa haec

---

1) *δέ* E. 2) *πνεύματος* A. C. E. 3) *χλίασιν* A. B. C. D. 4) *λαμβάνοντα* A. E. 5) *τῆς καρδίας* A. B. C. D. 6) *ἐπὶ πολλῆς* A, *αἱ ἐπὶ πολλῆς* E. 7) *αὐτῷ* B. C. D. 8) Correxi, quod habent Codd. omnes, *τὰς κειμένας*. In E. est *τὰς ἐν β. διακειμένας πεφ. τόπον.* 9) *διώκειν* B. C. *δίωκον* D. 10) *καὶ κατά* A. B. C. D. 11) *πλησιαζόμεναι* D. 12) *τὴν καρδίαν* A. in quo vestigium est

ἐκ μιᾶς αὐτῶν δύνασθαι περὶ πασῶν συλλογίζεσθαι. διαςέλλεται [1] οὖν ἡ καρδία ἅμα πάσαις ταῖς ἀρτηρίαις ἴσως κατὰ φύσιν, ἀλλ' οὐ κατὰ προαίρεσιν, ἕλκουσα τὸν εἰσπνεόμενον ἀέρα ὑπὸ τοῦ [2] πνεύμονος διὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ὥσπερ τινὰ πέψιν καὶ [3] χλίανσιν ἐν αὐτῷ [4] λαβόντα εἰς διαμονὴν καὶ αὔξησιν τοῦ [5] ἐν τῇ καρδίᾳ ἐμφύτου θερμοῦ.

Διαςελλόμεναι τοίνυν αἱ ἀρτηρίαι πληροῦνται πνεύματος· ἐν δὲ τῇ συςολῇ αὐτῶν αἱ [6] ἐπιπολῆς ἐκδιώκουσι κατὰ διάπνοιαν τὰ ἐν [7] αὐταῖς λιγνυώδη περιττώματα, [8] ταῖς ἐν βάθει δὲ κειμέναις οὐ πέφυκε τόπος πρὸς τὸ [9] ἐκδιώκειν ἔξω τὰ περιττά· ἀλλὰ [10] κατὰ τοὺς κενοὺς τόπους, τοὺς πέριξ τῶν ἀρτηριῶν αἱ πόῤῥω κείμεναι διώκουσιν· αἱ δὲ [11] πλησιάζουσαι [12] τῇ καρδίᾳ πρὸς τὴν καρδίαν καὶ πρὸς τὸν πνεύμονα ἀποςρέφουσι. Τὸ οὖν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κινήσεων [13] διαςολῆς τε καὶ συςολῆς γινόμενον ὀνομάζεται σφυγμός. ὁρίζεται δὲ [14] οὕτως· σφυγμός ἐστι κίνησις καρδίας καὶ ἀρτηριῶν κατὰ διαςολὴν καὶ συστολὴν [15] γινομένη.

Τῆς [16] καρδίας οὖν σώματος οὔσης [17] κοίλου καὶ μακροῦ καὶ περιφεροῦς, καὶ ἀπὸ [18] κύκλου ἀρχομένης καὶ εἰς κέντρον ληγούσης κωνοειδὴς τῷ σχήματι γίνεται. [19] τούτου τοῦ κώνου κέντρον ἐστὶν εὐθεῖα γραμμὴ μέσον [20] ἐκτεταμένη κατὰ [21] βάθος τοῦ [22] κώνου ἀπὸ τοῦ κέντρου

---

verae lectionis, quam ex E. recepimus. Ceteri πρὸς τὴν καρδίαν. καί ante πρός om. in B. C. 13) διαςολή τε καὶ συςολή A. 14) Post οὕτως in B est inscriptio "Ορος σφυγμοῦ. 15) γενόμενος B: ceteri omnes γινόμενος. Turpe mendum sustuli. 16) οὖν ἀρτηρίας B. C. D. E. 17) κύκλου B. C. D. 18) κοίλου E. 19) τοῦτο omnes. 20) ἐντηταμένη D. 21) βάθους A. 22) κώλου B. C.

linea recta principium est diastoles, et finis systoles: in eadem igitur internae quietis momentum cernitur, sicuti in externa superficie initio systoles momentum quietis externae.

De pulsibus autem nemo ex antiquis sapientibus medicis perspicue exposuit, ne ipse quidem Hippocrates; sparsim vero nonnulli de pulsibus quaedam definivere; quod ubi facerent, fecerunt perinde ac si systole observari non possit: neque etiam ad quamnam brachii partem medicum manum admovere oporteat, ut hunc vel illum pulsum sentiat, dixerunt; quod patet ex illorum libris.

Nam in [Galeni] libro de febrium differentiis ita loquitur Hippocrates: » e febribus quaedam mordaces sunt ad manum, aliae lenes. Quaedam non mordaces quidem sed increscunt continuo. Aliae autem acutae quidem sed quae manui cedant: aliae statim summam cutem ardore incendunt: aliae continuo — salsuginosae: aliae bullas in cute efficiunt — aliae ad manum madentes: aliae rubicundae: aliae e viridi pallentes: aliae lividae, caeteraeque ad hanc normam compositae."

---

1) *καὶ μέχρι* E. 2) *τῆς δὲ σ.* A. omissis ceteris. 3) *καί* om. E. 4) *μέν* om. A. 5) *συνεγράψατο* A. B. C. D. 6) *ἐπαναισθήτως* A. B. C. D. 7) *χρή*, quod requirit sententia, de coni. supplevi. 8) *γραμμάτων* A. D. 9) Sic E. *ἐν τούτῳ* A. *ἐν τῷ* C. D. — Qui citatur locus est Aphor. 17. Sect. I. Epid. VI. neque tamen ille liber citatur nomine *περὶ διαφορᾶς πυρετῶν*: sed Theophilus hunc locum Hippocratis desumsit ex Galeni libro *de Diff. Febrium*, ubi exstat Vol. VII. p. 274. Kühn.

τοῦ πρώτου τῆς ἀρχῆς κύκλου [1] μέχρι τοῦ τελευταίου κέντρου. αὕτη ἡ εὐθεῖα γραμμὴ ἀρχὴ μέν ἐστι τῆς διαστολῆς, [2] τέλος δὲ τῆς συστολῆς. ἐν ταύτῃ τοιγαροῦν καὶ ἡ ἐντὸς ἠρεμία θεωρεῖται, ὥσπερ [3] καὶ ἐν τῇ ἔξω ἐπιφανείᾳ τῇ ἀρχῇ [4] μὲν τῆς συστολῆς ἡ ἐκτὸς ἠρεμία.

Περὶ μὲν οὖν σφυγμῶν οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων σοφῶν ἰατρῶν ἀριδήλως [5] συνέγραψεν, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης· κατασποράδην δέ τινες ὡρίσαντο περὶ σφυγμῶν καὶ τότε ὡς [6] ἐπ' ἀναισθήτου τῆς συστολῆς· οὐ μέντοι γε κατὰ ποῖον μέρος τῆς χειρὸς προσβάλλειν τὸν ἰατρὸν τὴν χεῖρα [7] χρή, ἵνα αἴσθηται τοῦδε τοῦ σφυγμοῦ, ἢ τοῦδε· καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν [8] συγγραμμάτων αὐτῶν.

[9] Ἐν γὰρ τῷ [10] περὶ διαφορᾶς πυρετῶν [11] οὕτω φησὶν ὁ Ἱπποκράτης· πυρετοὶ οἱ μὲν [12] δακνώδεες τῇ χειρὶ, οἱ δὲ [13] πρηέες, οἱ δὲ [14] οὐ [15] δακνώδεες μὲν, ἐπαναδιδόντες δέ· οἱ δὲ ὀξέες μὲν, [16] ἡσσώμενοι δὲ [17] τῆς χειρός· οἱ δὲ περικαέες [18] εὐθέως, οἱ δὲ διὰ παντὸς [19] —— ἁλμυρώδεες· οἱ δὲ [20] πεμφιγώδεες —— οἱ δὲ πρὸς τὴν χεῖρα νοτιώδεες· οἱ δὲ ἐξέρυθροι· οἱ δὲ ἔξωχροι· οἱ δὲ πελιδνοὶ καὶ τἄλλα κατὰ λόγον.

---

10) περὶ om. in D. 11) ὁ Ἱπποκρ. οὕτω φησὶ A. ὁ Ἱ. οὕτως ἔφη C. et B: in hoc additur inscriptio Ἱπποκράτους. 12) δακνῶδες A. δακνώδεις εἰσὶ E. δακνώδεις cet. 13) πρίοντες A. B. C. D. 14) οὐ om. in B. C. 15) δακνῶδες A. δακνώδεις C. 16) ἡττώμενοι E. 17) τις χεῖρα A. 18) εὐθέως om. in A. B. C. D. 19) Indicavi lacunam, coll. ipso Aphorismo: sic etiam paulo post. 20) πεμφυγώδεες A. πεμφιγώδεις B. πεμφυγώδεις C. πομφολυγώδεες E. Seqq. οἱ δὲ — ἐξέρυθροι habet solus E.

Haec Hippocratis verba docent, illum non tetigisse arteriam quae in carpo est, sed in aliis aliisque corporis partibus, quod etiam hodie rudiores quidam faciunt: alii enim manum ad arterias in temporibus admoventes febricitantes et non febricitantes distinguunt. At secundum dicta Hippocratis extremam manum pronam ad costas lateris sinistri adplicuere tangentes locum, quo aorta e corde egreditur; id autem grave et molestum est aegrotantibus.

Sed post hujus aetatem superveniens Galenus, medicus maxime admirabilis, primus medicum docuit manum ad arterias in carpo adplicare, idemque primus de pulsibus magnum opus composuit, sedecim habens libros, e quibus quatuor libri pulsuum differentias tradunt, similiterque alii quatuor illorum diagnosin, atque alii quatuor eodem modo causas uniuscuiusque pulsus, sicuti postremi quatuor agunt de prognosi, quid denotent singuli pulsus. — Composuit autem alium etiam de pulsibus compendiosum ad Teuthram medicum tractatum, quoad discere valent iuniores discipuli, imperfectum autem quoad accuratam disci-

1) Excidisse videtur *αὐτόν*. 2) Sic B. Ceteri: *καί ἐςι καὶ νῦν ἐνεργούμενον παρά τινων ἀγροίκων τοῦτο.* 3) *καρπούς* B. C. D. 4) Sic E. Cet. omnes bis *τοὺς πυρέσσοντας*. 5) *δέ* om. in B. C. 6) Sic B. Cet. *πρὶν ἤ*. 7) *προσέβαλον* E. 8) Codd. *τὴν ἔκπτωσιν*, praeter E. in quo *ἔκφυσιν*. 9) *ἐπίμαχον* E. 10) *τούτων* A. 11) *πρῶτον* A. 12) *ἐπιβαλεῖν* E. 13) *τούς* om. A. *τῶν καρπῶν* E. 14) *διέταξε* B. *συνέγραψε* E. 15) *ιθ' βίβλοις* B. C. *βιβλίοις* cet. 16) *αἷς* B. C. quod recepi. Cet. *ἧ*.

Αὕτη ἡ ῥῆσις τοῦ Ἱπποκράτους δηλοῖ [1] *μὴ τῆς κατὰ τὸν καρπὸν ἀρτηρίας ἅπτεσθαι, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ μορίῳ τοῦ σώματος,* [2] *ὅπερ ἐστὶ καὶ νῦν παρά τινων ἐνεργούμενον ἀγροίκων· ἄλλοι μὲν γὰρ τὴν χεῖρα πρὸς τὰς κατὰ τοὺς* [3] *κροτάφους ἀρτηρίας προσβάλλοντες αἰσθάνονται* [4] *τῶν πυρεσσόντων καὶ τῶν μὴ πυρεσσόντων· κατὰ* [5] *δὲ τὴν ῥῆσιν τοῦ Ἱπποκράτους τὴν ἄκραν χεῖρα* [6] *πρηνῆ κατὰ τὰς πλευρὰς τὰς ἀριςερὰς* [7] *προσέβαλλον ἁπτόμενοι* [8] *τῆς ἐκπτώσεως τῆς ἀορτῆς· τοῦτο δὲ καταβαρὲς καὶ* [9] *ἐπίμοχθον τοῖς νοσοῦσι γίνεται.*

Μετὰ δὲ τοὺς [10] *τούτου χρόνους ἐπιγενόμενος Γαληνὸς, ὁ θαυμασιώτατος ἰατρὸς,* [11] *πρῶτος ἐδίδαξεν* [12] *ἐπιβάλλειν τὴν χεῖρα τὸν ἰατρὸν πρὸς τὰς κατὰ* [13] *τοὺς καρποὺς ἀρτηρίας καὶ πρῶτος* [14] *συνέταξε περὶ σφυγμῶν μεγάλην πραγματείαν ἐν* [15] *ἑκκαίδεκα βίβλοις, ἐν* [16] *αἷς μία μὲν τετράβιβλος περὶ διαφορᾶς σφυγμῶν διδάσκει,* [17] *ὁμοίως δὲ καὶ ἑτέρα τετράβιβλος περὶ διαγνώσεως αὐτῶν, καὶ ἄλλη ὁμοίως τὰς αἰτίας ἑνὸς ἑκάστου σφυγμοῦ, ὥσπερ γε καὶ ἡ ἐσχάτη τετράβιβλος περὶ* [18] *προγνώσεως, οἷόν τι δηλοῖ* [19] *ἕκαστος τῶν σφυγμῶν.* — [20] *Συνέγραψε* [21] *δὲ καὶ ἄλλο μικρὸν* [22] *σφυγμικάριον πρὸς* [23] *Τεύθραν τὸν ἰατρὸν,* [24] *ὅσον δυνατόν ἐστι μανθάνειν τοὺς εἰσαγομένους τῶν νέων, ἀτελὲς δὲ κατὰ τὴν* [25] *ἀκριβῆ διδα-*

---

17) *ἡ ἑτέρα δὲ ὁμ. τετρ.* E. 18) *διαγνώσεως αὐτῶν καὶ ἄλλη ὁμοίως οἷον* E., sed haec prius omissa et in margine adscripta inde in alienam sedem migrarunt. 19) *ἕκαςον* omnes. 20) *συνεγράψατο* omn. 21) *δέ* om. in A, *καί* deëst in B. C. *ἄλλο μικ.* om. in B. 22) *σφυγμημάριον* B. C *σφυγμ.* — *ἰατρόν* om. E. 23) *εὐκρίνειαν τῶν ἰ.* B. C. 24) *ὅσῳ* A. B. C. *ὅσων* D. *τὰ ὅσον* E. unde *ὅσον* dedi. 25) *ἀκριβῆ τῶν νέων διδασκαλίαν* B. C.

plinam. Itaque propter ambitum magni operis et defectum parvi, tum etiam propter huius aetatis medicorum incuriam, visum est quae in parvo opusculo deficiunt, illi adiicere, et e magno seligere quae medico scitu sunt necessaria, et plenum de pulsibus opus scribere. Etenim prima et tertia tetrabiblos Galeni philosophis magis est accommodata disciplina: secunda vero et quarta magis medicis.

Quapropter quum de pulsibus docere cupiamus, primum illorum differentias exponamus, quo facto dein genera et species illorum indicemus et quid horum unumquodque denotet.

Quum autem pulsus in arteriarum motu observetur, arteria vero corpus sit cavum et longum et rotundum, atque omne corpus triplici modo sit extensum, continens longitudinem, altitudinem et latitudinem, quumque arteria continuo moveatur e partibus oppositis invicem, (nam vel undique collabitur vel in omnes partes expanditur) fieri nequit, quin duo momenta quietis illi contingant: alterum post expansionem ante contractionem, alterum post contractionem ante expansionem. Duoque ista momenta tactus exercitorum quodammodo distinguit, non secus ac ratio ea adesse demonstrat: nimirum antequam prior motus finitus

---

1) διά A. B. C. D. εἴτε E. hinc dedi διά τε. 2) Sic E. Cet. λείποντα. 3) προσθήσειν E. προσθήσει A. Cet. προσθῆσαι: recepi quod graecum est. 4) ὅσα δέ E. ὅσω δέον cet. 5) ἰατρῷ A. E. 6) πραγματίαν A. 7) τετρ. περὶ σφυγμῶν E. 8) καὶ τετρ. — περί om. in D. μᾶλλον om. in B. 9) ταύταις E. 10) Forte γε. 11) ἕκαϛον αὐτῶν A. D. E. αὐτῶν om. in B. 12) Sic E. Cet.

σκαλίαν· [1] διά τε οὖν τὸ ἄπειρον τῆς μεγάλης πραγματείας καὶ τὸ κολοβὸν τῆς μικρᾶς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ὀλιγωρίαν τῶν νῦν ἰατρῶν προετράπημεν τὰ μὲν [2] ἐλλείποντα τῆς μικρᾶς [3] προσθεῖναι, τῆς δὲ μεγάλης ἐκλογὴν ποιήσασθαι, [4] ὅσα δέον ἐστὶν [5] ἰατρὸν μανθάνειν, καὶ ἀνελλιπῆ [6] πραγματείαν ποιήσασθαι περὶ σφυγμῶν· καὶ γὰρ ἡ πρώτη καὶ τρίτη [7] τετράβιβλος Γαληνοῦ φιλοσόφοις μᾶλλον ἁρμόδιος μάθησις· ἡ δὲ δευτέρα [8] καὶ τετάρτη μᾶλλον ἰατροῖς.

[9] Ταῦτ' ἄρα μέλλοντες [10] καὶ ἡμεῖς περὶ σφυγμῶν διδάσκειν εἴπωμεν πρῶτον τὰς διαφορὰς αὐτῶν· εἶθ' οὕτω τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη αὐτῶν καὶ τί σημαίνει [11] τούτων ἕκαστον.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ σφυγμὸς ἐν τῇ κινήσει τῶν ἀρτηριῶν θεωρεῖται, ἡ δὲ ἀρτηρία σῶμά ἐστι κοῖλον και [12] μακρὸν καὶ περιφερὲς, πᾶν δὲ σῶμα τριχῇ [13] διάςατόν ἐςιν, ἔχον ἐν ἑαυτῷ μῆκος, βάθος καὶ πλάτος, κινεῖται [14] δὲ διὰ παντὸς ἡ ἀρτηρία ἐξ ἐναντίων μορίων, (ἢ γὰρ εἰς ἑαυτὴν συνιζάνει πανταχόθεν ἢ διαςέλλεται πανταχόσε) ἀνάγκη συμπίπτειν [15] αὐτῷ καὶ δισσὰς ἠρεμίας· [16] ἑτέραν μὲν ἐπὶ τῷ διαςαλῆναι πρὸ τοῦ συςέλλεσθαι, ἑτέραν δὲ ἐπὶ τῷ συςαλῆναι πρὸ τοῦ διαςέλλεσθαι. καὶ ταύτας τὰς δύο ἡσυχίας [17] ἥ γε τῶν γεγυμνασμένων ἀφὴ γνωρίζει κατά τι, καὶ ὁ λόγος οὐδὲν ἧττον ἀποδείκνυσι· πρὶν [18] γὰρ καταπαῦσαι τὴν προτέραν κίνησιν οὐκ ἂν [19] ἀπάρ-

---

μικρόν. 13) διαιρεῖται E. 14) δέ om. in A. 15) αὐτήν B. C. Cet. αὐτῇ. 16) In B. C. D. est ἑτέρων (D. ἑτέραν) μὲν πρὸ τοῦ διαςαλῆναι ἐπὶ τῶ (D. τοῦ) διαςέλλεσθαι. In E. om. ἑτέραν δὲ — διαςέλλεσθαι. 17) ἥ τε A. 18) γάρ om. in D. 19) Sic B. Locus corruptus est; in A. D. ἀπάρξ. τῇ δευτ. in C. ἀ. τῆς δευτ. in E. ὑπάρξεται ἡ δ. Legi possit: οὐκ ἂν ἄρξαιτο ἡ δευτέρα.

sit alter incipere non potest: at vero in ipsa illa fine consistere debet et quietus esse, ita ut momentum quietis oriatur inter utrumque motum: aliud enim tempus motuum est, aliud quietum. Discas autem exemplo quae docuimus, hoc modo: sint cursores duo, alter altero celerior: habeatque curriculum metas duas primam et secundam, ad quas quiescant cursores: ultro patet celerius currentem prius curriculum esse confecturum a prima meta ad alteram, ac siquidem aeque diu ad alteram metam quiescant, necesse est ut, qui citius currat, alterum quoque curriculum ad primam metam prius conficiat: sin autem diutius quiescat ad primam metam qui citius currit, fieri potest ut uterque ad primam metam eodem tempore perveniat, fieri potest etiam ut non eodem tempore, sed vel tardius vel prius.

Quum igitur duo sint motus, diastole et systole, et duo quietis momenta, extus et intus, in motu quidem utroque celer cernitur pulsus, quique illi oppositus est tardus: in quiete vero utraque frequens et rarus. Definiuntur autem hoc modo: celer pulsus est, qui fit brevi tempore mota arteria, tardus vero qui multo: at frequens pulsus est, qui brevi tempore quie-

1) τὸ καταπαῦσαι. 2) ςῆναι E. 3) Sic correxi. ἡσυχίαν γίνεται A. ἡσυχία γίνεται cet. 4) Sic E. Cet. ἄρα. 5) μάθῃς δέ B. D. E. μάθοις δέ cet. 6) ἐπὶ τούτοις B. C. Post οὕτως A. habet inscriptionem ὁ. α' καμπτήρ· ὁ β' καμπτήρ. ἀνύσει τὸ διάςημα πρῶτος ὁ τάχιον τρέχων C. habet in marg. παράδειγμα. 7) εἶς — ἐν οἷς. Haec solus E. suppeditavit. B. C. D. habent tantum ἐν οἷς 8) Sic correxi. A. πρώτερον. Cet. πρῶτος. 9) καμπτοῦ

ξασθαι τὴν δευτέραν· ἀλλὰ μὴν [1] κατὰ τὸ παῦσαι [2] συςῆναί τε καὶ ἡσυχάσαι ἐςὶν, ὥστε [3] ἡσυχίαν γίνεσθαι μεταξὺ τῶν δύο κινήσεων· ἕτερος [4] γὰρ χρόνος τῶν κινήσεών ἐςι καὶ ἕτερος τῶν ἡσυχιῶν. [5] μάθοις δ' ἂν τὸ λεγόμενον [6] ἐπὶ παραδείγματι, οὕτως· ἔστωσαν οἱ τρέχοντες δύο, [7] εἷς τοῦ ἄλλου τάχιον· ἐχέτω δὲ τὸ διάςημα καμπτῆρας δύο, τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον, ἐν οἷς ἠρεμοῦσιν οἱ τρέχοντες· δῆλον ὅτι ὁ τάχιον τρέχων ἀνύσει τὸ διάςημα [8] πρότερον ἀπὸ τοῦ πρώτου [9] καμπτῆρος μέχρι τοῦ δευτέρου· καὶ εἰ μὲν ἐν τῷ δευτέρῳ [10] καμπτῆρι ἴσον χρόνον ἠρεμήσουσιν [11] ἀμφότεροι, ἀνάγκη τὸν τάχιον τρέχοντα διανύσαι καὶ τὸ δεύτερον διάςημα πρότερον ἕως τοῦ πρώτου καμπτῆρος· εἰ δὲ πλείονα χρόνον ἠρεμήσει ἐν τῷ δευτέρῳ καμπτῆρι ὁ τάχιον τρέχων, ἀνάγκη φθάσαι ἀμφοτέρους πρὸς τὸν πρῶτον καμπτῆρα ἢ ἀνίσως ἢ ἴσως.

Ἐπεὶ οὖν κινήσεις εἰσὶ δύο, διαςολή τε καὶ συςολή, καὶ δύο ἠρεμίαι, ἡ μὲν ἔξω, ἡ δὲ ἐντὸς, ἐν μὲν ταῖς κινήσεσιν ἀμφοτέραις θεωρεῖται ὁ ταχὺς σφυγμὸς καὶ ὁ ἐναντίος [12] αὐτῷ ὁ βραδὺς, ἐν δὲ ταῖς ἠρεμίαις ὁ πυκνὸς καὶ [13] ὁ ἀραιός. ἔστι [14] δὲ ὁ ὁρισμὸς [15] αὐτῶν τοιοῦτος· ταχὺς σφυγμός ἐςιν ὁ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κινουμένης τῆς ἀρτηρίας [16] γινόμενος, βραδὺς [17] δὲ ὁ ἐν πολλῷ· πυκνὸς

---

omnes. 10) καμπῷ D. Cet. καμπτῷ. 11) οἱ ἀμφότεροι E. om. in B. 12) αὐτῶν A. αὐτοῖς D. αὐτοῦ E. 13) Articulum recepi ex E. 14) δὲ καί B. C. D. E. 15) αὐτοῦ B. Idem post τοιοῦτος habet inscriptionem περὶ ταχέος βραδέος πυκνοῦ καὶ ἀραιοῦ. 16) In E. post γινόμενος adduntur: ἄλλο· ὁ σύντομον ἔχων τῇ διαςολῇ (volebat τὴν διαςολήν) καὶ τὴν συςολήν. 17) δέ om. in B. D.

scente arteria fit: rarus vero qui longo.

Quodsi ergo arteriam tangimus apicibus quatuor digitorum, si quidem pulsus quatuor digitos aequabiliter et multis ictibus feriat continuis, longus eiusmodi pulsus dicitur: sin unum tantum digitum vel etiam alterum dimidium, vel totum alterum, brevis vocatur: sin autem duos et tertii dimidium vel totum tertium, qui ita habet medius est. Hi tres longus et brevis et medius secundum unam arteriae demensionem i. e. secundum longitudinem considerantur. Secundum latitudinem vero considerantur hi tres: latus quique illi opponitur angustus et qui inter utrumque interest, medius. Quando enim per maius spatium ab interna superficie ad apices digitorum extenditur latus appellatur, sin per exiguum, angustus: quodsi maior quidem hoc, at minor lato, is medius est. Simili ratione etiam secundum altitudinem tres hi considerantur: si quidem apices digitorum tangat ita ut alte penetret ad ungues, altus vocatur: sin super-

---

1) δέ et ἐςιν om. in B. δὲ σφυγμός ἐςιν desunt in C. ὁ π. δὲ σφ. ὁ. habet E. 2) ὁ δὲ ἀραιός B. C. D. 3) πολλῶν E. 4) καὶ τά B. C. 5) δύο B. D. β' C. Vitium ortum ex vet. Lect. δ'. 6) ἶσος B. C. D. E. 7) πολλοὺς π. B. τάς om. in C. τὰς ὅλας π. E. 8) Sic B. C. καὶ τόν D. ἢ τόν A. E. ἢ καὶ — ἥμισυ om. in E. 9) Locum de coniectura restitui. καὶ τούς B. C. D. In A. est εἰ δὲ τοὺς δύο ἥμισυ ἢ καὶ τό τρίτον in B. C. D. τὸν τρίτον in E. τοῦ τρίτου, in quo veteris Lect. vestigium. 10) οὕτως B. C. D. 11) Pro κατά — ὅ, τε πλατύς E. ὡσαύτως ὁ πλατύς. Articulum τό recepi ex B. C. D.

[1] δὲ σφυγμός ἐστιν ὁ δι' ὀλίγου χρόνου ἠρεμούσης τῆς ἀρτηρίας γινόμενος· [2] ἀραιὸς δὲ ὁ διὰ [3] πολλοῦ.

Ἀπτόμενοι τοίνυν τῆς ἀρτηρίας [4] κατὰ τὰ ἄκρα τῶν τεσσάρων δακτύλων, εἰ μὲν ὁ σφυγμὸς πλήττει τοὺς [5] τέσσαρας δακτύλους [6] ἴσως τε καὶ κατὰ [7] πολλὰς τὰς περιόδους, μακρὸς ὁ τοιοῦτος σφυγμὸς ὀνομάζεται· εἰ δὲ τὸν ἕνα μόνον δάκτυλον ἢ καὶ τοῦ δευτέρου τὸ ἥμισυ, [8] ἢ καὶ τὸν ὅλον δεύτερον, βραχὺς καλεῖται· εἰ δὲ [9] τοὺς δύο καὶ τοῦ τρίτου τὸ ἥμισυ, ἢ καὶ τὸν τρίτον, ὁ τοιοῦτός ἐστι σύμμετρος. [10] οὗτοι οἱ τρεῖς, ὅ τε μακρὸς καὶ ὁ βραχὺς καὶ ὁ σύμμετρος κατὰ μίαν διάςασιν τῆς ἀρτηρίας, ἤγουν [11] κατὰ τὸ μῆκος θεωροῦνται. [12] κατὰ δὲ τὸ πλάτος θεωροῦνται τρεῖς οὗτοι ὅ τε πλατὺς καὶ ὁ ἐναντίος [13] αὐτῷ [14] ὁ στενός· καὶ ὁ [15] μέσος ἀμφοτέρων, [16] ὁ σύμμετρος· ὅταν γὰρ ἐπὶ πολὺν τόπον τῶν δακτύλων ἀπὸ τῆς [17] ἐνδόθεν ἐπιφανείας πρὸς τὰ πέρατα αὐτῶν ὁ σφυγμὸς [18] ἐπεκτείνηται, πλατὺς καλεῖται· εἰ δ' ἐπ' ὀλίγον, στενός· εἰ δὲ μείζων [19] μὲν τοῦδε, ἐλάττων δὲ τοῦ πλατέος, [20] ὁ τοιοῦτος σύμμετρος. [21] οὕτω δὲ καὶ κατὰ βάθος τρεῖς οὗτοι θεωροῦνται· εἰ μὲν [22] ψαύει τὰ [23] ἀκροσφαίρια τῶν δακτύλων πρὸς τοὺς ὄνυχας [24] βαθυ-

12) Pro κατὰ — οὗτοι B. C. D. ὡσαύτως δέ. 13) Sic B. Cet. αὐτοῦ. 14) Artic. dat E. 15) Pro μέσος in E. additur: τίς ὁ μέσος σφυγμός; ὁ ἀναλογίαν τινὰ σώζων πρὸς ἑκατέρων (immo ἑκάτερον) τούτων. 16) ὁ om. in B. C. 17) ἔνδον E. 18) Sic E. Soloece cet. ἐπεκτείνεται. 19) τούτου, om. μέν E. 20) ὁ τοιοῦτος om. in B. C. D. E. 21) οὕτω — θεωροῦνται om. in E. τρεῖς οὗτ. θ. om. in B. C. D. 22) ψαύοι E. Cet. ψαύσει. 23) ἄκρα σφαιρία E. 24) In D. est βαθυνομένου, quod nolui recipere. Iungenda existimo βαθυνόμενος τὰ ἀκροσφαίρια.

ficiem solummodo tangat, humilis: sin autem parumper penetret, medius.

Hae quidem novem sunt pulsuum diversitates, tres secundum singulas demensiones: secundum longitudinem: longus, medius, brevis; secundum latitudinem: latus, medius, angustus; secundum altitudinem: altus, medius, humilis. Connectuntur autem invicem novem diversitates et fiunt numero viginti septem; quas e tabella cognosces; sit enim unus longus simul et latus et altus et notetur omnium primus: alter vero longus et latus et medius altitudine et notetur secundus: alius autem longus et latus et humilis et notetur tertius. Post hos vero ceteri eadem methodo primis quidem duabus demensionibus iisdem manentibus, postrema vero trifariam immutata v. c. hoc modo: quartus longus longitudine et medius latitudine et altus altitudine: qui vero sequuntur rursum tres, prima demensione longitudinem servante, altera angustiam, tertia vero ter mutata. Hi quidem novem una illa demensione, secundum longitudinem, longa manente, duabus vero reliquis omni modo mutatis. Alii dein

1) Sic E. Cet. ἐπιπόλαιον. mox ψαύει dedi pro ψαύσει. Quae seqq. εἰ δὲ καὶ — σύμμετρος om. in E. 2) Articulum habet E. 3) μέν om. B. C. D. 4) κατὰ — ταπεινός om. E. 5) Hic B. habet inscriptionem: Περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους συμπλοκῆς σφυγμῶν. In E. est: συμπλεκόμεναι — γίνεται τὸν ἀρ. in D. πρὸς ἀλλήλαις. 6) κ' B. C. 7) αὐτάς om. E. 8) καὶ — βάθος om. in B. καὶ ταπεινὸς κατὰ βάθος καὶ γεγράφθω τρίτος C. D. 9) Verba καὶ γεγράφθω δεύτερος habet solus E. sed vitiose ἐγγράφθω. Ceterum cum toto hoc l. conferendus

νόμενος, ὑψηλὸς ὀνομάζεται· εἰ δ᾽ [1] ἐπιπολαίως ψαύει μόνον, ταπεινός· εἰ δὲ καὶ ὀλίγον τι ἐπερείδει, σύμμετρος.

Αὗται μὲν [2] αἱ ἐννέα διαφοραὶ σφυγμῶν εἰσι· κατὰ μίαν διάστασιν τρεῖς· κατὰ [3] μὲν τὸ μῆκος· μακρὸς, σύμμετρος, βραχύς· κατὰ δὲ τὸ πλάτος· πλατὺς, σύμμετρος, στενός· [4] κατὰ δὲ τὸ βάθος· ὑψηλὸς, σύμμετρος, ταπεινός· [5] συμπλέκονται δὲ πρὸς ἀλλήλας αἱ ἐννέα διαφοραὶ καὶ γίνονται ἀριθμῷ [6] εἴκοσι καὶ ἑπτά· γνώσῃ δὲ [7] αὐτὰς ἐπὶ διαγράμματος· εἷς μὲν γὰρ μακρὸς ἅμα καὶ πλατὺς, καὶ ὑψηλὸς ἔστω καὶ γεγράφθω πρῶτος ἁπάντων· ἕτερος δὲ μακρὸς, καὶ πλατὺς, [8] καὶ σύμμετρος κατὰ βάθος, [9] καὶ γεγράφθω δεύτερος· ἄλλος δὲ μακρὸς, καὶ πλατὺς, καὶ ταπεινὸς, καὶ γεγράφθω τρίτος. ἑξῆς [10] δὲ τούτων οἱ [11] λοιποὶ πάντες [12] ὁμοίᾳ μεθόδῳ, τῶν δύο μὲν τῶν πρώτων διαστάσεων [13] τῶν αὐτῶν μενουσῶν, τριχῇ δὲ τῆς ἐσχάτης [14] ὑπαλλαττομένης. οἷον [15] οὕτως· ὁ μὲν τέταρτος [16] μακρὸς τῷ μήκει καὶ σύμμετρος τῷ πλάτει καὶ [17] ὑψηλὸς τῷ βάθει. οἱ δὲ ἄλλοι πάλιν τρεῖς ἐφεξῆς τῆς μὲν πρώτης διαστάσεως τὸ μακρὸν [18] φυλαττούσης, τῆς δὲ δευτέρας τὸ στενὸν, τῆς [19] δὲ τρίτης ὑπαλλαττομένης [20] τρίς. [21] οὗτοι μὲν [22] ἐννέα τῆς μιᾶς διαστάσεως τῆς κατὰ τὸ μῆκος [23] μακρᾶς μενούσης, τῶν δ᾽ ἄλλων δυοῖν παντοίως ὑπαλλαττομένων· ἕτεροι δὲ

Galenus, *de Puls. Diff.* I. c. 4. unde haec ad verbum mutuatus est Theophilus. 10) δέ om. in E. 11) πολλοὶ πάντων E. 12) ὁμοίως τῇ μ. B. C. 13) Pro τῶν καί E. 14) ἀναλαμβανομένης B. C. ἀπαλλατ. D. 15) ὅτι A. 16) βραχύς E. 17) ταπεινός B. C. D. E. 18) φυλαττομένης E. 19) δέ om. A. 20) Codd. omnes τρεῖς, Galenus τριχῶς. Dedi de coni. quod proxime ad Codd. lectionem accederet. 21) οὕτω E. 22) οἱ θ' B. C. 23) τῆς μ. μ. A.

novem demensione secundum longitudinem media manente, reliquis mutatis. Atque iterum alii novem demensione secundum longitudinem brevi manente, ceteris commutatis. Eas autem in tabella notabimus, ut rite haec intelligantur.

	Demensio secundum longitudinem.	*Demensio secundum latitudinem.*	*Demensio secundum altitudinem.*	
1.	longus.	latus.	altus.	magnus.
2.	longus.	latus.	medius.	
3.	longus.	latus.	humilis.	
4.	longus.	medius.	altus.	
5.	longus.	medius.	medius.	
6.	longus.	medius.	humilis.	
7.	longus.	angustus.	altus.	
8.	longus.	angustus.	medius.	
9.	longus.	angustus.	humilis.	
10.	medius.	latus.	altus.	
11.	medius.	latus.	medius.	
12.	medius.	latus.	humilis.	
13.	medius.	medius.	altus.	
14.	medius.	medius.	medius.	medius.
15.	medius.	medius.	humilis.	—
16.	medius.	angustus.	altus.	
17.	medius.	angustus.	medius.	
18.	medius.	angustus.	humilis.	

1) Sic E. βραχείας B. C. D. om. in A. 2) τῶν λοιπῶν — μενούσης solus E. habet. 3) γράψωμεν A. 4) Pro his Inscriptionibus B. διάγραμμα καθόλου τῶν σφυγμῶν.

ἐφεξῆς ἐννέα, τῆς μὲν κατὰ τὸ μῆκος διαςάσεως [1] συμμέτρου μενούσης, [2] τῶν λοιπῶν δὲ ὑπαλλαττομένων. καὶ αὖθις ἕτεροι ἐννέα τῆς μὲν κατὰ τὸ μῆκος διαςάσεως βραχείας μενούσης, τῶν δ᾽ ἄλλων ὑπαλλαττομένων· [3] γράψομεν δὲ καὶ αὐτὰς ἐπὶ διαγράμματος, ἵνα σαφὴς ὁ λόγος γένηται.

	[4] διάςασις ἡ κατὰ μῆκος.	διάςασις ἡ κατὰ πλάτος.	διάςασις. ἡ κατὰ βάθος.
α′.	μακρός.	πλατύς.	ὑψηλός. [5] μέγας.
β′.	μακρός.	πλατύς.	σύμμετρος.
γ′.	μακρός.	πλατύς.	ταπεινός.
δ′.	μακρός.	σύμμετρος.	ὑψηλός.
ε′.	μακρός.	σύμμετρος.	σύμμετρος.
ς′.	μακρός.	σύμμετρος.	ταπεινός.
ζ′.	μακρός.	ςενός.	ὑψηλός.
η′.	μακρός.	ςενός.	σύμμετρος.
ϑ′.	μακρός.	ςενός.	ταπεινός.
ι′.	σύμμετρος.	πλατύς.	ὑψηλός.
ια′.	σύμμετρος.	πλατύς.	σύμμετρος.
ιβ′.	σύμμετρος.	πλατύς.	ταπεινός.
ιγ′.	σύμμετρος.	σύμμετρος.	ὑψηλός.
ιδ′.	σύμμετρος.	σύμμετρος.	[6] σύμμετρος. μέσος.
ιε′.	σύμμετρος.	σύμμετρος.	ταπεινός.
ις′.	[7] σύμμετρος.	ςενός.	ὑψηλός.
ιζ′.	σύμμετρος.	ςενός.	σύμμετρος.
ιη′.	σύμμετρος.	ςενός.	ταπεινός.

5) om. A. 6) σύμμετρος h. l. deëst in Codd. omnibus, qui μέσος tantum exhibent: addidi e GAL. 7) vs. 18. 19. 20. om. B. vs. 18—23. om. C.D.

Demensio secundum longitudinem.	Demensio secundum latitudinem.	Demensio secundum altitudinem.
19 brevis.	latus.	altus.
20. brevis.	latus.	medius.
21. brevis.	latus.	humilis.
22. brevis.	medius.	altus.
23. brevis.	medius.	medius.
24. brevis.	medius.	humilis.
25. brevis.	angustus.	altus.
26. brevis.	angustus.	medius.
27. brevis.	angustus.	humilis. parvus.

Ex his differentiis pulsuum viginti et septem, quae secundum quantitatem in tribus demensionibus existunt, duo tantum nomina habent omnium consensu sibi imposita, primus inter illos notatus et ultimus: — alter enim magnus, alter parvus vocatur. Ceterorum vero cohors integra non habet: qui enim graciles et crassi dicuntur, non unum eorum, qui in tabella notantur, indicant, sed plures genere conjuncti ita vocantur: nam in quibus demensio secundum longitudinem quodammodo duabus ceteris

1) vs. 27. om. B. C. D. 2) Solus Cod. D. addit. Ceterum pro conspectu, quem exhibent cet. MSS. Codex E. seqq. habet: *Θεοφίλου ἐκ τοῦ προγνωςικοῦ Γαληνοῦ περὶ σφυγμῶν. Μακρός. πλατύς. ὑψηλός. μέγας. σύμμετρος. ταπεινός. ςενός. ἰσχνός. μέσος. βραχύς. μικρός. μέγας. σφοδρός. ταχύς. πυκνός. σκληρός. πλήρης. ὁμαλὸς κατὰ μίαν πληγήν. ὁμαλὸς κατὰ περιόδους. τεταμμένος. εὔρυθμος. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ ἐναντίοι αὐτῶν, μικρός. ἀμυδρός. βραδύς. ἀραιός. μαλακός. κενός· ἀνώμαλος κατὰ μίαν*

διάϛασις ἡ κατὰ μῆκος.	διάϛασις ἡ κατὰ πλάτος.	διάϛασις ἡ κατὰ βάθος.
ιθ'. βραχύς.	πλατύς.	ὑψηλός.
κ'. βραχύς.	πλατύς.	σύμμετρος.
κα'. βραχύς.	πλατύς.	ταπεινός.
κβ'. βραχύς.	σύμμετρος.	ὑψηλός.
κγ'. βραχύς.	σύμμετρος.	σύμμετρος.
κδ'. βραχύς.	σύμμετρος.	ταπεινός.
κε'.[1] βραχύς.	ϛενός.	ὑψηλός.
κϛ'. βραχύς.	ϛενός.	σύμμετρος.
κζ'. βραχύς.	ϛενός.	ταπεινός.[2] μικρός.

Ὄντων δὴ τούτων εἴκοσι καὶ ἑπτὰ [3] διαφόρων σφυγμῶν, τῶν κατὰ τὸ ποσὸν ἐν τρισὶ διαϛάσεσι [4] συνιϛαμένων, δύο μὲν ἐξ αὐτῶν ἔχουσιν ὀνόματα πρὸς ἁπάντων ὁμολογούμενα· ὅ τε πρῶτος ἐν αὐτοῖς γεγραμμένος καὶ ὁ ἔσχατος· ὁ μὲν γὰρ μέγας, ὁ δὲ μικρὸς καλεῖται· τὸ δὲ ἄλλο πᾶν πλῆθος [5] οὐκ ἔχει· οἵ τε γὰρ ἰσχνοὶ καὶ ἁδροὶ λεγόμενοι οὐχ ἕνα τινὰ [6] τῶν ἐκ τοῦ διαγράμματος δηλοῦσιν, ἀλλὰ [7] κατὰ πολλῶν [8] κατηγοροῦνται γενικῶς· ἐφ' ὧν γὰρ [9] ἂν ἡ κατὰ [10] τὸ μῆκος διάϛασις [11] πλεονεκτῇ

πληγήν· ἀνώμαλος κατὰ περιόδους. ἄτακτος, ἄρυθμος. ἔστι δὲ μέσος μεγάλου καὶ μικροῦ ὁ σύμμετρος, ὅϛις ἐπὶ φύσιν λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. — Nimirum locus cum eo, qui paulo inferius legitur, confusus est. 3) διαφοραί B. 4) συνιϛάμεναι B., συνιϛάμενον E. 5) οὐκ ἔχει. ἰσχνοὶ καὶ ἁδροὶ οὔτε γὰρ ἁδροὶ καὶ ἰσχνοί B. D. sed hic ἄνδροί. C. in nostra lect. οὔτε habet pro οἵτε, et E. οὔτε γὰρ οἱ ἰ. — omisso seq. οὐχ. 6) B. C. τόν. 7) καὶ κατὰ B. 8) ἰσχνὸς σφυγμὸς ἅμα κατηγ. E. 9) ἂν om. in C. D. E. 10) Art. dat E. 11) Sic E. Cet. -εῖ.

praevalet, illos omnes graciles appellant: et in quibus duae reliquae secundum latitudinem et altitudinem prae ea quae secundum longitudinem est praevalent, eos omnes crassos vocant. — Qui vero secundum demensiones tres medius est, is solus secundum naturam est inter viginti septem illos, qui proprium quidem sibi nomen non habeat, sed cogitatione hunc quoque distinguimus: sive intermedium inter magnum et parvum dicentes, sive secundum naturam in diastoles et systoles quanto.

Sed de his pulsuum differentiis quae dicta sunt sufficiunt: itaque jam tempus est de generibus pulsuum dicendi, quot sint numero et quid eorum unumquodque indicet et eorum definitiones quales sint, et quibus in rebus eorum differentiae observentur.

Itaque genera pulsuum sunt decem: magnus, fortis, celer, frequens, durus, plenus, aequalis secundum unum ictum, aequalis secundum periodos, ordinatus, eurythmus: sunt etiam his contrarii: parvus, debilis, lentus, rarus, mollis, vacuus, inaequalis secundum unum ictum, inaequalis secundum periodos, inordinatus, arythmus. Inter magnum autem et parvum interest medius, qui etiam naturalis dicitur: et

1) λοιπαί solus E. 2) τό om. in E. 3) -οῦσι E. Cet. recte. 4) Sic E, quod recepi ob seq. καὶ τοῦτον δηλοῦμεν. Cet. καλοῦσιν. 5) δέ om. in B. C. in C. post λόγῳ interpungitur, in E. τοῦτο. 6) τοῦ om. E., qui solus τε. B. solus τοῦ ante μικροῦ. 7) Art. abest ex C. E. 8) περί, quo carent Codd. de meo supplevi. 9) ποσαί τέ εἰσι solus E., unde recepi πόσα. 10) In A. est: ἓν ἕκ. καὶ τοὺς ὁρισμοὺς αὐτῶν ὁποῖοι τυγχάνουσι.

τι τῶν λοιπῶν δυοῖν, τούτους ἅπαντας ἰσχνοὺς καλοῦσι. ἐφ' ὧν δ' ἂν αἱ [1] λοιπαὶ δύο κατὰ [2] τὸ πλάτος καὶ βάθος [3] πλεονεκτῶσι τῆς κατὰ τὸ μῆκος διαστάσεως, τούτους ἅπαντας [4] καλοῦμεν ἁδρούς. ὁ δὲ κατὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις σύμμετρος μόνος ἐστὶ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν ἴδιον μὲν ὄνομα οὐκ ἔχων, λόγῳ [5] δὲ καὶ τοῦτον δηλοῦμεν· ἤτοι μέσον [6] τοῦ μεγάλου τε καὶ τοῦ μικροῦ λέγοντες, ἢ κατὰ φύσιν ἐν τῷ ποσῷ τῆς διαστολῆς τε καὶ [7] τῆς συστολῆς.

Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τῶν διαφορῶν τῶν σφυγμῶν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα· καιρὸς οὖν ἤδη [8] περὶ τῶν κατὰ τοὺς σφυγμοὺς γενῶν εἰπεῖν, [9] πόσα τέ εἰσι καὶ τί σημαίνει [10] ἕν ἕκαστον αὐτῶν καὶ τοὺς ὁρισμοὺς αὐτῶν ὁποῖοι τυγχάνουσι, — καὶ ἐν τίσι θεωροῦνται αἱ διαφοραὶ αὐτῶν.

[11] Γένη μὲν οὖν σφυγμῶν εἰσι δέκα· μέγας, σφοδρὸς, ταχὺς, πυκνὸς, σκληρὸς, πλήρης, ὁμαλὸς κατὰ μίαν πληγὴν, ὁμαλὸς κατὰ περιόδους, [12] τεταγμένος, εὔρυθμος· εἰσὶ δὲ [13] καὶ οἱ ἐναντίοι αὐτῶν μικρὸς, ἀμυδρὸς, βραδὺς, ἀραιὸς, μαλακὸς, κενὸς, ἀνώμαλος [14] κατὰ μίαν πληγὴν, ἀνώμαλος κατὰ περιόδους, ἄτακτος [15] καὶ ἄρρυθμος. ἔστι δὲ μέσος μεγάλου [16] τε καὶ μικροῦ ὁ σύμμετρος, ὅστις κατὰ φύσιν λέγεται· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων

Nostra lectio est in cett., sed E., habet τυγχάνωσι. 11) A. habet Inscriptt. *Οἱ δέκα ὁρισμοὶ τῶν σφυγμῶν* et *Πόσα γένη σφυγμῶν*. In D et E. tantum posterior, in B. *Περὶ τοῦ γένους τῶν σφυγμῶν*. in E. nullae inscripp. In sqq. *μὲν οὖν* om. in B. C. et praeterea *εἰσὶ* in E. A. inverso ordine *εἰσὶ σφυγμῶν*. 12) *τεταγμένος* E. 13) *καὶ* om. in A. *οἱ* deëst in E. 14) *κατὰ — περιόδους* om. in E. 15) *καὶ* om. E. 16) *τε* solus E.

inter ceteros itidem medius interest: inter aequalem vero et inaequalem nullus est intermedius, neque inter ordinatum et inordinatum, neque eurythmum inter et arythmum.

Definitiones autem decem generum sunt istae:

Magnus pulsus est, qui fit arteria secundum longitudinem et latitudinem et altitudinem multum expansa.

Fortis pulsus est, qui fortiter tactum ferit.

Celer pulsus est, qui fit arteria pauco temporis intervallo expansa

Frequens pulsus est, qui fit brevi tempore quiescente arteria.

Durus pulsus est, qui corii ad instar rigidam arteriam ostendit.

Plenus pulsus est, qui dense refertam arteriam ut sentiamus efficit.

Aequalis pulsus secundum unum ictum est qui omni ex parte aequabiliter ferit quatuor digitos.

Aequalis pulsus secundum periodos est qui ad quasvis diastolas aequabiliter tactum ferit.

Ordinatus pulsus est, qui post tres ictus quartum inaequalem habet et rursum post tres aequales quartum inaequalem: idque per longum tempus.

---

1) *μέν* E. *ἄμμετρος* A. 2) *τε* E. 3) *τεταμμένου* E. 4) Sic E. *ἐ. δὲ καὶ οἱ ὁ. αὐτῶν δέκα οὗτοι* A. in his *τῶν δέκα* B. C. *τῶνδε καί* D. 5) In his Definitionibus ea est in MSS. varietas, ut primo soli D. E. *σφοδρόν* praeponant *τῷ ταχεῖ*, ceteri postponant: tum ut B. C. D. *σφοδρόν* omittant et post *σκληρόν* habeant *πυκνόν*. — omittant *ὁμαλὸν κατὰ περιόδους*. — In B. singulis definitionibus praefigitur Inscriptio, veluti *περὶ μεγάλου σφυγμοῦ* et sic deinceps. In Cod. E. Subinde quaestio-

ὡσαύτως [1] μέσος ὁ σύμμετρος· ὁμαλοῦ [2] δὲ καὶ ἀνωμάλου μέσος οὐκ ἔςιν, οὐδὲ [3] τεταγμένου καὶ ἀτάκτου, οὐδὲ εὐρύθμου καὶ ἀῤῥύθμου.

[4] Εἰσὶ δὲ οἱ ὁρισμοὶ τῶν δέκα γενῶν οὗτοι·

[5] Μέγας σφυγμός ἐςιν ὁ κατὰ μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος τῆς ἀρτηρίας ἐπὶ πολὺ διϊσταμένης γινόμενος.

Σφοδρὸς σφυγμός ἐστιν, ὁ πλήττων εὐρώςως τὴν ἁφήν.

Ταχὺς σφυγμός ἐςιν ὁ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τῆς ἀρτηρίας διαστελλομένης γινόμενος.

Πυκνὸς σφυγμός ἐςιν ὁ δι' ὀλίγου χρόνου ἠρεμούσης τῆς ἀρτηρίας γινόμενος.

Σκληρὸς σφυγμός ἐςιν ὁ [6] βυρσωδέστερόν πως ἐμφαίνων τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας.

Πλήρης σφυγμός ἐςιν ὁ [7] ναςοτέραν ἐπιδεικνὺς τὴν ἀρτηρίαν.

Ὁμαλὸς κατὰ μίαν πληγὴν σφυγμός [8] ἐστιν ὁ ἴσως πλήττων τοὺς τέσσαρας δακτύλους κατὰ πάντα.

Ὁμαλὸς κατὰ περιόδους σφυγμός ἐςιν ὁ κατὰ πάσας τὰς διαςολὰς ἴσως πλήττων τὴν ἁφήν.

Τεταγμένος σφυγμός ἐςιν ὁ [9] τριῶν ὄντων τὸν τέταρτον ἔχων ἄνισον· καὶ πάλιν ὡσαύτως τριῶν ἴσων ὁ τέταρτος ἄνισος καὶ τοῦτο ἕως πολλοῦ.

---

nes interponuntur, v.c. τί ἐςι μέγας σφυγμός; etc. quae brevitatis studio omisi: nam et inscriptiones istas, et quaestiones ab ipsius auctoris manu non esse satis constat: Μέγας μὲν οὖν σφυγμός A. 6) βυρσοδέςερον πρός A. 7) ῥαςωνότερα B. ῥαςωνότερος D. Cett. ῥαςωνότερον. Emendavi ex loco Archigenis laud. p. 30. N°. 4. 8) ἐςὶ μὲν A. 9) In omnibus est τριῶν πληγῶν ὄντων et mox τρ. πληγῶν ἴσων, sed soloecismus satis indicat πληγῶν inportuno irrepsisse: subauditur utrobique σφυγμῶν.

Eurythmus pulsus est qui ratione tempus motus inter et tempus quietis omni ex parte semper aequabilis est.

Qui ergo medicus est perspicax et eruditus contrarios pulsus decem generibus ex his ipsis probe cognoscet, eosque ex hisce deductione facta definiet.

Considerantur autem decem pulsuum diversitates: in diastoles quanto magnus et parvus: in feriendi modo fortis et debilis: in motus quanto celeritas et tarditas: in tempore utriusque quietis, creber et rarus: in arteriae tunica, durus et mollis: in materiae quanto arteriae cavo contentae, vacuus et plenus: et in semper aequabili arteriae ictu secundum unam diastolen aequabilis secundum unum ictum pulsus invenitur.

Haec septem sunt pulsuum genera secundum unum ictum considerata et distincta: tria vero sunt alia secundum multos ictus considerata, inter quos quidem aequabilis est secundum periodos, et ordinatus et eurythmus. Exponam igitur decem haec quoque genera pulsuum in tabella, ut horum etiam ordo perspicuus fiat.

---

1) *ἐν κρίσει τῆς κινήσεως τοῦ χρόνου* B. C. D. *ἴσως* A. 2) In omnibus est *διορίζεται*, solus E. habet *διοίσεται*, unde apparet, quid scriptum fuerit. 3) *δέκα* om. E. 4) *καιρῷ* E. 5) *ταχίνη* A. 6) *ἠρεμιῶν* om. A. 7) *ὁμαλός* om. A. 8) *δὴ* om. A. *δέ* D. *μὲν οὖν* E. *ἑπτά* om. C. D.

Εὔρυθμος σφυγμός ἐςιν ὁ ἐν συγκρίσει [1] τοῦ τῆς κινήσεως χρόνου πρὸς τὸν τῆς ἠρεμίας ἴσος κατὰ πάντα γινόμενος ὁμοῦ.

Ὅςις οὖν ἐςιν ἀνὴρ συνετὸς ἰατρὸς σοφός τε τοὺς ἐναντίους σφυγμοὺς τῶν δέκα γενῶν ἐκ τούτων τῶν γενῶν σαφῶς γνώσεται καὶ [2] διορίσεται αὐτοὺς ἐκ τούτων ὁρμώμενος.

Θεωροῦνται δὲ αἱ [3] δέκα διαφοραὶ τῶν σφυγμῶν· ἐν μὲν τῷ τῆς διαςολῆς [4] ποσῷ ὁ μέγας καὶ ὁ μικρός· ἐν δὲ τῷ ποίῳ τῆς προσβολῆς ὁ σφοδρὸς καὶ ὁ ἄμυδρος· ἐν δὲ τῷ τῆς κινήσεως ποσῷ ἡ [5] ταχύτης καὶ ἡ βραδύτης· ἐν τῷ χρόνῳ δὲ τῶν [6] ἠρεμιῶν ἀμφοτέρων ὁ πυκνὸς καὶ ὁ ἀραιός· ἐν δὲ τῷ τῆς ἀρτηρίας χιτῶνι ὁ σκληρὸς καὶ ὁ μαλακός· ἐν δὲ τῷ τῆς ὕλης πόσῳ τῷ περιεχομένῳ κατὰ τὴν κοιλότητα τῆς ἀρτηρίας ὅ τε κενὸς καὶ ὁ πλήρης· ἐν δὲ τῷ κατὰ πάντα ἴσως πλήττειν τὴν ἀρτηρίαν κατὰ μίαν διαςολὴν ὁ κατὰ μίαν πληγὴν [7] ὁμαλὸς εὑρίσκεται.

Ταῦτα [8] δὴ τὰ ἑπτὰ γένη σφυγμῶν εἰσὶ κατὰ μίαν πληγὴν θεωρουμενά [9] τε καὶ νοουμενα· τρία δὲ ἄλλα κατὰ [10] πολλὰς πληγὰς θεωρουμενα· ἐν οἷς ἐςιν ὅ τε ὁμαλὸς κατὰ περιόδους, καὶ ὁ [11] τεταγμένος, καὶ ὁ εὔρυθμος. ἐκθήσομεν τοιγαροῦν [12] καὶ ταῦτα τὰ δέκα γένη τῶν σφυγμῶν [13] ἐπὶ διαγράμματος, ὅπως φανερὰ καὶ ἡ τάξις αὐτῶν [14] γενήσεται.

---

9) τε om. E. 10 πολλάς solus E. omisso τάς quod cett. habent. et ita dedi. 11) τεταμένος E. 12) καί om. D. E. αὐτά A. τά om. D. 13) καὶ ἐπὶ δ. omnes; delevi importunum καί. 14) γένηται E.

magnus.	medius.	parvus.
fortis.	medius.	debilis.
celer.	medius.	tardus.
creber.	medius.	rarus.
durus.	medius.	mollis.
plenus.	medius.	vacuus.
aequabilis uno ictu.		inaequabilis uno ictu.
aequabilis per periodos.		inaequabilis per periodos.
ordinatus.		inordinatus.
eurythmus.		arythmus.

Hae quidem in tabella decem pulsuum generum diversitates. Quum vero ab una parte ea definiverimus ante tabellam descriptam, a magno pulsu initio facto, exponamus quoque contrarios pulsus, ut ab omni parte completi sint, principio ducto a parvo, quum hic magno etiam sit contrarius.

Parvus pulsus est, qui secundum tres arteriae dimensiones mancus est.

Debilis pulsus est, qui aegre tactum ferit.

Tardus pulsus est, qui fit longo tempore expandente sese arteria.

---

1) In D. inscriptio est: *Διάγραμμα.* In E. *Περὶ τῶν ια' γενῶν τῶν σφυγμῶν.* Tum pro primis sex generibus Tabellae habet haec: *μέγας. σύμμετρος. μικρός. σφοδρός. ἀμυδρός. ταχύς. ἀραιός. σκληρός. μαλακός. πλήρης. κενός.* 2) *τεταμένος* E. 3) Sic in B. corrigitur. Cet. *ἄρυθμος.* 4) *ἐπεὶ δέ* B. D. *ἐπειδὴ καί* E. 5) *καὶ ἕν* A. B. C. D. 6) *αὐτούς* A. Delevi putidum glossema, quod omnes Codd. obsidet: *τὰ δέκα γένη τῶν σφυγμῶν.* 7) *εἴπωμεν οὖν* A. *τοὺς τῶν ἐναντίων ὁρισμούς* recepi ex A. Ceteri

[1] μέγας.	σύμμετρος.	μικρός.
σφοδρός.	σύμμετρος.	ἀμυδρός.
ταχύς.	σύμμετρος.	βραδύς.
πυκνός.	σύμμετρος.	ἀραιός.
σκληρός.	σύμμετρος.	μαλακός.
πλήρης.	σύμμετρος.	κενός.
ὁμαλὸς κατὰ μίαν πληγήν.		ἀνώμαλος κατὰ μίαν πληγήν.
ὁμαλὸς κατὰ περιόδους.		ἀνώμαλος κατὰ περιόδους.
[2] τεταγμένος.		ἄτακτος.
εὔρυθμος.		[3] ἄῤῥυθμος.

Αὗται μὲν ἐπὶ διαγράμματος τῶν δέκα γενῶν τῶν σφυγμῶν αἱ διαφοραί. [4] ἐπειδὴ δὲ ὡρισάμεθα [5] καθ' ἓν σκέλος [6] αὐτὰ πρὸ τοῦ διαγράμματος, ἀπὸ τοῦ μεγάλου σφυγμοῦ ἀρξάμενοι, [7] εἴπωμεν καὶ τοὺς τῶν ἐναντίων ὁρισμοὺς, ἵνα κατὰ πάντα ὁλόκληροι ὦσι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ [8] τοῦ μικροῦ ποιησάμενοι, ἐπειδὴ καὶ οὗτος πέφυκεν [9] ἐναντίος τῷ μεγάλῳ.

[10] Μικρὸς σφυγμός ἐςιν ὁ κατὰ τὰς τρεῖς διαςάσεις τῆς ἀρτηρίας κολοβός.

[11] Ἀμυδρὸς σφυγμός ἐςιν ὁ μόλις πλήττων τὴν [12] ἁφήν.

[13] Βραδὺς σφυγμός ἐςιν ὁ ἐν πολλῷ χρόνῳ τῆς ἀρτηρίας διαςελλομένης γινόμενος.

τ. ἐναντίους ὁρ. 8) τοῦ om. A. 9) ἐναντίως τῷ μεγάλῳ A. unde recepi dativum. Cett. τοῦ μεγάλου. 10) In B. inscriptio est Περὶ σφυγμῶν μικρῶν. — In A. B. C. D. add. τί ἐςι σφυγμὸς μικρός; quod cum E. omisi. E. ὁ. μ. σφ. In eodem inter Inscriptiones loci quidam Galenici interponuntur, plerumque temere inter se mixti, quare melius omittuntur. 11) ὁ ἀμ. δὲ σφ. omisso ἐςιν E. 12) ἀρτηρίαν E. 13) ὁ βρ. E. om. ἐςιν.

Rarus pulsus est, qui fit longo tempore arteria quiescente.

Mollis pulsus est, qui ipso corpore arteriae considerato tener est.

Vacuus pulsus est qui facit ut bullae instar exsurgat arteria, ita ut vacua sanguine collabatur ad digitorum pressionem.

Inaequabilis pulsus secundum unum ictum est, qui inaequabiliter digitos ferit; ferit autem inaequabiliter vel secundum situm, vel secundum motum: secundum situm vel supra vel infra, vel ad dextra vel ad sinistra: similiterque inaequabilis pulsus secundum unum ictum, quoad situm est, qui altera parte post alteram quatuor digitos ferit, veluti itinere facto inde ab indice ferire incipiens ad medium, et quartum digitum ac parvum, aeque ac progrediens unda vel vermis proserpens. Secundum motum autem quando leniter feriens tactum, dein iterum fortius ferit in eadem diastole arteriae, motu quippe uno ictu non absoluto: hunc pulsum eruditi quoque medici dupliciter ferientem ad speciem nominant. Haec quidem pulsuum genera progrediens oratio nostra explicabit:

---

1) Omissum est hoc genus in B. C. D. in D. et E. *μαλακός* ante *κενόν*, in cett. inverso ordine. *μαλακόν* omittunt B. C. 2) *ὁ κενός* E. 3) *πομφιλυγώδης* B. C. *πομφολιγγώδης* D. 4) *καὶ ἐμβάτησιν* A. *κενεμβάτησιν* E. *ὑποπίπτειν* A. E. Cet. *κενεμβάτη*, *ὑποπίπτει*. Quid legendum sit, apparet ex loco Archigenis apud Galenum, T. VIII. p. 931. Kühn. *κενὸς δὲ (σφυγμός ἐστιν) ὁ πομφολυγώδη τὴν ἔγερσιν τῆς ἀρτηρίας ποιούμενος, ὥστε κατὰ τὸν ἐπιπιεσμὸν τῶν δακτύλων κενεμβάτησιν ὑποπίπτειν.* 5) *ὁ* om. A.

[1] Ἀραιὸς σφυγμός ἐϛιν ὁ διὰ πολλοῦ χρόνου τῆς ἀρτηρίας ἠρεμούσης γινόμενος.

Μαλακὸς σφυγμός ἐϛιν ὁ κατὰ τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας ἁπαλὸς γινόμενος.

[2] Κενὸς σφυγμός ἐϛιν ὁ [3] πομφολυγώδη τὴν ἔγερσιν τῆς ἀρτηρίας ποιούμενος, ὥϛε κατὰ τὸν ἐπιπιεσμὸν τῶν δακτύλων [4] κενεμβάτησιν ὑποπίπτειν.

Ἀνώμαλος [5] ὁ κατὰ μίαν πληγὴν σφυγμός ἐϛιν ὁ ἀνίσως πλήττων τοὺς δακτύλους· πλήττει δὲ ἀνίσως ἢ κατὰ τὴν θέσιν, ἢ κατὰ τὴν κίνησιν· κατὰ [6] μὲν τὴν θέσιν [7] ἢ ἄνω, ἢ κάτω, ἢ δεξιὰ, ἢ ἀριϛερά· ὡσαύτως δὲ [8] καὶ κατὰ τὴν θέσιν ἀνώμαλος κατὰ μίαν πληγὴν σφυγμός ἐϛιν ὁ πρωτοδευτέρως τοὺς [9] τέσσαρας δακτύλους πλήττων, ὥσπερ τινὰ πορείαν ποιούμενος, ἀπὸ τοῦ [10] λιχανοῦ δακτύλου τὴν πληγὴν ἀρξάμενος ποιεῖσθαι ἐπὶ τὸν μέσον καὶ τὸν παράμεσον καὶ τὸν μικρὸν, ὅμοιον κύματι πορευομένῳ ἢ σκώληκι ὁδεύοντι· κατὰ δὲ τὴν κίνησιν ὅταν [11] ἐπιπολαίως πλήξας τὴν ἁφὴν, [12] ἔπειτα αὖθις σφοδροτέρως κατὰ τὴν αὐτὴν διαϛολὴν τῆς ἀρτηρίας [13] πλήξῃ, οὐ διακόψας τὴν κίνησιν· τοῦτον τὸν σφυγμὸν [14] οἱ σοφοὶ τῶν ἰατρῶν [15] δίκροτον κατ' εἶδος ὀνομάζουσι. ταῦτα μὲν τὰ εἴδη τῶν σφυγμῶν προϊὼν ὁ λόγος διδάξει· κατὰ

---

6) μέν om. A. 7) οἷον ἄνω B. C. ἢ ἄνω — θέσιν om. D. 8) καί om. B. C. 9) τέσσαρας om. B. C. 10) λειχανοῦ B. 11) ἐπιπολέως A. E. ἐπεπόλαιον B. D. 12) ἔπειτα αὖθις solus E. cuius lectiones etiam in ceteris mirum quantum ab omnibus cett. discedunt, quare ibi tantum illum Cod. adhibuimus, ubi meliora suppeditat. 13) E. solus πλήξει, quo omisso in B. διακόψῃ corrigitur. 14) καὶ οἱ σοφ. A. E. importunum καί om. in B. C. delevimus. D. habet ἤ. 15) δικρότως A.

nunc vero definitiones trium generum reliquorum huc usque indefinitorum tradamus.

Inaequabilis pulsus secundum periodos est, qui in qualibet diastole inaequabiliter tactum ferit.

Inordinatus pulsus est, in quo, cum tres ictus aequabiles sunt, quartus qui incidit inaequalis erat, et qui cum tres alii rursum aequabiles sunt, secundum a principio quartum inaequalem habet, et a primo quarto recedentem, atque ita continuo novum quemque quartum praecedentibus quartis dissimilem.

Arythmus pulsus est, qui collato motus tempore cum tempore quietis omni modo semper est inaequabilis.

Ita quidem contrarii quoque decem pulsuum generibus definiti sunt, ita ut nullus indefinitus sit relictus. Oportet igitur nunc ad differentias secundum anomaliam reversos nos, primo quidem systematicas tradere: tum secundum unum pulsum diversitates.

Systematicae igitur inaequalitatum differentiae in collectionibus plurium, ut diximus, pulsuum consistunt, primam autem quamdam diversitatem habent in eo, quod interdum quidem aequabilis, interdum vero inaequabilis. Neque mirari oportet si aequalem quandam inaequalitatem esse dicimus: ita enim res se ha-

---

1) Iterum in B. singulis Definitionibus Tituli adduntur *Περὶ ἀνωμ. κ. π. σφ.* atque ita deinceps. 2) *τριῶν ὄντων πληγῶν* omnes. *πληγῶν* irrepsit, ut supra. 3) omnes *ἕξαι*, quam maculam elui. 4) *δεύτερος τέταρτος* B. quod et ipsum ferri potest. 5) Codd. *καὶ τοῦ πρώτου τέταρτος.* — Forte scriptum fuit *ὁ δευτεροτέταρτος ἄνισος καὶ τῷ πρώτῳ τετάρτῳ ἄνισος.* Sic certe accipiendum.

δὲ τὸ παρὸν τοὺς ὁρισμοὺς τῶν τριῶν γενῶν τῶν ἐκ τῶν δὲ καταλειφθέντων ἀορίςων ὁριςόμεθα.

[1] Ἀνώμαλος κατὰ περιόδους σφυγμός ἐςιν ὁ κατὰ πάσας τὰς διαςολὰς ἀνίσως πλήττων τὴν ἁφήν.

Ἄτακτος σφυγμός ἐςιν, ὅταν [2] τριῶν ὄντων ἴσων, ὁ τέταρτος παρεμπίπτων ἄνισος [3] ἢ καὶ πάλιν ἄλλων τριῶν ὄντων ἴσων ὁ [4] δευτεροτέταρτος καὶ [5] τῷ πρώτῳ τετάρτῳ ἄνισος καὶ [6] τούτῳ ἀεὶ ἑπόμενος ὁ τέταρτος τοῖς [7] προλαβοῦσι τετάρτοις ἀεὶ ἄνισος γενόμενος.

Ἄῤῥυθμος σφυγμός ἐςιν ὁ ἐν τῇ συγκρίσει τοῦ τῆς κινήσεως χρόνου [8] πρὸς τὸν τῆς ἠρεμίας ἄνισος κατὰ πάντα γενόμενος ὁμοῦ.

Οὕτως μὲν [9] οὖν ὡρίσθησαν καὶ οἱ ἐναντίοι τῶν δέκα γενῶν [10] τῶν σφυγμῶν, ὡς ἀδιόριςος μὴ καταλειφθῆναί τις. δέον οὖν ἐςὶν ἡμᾶς νῦν, ἐπὶ τὰς κατὰ τὴν ἀνωμαλίαν διαφορὰς [11] ἐπανελθόντας πρότερον μὲν εἰπεῖν τὰς συςηματικὰς, ἑξῆς δὲ τὰς καθ᾽ ἕνα σφυγμόν.

[12] Αἱ μὲν δὴ συςηματικαὶ τῶν ἀνωμαλιῶν διαφοραὶ ἐν ἀθροίσμασι πλειόνων, ὡς ἔφαμεν, σφυγμῶν συνίςανται. πρώτην δὲ ἔχουσι διαφορὰν καθ᾽ [13] ὃ ὁτὲ μὲν ὁμαλὸς, ὁτὲ δὲ ἀνώμαλος [14] γίνονται· καὶ οὐ χρὴ [15] θαυμάζειν εἰ ὁμαλήν τινα καλοῦμεν ἀνωμαλίαν· ἔχει γὰρ οὕτως οὐκ ἐν

---

6) τοῦτο A. 7) παραλαβοῦσι B. D. Tum omnes τέτταρσιν, quod, flagitante sententia, in τετάρτοις mutavi. 8) πρὸ τῆς ἠρεμίας B. C. 9) οὖν om. A. 10) τοῦ σφ. A. 11) ὑπανελθόντας A. et προτέρας. 12) Add. in A. B. C. D. πόσαι (A. ποῖαι) λέγονται συςηματικαὶ ἀνωμαλίαι, absunt ista ex E. In B. titulus est Περὶ ποσότητος τῶν συς. κτλ. 13) ἣν E. 14) Sic E. γίνονται deëst in cett. 15) θαυμάσαι E.

bet non solum in pulsibus, sed etiam in reliquis fere omnibus, quae primam suam naturam sive quoad magnitudinem, sive quoad vim mutantes, vel aequali vel inaequali modo incrementa capiunt. In quantum enim mutant aequabilitatem pervertentes, inaequabilia dici possint; in quantum vero aequabilis modus mutationis obtinet aequabiliter mutari possint dici: quae vero neque antea immutata manebant, neque semper aequabiliter mutantur, penitus sunt inaequabilia.

Eiusmodi quid igitur in miuris pulsibus accidit, sive paulatim et aequabiliter imminuta illorum aequalitate, sive subito et magnis intervallis. Fiet autem quod dixi perspicuum veluti exemplo ex uno miuri pulsus genere: itaque alter pulsus priori sit paullo minor, tertiusque secundo: et eadem quantitate quartus tertio: idque saepius continuo fiat: eiusmodi pulsus miurizontes et miuros vocant, nomine a formis, quae in apicem desinunt, translato.

Quicumque autem ex his semper decrescunt neque a deminutione desistunt in perfectam quietem desinunt, eosque miuros deficientes appellamus.

---

1) μόνως D. 2) πρέποντα B. C. D. E. 3) ἥτε — ἥτε A. 4) φθείρονται B. C. D. 5) ἀνώμαλα — λέγοιτ' ἄν om. A. 6) πρώτης E. 7) τρέποντα B. C. μὲν ὄντα E. 8) Ante hanc periodum in E. aliena multa, quae omitto. In A. B. C. D. Titulus est: Περὶ μειούρων σφυγμῶν. Tum A. τοιοῦτον — δή τοι. τό addunt C. D. E. 9) καί solus E. 10) ὅτε E. 11) ὁμαλά A. 12) κατὰ μεγάλα solus E. Ceteri καὶ γένοιτο ἄν B. C. ἐάν. 13) σαφῶς A. σαφεῖς D. 14) μακρότερος E. 15) τούτου τὸ ἄχρι E. 16) μειου-

σφυγμοῖς [1] μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις σχεδὸν ἅπασιν, ὅσα [2] τρέποντα τὴν ἐξ ἀρχῆς φύσιν, [3] εἴτε κατὰ μέγεθος, εἴτε κατὰ σφοδρότητα, ἢ ὁμαλὰς ποιεῖται τὰς αὐξήσεις ἢ ἀνωμάλους. καθ᾽ ὅσον μὲν γὰρ τρέπει [4] διαφθείροντα τὴν ἰσότητα λέγοιτ᾽ ἂν [5] ἀνώμαλα, καθ᾽ ὅσον δὲ τὸ ἴσον ἀεὶ τῆς [6] τροπῆς ἐπιλαμβάνει λέγοιτ᾽ ἂν ὁμαλῶς τρέπεσθαι· τὰ δὲ μήτε ἔμπροσθεν [7] μένοντα ἄτρεπτα μήτε ἴσον ἀεὶ τῆς τροπῆς ἐπιλαμβάνοντα τελέως ἀνώμαλα.

[8] Τὸ τοιοῦτον δή τοι [9] καὶ κατὰ τοὺς μειούρους σφυγμοὺς συμβέβηκεν [10] ἤτοι κατὰ βραχὺ καὶ [11] ὁμαλῶς ἐκλυομένης αὐτῶν τῆς ἰσότητος, ἢ ἀθρόως καὶ [12] κατὰ μεγάλα. γένοιτο δ᾽ ἂν ἐφ᾽ ἑνὸς γένους τῶν μειούρων ὡς ἐπὶ παραδείγματος ὁ λόγος [13] σαφής· ἔσω τοίνυν ὁ μὲν δεύτερος σφυγμὸς τοῦ πρώτου βραχὺ [14] μικρότερος· ὁ δὲ τρίτος τοῦ δευτέρου. τοσοῦτον πάλιν καὶ ὁ τέταρτος τοῦ τρίτου· καὶ [15] τοῦτο ἄχρι πλείονος ἐφεξῆς γενέσθω. τοὺς τοιούτους σφυγμοὺς [16] μειουρίζοντάς τε καὶ μειούρους καλοῦσιν, ἀπὸ τῶν εἰς ὀξὺ τελευτώντων σχημάτων τὸ ὄνομα [17] μεταφέροντες.

[18] Ὅσοι μὲν διὰ παντὸς αὐτῶν μειοῦνται καὶ οὐδέποτε παύονται [19] τοῦ τοιούτου παθήματος εἰς [20] ἀκινησίαν παντελῆ τελευτῶσι καὶ καλοῦμεν αὐτοὺς [21] ἐκλείποντας μειούρους.

ρίζοντάς τε om. E. 17) In A. titulus: *Περὶ ἐκλ. μειουρ.* B. huius speciei titulum cum duabus seqq. coniungit. In E. *ἐκ τοῦ προγνωςικοῦ περὶ ἐκλ μ.* C. titulum omittit. 18) *πόσοι* B. C. D. *ὅσα* E., qui mox *αὐτῶν* omittit. 19) *τοῦ* solus E. Tum B. C. D. hanc periodum cum sq. aliter efferunt. Adnotabo tantum, quae ex illorum lectionibus in Cod. A. mutanda duxi. 20) *ἀκινησίας* A. *-ίαν* D. E. 21) *ἐκλ.* omissum in A. praebent cett.

Qui vero accrescunt et primam aequalitatem et pristinam magnitudinem recuperant, hos recurrentes miuros dicimus.

Recurrentium vero miurorum alii ad similem pristinae magnitudinem redeunt, alii ad minorem; et alii quidem quibus gradibus decreverunt, iisdem accrescunt iterum; alii vero minoribus vel maioribus gradibus redeunt.

Atque hae sunt aequabiles anomaliarum diversitates; ex inaequabilibus vero anomaliis, aliae quidem nullam omnino servant aequalitatem, aliae vero per tres, quatuor vel quinque pulsationes servant, postea vero eam relinquunt: in harum vero utraque vel regula est vel non est. Regula adest, ubi aequales quasdam periodos servant; abest, ubi has quoque linquunt.

In his autem itidem subinde motus deficiunt, aeque ac in aequalibus miuris. At hos quidem miuros deficientes vocamus; illos vero inaequales deficientes.

In anomalia igitur secundum parvitatem et magnitudinem vulgatissimum medicis nomen est miurus: sed in ea quae est secundum vim, generibusque aliis, non amplius simili modo usurpatum est; rerum ipsarum tamen similitudo in unoquoque genere eadem; etenim

---

1) καὶ π. τ. sic B. — καί om. A., qui εἰς τήν. 2) τούτων δὲ οἱ μέν B. C. D. 3) τῷ abest ex omnibus. In E. est τό, unde veram lectionem restitui. 4) ἐμειώθησαν ὑ. solus E. suppeditat. A. ἐνταῦθ' αὖθις B. C. D. εἰρήκαμεν αἰτίαις E. ἐν ταύταις αὖθις. 5) πρόθεσιν E. 6) ἀνωμαλιῶν — τῶν δέ. Solus E. 7) μέν E. Cett. δέ. 8) ἰσότητα — φυλάττουσι om. E. 9) εἴκει A. — et

Ὅσοι δὲ αὐξάνονται [1] καὶ πάλιν τὴν κατ' ἀρχὰς ἰσότητα καὶ τὸ ἀρχαῖον μέγεθος ἀπολαμβάνουσι, τοὺς τοιούτους παλινδρομοῦντας μειούρους καλοῦμεν. [2] Τῶν δὲ παλινδρομούντων μειούρων οἱ μὲν εἰς ἴσον [3] τῷ κατ' ἀρχὰς ἐπανέρχονται μέγεθος, οἱ δὲ εἰς ἔλασσον· καί τινες μὲν αἷς ἔμπροσθεν [4] ἐμειώθησαν ὑπεροχαῖς, ἐν ταύταις αὖθις αὔξονται· τινὲς δὲ ἐλάττοσιν ἢ μείζοσι [5] προσθέσεσιν ἔρχονται.

Τοιαῦται μέν τινες αἱ ὁμαλαὶ τῶν [6] ἀνωμαλιῶν εἰσι διαφοραί, τῶν δὲ ἀνωμάλων ἀνωμαλιῶν τινὲς [7] μὲν οὐδεμίαν ὅλως φυλάττουσιν [8] ἰσότητα, τινὲς δὲ μέχρι τριῶν ἢ τεττάρων ἢ πέντε σφυγμῶν φυλάττουσι, διαφθείρουσι δὲ ὕϛερον· ἐν ἑκατέραις δὲ αὐτῶν ἢ τάξις ἢ ἀταξία συνίϛαται· τάξις μέν, εἰ περιόδους τινὰς ἴσας φυλάττοιεν· ἀταξία δέ, [9] εἰ καὶ ταύτας διαφθείροιεν.

[10] Ἐκλείπουσι [11] δὲ κἀπὶ τούτων [12] πολλάκις κινήσεις, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ὁμαλῶν [13] μειουμένων. ἀλλ' ἐκείνους μὲν μειούρους ἐκλείποντας [14] ὀνομάζομεν, τούτους δὲ ἀνωμάλους ἐκλείποντας.

Ἐν μὲν δὴ τῇ κατὰ σμικρότητα καὶ μέγεθος ἀνωμαλίᾳ πάνυ σύνηθες τοῖς [15] ἰατροῖς ὄνομα τὸ [16] μείουρος· ἐν δὲ [17] τῇ κατὰ σφοδρότητα καὶ τοῖς ἄλλοις γένεσιν οὐκ ἔτι ὁμοίως [18] ἐῤῥέθη· ἡ μέντοι τῶν πραγμάτων [19] ἀναλογία καθ' ἕκαϛον γένος ἡ αὐτή· ἢ γὰρ ὁμαλῶς διαφθεί-

---

ταῦτα. 10) In A. et E. add. Tit. *Περὶ ἐκλ. ἀνωμ.* 11) *γάρ* A. *μὲν γάρ* E. 12) Solus E. hic habet *πολλάκις*: idem *ἐν ἴσῃς* pro *κινήσεις*. 13) *μειούρων* A. 14) *πολλάκις ὀνομ.* A. B. C. D. 15) *ἰατρικοῖς* A. 16) *μείουρον* A. B. C. D. 17) *τοῖς* A. 18) *ἔχει* cett. E. *ἐρήθη*. 19) *ἀνωμαλία* B. C.

vel aequabiliter aequalitatem amittunt vel inaequaliter, ceterasque peculiares diversitates sine nomine proprio plurima ex illis habent easdem: incidentibus enim et intermittentibus exceptis nullum eorum suum sibi habet nomen. Ex his vero incidens ad anomaliam secundum frequentiam tantum pertinet, intermittens vero, tum in ea quae secundum raritatem est consistit, tum in ea quae est secundum parvitatem; in utraque autem modo diverso. In ea, quae secundum raritatem est, ita ut quies quam longissime protrahatur, in ea vero, quae est secundum parvitatem, ita ut diastole quam maxime possit contrahatur. Potius vero e pulsuum parvitate fere deficientes oriuntur, e raritate vero intermittentes.

Ab intermittentibus pulsibus prope absunt qui deficientes recurrentes vocantur, quando duorum et trium vel plurium etiam pulsationum tempore penitus immobilis ad speciem arteria rursus moveri incipit.

Hae quidem etiam systematicae anomaliae species: redeamus iam ad inaequalitatem secundum unum ictum, et videamus quantae et quales pulsuum diversitates secundum hanc consistere possint, initio facto a dicroto pulsu.

Dicrotum quidem ex illis esse, qui bis tactum feriunt

1) Omnes *τὰς πλεiςας*. E. pro *τάς* habet *τε* — De coni. mutavi. 2) *τοῦ κ. τ. λ.* Gen. sing. E. — A. Acc. plur. 3) *ἐν ταῖς* E. 4) *μόνης* A. 5) *τε* om. E. 6) *καὶ σμικρότητα — ἀραιότητα* om. E. 7) *τῷ . . . τῷ* de coni. reposui; *τό* omnes. 8) *τῶν σφ.* om. E. 9) *ἐπὶ δὲ — διαλείποντες* om. E. 10) h. l. in A. E. Titulus: *Περὶ παλινδρομούντων ἐκλ.* — C. om. 11) *ἐκλ.* om. D. 12) *πλειόνων ὄντων* A. *πλειόνων ὅτι* B. C. D. *πλειόνων*

ρουσι τὴν ἰσότητα ἢ ἀνωμάλως, καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐν μέρει διαφορὰς τὰς αὐτὰς ἔχουσιν ἀνωνύμως [1] τὰ πλεῖςα αὐτῶν· πλὴν γὰρ [2] τῶν παρεμπιπτόντων καὶ τῶν διαλειπόντων οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἐςὶν ἴδιον ὄνομα. τούτων δὲ ὁ μὲν παρεμπίπτων [3] ἐκ τῆς κατὰ πυκνότητα [4] μόνον ἐςὶν ἀνωμαλίας, ὁ δὲ διαλείπων ἔν [5] τε τῇ κατὰ ἀραιότητα [6] καὶ σμικρότητα συνίςαται, καθ᾽ ἕτερον ἐν ἑκατέρῳ τρόπῳ· ἐν μὲν τῇ κατὰ ἀραιότητα [7] τῷ τὴν ἡσυχίαν ἐπὶ μήκιςον ἐκτετάσθαι, ἐν δὲ τῇ κατὰ σμικρότητα [7] τῷ τὴν διαςολὴν εἰς ἐλάχιςον συνεστάλθαι. μᾶλλον δέ πως ἐπὶ μὲν ταῖς σμικρότησι [8] τῶν σφυγμῶν οἱ ἐκλείποντες, [9] ἐπὶ δὲ ταῖς ἀραιότησι οἱ διαλείποντες γίνονται [10].

Παράκεινται δὲ τοῖς διαλείπουσι σφυγμοῖς οἱ καλούμενοι παλινδρομοῦντες [11] ἐκλείποντες, ὅταν δύο καὶ τριῶν ἢ καὶ [12] πλειόνων ἔτι σφυγμῶν χρόνον [13] ἀκίνητος εἶναι δόξασα παντάπασιν ἡ ἀρτηρία πάλιν ὑπάρξηται κινεῖσθαι.

Ταυτὶ μὲν καὶ [14] τὰ τῆς [15] συστηματικῆς ἀνωμαλίας εἴδη. [16] ἐπανέλθωμεν λοιπὸν [17] καὶ ἐπὶ τὴν καθ᾽ ἕνα σφυγμὸν ἀνωμαλίαν, [18] καὶ ἴδωμεν ὅσαι τε καὶ [19] οἷαι διαφοραὶ σφυγμῶν [20] κατ᾽ αὐτὴν δύνανται συςῆναι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ δικρότου σφυγμοῦ ποιησάμενοι.

[21] Ὅτι ὁ μὲν δίκροτος τῶν [22] δὶς παιόντων τὴν ἀφὴν

ἔστι E. unde recepi ἔτι. 13) ἀκινήτως A. 14) τά solus E. 15) συστ. om. D. 16) ἐπέλθωμεν codd. 1) καί e B. D. addidi. ἐπὶ τὸν κ. ἕ. σ. ἀνώμαλον A. B. C. D. 18) καί om. E. εἴδωμεν A. 19) h. l. etiam ὅσαι C. D. 20) κατ᾽ αὐτήν solus E. 21) In A. Tit. *Περὶ δικρότου*, cui E. addit σφυγμοῦ. in B. *Περὶ δικρότων σφ*, 22) δυςπεσόντων E.

sponte patet: at idem etiam in intermittentibus unum ictum obtinet. Ac, si quis ictui tantum animum advertens duos pulsus esse credat bis ferientem, procul dubio errat: intermittentes enim in una eademque diastole non facile dixerit duos esse pulsus, quamquam sunt bis ferientes: manifesto enim in his motus continuum tenorem abiiciens intermedia immobilitate dividitur. Dicrotorum vero genus haud ita, sed postquam totam diastolen complevit, collapsus parumper recedit et altera vice iterum ferit; adeo ut in intermittentibus quies inter ictus sit intermedia, in dicroto vero systole, vel contractio, vel recessio quaedam vel qualicumque demum nomine quis appellare velit; quapropter sunt, qui duos pulsus esse dicrotum dicant, non unum. Quidam contra aiunt dicrotum ad systematicam, quam vocant, anomaliam esse referendum: simile enim, quod in eo contingit, duplicibus mallei in incudem ictibus, priori e magna distantia incidente et fortiter quatiente, altero vero veluti repercusso malleo ab incude non ita multum, ac rursus in eam recidente, minus fortiter tamen quam antea et e minori distantia. Eiusmodi quid enim dicroti quoque pulsus habere videntur, quasi repulsa arteria retro inter feriendum ac dein iterum exsurgente.

---

1) *δῆλον* A. B. C. D. 2) In A. inseritur *σφυγμοῖς*. 3) *τὸν — σφυγμούς* om. E. 4) *νομίζοι* A. C. E. *νομίζειν* D. 5) *ἁμαρτάνειν* D. *ἁμάρτηται* E. 6) *φαίνῃ* D. 7) *ἐπ'* om. E. 8) In B. C. D. *ἀπόλλουσα*, in E. *ἀπολῦσαι*, in A. *ἀπολοῦσα*. Ferendus non est iste Barbarismus, sed aut *ἀπολέσασα* restituendum est, aut, quod lenius, *ἀπολλῦσα*. 9) *τό* solus E. 10) *ἅπασα* B. C. 11) *ὥς* A. *τοὺς μὲν*

ἐστιν ἄντικρυς [1] εὔδηλον· ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ τοῖς διαλείπουσι [2] κατὰ μίαν πληγὴν ὑπάρχει. καὶ εἴ τις μόνον τῷ πλήττεσθαι προσέχων δύο σφυγμοὺς [3] τὸν δὶς πλήττοντά που [4] νομίζει, φανερῶς [5] ἁμαρτάνει· τοὺς γὰρ ἐν μιᾷ διαςολῇ διαλείποντας οὐκ ἂν [6] φαίη δύο σφυγμοὺς εἶναι, καίτοι δὶς πλήττουσιν· ἐναργῶς γὰρ [7] ἐπ' αὐτῶν ἡ κίνησις [8] ἀπολοῦσα τὸ συνεχὲς ἀκινησίᾳ μέσῃ διακόπτεται. Τὸ δὲ γένος [9] τῶν δικρότων οὐχ οὕτως, ἀλλ', ἐπειδὰν πληρώσῃ τὴν διαςολὴν [10] ἅπασαν, συννεύσας ἀποχωρεῖ πρὸς βραχὺ καὶ αὖθις πλήττει τὸ δεύτερον, [11] ὥςε τῶν μὲν διαλειπόντων ἡσυχίαν μέσην εἶναι τῶν πληγῶν, τοῦ δὲ δικρότου συςολήν, ἢ σύνοδον, ἢ ὑπονόστησιν, ἢ ὡς ἄν τις ἐθέλῃ [12] καλεῖν, καὶ διὰ τοῦτό τινες δύο σφυγμοὺς εἶναι λέγουσιν, οὐχ ἕνα, τὸν δίκροτον. τινὲς δέ φασι τὸν δίκροτον τῆς συςηματικῆς [13] καλουμένης ἀνωμαλίας εἶναι· ἔοικε γὰρ τὸ [14] ἐπ' αὐτοῦ γενόμενον ταῖς [15] τῆς σφύρας διπλαῖς πρὸς τὸν ἄκμονα πληγαῖς, τῆς μὲν προτέρας [16] ἐκ πολλοῦ τοῦ διαςήματος [17] καταφερομένης καὶ σφοδρῶς [18] παιούσης, τῆς δευτέρας δὲ οἷον [19] ἀναπαλλομένης τῆς σφύρας ἀπὸ τοῦ ἄκμονος οὐκ ἐπὶ πολὺ καὶ αὖθις αὐτῷ [20] προσεπιπιπτούσης, [21] ἀῤῥωςότερον δὲ ἢ πρόσθεν, καὶ ἐξ ὀλίγης διαςάσεως. τοιοῦτον γάρ [22] τι καὶ οἱ δίκροτοι τυγχάνουσιν ἔχοντες εἶδος, [23] οἷον ὠθουμένης τῆς ἀρτηρίας εἰς τοὐπίσω κατὰ

διαλείποντας E. 12) καλεῖ D. θέλῃ καλεῖν E. Celt. ἐθέλων καλῇ unde recepi ἐθέλῃ καλεῖν. 13) καλοῦντες E. 14) ὑπ' A. B. C. D. 15) τάς A. B. C. D. 16) ἐν πολλῷ τῷ A. 17) καταφ. om. E. 18) πληττούσης A. ἐπιούσης E. 19) παλλομένης A. ἀνταλλομένης B. C. D. 20) προσυποπιπτούσης A. προσπιπτούσης E. 21) εὐρωςέων A. seq. δέ solus E. 22) τοι A. B. C. 23) οἷοι D.

Quod autem imprimis dicrotorum pulsuum indolem ostendit, et a systematica anomalia recedere facit, modus est quo revertitur: neque enim tunc contrahitur arteria, sed veluti deorsum fertur, eiusque descensionem a termino prioris diastoles nulla manifesta quies separat: ita ut dicrotorum pulsuum indoles non in systematicis anomaliis consideretur, sed in anomalia, quae est secundum unum pulsum.

Similiter quoque pulsus undosus ad anomaliam secundum unum pulsum referendus est: fit autem ita, ut arteria dum expanditur, non aequabiliter ad omnes digitos exsurgat, sed ut eius pars, quae sub indice sit, primum expandatur, quae vero sub medio digito secunda vice, tertia autem, quae sub quarto, quaeque sub parvo quarto temporis momento. Eiusmodi anomaliae species haud difficulter deprehenditur: primae enim arteriae partis diastolen, alterius expansio excipit, nulla parte immobili interposita, sed ad immobilitatem proxime accedente et rursum exsurgente, idque saepius accidit. Talem pulsum undosum no-

---

1) ὅδῳ E. tum *μάλιϛα — καὶ χωρίσειε* om. 2) *ἐνδείξετο* D. 3) *οὐδέ* A. B. C. D. 4) *κατὰ φοράν* A. 5) *οὐδὲ μιᾶς ἁφῆς* A. B. C. D. 6) *ἡσυχῇ* A. E. *ἡσυχεῖν* B. D. *ἡσυχῶς* C. *ἡσυχία* dedi de coniectura. 7) *σφυγμῶν* habet solus E. 8) *ἐντὸς συϛηματικῆς ἀνωμαλίας* A. B. C. D. 9) *τί* A. 10) In omn. additur Tit. *Περὶ κυματώδους σφ.* — In B. C. om. *δέ*. 11) *σφυγμοῦ* E. 12) *τὸν τρόπον τοῦτον* E. 13) *τῷ* de coni. supplevi. Cf. n. 15. 14) ἴσοι E. *κατὰ πάντα τοὺς δακτ.* A. D. 15) ἐξέρχονται D. E. Cett. ἐξέρχεται, hinc restitui ἐξέρχεσθαι, quia

τὴν προσβολήν; εἶτα αὖθις ἐπανερχομένης. [1] ὁ δ᾽ ἂν μάλιςα τήν γε τῶν δικρότων σφυγμῶν φύσιν [2] ἐνδείξαιτο καὶ χωρίσειε τῆς συςηματικῆς ἀνωμαλίας, τὸ τῆς ὑποχωρήσεώς ἐςιν εἶδος· [3] οὐ γὰρ συςέλλεται τότε ἡ ἀρτηρία ἀλλά πως οἷον καταφέρεται, καὶ τὴν [4] καταφορὰν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ πέρατος τῆς πρώτης διαςολῆς [5] οὐδεμία σαφὴς [6] ἡσυχία διαιρεῖ, ὥςε ἡ τῶν δικρότων [7] σφυγμῶν φύσις οὐκ [8] ἐν ταῖς συςηματικαῖς ἀνωμαλίαις θεωρεῖται, ἀλλ᾽ ἐν [9] τῇ καθ᾽ ἕνα σφυγμὸν ἀνωμαλίᾳ.

[10] Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ κυματώδης σφυγμὸς τῆς καθ᾽ ἕνα [11] σφυγμὸν ἀνωμαλίας ἐςί· γίνεται δὲ [12] τῷ τρόπῳ τούτῳ, [13] τῷ διαςελλομένης τῆς ἀρτηρίας οὐκ [14] ἴση κατὰ πάντας τοὺς δακτύλους [15] ἐξέρχεσθαι, ἀλλὰ τὸ μὲν κατὰ τὸν [16] λιχανὸν [17] αὐτῆς μέρος πρῶτον [18] διαςαλῆναι, τὸ δὲ πρὸς τὸν μέσον δάκτυλον αὐτῆς μέρος, δεύτερον, τὸ δὲ πρὸς τὸν παράμεσον, τρίτον, τὸ δὲ πρὸς τὸν μικρὸν τέταρτον. — τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς ἀνωμαλίας οὐ [19] χαλεπὸν φωρᾶσαι· τὴν γὰρ τοῦ [20] προτέρου μέρους τῆς ἀρτηρίας διαςολὴν ἡ τοῦ δευτέρου διαδέχεται, μηδενὸς [21] ἀκινήτου μορίου μεταξὺ πεσόντος, ἀλλ᾽ ἐγγὺς ἀκινησίας ἥκοντος καὶ πάλιν ἐπανερχομένου, καὶ τοῦτο πολλάκις. [22] τὸν τοιοῦτον σφυγμὸν ὀνομάζουσι κυματώδη, ἀπὸ [23] τῆς τοῦ κύματος πορείας τὴν προσωνυμίαν λα-

---

sequitur διαςαλῆναι. — Possis etiam sic totum locum constituere, τὸν τρόπον τοῦτον, διαςελλομένης — ἐξέρχεται — διαςέλλεται κ. τ. λ. 16) λιχ. δάκτυλον A. E. λειχ. δ. B. C. 17) αὖθις E. sic et paulo inferius. 18) διαςολῆς τὸν δὲ μέσον E. 19) χαλεπὸν φράσαι A. B. C. D. χαλεπῶς φωράσαι E. 20) πρώτου B. C. 21) ἀκινήτου μεταπεσόντος solummodo A. B. C. D. 22) τῶν τ. σφ. A. 23) τῆς τοῦ om. E.

minant, nomine desumto ab undae progressu. Differt autem hic pulsus a vermiculari magnitudine.

Maximum igitur inter undosos cogitatione imminuens ad tam parvum magnitudine devenies, ut dubites utrum undosus sit, an vermicularis specie. Neque enim qualitate ab se invicem diversi videntur, sed quanto. Aliquid autem utrique commune est per quaslibet illorum species: aliud quid contra unicuique proprium. Commune est utrique, unde nomen etiam habet undosus, veluti undas illos in arteria alteram post alteram exsurgere: vermiculari vero vermi repenti simili esse, ipso hoc animali etiam veluti undatim sese movente: ultroque patet principium adfluxus superne fieri semper et ad arteriae fines desinere. Hoc igitur est quod commune habent: eorum autem differentiae secundum speciem ita fere consistunt, ut eorum alii sint celeres, alii non sint: ita quoque intensione alii fortiores, debiliores alii: sed non inde illorum diversitas repetitur, verum a diastoles quanto: haec enim sola anomalia coniuncta cum ea, quae est in partibus aliis aliisque diverso tempore sese moventibus pulsus efficit.

Quemadmodum vero undosum pulsum vermicularis

---

1) ὁ σφ. solus E. itidem τῷ. 2) Tit. add. Περὶ σκ. σφ. 3) μειούμενον A. E. μειούμενοι D. ποιούμενοι B. C. 4) ἀφίξει B. C. D. ἀφίξαι E. qui μεγέθους. 5) ἀπιςεῖν A. 6) εἴτε — ἤ A. εἴτε — εἴτε B. C. D. E. quod recepi. 7) ἤδη A. B. C. D. 8) οὐδέ A. B. C. D. 9) δέ solus E. 10) ἀμφότερόν τε αὐτ B. C. ἀμφότερά τε D. seq. τοῖς om. E. 11) ἑκατέρων A. B. C. D. ἀμφοτέρων E. 12) μέν om. B. C. D. τὸν μὲν οὖν κυμ. E. 13) ἀφ' A. 14) ἔοικε

βόντος· διαφέρει δὲ τοῦ σκωληκίζοντος [1] ὁ σφυγμὸς οὔτοι τῷ μεγέθει.

[2] Τὸν γοῦν μέγιςον τῶν κυματωδῶν ἐπὶ νοῦν [3] μειούμενος εἰς τοσοῦτον μικρὸν [4] ἀφίξῃ μέγεθος, ὥστε [5] ἀπορεῖν [6] εἴτε κυματώδης, εἴτε σκωληκίζων ἐςὶ [7] τῷ εἴδει· [8] οὐ γὰρ κατὰ τὸ ποιὸν ἐοίκασιν ἀλλήλων διαφέρειν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ποσόν· ἔστι [9] δὲ τὸ μέν τι κοινὸν [10] ἀμφοτέροις αὐτοῖς, καὶ τοῖς εἴδεσιν αὐτῶν ἅπασι, τὸ δὲ ἴδιον [11] ἑκατέρων. κοινὸν μὲν, ἀφ' οὗ καὶ τοὔνομα, τῷ [12] μὲν κυματώδει, τὸ οἷον κύματα ἐπανίςασθαι κατὰ τὴν ἀρτηρίαν ἕτερον [13] ἐφ' ἑτέρου, τῷ δὲ σκωληκίζοντι σκώληκος [14] ἐοικέναι πορείᾳ, καὶ αὐτοῦ τοῦ ζώου κυματωδῶς κινουμένου· καὶ δῆλον ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιῤῥοῆς ἄνωθέν ἐςιν ἀεί, καὶ τελευτᾷ πρὸς τὰ πέρατα τῆς ἀρτηρίας. τοῦτο μὲν οὖν τὸ κοινόν· διαφοραὶ δὲ αὐτῶν αἱ κατ' εἶδος ὧδέ πως [15] συνίςανται, ὅτι οἱ μὲν αὐτῶν εἰσὶ [16] ταχεῖς, οἱ δὲ οὔ· [17] οὕτω δὲ καὶ τόνου οἱ μὲν σφοδρότεροι, [18] οἱ δὲ ἀμυδρότεροι· ἀλλ' οὐ κατὰ [19] τοῦτο ἡ διαφορὰ αὐτῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς διαςολῆς· αὕτη γὰρ μόνη ἡ ἀνωμαλία [20] προσλαβοῦσα τὴν κατὰ τὸ [21] πρότερον καὶ ὕςερον τῶν μορίων κίνησιν τοὺς τοιούτους συνίςησι σφυγμούς.

[22] Ὥσπερ δὲ τὸν κυματώδη σφυγμὸν [23] ὁ σκωληκίζων

E. πορείαν A. 15) συνίςασθαι E. 16) ταχεῖς A. D. om. B. C. ἰσοπαχεῖς E. 17) οἱ δὲ καὶ τόνου A. B. C. D. οὕτω δὲ καὶ τῶν οὐ E. 18) A. addit ante ἀμυδρότεροι, οἱ δὲ ἀμαυρότεροι, quae διττογραφία est. 19) τούτων A. 20) προλαβοῦσα A. B. C. D. λαβοῦσα E. 21) πρῶτον B. C. 22) In A. B. C. E. Titulus: Περὶ μυρμ. σφ. — In E. Titulum praecedit quaestio: τίς ὁ ἐκλείπων σφυγμός; cum responsione, quam omitto. — δὲ om. A. 23) οἱ σκ. διαδέχονται μικρότεροι γιν. E.

excipit minor factus, ita vermicularem formicans excipit, quando intereuntibus motibus illis multis, in unum eumque admodum exiguum desinit. Ideo neque irregularis videtur, quamvis revera sit irregularis, sed propter parvitatem anomalia latet: nomen autem accepit formicans pulsus a similitudine cum animalculo, formica: hic enim ipse eodem movetur modo, quo vermicularis, sed minimo ac debilissimo motu, qualem nullus pulsus alius habet: hinc etiam ad cessationem proclivis est, quoniam restitui in integrum haudquaquam potest.

Transeamus autem ad reliquas differentias pulsuum irregularium secundum unam diastolen. Sunt autem isti vibrati pulsus et spastici similes quidem, inter eo, quod arteriam non servant aequabilem, sed sursum deorsumque fertur a loco suo naturali decedens, diversi tamen eo, quod spastici ab utraque sui parte in contrariam trahuntur et tenduntur et velluntur, dum vibratis nil quicquam huiuscemodi contingit. Sed magna quidem in vibratis diastole, atque ex arteriae partibus aliae sursum, aliae deorsum ferri uno eodemque tempore in vibratis manifesto videntur,

1) διαδέχεται solus E. ὅταν δ' A. D. E. om. B. C. δ' 2) τῶν πολλῶν κιν. B. 3) ἀνωμαλία A. B. C. D. 4) μικρότερον E. 5) ἀμυδροτέραν B. C. -έρας D. 6) καί om. B. C. 7) In E. sequitur quaestio τίς ὁ μυρμ. σφ.; cum resp. — In A. B. C. E. Titulus: Περὶ κλον. καὶ σπασμ. σφ. 8) δὲ καί E. 9) οἱ om. B. C. D. 10) σφυγμοί om. A. 11) μέν om. E. 12) Omnes τό, quod mutavi in τῷ. τὸ μὴ φ. om. B, ἴσην B. C. D. ἄνευ A. ἕνα τόπον E. 13) ἐξιστά-

διαδέχεται μικρότερος γινόμενος, οὕτως τὸν σκωληκίζοντα ὁ μυρμηκίζων [1] διαδέχεται, ὅταν ἀπολλυμένων [2] τῶν κινήσεων τῶν πολλῶν εἰς μίαν καὶ ταύτην παντελῶς μικρὰν τελευτήσῃ. διὰ τοῦτο οὔτε [3] ἀνώμαλος φαίνεται, καίτοι γε ὑπάρχων ἀνώμαλος, ἀλλὰ διὰ τὴν [4] σμικρότητα λανθάνει ἡ ἀνωμαλία· κέκληται δὲ ὁ μυρμηκίζων σφυγμὸς ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ ζῶον, τὸν μύρμηκα, ὁμοιότητος· οὗτος γὰρ καὶ αὐτὸς κινεῖται ὁμοίως τῷ σκωληκίζοντι ἀλλὰ σμικροτάτην καὶ [5] ἀμυδροτάτην κίνησιν, οἵαν οὐδεὶς ἄλλος τῶν σφυγμῶν κέκτηται· διὰ τοῦτο [6] καὶ πρὸς ἀποταγὴν ἕτοιμος, ὅτι ἐπανόρθωσιν πώποτε οὐκ ἐνδέχεται δέξασθαι [7].

Μεταβῶμεν δὲ ἐπὶ τὰς λοιπὰς διαφορὰς τῶν κατὰ μίαν διαστολὴν ἀνωμάλων σφυγμῶν. εἰσὶ [8] δὲ οὗτοι οἱ κλονώδεις καὶ [9] οἱ σπασμώδεις [10] σφυγμοὶ ἐοικότες [11] μὲν ἀλλήλοις [12] τῷ μὴ φυλάττειν ἴσην τὴν ἀρτηρίαν, ἀλλ' ἄνω τε καὶ κάτω φέρεσθαι τῆς κατὰ φύσιν θέσεως [13] ἐξισταμένην, [14] διαφέροντες δὲ, ὅτι οἱ μὲν σπασμώδεις [15] ἑκατέρωθεν ἐκ τῶν περάτων αὐτῶν ἀνθέλκονται [16] καὶ τείνονται, καὶ σπῶνται· τοῖς δὲ κλονώδεσιν οὐδὲν τοιοῦτον ὑπάρχει. ἀλλὰ μεγάλη μὲν ἡ διαστολὴ τοῖς κλονώδεσι, [17] καὶ τῶν μορίων τῆς ἀρτηρίας [18] τὰ μὲν ἀναφέρεσθαι, τὰ δὲ καταφέρεσθαι καθ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν χρό-

---

μενος A. ἐξισταμένης B, C, D. E. 14) διαφέρουσι B. C, διαφέρονται D. Addunt omnes ἀλλήλοις, quod expunxi, utpote ex praec. temere repetitum. 15) ἑκατέρωθεν αὐτοῖς ἀνθελκ. A. In his αὐτῶν B. C. ἑκατέρω μὲν αὐτῶν D. pro αὐτοῖς E. ἐκ τῶν περάτων. 16) κ. τ. om. E. 17) Excidisse videntur: μικρὰ δὲ σπασμώδεσι. Cf. GALEN. *De Diff. Pulsuum* I. 27. 18) τὸ μὴ A. ἀναφαίνεσθαι E, 19) τὰ δὲ καταφέρεσθαι ex GALENI l. l. supplevi.

dum in spasticis parce admodum et obscure eiusmodi quid obtinet. In universum autem in spastico pulsu veluti chordae alicuius tensae sensus est, qua in re ceterorum nulli est similis. Vibratorum autem motum aptissime quis comparaverit cum arborum surculis, qui fortiter attracti ac subito sibi relicti primo maius spatium conficiunt, dein vero semper paulatim minora, ad quietem usque vibrati: sic enim appellant crebrum et irregularem illorum motum, quo spastici carent.

Etiam caprizans pulsus ex irregularibus est secundum unam diastolen; fit hic quum post quietem alter est motus citior priore et fortior. Huic enim nomen inditum a similitudine cum animalibus, capris: nam hae etiam hoc modo prosiliunt, veluti duplicem motum perficientes, parum enim sese attollentes ac quasi motum sistendi speciem offerentes, dein alterum motus impetum faciunt, priore multo citiorem, veluti sibi insilientes. Haec sufficiunt etiam de pulsu caprizante.

---

1) omnes *δέ* praeter E.– 2) *τῶν σπασμ.* omnes. 3) *ὀλίγος καὶ ἀμυδρός* C. D 4) *συμπτώματος καθόλου καὶ φαίνεται οἷον* E. 5) Sic E. Cett. *αἰσθήσεως*. 6) Sic E. *ἐοικός* B. *ἐοικώς* cett. 7) *ἀφθέντα* A. et *τῶν πρώτων*. 8) *μεῖον* E. 9) *κραδ. τὰ κλωνάρια* omnes, praeter E. 10) *αὐτόν* A. *καὶ αὐτὸν τόν* B. C. *καὶ αὐτὸν καί* D. *αὐτῶν καὶ τόν* E. 11) *σφυγμόν* A. *ὅπερ* B. C. D. E. 12) In omn. Titulus: *Περὶ δορκαδ. σφ.* — E. *προγνωστικοῦ περὶ δ. σφ.* 13) *μέν* om. E. 14) *ἀνωμαλιῶν* A. E. 15) *οὕτως* omnes. 16) *κίνησις τῆς προτ.* E. Tum idem: *τοιούτῳ μόνῳ τούτῳ* B. C. *οὕτω γὰρ τούτῳ μόνῳ* D. *ἤτω γὰρ τοιούτῳ μόνῳ*. 17) *τὰ ζῶα* om. E. *τῆς δορκάδος* A. B.

νον τοῖς κλονώδεσιν [1] ἐναργῶς φαίνεται, [2] τοῖς σπασμώδεσι παντελῶς [3] ὀλίγως καὶ ἀμυδρῶς τοῦ τοιούτου [4] συμπίπτοντος. καθόλου δὲ οἷον χορδῆς τινος τεταμένης [5] αἴσθησίς ἐςιν ἐπὶ τοῦ σπασμώδους σφυγμοῦ, καθ᾽ ὃ καὶ οὐδενὶ τῶν ἄλλων [6] ἔοικε. τῶν δὲ κλονωδῶν τὴν κίνησιν μάλιςα ἄν τις εἰκάσειε τοῖς κλωναρίοις τῶν δένδρων, ὅσα σφοδρῶς ἑλχθέντα καὶ ἀθρόως [7] ἀφεθέντα τὸν μὲν πρῶτον τόπον ποιήσει μείζονα, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀεὶ ἐπὶ τὸ [8] μικρότερον ἕως τῆς ἠρεμίας [9] κραδαινόμενα, οὕτω γὰρ καλοῦσι τὸν πυκνὸν [10] αὐτῶν καὶ τὸν ἀνώμαλον [11] σεισμὸν, ὅσπερ οὐχ ὑπάρχει τοῖς σπασμώδεσιν.

[12] Ὁ δορκαδίζων σφυγμός ἐστι [13] μὲν καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν κατὰ μίαν διαςολὴν [14] ἀνωμάλων, γίνεται δὲ [15] οὗτος ὅταν ἡ μετὰ τὴν ἡσυχίαν δευτέρα κίνησις ὠκυτέρα τε καὶ σφοδροτέρα [16] τῆς προτέρας ᾖ. τῷ γὰρ τοιούτῳ ἐπίκειται τὸ ὄνομα κατὰ τὴν πρὸς [17] τὰ ζῶα, τὰς δορκάδας, ὁμοιότητα· καὶ γὰρ ἐκεῖνα τοῦτον φαίνεται πηδῶντα τὸν τρόπον, οἷον διπλῆν τινα κίνησιν ποιούμενα, πρὸς βραχὺ γὰρ ὑψώσαντα ἑαυτὰ καί τινα [18] δόκησιν ὡς αὐτοῦ τὴν κίνησιν καταπαύσαντα [19] παρασχόντα, δευτέραν ὁρμὴν [20] κινήσεως ποιεῖται πολὺ τῆς πρόσθεν ὠκυτέραν, οἷον [21] ἐπιπηδῶντα ἑαυτοῖς. ταῦτ᾽ ἀρκεῖ καὶ περὶ τοῦ δορκαδίζοντος σφυγμοῦ [22].

C. D. 18) ὠκύτητα ὡσαύτως A. δείκνυσιν ὡσαύτως B. C. D. ὡσαύτως om. E. qui δόκησιν habet. Recepi ὡς αὐτοῦ ex Galeni l. l. c. 28. 19) In E. est: εὐθὺς καὶ παραυτίκα δεύτερον ἀδόκητον ὁρμὴν κινήσεως ποιεῖται πολὺ τῆς πρ. 20) κινεῖσθαι A. qui ποιεῖται et πολὺ om. 21) ἐπιπηδῶσιν A. ἐπιπηδῶντι B. C. ἐπιπηδότι D. 22) Multa rursus hic in E. aliena interponuntur: tum haec: τέλος ὅρου Γαληνοῦ. περὶ τροπῆς, et Tit.: Περὶ τροπῶν τῶν σφ. καὶ κατὰ πόσους τρέπονται τρόπους.

Quum vero satis exposuerimus de pulsibus secundum genera et species et diversitates, dicamus etiam de eorum mutationibus, quot modis mutentur, quoniam hi quoque multifariam mutari valent: neque enim quicquam, ut verbo dicam, invenies, quod hos non mutet. Triplici igitur eorum principis mutationis differentia statuta, dein iuvat de singulis speciebus uniuscuiusque peculiariter disserere.

Prima igitur pulsuum mutatio ea est, quae fit secundum naturam i. e. secundum mixtionem, quippe alia virorum est mixtio et alia mulierum, verum etiam secundum corporis habitum pariter ad naturae normam mutantur pulsus, et secundum aetates, et secundum anni tempestates, et secundum somnos et vigilias ad naturae modum mutantur: haec quidem prima princeps pulsuum mutatio.

Altera vero pulsuum mutatio est, quae non fit natura quaeque originem habet e gymnasiis et balneis aquarum quum dulcium, tum salsarum, et e cibis et vini et aquae potione; omnia vero quae huius sunt generis modice adhibita et cibus et potus et corporis exercitatio et balnea modica, itidem pulsus mutant.

Tertia autem pulsuum mutatio praeter naturam est, quae accidit propter febres et inflammationes et

---

1) ἐπειδὴ — σφυγμῶν om. B. C. D. 2) Sic B. C. D. γε γένη A. E. 3) οὖν solus E. 4) ἂν εὕρῃς D. εὕρῃς ἂν E. 5) καί C. D. E. τούτοις A. B. C. 6) In A. et C. Tit. κατὰ πόσους τρόπους τρέπονται οἱ σφυγμοί. — C. τρίττην. Cett. τρίτην. E. γοῦν. Cett. οὖν. 7) E. τῆς ἀμυτάτω. 8) δοκεῖ abest ex omn. Addidi e Galeno ad Teuthram cap. 9, et quod item omnes habent ποιησα-

[1] Ἐπειδὴ δὲ αὐταρκῶς ἐξηγησάμεθα περὶ σφυγμῶν κατά [2] τε τὰ γένη καὶ εἴδη καὶ διαφορὰς αὐτῶν, εἴπωμεν [3] οὖν καὶ τὰς τροπὰς αὐτῶν κατὰ πόσους τρέπονται τρόπους, ὅτι καὶ αὐτοὶ πολυειδῶς τρέπεσθαι πεφύκασιν· οὐδὲ γὰρ [4] ἂν εὕροις οὐδὲν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὃ μὴ [5] καὶ τούτους τρέπει. [6] Τριττὴν γοῦν αὐτῶν τῆς τροπῆς [7] τὴν ἀνωτάτω διαφορὰν ποιησαμένοις ἡμῖν [8] δοκεῖ οὕτως ὑπὲρ ἑκάϛης ἰδίᾳ κατὰ μέρος εἰπεῖν.

Ἔστι μὲν οὖν πρώτη τροπὴ σφυγμῶν ἡ κατὰ φύσιν, τουτέϛιν [9] ἡ κατὰ κρᾶσιν, ὡς ἄλλη μὲν ἀνδρῶν κρᾶσίς ἐϛι [10] καὶ ἄλλη γυναικῶν· ἀλλὰ [11] καὶ κατὰ τὰς ἕξεις τῶν σωμάτων ὡσαύτως καὶ κατὰ φύσιν τρέπονται οἱ σφυγμοὶ, καὶ κατὰ τὰς ἡλικίας καὶ κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους [12] τε καὶ τὰς ἐγρηγόρσεις κατὰ φύσιν οἱ σφυγμοὶ τρέπονται, αὕτη μὲν πρώτη [13] τροπὴ τῶν σφυγμῶν ἡ [14] ἀνωτάτω.

Δευτέρα δὲ [15] σφυγμῶν τροπὴ, ἡ οὐ φύσει, ἥ τις γίνεται διά τε γυμνάσια καὶ λουτρὰ γλυκέων τε καὶ ἁλυκῶν ὑδάτων, καὶ [16] σιτία, καὶ πόσιν οἴνου καὶ ὕδατος· πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα συμμέτρως προσφερόμενα καὶ τὰ σιτία καὶ τὰ ποτὰ, καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὰ λουτρὰ μέτρια [17] ποιοῦσι καὶ τὴν τροπήν.

Τρίτη δὲ σφυγμῶν [18] τροπὴ ἐϛιν ἡ παρὰ φύσιν· ἥτις [19] γίνεται διά τε πυρετοὺς καὶ φλεγμονὰς καὶ φθόας

μένους ἡμᾶς mutavi in -νοις ἡμῖν. 9) ἡ om. E. 10) ἄλλη δὲ A. 11) καί om. E. 12) τε om. E. τὰς B. C. D. 13) τῶν B. C. D. Fortasse vestigium melioris lectionis πρώτη τροπῶν τῶν σφ. τῶν ἀνωτάτω. 14) ἀνωτάτη A. B. C. D. 15) τροπὴ τῶν σφ. E. 16) σιτίων καὶ πόσεως A. πόσεων B. C. πόσων D. 17) Postrema haec om. A. 18) τροπὴ ἐ. om. B. C. 19) λέγεται A.

tabes et ciborum et potuum immodicam quantitatem assumtam. Mutant etiam pulsus praeter naturam causae procatarcticae (occasionales vocant) veluti moestitia, metus, iracundia, quaeque huius sunt generis alia. Intermedium quidpiam igitur inter id quod secundum naturam est, quodque est praeter naturam, non datur secundum philosophos quosdam, medici vero secus sentiunt. Neutrum enim, quod vocant, corpus intermedium est inter id quod secundum naturam et inter id quod praeter naturam sese habet. Oportet ideo medicum primo, quae secundum naturam sunt pulsuum mutationes novisse: quum ceterae diversitatibus naturalibus superveniant. Aliter enim alio tempore arteriae natura moventur, quas diversitates antea novisse oportet illum, qui scire debet, quanam causa et in quantum acciderit; ut pulsus sint mutati. Sed proprium unicuique aegre quis experientia didicerit: ac saepe quidem arteriam tetigisse oportet, inprimis integra fruentis valetudine et ab omni fortiori corporis motu quiescentis, item sub aliis conditionibus. Quum autem fieri nequeat, ut omnia expertus discas, multi enim a medicis vel id expetivere, quod ne sanis quidem contingere solebat, oportet artificem hic etiam plebeio superiorem esse: erit autem superior scientiam nactus eorum, quae multis pa-

---

1) *καὶ ἐσθιόντων καὶ πινομένων ἄμετρα* A. 2) *δέ* om. B. C. D. 3) *καὶ φόβοι* A. quod recepi. 4) Abrumpitur hic Cod. B. 5) *μέν* om. C. 6) *τῶν κ. φ. καὶ τῶν οὐ τοιούτων* A. In his *οὐ* om. C. D. Secutus sum lectionem Cod. E. quum inde ab hoc loco iam sequar. — Desinunt hic

[1] καὶ τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων ἀμετρίαν. Τρέπουσιν [2] δὲ τοὺς σφυγμοὺς παρὰ φύσιν καὶ τὰ προκαταρκτικὰ αἴτια, ὡς λῦπαι [3] καὶ φόβοι καὶ θυμοὶ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια [4].

Μέσον [5] μὲν οὖν [6] τοῦ κατὰ φύσιν καὶ τοῦ παρὰ φύσιν οὐκ ἔϛι κατά τινας τῶν σοφῶν, [7] παρὰ δὲ τοῖς ἰατροῖς [8] ἔμπαλιν. Τὸ γὰρ οὐδέτερον σῶμα, τὸ παρ' αὐτοῖς λεγόμενον, μέσον ἐϛὶ τοῦ κατὰ φύσιν σώματος καὶ τοῦ παρὰ φύσιν. [9] Δεῖ οὖν ἐπίστασθαι τὸν ἰατρὸν πρῶτον μὲν τὰς κατὰ φύσιν τροπὰς τῶν σφυγμῶν· ἐπειδὴ καὶ αἱ λοιπαὶ ταῖς φυσικαῖς διαφοραῖς ἐπιγίνονται· [10] ἄλλοτε γὰρ ἄλλως αἱ ἀρτηρίαι κινοῦνται φύσει, καὶ χρὴ πρῶτον αὐτὰς ἐπίϛασθαι τὸν μέλλοντα γνῶναι ὑπὸ τίνος αἰτίου καὶ μέχρι πόσου τετράφθαι συμβέβηκε [11] τοῖς σφυγμοῖς.

[7] Ἀλλὰ τὸ μὲν ἴδιον ἑκάϛου μόλις ἄν τις ἀκριβῶς πειραθεὶς μάθοι· καὶ [12] δεῖ πολλάκις ἧφθαι τῆς ἀρτηρίας μάλιϛα μὲν ὑγιαίνοντος ἀμέμπτως καὶ ἐν ἡσυχίᾳ πάσης σφοδρᾶς κινήσεως· ἤδη δὲ ἐν ταῖς ἄλλαις διαθέσεσιν. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐνδέχεται πάντων δι' ἐμπειρίας ἐληλυθέναι, πολλοὶ γὰρ πολλάκις ἐδεήθησαν ἰατρῶν, ὧν ὑγιαίνοντες οὐκ ἔτυχον, ἄριϛον κἀνταῦθα πλέον ἰδιώτου τὸν τεχνίτην ἔχειν· ἔχοι δ' ἄν, πλείονα ἐπιϛήμην

---

codd. C. D. In A. tit. est: Περὶ σφυγμῶν. — Solus E. in hac periodo pergit. Quae sequuntur in A. ad verbum conveniunt cum iis, quae habet GALENUS ad Teuthram VIII. p. 463. vs. 14. Kühn. 7) ἐν E. 8) καὶ πάλιν E. 9) δι' οὗ E. 10) ἄλλως γὰρ ἄλλως E. 11) τῶν σφυγμῶν E. 12) δή E.

riter contingunt. Est enim quaedam, ut exemplo utar, communis natura virorum et alia mulierum: et eorum qui calidius temperati sunt, eorumque qui frigidius, horum, inquam, utrorumque communis quaedam natura, et gracilium omnium communis itidemque crassorum communis alia. Rarumque est in communium horum unoquoque, quod non multis sit simile, perinde ac rarum est a vero aberrare illum, qui communia noverit.

Viri quidem igitur feminis longe maiorem et fortiorem itidem multo et tardiorem paululum et satis rariorem habent pulsum, propterea quod calidius et fortius et siccius sit masculinum genus feminino. Propter eandem causam viri quoque natura calidiores aliis viris maiorem quidem et citiorem et crebriorem multo habent, propter virium vigorem. Sunt namque multi viri, licet calidiores, debiliores tamen frigidioribus viris. Qui vero graciliores sunt maiorem et multo rariorem habent pulsum propter vigoris defectum. Corporum itaque natura ita differunt pulsus: mutantur autem ad hunc modum secundum aetates.

Infantis recens nati pulsus quidem frequentissimus non solum propter calorem sed etiam propterea, quod repletum sit spatium circa arterias in infantibus, adeo ut impediatur arteria, quo minus longissime a loco suo recedat. Senis vero rarissimus, quia frigidior et debilior: qui vero aetatis sunt intermediae senilem inter et puerilem, horum pulsus pro ratione proximitatis mutantur.

---

1) ἑτέρων E. 2) ἑκάϛῳ E. 3) τῶν κοινῶν E. 4) Sententia non constat; videtur οὐ ῥᾴδιον aut simile quid ex-

πορισάμενος τῶν τοῖς πολλοῖς ὁμοίως ὑπαρχόντων. ἔςι γάρ τις, ὡς τύπῳ φάναι, κοινὴ φύσις ἀνδρῶν καὶ ἄλλη γυναικῶν· καὶ ὅσοι θερμότερόν εἰσι κεκραμένοι καὶ ὅσοι ψυχρότερον καὶ τούτων ἑκατέρων κοινὴ φύσις· καὶ τῶν ἰσχνῶν ἁπάντων κοινὴ, καὶ τῶν παχέων ὡσαύτως [1] ἑτέρα κοινή. Καὶ σπάνιον ἐν [2] ἑκάςῃ τῶν εἰρημένων κοινοτήτων τὸ μὴ τοῖς πολλοῖς ἐοικός· ὥςε καὶ τὸ διαμαρτάνειν τοῦ ἀληθοῦς τῷ [3] τὸ κοινὸν ἐπιςαμένῳ [4].

[5] Ἄνδρες μὲν οὖν γυναικῶν μείζονα πολλῷ καὶ σφοδρότερον ὡσαύτως πολλῷ καὶ βραδύτερον ὀλίγῳ καὶ ἀραιότερον ἱκανῶς τὸν σφυγμὸν ἔχουσι διὰ τὸ καὶ θερμότερον εἶναι καὶ ἰσχυρότερον καὶ ξηρότερον τὸ ἄῤῥεν τοῦ θήλεος. Διὰ τὴν αὐτὴν δὲ αἰτίαν καὶ οἱ φύσει θερμότεροι ἄνδρες ἀνδρῶν μείζονα μὲν καὶ ὠκύτερον καὶ πυκνότερον πολλῷ, διὰ τὸν τόνον τῆς δυνάμεως· πολλοὶ γὰρ θερμότεροι ἄνδρες φύσει τῶν ψυχροτέρων ἀνδρῶν ἀσθενέςεροι. οἱ δὲ [6] ἰσχνότεροι τῶν παχέων μείζονα καὶ ἀραιότερον πολλῷ διὰ τὸ ἄτονον. φύσει μὲν οὖν τοῦτο διαφέρουσιν οἱ σφυγμοί. τρέπονται δὲ ὧδέ πως κατὰ τὰς ἡλικίας.

Ὁ μὲν τοῦ νεογνοῦ παιδίου σφυγμὸς πυκνότατος, οὐ μόνον διὰ τὸ θερμὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ναστὸν εἶναι τὴν πέριξ χώραν τῶν ἀρτηριῶν ἐν τοῖς παισὶν, ὥςε κωλύειν τὴν ἀρτηρίαν εἰς μῆκιςον ἐκτρέπεσθαι. ὁ δὲ τοῦ γέροντος ἀραιότατος, ὅτι καὶ ψυχρότερος καὶ ἀσθενέςερος· ὅσοι δὲ διάγουσιν ἐν ταῖς μεταξὺ γερόντων καὶ παιδίων ἡλικίαις, τούτων οἱ σφυγμοὶ ἀναλόγως τρέπονται.

---

cidisse. 5) In E. add. tit. Περὶ ἀνδρῶν σφυγμῶν. 6) Sic dedi ex GALENO E. ἰσχυρότεροι.

Secundum anni tempestates mutatio pulsuum fit hac ratione: medio vere maximi sunt et fortissimi, modici vero celeritate et frequentia, quippe medio vere calidior tempestas quam initio, ad finem vero vergente vi et magnitudine decrescunt, celeritate vero et frequentia increscunt propterea, quod sanguis ad bilis flavae naturam propius accedit, aër autem quum siccior, tum calidior fit. Auctumnus vero, quum contrariae sit mixtionis aëris, secundum temperationem suam pulsus etiam mutat. Aestate vero parvi quidem et debiles et celeres et frequentes fiunt pulsus, propter exhalationem fortiorem, et quia illo tempore corpora sunt sicca et calida et inprimis ratione partium in profundo sitarum. Hyems vero, quippe quae aestati temperatione opposita est, contraria etiam ratione pulsus commutat.

Hae quidem pulsuum secundum anni tempestates mutationes: eodem modo se res habet secundum regiones: in calidis admodum, perinde ac media aestate habent, in frigidis admodum, perinde ac media hyeme: in bene temperatis vernales sunt pulsus.

At graviditatis tempore pulsus sunt maiores et frequentiores et citiores: in ceteris naturae modum servant.

Mutant quoque pulsus somni, initio quidem minores illos efficientes, propterea quod vis vitalis non

1) In E. Tit. *Περὶ τοῦ κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ τροπὰς τῶν σφυγμῶν* (sic). 2) *ἀρχάς* E. 3) *πάχει* E. 4) *τοῦτο* E. et *τῇ ξανθῇ χολῇ*. 5) *περί* E. 6) In E. tit. add. *Περὶ φθινοπώρων* (sic) *σφυγμῶν*. Apparet, quam indocta manus ista adleverit. 7) E. *μέσοι θ.* et mox *μέσοι χ.*

[1] Κατὰ τὰς [2] ὥρας τοῦ ἔτους ἡ τροπὴ τῶν σφυγμῶν γίνεται· ἐν μὲν τῷ ἔαρι μεσάζοντι μέγιστοι καὶ σφοδρότατοι, τάχει δὲ καὶ πυκνότητι σύμμετροι· ὡς ἂν τὰ μέσα τοῦ ἔαρος θερμότερα εἶναι τῆς ἀρχῆς. πρὸς τὸ τέλος δὲ ἥκοντι τῆς μὲν σφοδρότητος καὶ τοῦ μεγέθους ἀφαιρεῖται, προστίθεται δὲ τῷ [3] τάχει καὶ τῇ πυκνότητι, διὰ τὸ ἐπὶ τὴν ξανθὴν χολὴν ἐκτρέπεσθαι τὸ αἷμα, τὸν ἀέρα δὲ [5] ἐπὶ τὸ ξηρότερον καὶ θερμότερον. [6] τὸ δὲ φθινόπωρον, ὡς ὂν ἐναντίας κράσεως τοῦ ἀέρος, κατὰ τὴν αὐτοῦ κρᾶσιν καὶ τὴν τροπὴν τῶν σφυγμῶν ποιεῖται. ἐν δὲ τῷ θέρει μικροὶ μὲν καὶ ἀμυδροὶ καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοὶ οἱ σφυγμοὶ γίνονται, διά τε τὴν ἄγαν διαφόρησιν καὶ διὰ τὸ τὰ σώματα ξηρὰ καὶ θερμὰ ἐν αὐτῷ εἶναι, καὶ μάλιςα τὰ ἐν βάθει. ὁ δὲ χειμὼν ἐναντίας κράσεως ὑπάρχων τοῦ θέρους καὶ τροπὰς τῶν σφυγμῶν κατὰ τὴν ἐναντιότητα τρέπεται.

Αὗται μὲν οὖν καὶ αἱ παρὰ τὰς ὥρας τῶν σφυγμῶν τροπαί· παρὰ δὲ τὰς χώρας ὡσαύτως· ἐν μὲν ταῖς ἄγαν θερμαῖς οἱ [7] μέσου θέρους· ἐν δὲ ταῖς ἄγαν ψυχραῖς οἱ μέσου χειμῶνος· ἐν δὲ ταῖς [8] εὐκράτοις τοῦ ἦρος.

Ἐν [9] δὲ τῷ κυεῖν οἱ σφυγμοὶ μείζονες καὶ πυκνότεροι καὶ ὠκύτεροι γίνονται· τὰ δὲ ἄλλα φυλάττουσι κατὰ φύσιν.

[10] Τρέπουσι δὲ τοὺς σφυγμοὺς καὶ ὕπνοι, ἀρχόμενοι μὲν μικροτέρους ἐργαζόμενοι, διὰ τὸ τὸν ζωτικὸν [11] τόνον

---

8) εὐρώςοις E. 9) Locus hic in E. legitur in extremo libro: sed huc retrahendum esse docent Cod. A. et Galenus *ad Teuthram*. 10) Tit. in E. *Περὶ τῶν* (ἐν add.) *ὕπνοις σφ.* 11) Delevi additamentum τὸν ἀτάραχον ἐργαζόμενοι διὰ τὸ τὸν ζωτικόν. — Ceterum verosimile

8

turbetur et ab omni motu, qui mutationem inferre possit, sit liber. At eorum, qui e somno in vigilias incidunt, statim quidem magni et fortes et celeres et frequentes fiunt pulsus, quippe incitata vi psychica simul et vitali, vibrationem vero habent pulsus eodem tempore, mox tamen ad modum solitum redeunt.

Cibi et vinum et aqua itidem pulsus mutant. Cibi modice sumti magnos et fortes et celeres et frequentes efficiunt pulsus: aqua vero ex omnibus, quae assumuntur, brevissimos reddit.

Sequitur ut mutationes praeter naturam tradamus. Aëris itaque conditio intemperata et ciborum copia magna ita ut vires premat, omnia praeter naturam sunt. Nam qui ad quantum referuntur excessus causarum, quae non naturales vocantur, in causas praeter naturam transeunt. Partim igitur hae dissolvunt, et discutiunt vim vitalem, partim premunt et gravant. Solvitur igitur in vitalis alimenti inopia, et morbi malignitate et animi pathematum vehementia et vi dolorum et morborum; gravatur autem a materiae mole et affectionibus in alicuius organi partibus interioribus sedem habentibus, inflammationibus, et scirrhis et abscessibus et vitiis multifariis.

---

est, quaedam excidisse post ἄμοιρον. Certe in A. est, προϊόντες βραδύτητα μὲν ἐπιτείνουσι καὶ ἀραιότητα, καὶ μάλιςα διὰ τροφὴν, μείζους δὲ γίνονται, καὶ σφοδρότεροι· χρονίσαντες δὲ πάλιν τρέπονται εἰς ἀμυδρότητα καὶ σμικρότητα. 1) συμμετρίαν A. et Gal. *ad Teuthram.* Recte: quandoquidem de sanitate corporis sermo est, nec de protractis vigiliis, aut morbo, aut alia huiusmodi causa. E. ἀμετρίαν. 2) ἀποτελοῦνται E. 3) Totus hic

ἀτάραχον εἶναι καὶ πάσης περιςατικῆς κινήσεως ἄμοιρον. τῶν δὲ ἐξ ὕπνου μεταπεπτωκότων εἰς ἐγρήγορσιν ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα μεγάλοι καὶ σφοδροὶ καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοὶ γίνονται οἱ σφυγμοὶ, ὡς ἂν διεγειρομένης τῆς δυνάμεως τῆς ψυχικῆς τε καὶ ζωτικῆς, κλόνον δὲ ἔχουσιν οἱ σφυγμοὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον· μετ᾽ ὀλίγον δὲ εἰς [1]συμμετρίαν ἔρχονται.

Σιτία δὲ καὶ οἶνος καὶ ὕδωρ τρέπουσι μὲν καὶ αὐτὰ τοὺς σφυγμούς· τὰ μὲν σιτία μέτρια προσελθόντα μεγάλους καὶ σφοδροὺς καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοὺς [2]ἀποτελοῦσι· τὸ δὲ ὕδωρ πάντων τῶν προσφερομένων [3]βραχυτάτους τούτους ἐργάζεται.

Ἑξῆς δ᾽ ἂν εἴη λέγειν καὶ τὰς [4]παρὰ φύσιν [5]τροπάς. καταστάσεις οὖν ἀέρος ἄμετροι καὶ πλήθη σιτίων, ὥςε βαρῦναι τὴν δύναμιν, πάντα παρὰ φύσιν. αἱ γὰρ κατὰ τὸ ποσὸν ὑπερβολαὶ τῶν οὐ φύσει λεγομένων αἰτίων εἰς τὸ παρὰ φύσιν [6]μεθίςανται. τὸ μὲν οὖν [7]διαλύει καὶ σκεδαννύει τὴν ζωτικὴν δύναμιν, τὸ δὲ οἷον θλίβει καὶ βαρύνει. [8]Λύεται οὖν ἡ [9]δύναμις τροφῆς ἀπορίᾳ, καὶ νοσήματος κακοηθείᾳ καὶ ψυχικῶν παθῶν [10]ἰσχύϊ καὶ ἀλγημάτων καὶ νοσημάτων σφοδρότητι· βαρύνεται δὲ ὑπὸ πλήθους ὕλης καὶ ὑπὸ τῶν ἐντὸς ὀργάνου παθῶν, φλεγμονῶν καὶ σκιῤῥῶν καὶ ἀποςάσεων καὶ φθορῶν πολυειδῶν.

---

locus de cibis male affectus neque integer videtur: mitum sane in modum accipiuntur verba GALENI: ὕδωρ — βραχυτάτην τροπὴν ἐργάζεται. 4) περὶ παρὰ E. 5) σιτίοις τροπάς E. 6) μεθίςαται E. 7) διαλύεται E. 8) Add. in E. Tit. περὶ δύσεως (sic) λύσεως κατὰ πόσους τρόπους λύονται. 9) δύσις E. ortum e compendio scr. sic mox δύσεως. 10) ἰσχύει E. et σκληρῶν, quod mutavi in σκιῤῥῶν.

Virium resolutarum pulsus parvus est et debilis et frequens: oppressarum vero et veluti gravatarum pulsus ad anomaliam et ataxiam transeunt secundum magnitudinem et intensionem.

Mutantur vero etiam pulsus secundum causas, uti supra dictum est, procatarcticas irae, moestitiae et terroris. Irae quidem, magnitudine, vi, celeritate et frequentia: quum ipsum cor in ira ad excandescentiam incitatum sit. Moestitiae vero contra parvitate, debilitate, tarditate et raritate: quippe refrigeratio et stupor prehendit corpus in tristitia. Terroris vero subiti et vehementis pulsus est celer et vibratus et inordinatus et irregularis, quia corpus ipsum etiam in terrore contremiscit: diutius vero persistentis parvus est et rarus et debilis et gravis.

Doloris pulsus autem magnus et rarus et tardus, nec tamen vi excellit.

Mutant etiam pulsus inflammationes vel pro naturae suae modo, vel partis in qua sedem habent, ipsae quidem per se corii instar rigidiorem efficientes arteriae tunicam: inflammatio tumor est calidissimus et dolens et durus: verum etiam pulsum duriorem efficit et magis vibratum et celerem et crebrum, minime vero magnum: rigida enim facta arteriae tunica non fert expansionem adeo ut magnus fiat. Verum secun-

---

1) Tit. add. in E. *Περὶ προκαταρκτικοῦ προτρεπομένων σφυγμῶν* (sic). 2) *τό* E. 3) *καὶ τάχους πυκνότητος* E. 4) *ἤρτηται* E. Tum post *θυμοῖς* Tit. *Περὶ λύπης καὶ φόβου.* 5) Locum hunc, qui legitur cum Tit. *Περὶ ὀδύνης σφυγμοῦ* in calce Cod. E. huc retraxi ob candem ra-

Τῆς μὲν ἐκλυθείσης δυνάμεως ὁ σφυγμὸς μικρὸς καὶ ἀμυδρὸς καὶ πυκνὸς γίνεται· τῆς δὲ θλιβομένης καὶ οἷον βαρυνομένης εἰς ἀνωμαλίαν καὶ ἀταξίαν οἱ σφυγμοὶ τρέπονται κατὰ μέγεθος καὶ σφοδρότητα.

[1] Τρέπονται δὲ οἱ σφυγμοὶ καὶ κατὰ τὰ προκαταρκτικὰ αἴτια, καθάπερ ἀνωτέρω εἴρηται, θυμοῦ, λύπης καὶ φόβου. [2] Τοῦ μὲν θυμοῦ κατὰ μέγεθος καὶ σφοδρότητα [3] καὶ τάχος καὶ πυκνότητα, ἐπειδὴ καὶ τὸ περὶ τὴν καρδίαν εἰς φλόγωσιν [4] ἦρται ἐν τοῖς θυμοῖς· τῆς δὲ λύπης τἀναντία εἰς σμικρότητα καὶ ἀμυδρότητα καὶ βραδύτητα καὶ ἀραιότητα· ἐπειδὴ καὶ ψύξις καταλαμβάνει τὸ σῶμα καὶ νάρκωσις ἐν ταῖς λύπαις. Φόβου δὲ τοῦ μὲν ὑπογύου καὶ σφοδροῦ ταχὺς καὶ κλονώδης καὶ ἄτακτος καὶ ἀνώμαλος, διότι καὶ τὸ σῶμα ἐν τοῖς φόβοις τρομῶδες γίνεται· τοῦ δὲ χρονίσαντος μικρὸς καὶ ἀραιὸς καὶ ἀμυδρὸς καὶ βαρύς.

[5] Ὀδύνης δὲ μέγας καὶ ἀραιὸς καὶ βραδὺς, οὐ μὴν σφοδρότητί γε διάφορος.

[6] Τρέπουσι δὲ τοὺς σφυγμοὺς καὶ αἱ φλεγμοναὶ, ἢ κατὰ φύσιν, ἢ κατὰ μόριον, ἐν ᾧ συνέστησαν, αὗται μὲν καθ' αὑτὰς ἐπὶ τὸ βυρσωδέστερον τὸν χιτῶνα τῆς ἀρτηρίας ἀποτελοῦσαι· ἡ γὰρ φλεγμονὴ [7] νόσημά ἐστι θερμότατον καὶ ὀδυνηρὸν καὶ ἀντίτυπον. ἀλλὰ καὶ τὸν σφυγμὸν σκληρότερον καὶ κλονωδέστερον ἀπεργάζεται καὶ ταχὺν καὶ πυκνὸν, μέγαν δὲ οὐδ' ὅλως· βυρσώδης γὰρ ὁ χιτὼν τῆς ἀρτηρίας γεγονὼς οὐκ ἐνδέχεται ἐκτίθεσθαι

---

tionem, qua supra in re simili — In A. ista leguntur inter pulsum θυμοῦ et λύπης, sed post pulsum φόβου ibi Caput est Περὶ ἀλγημάτων: quod quum ex E. abesset, haec h. l. inserui. 6) Tit. add. in E. Περὶ φλεγμονῶν. 7) Forte οἴδημα. Mirum sanequam νόσημα ἀντίτυπον.

dum naturam inflammatorum organorum si quidem partes incensae magis nervosae sint, cum inflammationum natura conspirant, ut pulsus efficiant valde serratos et minores: sin autem potius venosae sint et arteriosae pulsus contrario modo mutant: ex his ipsis qui in arteriosis inflammatione contingente mutatur pulsus, maior et facilius irregularis et inordinatus fit, quam qui in venosis contingente, ita ut in iecinore factae inflammationes pulsum etiam talem habeant magis tamen ea, quae in corde suboritur: venosus igitur quum sit lien eiusmodi etiam pulsus habebit. Eodem igitur modo ad reliquas etiam partes translata similitudine poteris pulsuum mutationes invenire.

Erunt autem etiam symptomata partibus inflammatis propria huiuscemodi: inflammata praecordia spasmum in corpore faciunt, suffocationes pulmonis inflammationes: animi deliquia quae ad os ventriculi contingunt: tabem quae in hepate: apepsiam quae in stomacho; urinarum suppressiones quae in renibus.

In magis sensilibns itaque partibus factae inflammationes propter dolores pulsus mutant: quae vero in minus sensilibus propter positionem et quod diu protrahuntur. Operae pretium igitur est medicum monuisse ut non solum cogitatione pulsus dignoscat, sed ipsis rebus mentem exerceat simul et tactum: initium autem exercitationis in ipsis factis est disciplina menti tradita.

Nam ut quis verbis declaret modum excedentem frequentiam pulsus in pleuritide fieri non potest, tamen magnum inde exspectandum in diagnosi adiumentum:

πρὸς μέγεθος. [1] *Κατὰ δὲ τὴν φύσιν τῶν φλεγμαινόντων ὀργάνων, εἰ μὲν νευρωδέςερα εἴη τὰ φλεγμαίνοντα μόρια ὡσαύτως ταῖς διαθέσεσι τῶν φλεγμονῶν ἕπονται σκληροτέρους καὶ μάλα ἐμπρίοντας καὶ μικροτέρους τοὺς σφυγμοὺς* [2] *ἐργαζόμενα. εἰ δὲ φλεβωδέςερα καὶ ἀρτηριωδέςερα τοὺς σφυγμοὺς εἰς τἀναντία τρέπουσι· αὐτῶν δὲ τούτων ἐν τοῖς ἀρτηριώδεσι μείζων καὶ ῥαδίως ἀνώμαλος καὶ ἄτακτος γίνεται ἤπερ ὁ ἐν τοῖς φλεβώδεσιν ὥςε καὶ αἱ κατὰ τὸ ἧπαρ γενόμεναι φλεγμοναὶ τοὺς σφυγμοὺς τοιούτους ἔχουσιν,* [3] *μᾶλλον δὲ ἤπερ ἂν γένηται κατὰ τὴν καρδίαν. φλεβώδης οὖν ὁ σπλὴν ὑπάρχων* [4] *τοιούτους αὖ τοὺς σφυγμοὺς ἕξει. Κατὰ τὸν αὐτὸν οὖν λόγον καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μορίοις τὴν ἀναλογίαν ποιούμενος δυνήσῃ ἀνευρίσκειν τὰς τροπὰς τῶν σφυγμῶν.*

Ἔσονται δὲ καὶ συμπτώματα τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις τοιαῦτα· φλεγμήνασαι γὰρ αἱ φρένες σπασμὸν ἐν τῷ σώματι ποιοῦσι· πνίγας δὲ αἱ κατὰ πνεύμονα φλεγμοναί· συγκοπὰς δὲ αἱ κατὰ τὸ σῶμα τῆς γαςρός· ἀτροφίαν δὲ αἱ κατὰ τὸ ἧπαρ· ἀπεψίας δὲ αἱ κατὰ τὴν κοιλίαν· ἐμφράξεις δὲ οὔρων αἱ κατὰ τοὺς νεφρούς.

Ἐν μὲν οὖν τοῖς αἰσθητικωτέροις γενόμεναι φλεγμοναὶ διὰ τὰς ὀδύνας τρέπουσι τοὺς σφυγμούς· αἱ δὲ ἐν τοῖς ἀναισθητικωτέροις διὰ τὴν θέσιν καὶ μονήν. Ἄξιον οὖν παρακελεύεσθαι τὸν ἰατρὸν μὴ λόγῳ μόνον διακρίνειν τοὺς σφυγμοὺς ἀλλ' ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων γυμνάζειν τὸν λογισμὸν ἅμα καὶ τὴν ἁφήν· ἀρχὴ δὲ τῆς ἐπὶ τῶν ἔργων τριβῆς ἡ διὰ τοῦ λόγου διδασκαλία.

Τὸ γὰρ ἑρμηνεῦσαι τὸ ὑπερβάλλον τῆς πυκνότητος ἐν ταῖς πλευρίτισιν οὐ δυνατὸν ἐςι, καίτοι μεγάλη διάγνωσις

---

1) παρά E. 2) ἐργαζομένους E. 3) εἴπερ ἂν tantum E. 4) τοὺς αὐτούς E.

quodsi enim, quoad eius fieri potest, frequens fit in pleuritide, haec in peripneumoniam transit; instante animi deliquio, quin hoc mox fiat, dubium non est. Sin autem modica pulsus frequentia in pleuriticis, vel in soporem vel in nervorum laesionem incidunt. Similiter anomaliae species serrata, pleuritidi propria, modica si sit, pleuritidis levioris et coctu facilis signum est, gradu vero aucta gravissimae et difficulter ad maturitatem perducendae.

Eiusmodi pleuritides cum debilitate virium admodum periculosae, cum integris viribus vel tempore maturescere solent vel in puris collectionem transire, vel phthisica extabescentia illas excipit. Concoctae pleuritidis pulsus omnem sensim deponit praeter naturam mutationem, eius vero quae in puris collectionem convertitur initio quidem suppurationis, qualis qui ab Hippocrate descriptus invenitur circa puris initia, quales etiam febres contingunt: fit autem in his etiam propterea pulsus irregularis, quod orificia arteriarum e corde nascentium prope ab humore collecto absunt. Omnibus vero qui e pleuritide pus collegerunt pulsus sunt hectici, at in abscessuum ruptione, pulsus quum rarior, tum debilior, aeque ac in haemorrhagiis.

Quum vero in phthisin incidunt qui pus intro collegerunt, quo magis putredo augetur, eo magis etiam

1) *γίνεσθαι* E. 2) Lacuna est. Scriptum fuisse videtur: *ἢ συγκοπῆς ἀπειλούσης ἀνάγκη γίνεσθαι.* Coll. Gal. *ad Teuthram.* 3) *ἀνιεμένην πυκνότητα* E. 4) *νεβρῶν* E. 5) *ὑπάρχων* E. 6) *πεμφθησομένης* E. 7) *χαλεπῶς* E. 8) *ἀσθενεῖ μόνῃ* E. et in marg. Tit. *Περὶ πύου.* 9) *κιν-*

ἐξ αὐτῆς προσδοκᾶται. εἰ μὲν γὰρ πυκνότατος ἐν ταῖς πλευρίτισιν ὥσπερ ἐξ ἴσης [1] γίνεται, εἰς περιπνευμονίαν μεθίσταται [2] συγκοπῆς ἀπειλούσης. εἰ δὲ [3] ἀνιεμένη πυκνότης τοῦ σφυγμοῦ ἐν ταῖς πλευρίτισιν ἢ εἰς καταφορὰν ἢ εἰς [4] νεύρων βλάβην τελευτᾷ· οὕτω δὲ καὶ τὸ τῆς ἀνωμαλίας εἶδος τὸ ἐμπριστικὸν, ἴδιον πλευρίτιδος [5] ὑπάρχον, ἀνιέμενον μὲν μαλακῆς καὶ ῥαδίως [6] πεφθησομένης, ἐντεινόμενον δὲ [7] χαλεπῆς καὶ δυσπέπτου γνώρισμα πλευρίτιδος.

Αἱ τοιαῦται πλευρίτιδες σὺν [8] ἀσθενεῖ μὲν δυνάμει [9] κινδυνώδεις ὀξέως, σὺν ἰσχυρᾷ δὲ ἢ τῷ χρόνῳ ἐπέφθησαν ἢ εἰς ἐμπύημα μετέπεσον, ἢ φθινώδης μαρασμὸς αὐτὰς διεδέξατο. τῆς μὲν πεττομένης πλευρίτιδος ὁ σφυγμὸς πᾶσαν ἀποτίθεται κατὰ βραχὺ τὴν παρὰ φύσιν τροπὴν, τῆς δὲ εἰς ἐμπύημα μεταπιπτούσης κατ' ἀρχὰς μὲν τοῦ ἐμπυήματος οἷος ὁ [10] παρὰ τοῦ Ἱπποκράτους γεγραμμένος εὑρίσκεται περὶ τὰς γενέσεις τοῦ πύου, ὁποῖοι καὶ οἱ πυρετοὶ συμβαίνουσι· γίνεται δὲ ἐν αὐτοῖς σφυγμὸς ἀνώμαλος καὶ διὰ τὸ πλησιάζειν [11] τῷ ὑγρῷ τὰ στόματα τῶν ἐκ τῆς καρδίας ἐκφυομένων ἀρτηριῶν. πᾶσι δὲ τοῖς ἐμπυϊκοῖς [12] καὶ ταῖς πλευρίτισιν οἱ σφυγμοὶ ἑκτικοί εἰσιν, ἐν δὲ ταῖς [13] ῥήξεσι τῶν ἐμπυημάτων ὁ σφυγμὸς ἀραιότερος καὶ ἀμυδρότερος, ὥσπερ ἐν ταῖς [14] αἱμοῤῥαγίαις.

Ἐς φθίσιν δὲ μεταπεσόντων τῶν ἐμπυϊκῶν ὅσον μὲν πλεονάζει [καὶ] ἡ σῆψις κατ' αὐτοῦ, τοσοῦτον καὶ ὁ

δίνῳ δ' ὀξέως E. 10) περί E. 11) τὸ ὑγρόν E. Spectatur pus in pulmone collectum, in cuius vicinia sint orificia arteriarum ex corde prodeuntium. 12) Legendum: ἐκ τῶν πλευριτίδων. 13) ῥίζεσι E. 14) E. in marg. *Περὶ αἱμοῤῥαγίας.*

pulsus rarus quidem et citatus et debilis et parvus, nisi qua tussicula illos infestet ipsaque tussis vellicatione ad magnitudinem augeat pulsum propter virium excitationem. Et propter eandem causam peripneumoniis pulsus quidem fit magnus, debilis vero et mollis propter pulmonis laxam structuram, simul undosi aliquid habens.

Mutantur autem in tabidis etiam pulsus secundum tabis speciem; sunt hae: primo quidem naturalis senectus; tum senectus e morbo; dein quum ex hectica febri in tabem incidunt: tandem *περιφρυγὴς μαρασμός*, quasi adurens ex tabescentia, quae nascitur e transitu febrium continuarum. — Tabis igitur e naturali senectute pulsus eiusmodi est, qualis in senili aetate, eius vero senectutis, quae e morbo, parvus et debilis, celer et frequens, quippe calefiunt qui hoc morbo laborant: quae vero tabes ex hecticarum febrium transitu, hecticum habet pulsum sed eum intensum: adurens vero extabescentia, quoad putredinis multitudo in eam e febribus continuis transiit, ad eandem rationem augmentum caloris etiam in ea continget.

In omnibus autem huius generis febribus et pulsibus sciendum est in universum inordinatos irregulares consequi, raro autem inveniri inordinatum pulsum irregularem, propterea quod irregulares ordinati pulsus etiam in minoris momenti laesionibus inveniantur, irregulares vero inordinati sine gravi malo consistere non possint.

---

1) *δύσεως* E. 2) *γήρως* E. 3) In E. dittographia est *πυρετῶν μαρασμῶν*. 4) In marg. E. *Περὶ μαρασμοῦ σφυγμοῦ*. 5) *γινόμενος* E. et *αὐτῶν*. 6) In E. add.

σφυγμὸς πυκνότερος μὲν καὶ ταχὺς καὶ ἀμυδρὸς καὶ μικρός; εἰ μή τι ἄρα βηχίον αὐτοὺς ἐνοχλοῦν τῷ λόγῳ τοῦ σπαραγμοῦ τῆς βηχὸς εἰς μέγεθος αἴρει καὶ τὸν σφυγμὸν διὰ τὴν διέγερσιν τῆς [1] δυνάμεως· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ σφυγμὸς τῶν περιπνευμονιῶν εἰς μέγεθος μὲν αἴρεται, ἀμυδρὸς δὲ καὶ μαλακὸς διὰ τὴν χαυνότητα τοῦ πνεύμονος, ἔχων τι καὶ κυματῶδες ἐν ἑαυτῷ.

Τρέπονται δὲ οἱ σφυγμοὶ καὶ ἐν τοῖς μαραινομένοις κατὰ τὸ εἶδος τοῦ μαρασμοῦ· πρῶτον μὲν τὸ κατὰ φύσιν [2] γῆρας· δεύτερον τὸ ἐκ νόσου γῆρας· τρίτον τὸ ἀπὸ τοῦ ἐκτικοῦ μεταπίπτον εἰς μαρασμόν· καὶ τέταρτον ὁ περιφρυγὴς μαρασμὸς, ὅςις γίνεται ἀπὸ μεταπτώσεως τῶν συνεχῶν [3] πυρετῶν. [4] Ὁ μὲν τοῦ κατὰ φύσιν γήρως, μαρασμοῦ σφυγμὸς οἷός ἐςι καὶ ἐν ταῖς γεροντικαῖς ἡλικίαις, ὁ δὲ τοῦ ἐκ νόσου μικρὸς καὶ ἀμυδρὸς, ταχὺς καὶ πυκνὸς, διὰ τοῦ θερμαίνεσθαι τοὺς τοιοῦτον νόσημα ἔχοντας· ὁ δὲ ἀπὸ μεταπτώσεως τοῦ ἐκτικοῦ [5] γενόμενος αὐτὸν τὸν ἐκτικὸν ἔχει ἐπιτεταμένον· ὁ δὲ περιφρυγὴς μαρασμὸς, ὡς τὸ πλῆθος τῆς σήψεως ἐκ τῶν συνεχῶν πυρετῶν μετέπεσεν εἰς αὐτὸν, τοσοῦτον καὶ ἡ αὔξησις τῆς θερμασίας ἐν αὐτῷ γενήσεται.

[6] Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς τοιούτοις πυρετοῖς τε καὶ σφυγμοῖς εἰδέναι χρὴ καθόλου ὅτι αἱ ἀταξίαι [7] τῇ ἀνωμαλίᾳ ἕπονται, σπανίως δὲ [8] εὑρεθῆναι [9] ἄτακτον ἀνώμαλον σφυγμὸν, διὰ τὸ τοὺς ἀνωμάλους [10] τεταγμένους σφυγμοὺς καὶ ἐν ταῖς μικροτέραις βλάβαις εὑρίσκεσθαι· τοὺς δὲ ἀνωμάλους καὶ ἀτάκτους σφυγμοὺς χωρὶς μεγάλης βλάβης ἀδύνατον εὑρεθῆναι.

Tit. Περὶ συνεχῶν πυρετῶν σφυγμοῦ. 7) τῆς ἀνωμαλίας E. 8) εὑρεῖν E. 9) Flagitante sententia hoc vocabulum de meo addidi. 10) τεταμένους E.

Mutantur autem pulsus etiam in phreniticis morbis pro phrenitidis specie: una enim phrenitis est cerebri inflammatio eiusque affectio primaria: altera autem phrenitis inflammatio diaphragmatis, cujus particeps fit cerebrum per sympathiam. Hae autem pulsus habent duros et parvos et debiles, quia utraque in partibus nervosis contingit: inflammationem enim si spectes, pulsus tum communes habent tum proprios: ratione viciniae alterius prope cor pulsus habebit crebriores et citatiores: spastici vero fiunt utriusque pulsus ab utraque diastoles parte ac veluti subtremiscere quis illos dixerit et arteriam sursum ac deorsum ferri, vibratam, motu sedem naturalem relinquentem. Admodum frequens autem pulsus instans minatur animi deliquium.

In catocho vero et lethargo similis fere pulsuum mutatio contingit, quum similes sint morbi et multa inter se habeant communia. Uterqne enim in posteriore cerebri parte affecta locum obtinet, ac similiter uterque a pituita oritur: et propterea tardiores et rariores habent pulsus, magnitudine vero diversos: catocho enim laborantium pulsus magnus est et durus et aequalis, lethargicorum vero parvus et mollis et inaequalis. A se invicem autem differunt eo, quod totius corporis habitus solvitur et intumescit in lethargicis, adstringitur vero et contrahitur in catocho affectis.

---

1) τροπάδην E. 2) ἑξῆς E. 3) δέ E. 4) ἀμφότεροι E. 5) καταλιποῦσα E. 6) σχεδὸν ὅμοιος de coni. supplevi. Ad initium huius loci in marg. E. add. περὶ κατόχου καὶ

Τρέπονται δὲ οἱ σφυγμοὶ καὶ ἐν τοῖς φρενιτικοῖς νοσήμασι κατὰ τὸ εἶδος τῆς φρενίτιδος· μία μὲν γάρ ἐςι φρενῖτις φλεγμονὴ τῶν περὶ τὸν ἐγκέφαλον, ἥτις κατὰ [1] πρωτοπάθειαν γίνεται· ἄλλη δέ ἐςι φρενῖτις φλεγμονὴ τοῦ διαφράγματος, [2] ἐξ ἧς μεταλαμβάνει ὁ ἐγκέφαλος κατὰ συμπάθειαν. αὗται τοὺς σφυγμοὺς σκληροὺς ἔχουσι καὶ μικροὺς καὶ ἀμυδροὺς, διὰ τὸ ἀμφοτέρας ἐν νευρώδεσι μορίοις γενέσθαι· καθ᾽ ὃ μὲν γὰρ φλεγμαίνουσιν ἀμφότεραι τοὺς σφυγμοὺς καὶ κοινοὺς ἔχουσι, καὶ ἰδίους· καθ᾽ ὃ [3] γε ἡ μία φλεγμονὴ πλησιάζει τῇ καρδίᾳ πυκνοτέρους καὶ ταχυτέρους ἕξει· σπασμώδεις δὲ [4] ἀμφοτέρων οἱ σφυγμοὶ γίνονται κατ᾽ ἀμφότερα τὰ μέρη τῆς διαςολῆς καὶ, ὡς ἂν εἴποι τις, ὑποτρέμειν δοκῶν αὐτοὺς καὶ ἀναφέρεσθαι καὶ καταφέρεσθαι τὴν ἀρτηρίαν κλονωδῶς [5] καταλιποῦσαν τῇ κινήσει τὸν ἴδιον τόπον. τὸ δὲ ἄγαν τοῦ σφυγμοῦ πυκνὸν ἐφεδρεύουσαν ἀπειλεῖ συγκοπήν.

Ἐν δὲ τοῖς κατόχοις καὶ τοῖς ληθάργοις [6] σχεδὸν ὅμοιος ἡ τροπὴ τῶν σφυγμῶν γίνεται, ἐπειδὴ ταῦτα τὰ νοσήματα ὅμοιά εἰσι καὶ κατὰ πολλὰ κοινωνοῦσιν ἀλλήλοις. ἐν γὰρ τῷ ὄπισθεν μέρει τοῦ ἐγκεφάλου παθόντι ἀμφότερα γίνονται, καὶ ὑπὸ φλεγματικοῦ αἰτίου ὡσαύτως ἀμφότερα· καὶ διὰ ταῦτα βραδυτέρους καὶ ἀραιοτέρους τοὺς σφυγμοὺς ἔχουσιν, εἰς δὲ τὸ μέγεθος διαφέροντας. ὁ γὰρ τῶν κατόχων σφυγμὸς μέγας ἐςὶ καὶ σκληρὸς καὶ ὁμαλὸς, τῶν δὲ ληθαργικῶν καὶ μικρὸς καὶ μαλακὸς καὶ ἀνώμαλος. διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων καὶ [7] τῷ λύεσθαι μὲν τὴν ὅλην ἕξιν τοῦ σώματος καὶ διοιδίσκεσθαι [8] τοῖς ληθαργικοῖς, ἐσφίγχθαι δὲ καὶ συνέχεσθαι τοῖς κατόχοις.

ληθάργου (sic) σφυγμοῦ. 7) τό E. 8) τοὺς ληθαργικούς E. — Mutavi, quia sequitur τοῖς κατόχοις.

Spasmo affectorum pulsus propter siccitatem veluti nervum ad tactum ostendit arteriam et veluti chordam tensam ab utraque sui parte et a loco suo veluti recedentem efficit: sursum vero ac deorsum iterum lata veluti vibrata irregularem reddit pulsum, et mox citius mox tardius movetur. Videtur autem etiam tum fortis, tum magnus esse convulsorum pulsus: totus enim ictus ob tensionem fortis esse videtur: propter vibrationem vero exsiliunt, unde fit ut subinde quoque altus sit. Nec facile peritum latet hujus generis pulsus. Sin autem propter repletionem fiat et debilis et celer et creber est, quum undecumque materiae mole arteria stringatur.

In resolutione pulsus est parvus et debilis et tardus, quum morbus ipse sit frigidus et vires sint debiles in resolutis. Paralysi vehementiori et creber fit et subintermittens inordinatus.

Epilepticorum et apoplexia laborantium pulsus sibi invicem similes, quia morbi etiam sunt similes; quum vero frigidi sunt et e frigida causa profluunt pulsus habent parvos et tardos et debiles. Sin autem uterque morbus graviter aliquem teneat, ita ut vires etiam gravet, tum debiles, tum crebros.

Angina laborantium pulsus, quum morbus sit inflammatio, inflammationis ad modum faciet duros et par-

---

1) Add. in E. *Περὶ σπωμένων σφυγμῶν.* 2) Haec ita legenda esse arbitror: *καὶ οἷον διατεταμένην ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν καὶ οἷον μεθιςαμένην τοῦ οἰκείου τόπου, ὥσπερ χορδὴν ποιεῖ· ἀναφερομένη δὲ καὶ αὖθις κ. τ. λ.* 3) *κι-*

[1] Τῶν δὲ σπωμένων διὰ ξηρότητα ὁ σφυγμὸς νευρωδεςέραν ἐμφαίνων τὴν ἀρτηρίαν [2] καὶ οἷον διατεταμένην ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ὥσπερ χορδῆς μεθιςαμένης καὶ οἷον διατεταμένης τοῦ οἰκείου τόπου πονεῖ. διαφερομένη δὲ καὶ αὖθις κάτω μεθιςαμένη κλονωδῶς ἀνώμαλον τὸν σφυγμὸν ἀποτελεῖ, καὶ ποτὲ μὲν ταχέως [3] κινεῖται, ποτὲ δὲ βραδέως. δοκεῖ δὲ καὶ σφοδρὸς εἶναι καὶ μέγας ὁ τῶν σπωμένων σφυγμὸς, ἅπασα γὰρ ἡ πληγὴ διὰ μὲν τὴν τάσιν εὔρωςος φαινομένη· διὰ δὲ τὸν κλόνον ἐκπεπηδηκότες. ὅθεν καὶ ὑψηλὸς ἔσθ' ὅτε. καὶ οὐκ ἂν τινα [4] λάθοι τῶν ἠσκημένων ὁ σφυγμὸς οὗτος. εἰ δὲ διὰ πλήρωσιν γίνεται, μικρὸς αὐτοῖς ὁ σφυγμὸς καὶ ἀμυδρὸς, καὶ ταχὺς, καὶ πυκνὸς ἐςι, διὰ τὸ πανταχόθεν συνέχεσθαι τὴν ἀρτηρίαν τῇ περισσείᾳ τῆς ὕλης.

[5] Ὁ παραλύσεως σφυγμὸς μικρός ἐςι καὶ ἀμυδρὸς καὶ βραδὺς, ὅτι καὶ τὸ πάθος ψυχρὸν καὶ δύναμις ἄῤῥωςός ἐςιν ἐν τοῖς παραλελυμένοις. κατ' ἐπίτασιν γεγονυίας τῆς παραλύσεως καὶ πυκνὸς γίνεται, καὶ ὑποδιαλείπων ἄτακτος.

[6] Ἐπιληπτικῶν καὶ ἀποπληκτῶν οἱ σφυγμοὶ παραπλήσιοι [7] ἀλλήλοις, ὅτι καὶ τὰ νοσήματα ὅμοιά εἰσι· διὰ δὲ τὸ ψυχρὸν εἶναι καὶ ἐξ αἰτίου ψυχροῦ γίνεσθαι τοὺς σφυγμοὺς ἔχουσι μικροὺς καὶ βραδεῖς καὶ ἀμυδρούς, εἰ δὲ ἰσχυρὸν κρατῶσί [8] γε ἀμφότερα τὰ παθήματα, ὡς βαρύνεσθαι τὴν δύναμιν, καὶ ἀμυδροὺς καὶ πυκνούς.

[9] Ὁ συναγχικῶν σφυγμὸς, ἐπειδὴ τὸ πάθος φλεγμονὴ, [εἰς συμπάθειαν [10] τὴν ἀρχὴν αὔξει, ὅτι καὶ πλησιάζει

νεῖσθαι E. 4) μάθῃ E. 5) Tit. add. in E. *Περὶ παραλύσεως σφυγμοῦ.* 6) E. Tit. *Περὶ ἐπιληπτικῶν καὶ ἀποπλήκτων σφυγμοῦ.* 7) ἀλλήλων E. 8) καί E. 9) Tit. in E. *Περὶ συναγχικῶν σφυγμῶν.* 10) Leg. vi-

vos: quodsi insignis suffocatio eos prehenderit, crebri etiam fiant pulsus necesse est.

In acuta orthopnoea pulsus irregularis est, inordinatus deficiens et in modica mali gravitate creber, in summa vehementia aegre perficitur, et tardus est et deficiens, in mortis proximitate creber.

In uterina suffocatione pulsus durus est et spasticus, quia uterus etiam natura nervosus; quia etiam frigidae mistionis, rarum et tardum habebit pulsum: mortifera vero facta suffocatione, pulsus ut fiat etiam frequentissimus necesse est.

Ventriculus inflammatus, prouti morbus specie inflammatio est, pulsus ita mutat ut frequentes illos reddat, pressus autem ventriculus vel morsu laborans, vel anxietate, vel singultu, vel vomitu, vel vomituritione, vel anorexia, vel dolore, pro symptomatis variis varium in modum pulsus mutat. Morsus enim et vomitus, et vomituritio, et singultus, et anxietas crebros, parvos, debilesque pulsus habent, inprimis autem qui veratrum sumserint: vomentes enim vellicantur et irregulares et inordinatos habent pulsus, sin autem ad quietem redeant aequales et fortes habebunt pulsus. Oppressio vero sola sine aliquo symptomate eorum, quae a cibi copia nimia profluunt, ita ut vires graventur, raros et tardos et debiles et

---

detur: τὴν ἀρχὴν ἄξει vel ἄγει. — Nescio utrum τὴν ἀρχήν de corde dicat, pulsus principio, an de cerebro, quum phrenitis post anginam saepe apud Antiquos occurrat. Et hoc videtur probabilius. — Quidquid huius rei est, verba, quae abundare videbantur, uncinis inclusimus.

αὐτῇ,] τῷ λόγῳ σὺν τῆς φλεγμονῆς σκληροὺς καὶ μικροὺς σφυγμοὺς ἀποτελέσει, [1] ἢν δὲ ἰσχυρὰ [2] πνίξις αὐτοὺς καταλάβῃ, καὶ πυκνοὶ ἐξ ἀνάγκης οἱ σφυγμοὶ γενήσονται.

[3] Ὀρθοπνοίας ὀξείας ὁ σφυγμὸς ἀνώμαλος, ἄτακτος, ἐκλείπων καὶ τοῖς μὲν μέσοις τῇ κακίᾳ πυκνός, τοῖς δὲ ἐσχάτοις, βίαιος, βραδὺς τε καὶ ἐκλείπων, τῆς δὲ ἀναιρούσης ἤδη πυκνός.

[4] Ὑστερικῆς πνίξεως ὁ σφυγμὸς σκληρὸς ἐστι καὶ σπασμώδης, ἐπειδὴ καὶ ἡ μήτρα νευρώδης ἐστὶ τὴν οὐσίαν· διότι καὶ ψυχρᾶς κράσεως ἀραιὸν καὶ βραδὺν τὸν σφυγμὸν ἕξει· ὀλεθρίας δὲ γενομένης τῆς πνίξεως ἐξ ἀνάγκης καὶ ὁ σφυγμὸς πυκνότατος γενήσεται.

[5] Στόμαχος φλεγμήνας τρέπει τοὺς σφυγμοὺς κατὰ τὸ φλεγμονῆς εἶδος, πυκνοὺς αὐτοὺς ἐργαζόμενος· θλιβόμενος δὲ ὁ στόμαχος, ἢ δακνόμενος, ἢ ἀλύων, ἢ λύζων, ἢ ἐμετικὸς, ἢ ναυτιῶν, ἢ ἀνόρεκτος, ἢ ὀδυνώμενος κατὰ τὸ τοῦ συμπτώματος εἶδος τρέπει τοὺς σφυγμοὺς. ἡ μὲν γὰρ δῆξις, καὶ οἱ ἔμετοι, καὶ αἱ ναυτίαι, καὶ οἱ λυγμοὶ, καὶ ὁ ἀλυσμὸς πυκνοὺς, μικροὺς, ἀμυδροὺς τοὺς σφυγμοὺς ἔχουσι, καὶ μάλιστα οἱ ἂν ἐλλέβορον εἰληφότες ὦσιν· ἐμοῦντες γὰρ σπαράσσονται καὶ ἀνωμάλους καὶ ἀτάκτους τοὺς σφυγμοὺς ἔχουσιν. [6] ἢν δὲ εἰς κατάστασιν ἔλθωσιν, ὁμαλοὺς καὶ σφοδροὺς τοὺς σφυγμοὺς ἕξουσι. θλίψις δὲ μόνη, χωρίς τινος τῶν ὑπὸ πλεονασμοῦ τροφῆς [7] γενομένων, ὥστε βαρῦναι τὴν δύναμιν, ἀραιοὺς καὶ βραδεῖς καὶ ἀμυδροὺς καὶ μικροὺς τοὺς σφυγμοὺς ἐργάζε-

---

1) εἰ E. quem soloecismum sustuli. 2) πῆξις E. 3) Etiam hic locus, cum Tit. Περὶ ὀρθοπνοϊκῶν σφυγμῶν ad calcem Codicis E. reiectus erat. 4) Tit. in E. Περὶ ὑστερικῆς πνίξεως. 5) Tit. in E. Περὶ στομάχου σφυγμοῦ. 6) εἰ E. 7) γενομένη E.

parvos facit pulsus. — Eodem modo se habet pulsus eorum, qui bulimo laborant. Quaecumque igitur affectiones crebros reddunt pulsus, ubi increverunt, pulsum efficiunt vermicularem: quae vero raros efficiunt, praeterquam quod supra dictas differentias augent, simul eiusmodi diversitatis speciem faciunt quoad anomaliam in una pulsatione, ut in multas partes secessisse videatur arteriae corpus, ita ut nil continuum esse dixeris, sed sensus oriatur in diastole perinde ac si arenam tangas.

Hydropicorum pulsus pro morbi specie diversus est: in ascite enim debilis, parvus, et creber et tensus, quia arteria ab humore comprimitur et quia frigidus morbus est. In tympanite longus, fortis, modicus, subdurus cum pauca tensione, quum totum quoque corpus spiritu impletum sit et morbus sit coctu difficilis et frigidus. In hydrope inter cutem undosus et latus et mollis, quum in his morbis corporis partes ubivis humore sint plenae.

Elephantiasi affectorum pulsus parvus, debilis, tardus, frequens propter virium imbecillitatem et quia frigidus est humor melancholicus, qui hos morbos gignit.

In icteris prouti morbi species est pulsus se habet. Quodsi enim propter iecoris inflammationem oritur, pulsus facit duros, crebros, celeres, veluti nutantes: sin autem propter flavae bilis abundantiam, ita ut

1) Haec quoque ex calce libri huc revocavimus. Add. in Cod. Tit. *Περὶ βουλίμου σφυγμοῦ.* 2) Add. in E. *Περὶ τῶν ὑδεριώντων σφυγμῶν.* 3) Forte *καταθλίβεσθαι.*

ται. [1] Καὶ ὁ τῶν βουλιμιώντων σφυγμὸς τοιοῦτος ἐςιν. Αἱ μὲν οὖν εἰς πυκνότητα τρέπουσαι διαθέσεις ἅπασαι χρονίζουσαι σφοδρότεραι γενόμεναι τὸν σκωληκίζοντα σφυγμὸν ἐργάζονται, αἱ δὲ εἰς ἀραιότητα πρὸς τῷ ἐπιτείνειν τὰς εἰρημένας διαφορὰς, τοιοῦτόν τι σὺν αὐταῖς εἶδος ἐπὶ τῇ καθ' ἕνα σφυγμὸν ἀνωμαλίᾳ γεννῶσιν, ὡς εἰς πολλὰ δοκεῖν τετράφθαι τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας, ὡς μηδὲν ἔχεσθαι δοκεῖν [εἶναι], ἀλλ' οἷον ψάμμου προσπιπτομένης αἴσθησιν γενέσθαι τῇ ἁφῇ κατὰ τὴν διαςολήν.

[2] Ὑδεριώντων σφυγμὸς κατὰ τὸ τοῦ νοσήματος εἶδος· τοῦ μὲν γὰρ ἀσκίτου ἀμυδρὸς, μικρὸς, καὶ πυκνὸς, καὶ διατεταμένος διὰ τὸ [3] καταπνίγεσθαι τὴν ἀρτηρίαν ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ καὶ διὰ τὸ ψυχρὸν εἶναι τὸ πάθος· τοῦ δὲ τυμπανίτου μακρὸς, σφοδρὸς, μέτριος, ὑπόσκληρος [4] σύν τινι τάσει, ἐπειδὴ καὶ τὸ πᾶν σῶμα πεπληρωμένον ἐςὶ τοῦ πνεύματος καὶ ἄπεπτον τὸ νόσημα καὶ ψυχρόν. τοῦ δὲ ἀνὰ σάρκα κυματώδης, καὶ πλατὺς, καὶ μαλακός, ἐπεὶ [5] τῷ ὑγρῷ ἐν τοῖς τοιούτοις νοσήμασι κατὰ πάντα τὰ κῶλα [6] πεπλήρωται.

[7] Ἐλεφαντιώντων ὁ σφυγμὸς μικρὸς, ἀμυδρὸς, βραδὺς, πυκνὸς, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς δυνάμεως καὶ διὰ τὸ ψυχρὸν εἶναι τὸν μελαγχολικὸν χυμὸν, τὰ τοιαῦτα νοσήματα ἐργαζόμενον.

[8] Ὁ ἰκτέρων σφυγμὸς κατὰ τοῦ ἰκτέρου εἶδος· εἰ μὲν γὰρ διὰ φλεγμονὴν τοῦ ἥπατος γένηται, τοὺς σφυγμοὺς ποιεῖ σκληροὺς, πυκνοὺς, ταχεῖς, ὥσπερ νενευκότας· εἰ δὲ κατὰ πλεονασμοῦ τῆς ξανθῆς χολῆς, ὥςε τῷ πλήθει

4) συντείνας E. 5) τὸ ὑγρόν E. 6) πεπλήρωνται E. 7) Tit. add. in E. Περὶ ἐλεφαντιώντων. 8) Tit. in E. Περὶ ἰκτέρων σφυγμῶν.

haec ob nimiam copiam a vi excretoria expellatur, nimirum in cutem, nec statim obsequatur, pulsus etiam brevi tempore sine coctionis signis manent, duriores quidem facti, quia corpus siccum fit, et quodammodo crebri et celeres.

Ac de pulsuum quidem doctrina quae iam dicta sunt, Christo nos adiuvante, sufficiunt.

1) δηλονότι οὔτε E. 2) Sequuntur hic in Cod. varii loci, quos in suam sedem reduximus, hoc ordine: de bulimo, de erecta cervice spirantibus, de dolore, de gravidis.

διώκεσθαι ὑπὸ τῆς ἀποκριτικῆς δυνάμεως, ἐπὶ τὸ δέρμα [1] δηλονότι, οὐδὲ παρακολουθήσει, καὶ οἱ σφυγμοὶ παρὰ μικρὸν ἄπεπτοι διαμένουσι, σκληρότεροι μὲν γινόμενοι διὰ τὸ ξηρὸν γενέσθαι τὸ σῶμα, καὶ ὀλίγον πυκνοί, καὶ ταχεῖς.

Καὶ περὶ μὲν τῶν σφυγμῶν διδασκαλίας ἱκανὰ τὰ εἰρημένα, Χριστοῦ συμπράξαντος ἡμῖν [2].

Probabile est eos omnes, semel sua sede exturbatos a librario nesciente, quo pertinerent, in calcem libri esse rejectos.

LEONIS

PHILOSOPHI ET MEDICI,

CONSPECTUS

MEDICINAE.

ΛΕΟΝΤΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΚΑΙ ἸΑΤΡΟΥ

ΣΥΝΟΨΙΣ ἸΑΤΡΙΚΗΣ.

Κεφάλαια τοῦ πρώτου λόγου.

Κεφάλαια τοῦ δευτέρου λόγου.

Κεφάλαια τοῦ τρίτου λόγου.

κζ′ περὶ ἀχλύος.
κη′ περὶ λευκωμάτων.
κθ′ περὶ ὑποπύου.
λ′ περὶ βοθρίου.
λα′ περὶ μυιοκεφάλου.
λβ′ περὶ ςαφυλωμάτων.
λγ′ περὶ ὑποχύσεως.
λδ′ περὶ πλατυκορίας.
λε′ περὶ γλαυκώσεως.
λς′ περὶ συγχύσεως.
λζ′ περὶ συμπτώσεως.
λη′ περὶ παρεμπτώσεως.
λθ′ περὶ νυκτάλωπος.
μ′ περὶ ἐκτροπίου.
μα′ περὶ ὑδατίδων.
μβ′ περὶ ὑπωπίων.

Κεφάλαια τοῦ τετάρτου λόγου.

α′ Περὶ ὀζαινῶν.
β′ περὶ πολύπων.
γ′ περὶ τῶν ἐν ὠτί.
δ′ περὶ ἄφθης.
ε′ περὶ παρουλίδος.
ς′ περὶ ἀντιάδων.
ζ′ περὶ φλεγμονῆς παρισθμίων.
η′ περὶ φλεγμονῆς τοῦ γαργαρεῶνος.
θ′ περὶ κορύζης καὶ κατάῤῥου.
ι′ περὶ συνάγχης καὶ παρασυνάγχης.
ια′ περὶ κυνάγχης καὶ παρακυνάγχης.
ιβ′ περὶ δυσπνοίας.

Κεφάλαια τοῦ πέμπτου λόγου.

Κεφάλαια τοῦ ἕκτου λόγου.

Κεφάλαια τοῦ ἑβδόμου λόγου.

Index hic Capitum in Cod. vitiosissime scriptus est. Librarius parum Graece intelligens et aliter vocabula

corrupit et imprimis passim vocales ac diphthongos, quae in pronuntiando non multum differebant, turpiter confudit. Pleraque omnia nullo negotio poterant emendari: quare istas sordes eruditis apponere non placuit. Adscriptum est in fine *Λόγοι ζ'. κεφάλαια ϱοζ'.* in hoc quoque negligens scriba fuit, nam duo oscitanter omisit. Denique adiecta sunt ista, sensu cassa: *περὶ φακκῶν οἷς τισι καὶ ἐπιφυλλίδες.*

LEONIS PHILOSOPHI CONSPECTUS MEDICINAE.

PROOEMIUM

SEU

CAPUT I.

Non semel, nec bis, sed saepe me rogasti, nobilissime Georgie, ut quam scholas frequentans didiceras medicam disciplinam, eam breviter tibi exponerem in memoriae gratiam. Ego vero amicorum precibus facile obsequens conabor universam, ut ita dicam, medicinam tibi exponere, omni studens concinnitati simul et perspicuitati, nec quidquam ex iis rebus, quae scitu sint necessaria, praetermittens; ridiculum enim, res in memoriam alicuius revocare cupientem non perspicue neque copiose illas explicare.

Expositis igitur primum singulis morbis, deinde perspicue causas subiungam, tum signa, quarum ope facile cognoscentur: tertio curationem, cuius gratia omnibus, quae ars fert, operam damus.

Incipiam autem a morbis in partibus similis naturae, (homoeomeris graece): ex quibus illos primos ponam, qui totum corpus occupant: dein de illis agam, qui in singulis partibus locum obtinent.

ΛΕΟΝΤΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΗΣ ἸΑΤΡΙΚΗΣ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ,

ἤτοι

Κεφάλαιον α΄.

Οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἤτησάς με, γνησιώτατε Γεώργιε, ὅσα φοιτῶν ἐν ταῖς διατριβαῖς μεμάθηκας ἰατρικὰ θεωρήματα, ταῦτά σοι διὰ βραχέων ἐπελθεῖν ὑπομνήσεως ἕνεκα. Ἐγὼ δὲ ταῖς τῶν φίλων ἑτοίμως ὑπακούων αἰτήσεσι πειράσομαί σοι πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν ἰατρικὴν ἐπελθεῖν, πάσης μὲν συντομίας ὁμοῦ καὶ σαφηνείας ἐπιμελούμενος, μηδὲν κατὰ δύναμιν τῶν ἀναγκαίων ὑπερορῶν· γελοῖον γὰρ ἀναμιμνήσκειν ἐθέλοντα ἀσαφῶς καὶ μὴ διὰ πολλῶν ἑρμηνεύειν τὰ πράγματα.

Ἕκαςον τοίνυν τῶν παθημάτων ἐκθέμενος πρῶτον, μετὰ ταῦτα τὰς αἰτίας ὑπαγορεύσω σαφῶς· δεύτερον δὲ τὰ σημεῖα δι᾽ ὧν ῥαδίως γνωσθήσεται· τρίτον τὴν θεραπείαν, δι᾽ ἣν ἅπαντα κατὰ τὴν τέχνην σπουδάζομεν.

Ἄρξομαι δὲ ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν· ὁμοιομερῆ δὲ καλῶ τὰ κατὰ δυσκρασίαν νοσήματα· κἂν τούτοις ἐκεῖνα προτάξω τὰ καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα συμβαίνοντα· αὖθις δὲ τὰ καθ᾽ ἕκαςον μόριον συνιςάμενα.

Caput II.

De Febri.

Febris vocatur calor e corde praeter naturam in totum corpus diffusus: huius autem differentiae multae sunt.

Caput III.

De Febri continente et continua.

Continua febris, febris est nullam habens caloris intermissionem, sed remissionem tantum faciens et minorem febris intensionem in insultuum declinationibus. Continens vero, quae nequaquam minorem habet intensionem. Harum autem tria sunt genera in universum, acmastica, paracmastica, epacmastica. Est autem acmastica, quae ab initio ad finem usque eundem habet calorem. Paracmastica autem quae semper decrescentem calorem habet. Epacmastica vero, in qua hic semper augetur. Fiunt autem continentes et continuae intus in vasis putrescente et fervente materia: atque in omnibus fere, ac maxime in continentibus venam secare oportet, nisi quid sit quod vetet, sicuti in nono libro methodi medendi iubet Galenus. Interdum etiam, coctione peracta, aquam gelidam propinamus, et inprimis ubi nulla pars debilior subest: at exhibenda sunt alimenta humida, veluti ptisana lactucae, atque in continuis quidem in declinationibus,

1) Conf. *Meth. Med.* IX. 5. Ed. Bas. p. 132. Vol. IV.

2) Corrector *ἴντυβα* — et in margine: *ἔξωθεν δὲ ἀλείφειν τοῖς ληξοπυρέτοις· οἷον ἀμαράντου χυλὸν, ϛρύχνον, κο-*

Κεφ. β΄.

Περὶ Πυρετοῦ.

Πυρετὸς ὀνομάζεται ἡ παρὰ φύσιν ἐκ τῆς καρδίας ἐπὶ τὸ πᾶν σῶμα φερομένη θερμασία· τούτου δὲ διαφοραὶ πολλαί.

Κεφ. γ΄.

Περὶ πυρετοῦ συνόχου καὶ συνεχοῦς.

Συνεχὴς πυρετὸς, πυρετὸς ἐςὶν ὁ μὴ ἔχων διάλειμμα τῆς θερμασίας, ὕφεσιν δὲ μόνον καὶ μειοπυρεξίαν ἐν ταῖς παρακμαῖς τῶν παροξυσμῶν ποιούμενος. Σύνοχος δὲ ὁ μηδεμίαν μειοπυρεξίαν ἔχων. Τούτων δὲ τρία εἴδη τὰ σύμπαντα ἀκμαστικοῦ, παρακμαςικοῦ, ἐπακμαςικοῦ. Ἔστι μὲν οὖν ὁ ἀκμαςικὸς ὁ τὴν αὐτὴν ἔχων θερμασίαν ἀπ' ἀρχῆς ἕως πέρατος, παρακμαςικὸς δὲ ὁ ἀεὶ μειουμένην ἔχων τὴν θερμασίαν, ἐπακμαςικὸς δὲ ὁ ἀεὶ αὐξανομένην. Γίνονται δὲ οἱ σύνοχοι καὶ οἱ συνεχεῖς πάντες ἔσω τῶν ἀγγείων τῆς ὕλης σηπομένης τε καὶ ζεούσης· καὶ δεῖ σχεδὸν ἐπὶ πάντων καὶ μάλιςα τῶν συνόχων φλεβοτομεῖν, ἐὰν μηδὲν ἀντιπράττῃ, καθάπερ ἐν τῷ θ΄ τῆς θεραπευτικῆς Γαληνὸς [1] διατάττεται· ἔστιν δ' ὅτε καὶ ψυχρὸν ὕδωρ μετὰ πέψιν παρέχομεν, καὶ μάλιςα εἰ μὴ μόριον ἀσθενὲς ὑπόκειται· τρέφειν δὲ δεῖ τὰς ὑγρὰς τροφὰς, οἷον πτισάνην [2] θριδακίνην. Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν συνεχῶν ἐν ταῖς παρακμαῖς· ἐπὶ δὲ τῶν συνόχων ἐν τῇ

λοκύνθην καὶ τῶν τοιούτων. τὸ δὲ σπλάγχνον τὸ διὰ λινοσπέρμου καὶ ψυλλίου, καὶ ἀλθαίας καὶ χαμαιμήλων ἐπιτιθέναι, ἢ ἰριγέροντος, ἢ ἀνδράχνης, ἢ ςρύχνου, ἢ τὸν ἐπὶ τῶν ὑδάτων φακὸν, σὺν ὠοῖς καὶ ὅσα τοιαῦτα.

in continentibus vero temperato diei tempore, vel qua hora in sanitate homo cibum sumere solebat: coctionis tempore balneo quoque utendum. Quodsi urinae ex acribus fiant temperatae et aliquid in illis subsideat, vinum quoque dandum: in universum enim sciendum est, idem tempus balneo vinoque convenire, quod in medendi methodo indicatum est.

Cap. IV.

De intermittentibus.

Intermittentes febres dicuntur, quae non semper habent calorem: fiunt autem extra vasa putrescente materia, multasque diversitates habent.

Cap. V.

De tertiana.

Tertiana febris est intermittens et tertio quoque die invadens: oritur autem a flava bile extra vasa putrescente: signa habet sequentia: horrorem ad insultum, post paroxysmum sudorem, biliosum vomitum, sitim, asperitatem linguae et nigredinem, inquietam corporis iactationem et multum fervorem, urinas acres et tenues et biliosas et minime subsidentes, pulsum magnum et celerem et frequentem. Contingit autem iunioribus et adultis, et aestatis tempore, et calidis cibis utentibus. Curare autem oportet, si multa sit bilis et tenuis scammoniam exhibendo vel aliud quid ex illo genere: sin minus decoctis absinthii et anethi et apii vel adianti idque genus aliorum, utendumque

εὐκράτῳ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἢ ὅτ' εἴθιστο τρέφεσθαι ἐν τῷ ὑγιαίνειν ὁ ἄνθρωπος, καὶ λούειν κατὰ πέψιν. τὰ δὲ οὖρα ἐκ δριμέων εἰ σύμμετρα γένοιτο καὶ ὑπόςασιν σχοίη, καὶ οἶνον παρέχειν· καθόλου γὰρ ἴσθι ὅτι ὁ αὐτὸς καιρὸς λουτροῦ καὶ οἴνου καθέςηκεν, ὡς ἐν τῇ θεραπευτικῇ εἴρηται.

Κεφ. δ'.

Περὶ διαλειπόντων.

Διαλείποντες πυρετοὶ λέγονται οἱ τὴν θερμασίαν ἀεὶ μὴ ἔχοντες· γίνονται δὲ ἔξω τῶν ἀγγείων τῆς ὕλης σηπομένης καὶ πολλὰς ἔχουσι τὰς διαφοράς.

Κεφ. ε'.

Περὶ τριταίου.

Τριταῖός ἐςι διαλείπων πυρετὸς καὶ διὰ μιᾶς ἡμέρας εἰςβάλλων, γίνεται δὲ ἐπὶ χολῇ ξανθῇ σηπομένῃ ἔξω τῶν ἀγγείων· σημεῖα δὲ ἔχει ταῦτα· φρίκην ἐν τῇ εἰςβολῇ, ἱδρῶτα μετὰ τὸν παροξυσμὸν, χολῆς ἔμετον, δίψαν, τραχύτητα γλώττης καὶ μέλανσιν, δυσφορίαν καὶ πολλὴν ζέσιν, οὖρα δριμέα καὶ λεπτὰ καὶ χολώδη καὶ ἀνυπόςατα, σφυγμὸν μέγαν καὶ ταχὺν καὶ πυκνόν. συμβαίνει δὲ τοῖς νεωτέροις καὶ ἀκμάζουσι καὶ ἐν θέρει καὶ θερμοῖς ἐδέσμασι χρωμένοις. Θεραπεύειν δὲ, εἰ μὲν πολλὴ καὶ λεπτὴ χολὴ, σκαμωνίαν παρέχων ἤ τι τοιοῦτον· εἰ δὲ μή γε ζεματίοις ἀψινθίου καὶ ἀνήθου καὶ σελίνου ἢ πολυτρίχου καὶ τῶν τοιούτων, καὶ ὑγρᾷ τροφῇ χρᾶσθαι· ἐνταῦθα δὲ καὶ πρὸ πέψεως λούειν καὶ οἶνον

alimento succulento; tum vero ante coctionem balneo utendum et vinum propinandum, sicuti in primo libro ad Glauconem praecipit Galenus.

Cap. VI.

De tertiana duplici.

Interdum duae tertianae et tres et quatuor in unum conveniunt, ultroque patet easdem causas et signa et curationem illas habere atque quotidiana duplex et quartana: accenduntur autem ex alia iterumque alia corporis parte: nihil enim impedit, quominus vel in multis partibus bilis putrescat.

Cap. VII.

De quotidiana.

Quotidiana febris est intermittens, quae quotidie invadit, et accessionem habet horarum decem aut viginti; nascitur autem e pituita extra vasa putrescente ac praecipue post ventriculi valetudinem: signa autem habet haec: extremitatum frigus in accessione, neque enim horripilatio adest, vomitum pituitae: sine siti, et multa perturbatione: pulsus minores quam in tertiana: urinae aut tenues et albae, aut rubrae et crassae et turbidae, sicuti in primo ad Glauconem libro dictum est. Contingit autem haec febris feminis et pueris, vel castratis, vel otiosis; curatio vero haec:

---

1) Cf. Gal. ad *Glauconem* I. cap. 3.

2) Corr. in margine: *διδόναι χρὴ καὶ τὴν κροκώδη ἀντίδοτον μετὰ οἴνου.* Et paulo post: *Νόθος τριταῖος καλεῖ-*

διδόναι καθὼς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς Γλαύκωνα [1] Γαληνὸς διατάττεται [2].

Κεφ. ς'.

Περὶ διπλοῦ τριταίου.

Ἔστι δὲ ὅτε δύο τριταῖοι καὶ τρεῖς καὶ τέσσαρες συνέρχονται καὶ δῆλον ὅτι τὰ αὐτὰ αἴτια καὶ γνωρίσματα καὶ θεραπείας ἔχουσιν, ὥσπερ καὶ διπλοῦς ἀμφημερινὸς καὶ τεταρταῖος· ἀνάπτονται δὲ ἐξ ἄλλου καὶ ἄλλου μορίου· οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ ἐν πολλοῖς μορίοις σαπῆναι τὴν χολήν.

Κεφ. ζ'.

Περὶ ἀμφημερινοῦ.

Ἀμφημερινός ἐςι διαλείπων πυρετὸς καὶ καθ' ἡμέραν εἰςβάλλων καὶ ἔχει τὸν παροξυσμὸν δέκα ἢ εἴκοσιν ὡρῶν. γίνεται δὲ ἐπὶ φλέγματι σηπομένῳ ἔξω τῶν ἀγγείων καὶ μάλιςα ἐπὶ κακοπραγίᾳ στομάχου· σημεῖα δὲ ἔχει τάδε· περίψυξις τῶν ἄκρων ἐν τῇ εἰσβολῇ, οὐδὲ γὰρ φρίκη, φλέγματος ἔμετος· οὐκέτι δίψα, οὐδὲ πολλὴ ζέσις· οἱ σφυγμοὶ μικρότεροι τῶν τριταίων· οὖρα ἢ λεπτὰ καὶ λευκὰ, ἢ ἐρυθρὰ καὶ παχέα καὶ θολερὰ [3] ὡς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς Γλαύκωνα εἴρηται. Συμβαίνει δὲ οὗτος ὁ πυρετὸς γυναιξὶ καὶ παιδίοις, ἢ εὐνούχοις, ἢ ἀργοῖς· ἡ δὲ θεραπεία· πρῶτον μὲν ζεματίοις χρῶ ἐν

ται ὁ τὰ ἰδιώματα τοῦ ἀκριβοῦς τριταίου ὑποθεὶς(sic) ὑπονοθεύων καὶ ἐκλιμπάνων.

3) Cf. Cap. VII. sub fin.

primum quidem hyeme attenuantibus decoctis utendum, veluti apii, et adianti; dein simplici oxymelle cum raphanis, tum purgante cum veratro albo, vel colocynthide vel agarico, similibusque: alimentum sit attenuans, nam ptisanae admiscendum acetum, vel cyminum, vel piper: lavandus aeger post coctionem; diuturnus autem est morbus.

Cap. VIII.

De Quartana.

Quartana autem febris est intermittens, quarto quoque die invadens, ortum ducens e melancholico humore extra vasa putrescente. Signa vero habet ista: rigorem in accessione, pulsum rarum, urinas tenues et albas vel nigras crassumque sedimentum habentes. In universum lienosi sunt, qui quartana laborant, nigrumque colorem habent. Contingit autem aetate iam provectioribus, et legumina comedentibus vel muria condita autumni tempore. Curatio vero haec est: initio rursum decocta attenuantia: post coctionem vero theriaca mirum quantum his conducit et medicamentum cum succo Silphii, cuius meminit Galenus in primo libro ad Glauconem et diaspoleticum remedium A balneo autem, si fieri possit, protinus arcendi sunt, solis frictionibus curandi: iuvat illos quoque muria piscium conditorum uti in eodem libro dictum est: morbus est valde diuturnus nec tamen admodum periculosus.

---

1) MS. *πολυτρίχῳ.* — *Πολύτριχον* et *ἀδίαντον* eadem planta: cf. Diosc. IV. 134. itaque illud uncinis inclusi.

2) MS. *ὅπερ.* Conf. Gal. lib. I. ad Gl. cap. 12. sub fin.

χειμῶνι λεπτυντικοῖς, οἷον σελίνου καὶ ἀδιάντου [καὶ [1] πολυτρίχου], εἶτα ὀξυμέλιτι ἁπλῷ μετὰ ῥαφανίδων, εἶτα καθαρσίῳ δι' ἐλλεβόρου λευκοῦ, ἢ κολοκυνθίδος, ἢ ἀγαρικοῦ καὶ τῶν τοιούτων. Τροφὴ δὲ λεπτυντικωτέρα· ἐν γὰρ τῇ πτισάνῃ μιγνύειν δεῖ ὄξους, ἢ κυμίνου, ἢ πεπέρεως· λούειν δὲ μετὰ πέψιν· χρόνιον δὲ ἐςι τὸ νόσημα.

κεφ. η'.

Περὶ τεταρταίου.

Ὁ δὲ τεταρταῖος πυρετός ἐςι διαλείπων διὰ δύο ἡμέρας εἰςβάλλων, ἐπὶ μελαγχολικῷ χυμῷ σηπομένῳ συνιςάμενος ἔξω τῶν ἀγγείων. σημεῖα δὲ ἔχει ταῦτα· ῥῖγος ἐν τῇ εἰςβολῇ, σφυγμὸν ἀραιὸν, οὖρα λεπτὰ καὶ λευκὰ, ἢ μέλανα καὶ παχεῖαν ὑπόςασιν ἔχοντα. ὡς ἐπίπαν δὲ σπληνικοί εἰσιν οἱ ἔχοντες τὸν τεταρταῖον καὶ μέλαν ἔχουσι τὸ χρῶμα. Συμβαίνει δὲ τοῖς παρακμάζουσι καὶ ὀσπριοφαγοῦσιν ἢ ταρίχια ἐσθίουσιν ἐν ὥρᾳ φθινοπωρινῇ. Ἡ δὲ θεραπεία· πάλιν κατ' ἀρχὰς ζεμάτια λεπτυντικά· μετὰ δὲ πέψιν ἡ θηριακὴ θαυμαστῶς τούτους ἀπαλλάττει καὶ τὸ διὰ τοῦ Κυρηναϊκοῦ ὀποῦ, [2] οὗπερ μέμνηται ὁ Γαληνὸς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς Γλαύκωνα, καὶ τὸ διοσπολητικὸν φάρμακον. λουτροῦ δὲ εἰ δυνατὸν παντελῶς εἴργειν αὐτοὺς ἀρκουμένους ταῖς τρίψεσιν· ὠφελεῖ δὲ αὐτοὺς καὶ ἡ ἅλμη τῶν ταριχευτῶν ἰχθύων, ὡς εἴρηται [3] ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ· χρονιώτατον δὲ τὸ νόσημα καὶ [4] πάνυ κινδυνῶδες.

---

3) Vide l. l.

4) Utrum auctoris errore an vero librarii negatio omissa? Omnino legendum: καὶ οὐ πάνυ κινδυνῶδες cf. Theophr. Nonnum cap. 140. in fine et loca ibi a Bernardo citata.

Cap. IX.

De febri continente.

Iam supra de hac dictum est: originem habet e sanguinis fervore et putredine, sicuti in secundo libro de febrium differentiis dictum est: verum hoc etiam novisse oportet tot febres esse continuas, quot sunt intermittentes: veluti tertianam continuam, quae febris ardens quoque vocatur: quotidianam continuam: quartanam continuam: de quibus superius dictum est.

Cap. X.

De semitertiana.

Febris semitertiana composita est e continua quotidiana et tertiana intermittente, sicuti in secundo libro de differentiis febrium dictum: patetque illarum curatio e simplicium curatione, tertianae, inquam, et quotidianae.

Cap. XI.

De quintana, sextana, septimana similibusque.

Hippocrates quintanam vult esse febrim et sextanam et septimanam: sed Galenus in secundo de febrium differentia non admittit, se non vidisse dicens.

---

1) Cf. cap. XI. lib. II. de Diff. febrium.

2) H. l. in marg. corr. ἐπὶ χολῇ καὶ φλέγματι σηπομένῳ καὶ δεῖ ἐπὶ τούτων καὶ τὴν θεραπείαν σύνθετον εἶναι.

3) Cf. Epid. I. Sect. 3.

Κεφ. θ'.

Περὶ συνόχου.

Εἴρηται καὶ ἀνωτέρω περὶ τούτου· συνίςαται δὲ ἐπὶ ζέσει τοῦ αἵματος καὶ σήψει, ὡς ἐν τῷ [1] δευτέρῳ περὶ διαφορᾶς τῶν πυρετῶν, δεῖ δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι ὅτι ὅσοι διαλείποντές εἰσι πυρετοὶ τοσοῦτοί εἰσι καὶ συνεχεῖς· οἷον τριταῖος συνεχὴς, ὃς καὶ καῦσος λέγεται· ἀμφημερινὸς συνεχής· τεταρταῖος συνεχὴς, καὶ εἴρηται περὶ τούτων ἀνωτέρω.

Κεφ. ι'.

Περὶ ἡμιτριταίου.

Ὁ ἡμιτριταῖος πυρετὸς σύνθετός ἐςιν ἐκ συνεχοῦς ἀμφημερινοῦ καὶ διαλείποντος τριταίου· [2] ὡς εἴρηται ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ διαφορᾶς πυρετῶν· καὶ δήλη αὐτῶν καὶ ἡ θεραπεία ἐκ τῶν ἁπλῶν, τοῦ τριταίου, λέγω δὴ, καὶ τοῦ ἀμφημερινοῦ.

Κεφ. ια'.

Περὶ πεμπταίου, ἑκταίου, ἑβδομαίου καὶ τῶν τοιούτων.

Ὁ μὲν [3] Ἱπποκράτης βούλεται εἶναι πεμπταῖον πυρετὸν, καὶ ἑκταῖον, καὶ ἑβδομαῖον· ὁ δὲ Γαληνὸς ἐν τῷ [4] δευτέρῳ τῆς περὶ διαφορᾶς πυρετῶν οὐ δέχεται, λέγων ὅτι· οὐκ ἱστόρησα.

---

4) In primo certe libro cap. 7. sub fin. ; ; . Καὶ εἰ τέτταρσι πεμπταίου, εἴπερ γε πεμπταῖος τίς ἐςι πυρετός· ἔγω μὲν γὰρ οὔπω σαφῶς εἶδον, οὔτε ταύτην τὴν περίοδον, οὔτ' ἄλλην τινὰ ἐξωτέρω τῆς τεταρταίας.

Cap. XII.

De febri epiala.

Epiala composita quaedam affectio est e febri et frigore, nata e semiputrida pituita, ita ut simul et febricitet aeger et rigeat: curatur autem sicuti febris quotidiana.

Cap. XIII.

De lethargo.

Lethargus febris est similis epialae: differt autem eo quod in lethargo semiputrida pituita in capite sedem habeat.

Cap. XIV.

De febri cum humorum redundantia (*ἑλῶδει Graece,*) *et typhode et gelida et lipyria.*

Harum meminit Galenus in secundo libro de febrium diversitate: uliginosa autem, quam ἑλώδη Graeci vocant, febris est cum multo humore, qui corpus madefacit, veluti ulcera. Typhodes vero, quae in profundo occultum habet calorem et succensum instar

---

1) Locus hicce vel propterea memorabilis quod ista febrium nomina in secundo libro de diff. febrium apud Gal. non inveniantur. Ed. Kühn. Vol. VII. p. 290. inter causas putredinis recensentur *ἐκ τελμάτων τινῶν, ἢ λιμνῶν ἀναθυμιάσεις ὥρᾳ θέρους*: nomen tamen *ἑλώδους* et *κρυμώδους* non reperio, sed *ἠπιάλου* et *Τυφώδους* et *Λειπυρίου* (p. 309). — In libello autem ad *Lucum* Gal.

Κεφ. ιβ'.

Περὶ ἠπιάλου.

Ἠπίαλός ἐςι συνθετόν τι πάθος ἐκ πυρετοῦ καὶ ψύξεως συνιςάμενον ἐπὶ ἡμισαπεῖ φλέγματι ὡς ἅμα καὶ πυρέττειν καὶ ῥιγοῦν τὸν κάμνοντα. θεραπεύεται δὲ ὥσπερ ὁ ἀμφημερινός.

Κεφ. ιγ'.

Περὶ ληθάργου.

Λήθαργός ἐςι πυρετὸς ὅμοιος τῷ ἠπιάλῳ· διαφέρει δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ ληθάργου τὸ ἡμισαπὲς φλέγμα ἐν τῇ κεφαλῇ ἐςι.

Κεφ. ιδ'.

Περὶ ἑλώδους πυρετοῦ καὶ τυφώδους καὶ κρυμώδους καὶ λιπυρίου [1].

Τούτων μέμνηταί ὁ Γαληνὸς τῆς περὶ διαφορᾶς πυρετῶν ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ· ἔςι δὲ ἑλώδης πυρετὸς ὁ μετὰ πολλῆς ὑγρότητος ἀποβρεχούσης τὸ σῶμα, ὥσπερ τὰ ἕλκη. τυφώδης δὲ ὁ ἐν βάθει ἔχων τὴν θερμασίαν κεκρυμμένην καὶ ὑποτετυφωμένην, δίκην φλογός. κρυμώδης

---

[1] Basil. V. p. 330. vs. 12. *Τινὲς δὲ ἐσχάτως ὑγροὶ, καθάπερ οἱ τυφώδεις, ἢ ἑλώδεις ὀνομαζόμενοι.* — Apud Aetium V. 89. *Καὶ εἰ μὲν περὶ τὴν γαςέρα γένοιτο ἐρυσίπελας, τὸν ἐκ τούτων ἀναπτόμενον πυρετὸν λειοπυρίαν (λειπυρίον* lege*) ὀνομάζουσιν· εἰ δὲ περὶ τὸ ἧπαρ, τυφώδη· εἰ δὲ περὶ τὸν πνεύμονα, κρυμώδη· δεῖται δὲ ὁ τοιοῦτος πυρετὸς ψυχόντων καὶ ὑγραινόντων.*

ignis: gelida in profundo urentem calorem habet, extrema vero gelida et frigida sicuti glacies: quapropter et mortifera: qualis etiam est lipuria: harum omnium curatio communis, si modo possit servari aeger.

Cap. XV.

De rigore ad calorem non redeunte.

Rigor qui ad calorem non redit, sicuti in quinto libro de causis dictum est,[1] locum habet cum rigent tantum, non amplius autem febricitant: rarus vero morbus, adeo ut Hippocrates illius mentionem non fecerit. Haec quidem de febribus ex humoribus oriundis: sunt autem quoque aliae e partibus solidis originem ducentes, quae hecticae: aliae e spiritibus, quae diurnae vocantur.

Cap. XVI.

De febribus hecticis.

Tres sunt harum differentiae, hectica, quae simpliciter ita dicitur, tabes, et tabes, quae corpus torrefacit, *Graece* περιφρυγὴς μαρασμός. Hoc febris genus non admodum molestum; ortum vero ducit ex febri ardente: signa autem habet: primum quidem et mirandum, quod corpus a cibo sumto irrigatum incalescat: quemadmodum enim calx viva madefacta interni caloris indicium praebet, quum tamen frigida esse

1) Quis quintus ille liber de causa? De pulsuum causis quatuor possidemus Galeni libros, de symptomatum

δὲ ὁ τὸ μὲν βάθος ἔχων καιόμενον, τὰ δὲ ἄκρα κρυμώδη, καὶ ψυχρὰ, δίκην κρυστάλλου· διὸ καὶ ὀλέθριος ὁ αὐτὸς δὲ τούτῳ ἐστὶ καὶ ὁ λιπυρίας· ἐπὶ δὲ τούτων πάντων κοινὴ ἐστὶν ἡ θεραπεία, εἰ ὅλως καὶ σώζεται ὁ κάμνων.

Κεφ. ιε.

Περὶ ῥίγους ἀνεκθερμάντου.

Ἀνεκθέρμαντον ῥῖγός ἐστιν ὡς εἴρηται ἐν τῷ [1] πέμπτῳ τῶν περὶ αἰτίας, ὅταν μόνον ῥιγῶσιν, οὐκ ἔτι δὲ πυρέττουσιν. σπάνιον δὲ τὸ πάθος, ὅθεν Ἱπποκράτης οὐδὲ ἱστόρησεν.

Ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐπὶ χυμοῖς πυρετῶν. εἰσὶ δὲ ἄλλοι ἐπὶ τοῖς στερεοῖς, οἱ λεγόμενοι ἑκτικοί· ἄλλοι δὲ ἐπὶ πνεύμασιν, οἱ λεγόμενοι ἐφημερινοί.

Κεφ. ις'.

Περὶ ἑκτικῶν πυρετῶν.

Τρεῖς εἰσὶν αἱ τούτων διαφοραὶ, ἑκτικὸς οὗτος λεγόμενος ἁπλῶς, μαρασμὸς, περιφρυγὴς μαρασμός· οὗτος οὐ πάνυ χαλεπὸς ὁ πυρετός· μεταπίπτει δὲ ἀπὸ τοῦ καύσου· σημεῖα δὲ ἔχει· πρῶτον μὲν καὶ θαυμαστὸν, τὸ μετὰ τὴν τροφὴν θερμαίνεσθαι τὸ σῶμα ὑγραινόμενον· ὥσπερ γὰρ ἡ ἄσβεστος βρεχομένη ἐλέγχει τὴν ἐν αὐτῇ θερμασίαν πάλιν ψυχρὰ φαινομένη, οὕτως συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἑκτικῶν· τὸ γὰρ σῶμα ὑπὸ τῆς τροφῆς ὑγραι-

causis tres. Rigoris anecthermanti, tanquam morbi recentiorum temporum, meminit GALENUS in libro de Rigore et tremore cap. 7. sub fin.

appareat, id etiam in febribus hecticis accidit Corpus enim a cibis et balneis irrigatum magis inceniditur: in his urinae crudae et albae, pulsus parvus, corpus ligneum et siccum corii instar: curatio vero haec: lavandus aeger aqua frigida eique immergendus, interdum etiam propinamus aquam gelidam, si nulla pars subsit debilis: quodsi corpus valde sit emaciatum, etiam lac muliebre vel asininum praescribimus, sicuti in septimo methodi medendi libro GALENUS praecipit.

Cap. XVII.

De marasmo qui simpliciter sic dicitur.

Etiam hic morbus hectica febris est intensa et multum caloris habens et multam emaciationem, ita ut aliis signis ne opus quidem sit, ut ait GALENUS; etiam a puero agnosci potest. Curatio vero eadem.

Cap. XVIII.

De marasmo retorrido.

Etiam haec febris hectica est, intensa, difficilis et insanabilis; quapropter neque de illo aliquid dicendum; ossa enim et cutem tantum superstita habent hac laborantes.

---

1) Cf. GAL. Ed. Bas. IV. p. 109.

2) Forte respicit GALENI verba: ἀλλὰ καὶ τοὺς μὲν οὕτω

νόμενον καὶ τῶν λουτρῶν ἐξάπτεται μᾶλλον· ἐπὶ τούτων τὰ οὖρα ἄπεπτα καὶ λευκὰ, ὁ σφυγμὸς μικρὸς, τὸ σῶμα ξυλῶδες καὶ κατάξηρον ὡς βύρσα· ἡ δὲ θεραπεία· λούειν καὶ βάπτειν ψυχρῷ ὕδατι· ἔςι δ' ὅτε καὶ πίνειν ψυχρὸν παρέχομεν ὕδωρ εἰ μή τι μόριον ἀσθενὲς ὑπόκειται· εἰ πάνυ ἰσχνὸν τὸ σῶμα καὶ γάλα παρέχομεν γυναικεῖον, ἢ ὄνειον, ὡς [1] ἐν τῷ ἑβδόμῳ λόγῳ τῆς θεραπευτικῆς Γαληνὸς διατάττεται.

Κεφ. ιζ'.

Περὶ μαρασμοῦ τοῦ ἁπλῶς λεγομένου.

Καὶ οὗτος ἑκτικός ἐςιν ἐπιτεταμένος καὶ πολλὴν ἔχων τὴν θερμότητα καὶ ἰσχνότητα, ὡς μηδὲ δεῖσθαι ἄλλων σημείων, [2] ὥς φησι Γαληνὸς, καὶ παιδίῳ γνώριμός ἐςιν· ἡ δὲ θεραπεία ἡ αὐτή.

Κεφ. ιη'.

Περὶ περιφρυγοῦς μαρασμοῦ.

Καὶ οὗτος ἑκτικός ἐςιν, ἐπιτεταμένος, χαλεπὸς καὶ ἀνίατος· διὸ οὐδὲ δεῖ λέγειν τι περὶ αὐτοῦ, ὀςέα γὰρ καὶ δέρμα μόνον ἔχουσιν οἱ τοιοῦτοι.

διακειμένους καὶ πρὶν ἅψασθαι τῶν σφυγμῶν ἔνεςί σοι διαγινώσκειν ἐκ μόνου τοῦ προσώπου. Synopsis lib. de pulsibus cap. 27.

Cap. XIX.

De senio ex morbo.

Senium ex morbo vocat Philippus, ut auctor ubique monet, quando hectica quis laborans, aut febri ardente, propter multum aestum aquam frigidam copiose bibit, et febrim quidem exstinguit sed corpus totum simul refrigerat, ita ut in posterum senilem adspectum habeat, etiamsi paucorum sit annorum.

Hae quidem febres in solidis partibus: iam vero videamus de illis, quae in spiritibus, quas ephemeras vocant.

Cap. XX.

De ephemera.

Ephemera levis est febris unum diem persistens: fit autem ex iracundia, tristitia, vel curis, vel defatigatione, vel solis ardore similibusque: quo fit ut et urinae et pulsus in his secundum naturam sint, ita ut fere credas morbum non adesse. Curatio vero haec: post accessionem vel etiam in ipsa accessione aegrum in balneum demittere et unguere et lotum alere, dein ad solitum vivendi genus demittere.

Cap. XXI.

De ephemera multos dies persistente.

Interdum ephemera non unum tantum diem per-

1) Cf. Gal. *de febr. diff.* I. 8. *de causis puls.* IV. 10. *Meth. Med.* VII. 6. *de marcore* cap. 5.

2) Lacuna etiam in MS. notatur: scriptum fuerit forsitan:

Κεφ. ιθ'.

Περὶ τοῦ ἐκ νόσου γήρως.

Ἐκ νόσου γῆρας ὀνομάζει Φίλιππος, * ὥς φησιν ὁ συγγραφεὺς πανταχοῦ, ὅταν ἔχων τις ἑκτικὸν ἢ καῦσον διὰ τὴν πολλὴν ζέσιν προσενέγκηται ὕδωρ ψυχρὸν πολὺ, καὶ σβέσῃ μὲν τὸν πυρετὸν, καταψύξῃ δὲ τὸ ὅλον σῶμα, ὡς λοιπὸν γεροντικὴν ἕξιν ἔχειν κἂν ὀλίγων ἐτῶν ὑπάρχῃ.

Οὗτοι μὲν οἱ ἐπὶ στερεῶν σωμάτων * . . . . ἐπὶ πνεύμασι τῶν λεγομένων ἐφημέρων.

Κεφ. κ'.

Περὶ ἐφημέρου.

Ὁ ἐφήμερος εὐτελὴς ἐςι πυρετὸς μίαν ἡμέραν κρατῶν· γίνεται δὲ ἐπὶ θυμοῖς καὶ λύπαις, ἢ φροντίσιν, ἢ κόποις, ἢ ἡλιοκαΐαις καὶ τοῖς τοιούτοις· ὅθεν καὶ τὰ οὖρα ἐπὶ αὐτῶν κατὰ φύσιν ἐστὶ καὶ ὁ σφυγμὸς, ὡς νομίζειν σχεδὸν μηδὲν νοσεῖν. Ἡ δὲ θεραπεία· μετὰ τὸν παροξυσμὸν ἢ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ παροξυσμῷ ἐπὶ λουτρὸν φέρειν τὸν κάμνοντα καὶ ἀλείφειν καὶ λούσαντα τρέφειν, εἶτα ἐπὶ τὰ συνήθη ἀπολύειν.

Κεφ. κα'.

Περὶ ἐφημέρου πολυημέρου.

Ἔστιν ὅτε ἐφήμερος οὐ μίαν ἡμέραν κρατεῖ, ἀλλὰ καὶ

οὗτοι μὲν οἱ ἐπὶ ςερεῶν τοῦ σώματος πυρετοὶ, νῦν δὲ εἴπωμεν περὶ τῶν ἐπὶ πνεύμασι, τῶν λεγομένων ἐφημέρων.

sistit, sed vel tres aut quatuor, diciturque polyhemera: eadem vero et causa et curatio.

Et haec quidem de febribus omnibus, in quibus finis est libri primi.

INITIUM LIBRI SECUNDI.

Superest, ut iam morbos in partibus singulis contingentes exponamus: incipiam autem a capite, quum supremum locum occupet et praecipuum.

Cap. I.

De capitis dolore.

Cephalalgia dolor est in capite obortus: multas vero diversitates habet peculiares: nam vel gravitatem sentiunt aegrotantes, quo in casu totum corpus deplendum est, sive lanceola, cephalicam quam vocant et humeralem venam aperientes, sive purgante medicamine, exhibentes hieram Logadii, ceterum postea pituita evacuanda ope sapae et aceti et staphidis, agriae similiumque; ita quidem agendum quum gravitatem sentiunt. Sin autem e tensione oritur a flatibus, ventriculus roborandus hiera Galeni, quam picram vocant et dialoës. Quodsi morsum sentiunt capitis dolore laborantes et veluti calorem, bili quidem purgandus est aeger et continuo lavandus et rosaceo

1) Huius Hierae Logadii mentionem facit Theoph. Nonnus Capp. X. et XXXVI. — Ad hunc locum Bern. ad-

τρεῖς, ἢ καὶ τέσσαρας καὶ λέγεται πολυήμερος· τὰ δὲ αἴτια τὰ αὐτὰ καὶ ἡ θεραπεία.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ πάντων τῶν πυρετῶν, ἐν οἷς τὸ τέλος τοῦ πρώτου λόγου.

ἈΡΧΗ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Τὰ δὲ καθ' ἕκαστον μόριον συμβαίνοντα πάθη κατάλοιπον ὑφηγήσασθαι· ἄρξομαι δὲ ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἐπειδὴ τὴν ἀνωτέρω θέσιν ἀπείληφε καὶ τιμίαν.

Κεφ. α'.

Περὶ κεφαλαλγίας.

Κεφαλαλγία ἐστὶν ὀδύνη γινομένη κατὰ τὴν κεφαλήν· πολλὰς δὲ τὰς κατὰ μέρος ἔχει διαφοράς· ἢ γὰρ βάρους αἰσθάνονται οἱ κάμνοντες καὶ δεῖ κενῶσαι μὲν τὸ ὅλον σῶμα, ἢ φλεβοτόμῳ, τέμνοντας τὴν κεφαλικὴν καὶ ὠμιαίαν λεγομένην φλέβα, ἢ καθαρσίῳ παρέχοντας τὴν [1] ἱερὰν Λογαδίου. εἶτα λοιπὸν ἀποφλεγματισμοῖς χρῆσθαι δι' ἑψήματος καὶ ὄξους καὶ ἀγριοσταφίδος καὶ τῶν τοιούτων. Οὕτως μὲν ἐὰν βάρους αἰσθάνωνται. εἰ δὲ διατάσεως ὑπὸ πνευμάτων, τὴν γαστέρα δεῖ τονῶσαι παρέχοντα τὴν ἱερὰν Γαληνοῦ, ἥντινα πικρὰν καὶ δι' ἀλωῆς ὀνομάζουσιν. Εἰ δὲ δήξεως αἰσθάνονται οἱ κεφαλαλγοῦντες καὶ οἷον θερμότητος, δεῖ καθαίρειν μὲν τὴν χολήν, λούειν δὲ συνεχῶς καὶ ἀλείφειν ῥοδίνῳ, ἢ καὶ

---

notat Aëtii cap. III. 112, ubi ipsa formula traditur.

unguento illinendus vel omphacio abluto. — Sin vero frigus sentiunt et torporem oleo anethi calido similibusque inunguendi sunt.

Cap. II.

De Cephalaea.

Cephalaea, ut ait Galenus in tertio libro Diagnostices, diuturna et doloris plena capitis affectio est, ut plurimum a cerebri membranarum inflammatione orta. Illa enim laborantibus caput subinde veluti malleo percuti videtur, interdum autem quasi lapide percussum frangi, interdum veluti pulsantem dolorem sentiunt, dolentque oculorum radices ita ut ne vocem quidem audire sustineant, neque lucem intueri, sed in tenebris degere eos oporteat, ab illis enim rebus malum ingravescit. His igitur ita habentibus ad angiologiam et arteriotomiam confugiendum est, quin etiam cutis totius capitis incidenda, vel cauterium ad verticem adhibendum, infusionesque adstringentes et dolorem sedantes administrandae, veluti cum Althaea, et myrtho, et rosis et chamomillis: pedesque vinciendi, et in aquam tepidam immittendi: omninoque a vino abstinendum, et ab iis quae caput replere valent: morbus autem gravis est et curatu difficilis.

---

1) Tertium lib. *de locis affectis* ita vocat. Initio enim libri primi Galenus: *ὁπόσον*, inquit, *μὲν οὖν τι τὸ πρὸς τὰς ἰάσεις ἐστὶ χρήσιμον ἐκ τῆς τοιαύτης γνώσεως ἐν τῇ*

ὀμφακίνῳ πεπλυμένῳ. Εἰ δὲ ψύξεως καὶ νάρκης αἰσθάνοιντο, ἀνηθελαίῳ θερμῷ καὶ τοῖς τοιούτοις ὑπαλιπτέον.

Κεφ. β΄.

Περὶ κεφαλαίας.

Κεφαλαία ἐστὶν, ὥς φησι Γαληνὸς [1] ἐν τῷ τρίτῳ τῆς διαγνωστικῆς, χρονία καὶ ὀδυνηρὰ διάθεσις τῆς κεφαλῆς γινομένη ὡς ἐπίπαν ἐπὶ φλεγμονῇ τῶν μηνίγγων. δοκοῦσι γὰρ οἱ τοιοῦτοι, ὥς φησιν ὁ συγγραφεὺς, ποτὲ μὲν οἷον ὡς ὑπὸ σφύρας τύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, ποτὲ δὲ θλᾶσθαι οἷον ὡς ὑπὸ λίθου, ποτὲ δὲ οἷον σφυγματωδῶς ὀδυνᾶσθαι καὶ τὰς ῥίζας τῶν ὀφθαλμῶν ἀλγεῖν, ὅθεν οὐδὲ φωνῆς ἀκούειν ἀνέχονται, οὐδὲ φῶς ὁρᾷν, ἀλλ' ἐν σκότει διάγειν· παροξύνονται γὰρ ὑπὸ τῶν τοιούτων. δεῖ οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀγγειολογίαν καὶ ἀρτηριοτομίαν παραλαμβάνειν, ἢ καὶ [2] περισκυφισμὸν ὅλης τῆς κεφαλῆς, ἢ καὶ καύτῆρα κατὰ τοῦ βρέγματος, ἐπαντλήματα δὲ στυπτικὰ καὶ παρηγορικὰ, οἷον δι' ἀλθαίας, καὶ μυρσίνης, καὶ ῥόδων καὶ χαμαιμήλων, καὶ δεσμεῖν τοὺς πόδας καὶ εἰς χλιαρὸν ὕδωρ βρέχειν, καὶ ἀπέχεσθαι οἴνου σχεδὸν παντελῶς καὶ τῶν πληροῦν δυναμένων τὴν κεφαλήν. ἔστι δὲ χαλεπὸν καὶ δυσίατον τὸ πάθος.

---

[1] τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ δηλοῦται· νυνὶ δὲ μόνον ὅπως ἄν τις διαγινώσκοι τὰ πάσχοντα μόρια πρόκειται σκοπεῖσθαι. — Itaque vid. *de locis aff.* III. 13.

Cap. III.

De Hemicrania.

Hemicraniaca affectio dicitur, quum dimidia tantum pars capitis dolet, sive dextra, sive sinistra. Morbus autem diuturnus et gravis: eadem autem curatione pellitur, quam in cephalaea commendavimus.

Cap. IV.

De vertigine.

Obfuscationis, σκότωμα vocant Graeci, morbus adest, quum vertigine subito prehenduntur atque obfuscantur oculi continuo et domus illis in orbem circumferri videtur, quemadmodum ebriis, sicuti in tertio Diagnostices libro traditum est, Graecis quoque σκοτοδινίασις morbus audit. Fit autem a spiritibus in gyrum in capite circumeuntibus: hisque aegrotantibus a flatu libera alimenta exhibere oportet et ventriculum roborare picra Galeni et caput irrigare, ut facilius spiritus dissipentur, et a vino, et ira, et acri quolibet abstinendum est.

Cap. V.

De Apoplexia.

Apoplexia, sicuti dictum in tertio Diagnostices libro, adest quum subito quis cadens sensu et motu privatur ex obturatione ventriculorum cerebri: malum

Κεφ. γ'.

Περὶ ἡμικρανίας.

Ἡμικρανιακὸν πάθος λέγεται, ὅταν τὸ ἥμισυ μέρος τῆς κεφαλῆς ἀλγῶσι μόνον, τὸ δεξιὸν ἢ τὸ ἀριςερόν. χρόνιον δὲ τὸ πάθος καὶ χαλεπόν· τῇ δὲ αὐτῇ ὑπάγεται ἐπιμελείᾳ, τῇ εἰρημένῃ ἐπὶ τῆς κεφαλαίας.

Κεφ. δ'.

Περὶ σκοτωματικῶν.

Σκοτωματικὸν πάθος ἐστὶν, ὅταν ἰλιγγιῶσιν ἐξαίφνης καὶ σκοτῶνται συνεχῶς; [καὶ δοκῶ]σι τὸν οἶκον κυκλικῶς ςρέφεσθαι, ὥσπερ οἱ μεθύοντες, ὡς εἴρηται [1] ἐν τῷ τρίτῳ τῆς διαγνωςικῆς· λέγεται δὲ καὶ σκοτοδινίασις τὸ πάθος· γίνεται δὲ ὑπὸ πνευμάτων ςροφουμένων κυκλικῶς ἐν τῇ κεφαλῇ· καὶ δεῖ τὰ ἄφυσα ἐδέσματα τοῖς τοιούτοις παρέχειν καὶ τονοῦν τὴν γαςέρα πικρᾷ Γαληνοῦ καὶ ῥᾶναι τὴν κεφαλὴν, ὅπως ῥαδίως διαφορῆται· καὶ ἀπέχεσθαι οἴνου καὶ θυμοῦ καὶ παντὸς δριμέος.

Κεφ. ε'.

Περὶ ἀποπληξίας.

Ἀποπληξία ἐςὶν, ὡς ἐν τῷ τρίτῳ τῆς διαγνωςικῆς εἴρηται, ὅταν ἐξαίφνης τις πεσὼν ἀναίσθητος καὶ ἀκίνητος κινῆται ἐπὶ ἐμφράξει τῶν κοιλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου;

1) Cap. 12. III. *de locis aff.*

insanabile, auctore Hippocrate in Aphorismis : « Apoplexiam gravem ut solvas fieri nequit, levem neque facile."

Cap. VI.

De epilepsia.

Epilepsia, uti monitum in libro tertio Diagnostices, adest, si quis subito cadens vellitur et ori spuma oboritur, quod plebs Daemona vocat et Lunaticum morbum. Fit autem rursum ex obstructione ventriculorum cerebri et pueris potius contingit, atque insanabilis est, nisi morbum curet provectior aetas, ut ait Hippocrates initio Epidemiorum libri sexti: utendum vero calido victu.

Cap. VII.

De caro.

Carus autem, sicuti monitum in tertio libro Diagnostices, similis est apoplexiae: differt autem eo, quod apoplexia in posteriori cerebri ventriculo potius obstructionem habet: sopor vero in anteriori: verum a lethargo differt eo, quod febris in caro praecedit et vehementior est, in lethargo contra sequitur. Fit quoque carus ab ictu in capite et osse fracto, ita ut cerebrum premat: curatio vero qualis lethargi.

---

1) Aphorismus est 42. Sect. II.

2) l. l. cap. 9 et 11.

3) Spectat Aph. 4. Sect. I. Epid. VI. De cuius loci variis

ἐςὶν δὲ ἀνίατον τὸ πάθος, ὥς φησιν Ἱπποκράτης ἐν ἀφορισμοῖς· [1] λύειν ἀποπληξίην ἰσχυρὴν ἀδύνατον, ἀσθενέα δὲ οὐ ῥηϊδίως.

Κεφ. ϛʹ.

Περὶ ἐπιληψίας.

Ἐπιληψία ἐςὶν, ὡς εἴρηται [2] ἐν τῷ τρίτῳ τῆς διαγνωςικῆς, ὅταν πεσών τις ἐξαίφνης σπᾶται καὶ ἀφρίζῃ ὅπερ λέγουσιν οἱ ἰδιῶται δαίμονα καὶ σεληνιασμόν· γίνεται δὲ πάλιν ἐπὶ ἐμφράξει τῶν κοιλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ συμβαίνει παιδίοις μᾶλλον, καί ἐστιν ἀνίατον εἰ μή που ἡλικία προκόπτουσα θεραπεύει τὸ πάθος, ὥς φησιν Ἱπποκράτης [3] ἐν ἀρχῇ τῆς ἕκτης ἐπιδημίας· χρηςέον δὲ θερμῇ διαίτῃ.

Κεφ. ζʹ.

Περὶ κάρου.

Ὁ δὲ κάρος, ὡς ἐν τῷ τρίτῳ τῆς διαγνωςικῆς εἴρηται, ἔοικε τῇ ἀποπληξίᾳ· διαφέρει δὲ ὅτι ἡ μὲν ἀποπληξία ἐν τῇ ὀπισθίᾳ κοιλίᾳ τοῦ ἐγκεφάλου μᾶλλον ἔχει τὴν ἔμφραξιν· ὁ δὲ κάρος ἐν τῇ ἐμπροσθίᾳ. Τοῦ δὲ ληθάργου διαφέρει τῷ τὸν πυρετὸν προηγεῖσθαι μὲν τοῦ κάρου καὶ σφοδρότερον εἶναι, ἕπεσθαι δὲ τῷ ληθάργῳ· γίνεται κάρος καὶ διὰ πληγῆς τῆς κεφαλῆς καὶ κατάγματος ὀςέου θλίβοντος τὸν ἐγκέφαλον· ἡ δὲ θεραπεία ὡς τοῦ ληθάργου.

---

lectt. cf. GAL. in comm., PALLADIUM in Scholiis; FOES. in ann.

Cap. VIII.

De comate.

Coma dicitur somnus profundus ac praeter naturam, quum semper dormiunt aegrotantes neque puncti expergiscuntur, et aegre experrecti rursum decumbunt. Fit autem a pituita frigida in capite et purgandi sunt aegri et inunguendi oleo anethi et nares sinapi fricandae vel pipere cum aceto ad sternutationem provocandam.

Cap. IX.

De catocho, qui catalepsis quoque vocatur.

Catochus est, ubi aegrotantes dormiunt et semper apertos servant oculos et immobiles: fit autem ex immodica siccitate atque oleo cum aqua saepe de die lavandum est corpus.

Cap. X.

De comate vigili.

Coma vigil est, ubi simul et vigilant et dormiunt, vel potius neque vigilant neque dormiunt, sed in intermedio quodam inter utrumque versantur: fit autem a duobus humoribus pituita et bile; pituita somnum, bilis vigilias facit: et ad utrumque, sicuti dictum, curatio informanda est.

---

1) Ἀναγκάζειν de alvo sollicitanda accipiendum.

Κεφ. η'.

Περὶ κώματος.

Κῶμα λέγεται ὁ βαθὺς καὶ παρὰ φύσιν ὕπνος, ὅταν ἀεὶ καθεύδωσιν οἱ κάμνοντες καὶ νυττόμενοι οὐκ ἐγείρωνται καὶ ἐγειρόμενοι μόλις πάλιν πίπτωσιν· γίνεται δὲ ἐπὶ φλέγματι ψυχρῷ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ καὶ δεῖ [2] ἀναγκάζειν καὶ ἀλείφειν ἀνηθελαίῳ καὶ ἐς τὰς ῥῖνας σίνηπι χρίειν, ἢ πέπερι σὺν ὄξει διὰ τὸ πτᾶραι.

Κεφ. θ'.

Περὶ κατόχου, ὃς λεγεται καὶ κατάληψις.

Κάτοχός ἐςιν, ὅταν ἀγρυπνῶσιν οἱ κάμνοντες καὶ ἔχωσιν ἀεὶ ἀνεῳγότα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μὴ κινουμένους· γίνεται δὲ ἐπὶ ἀμέτρῳ ξηρότητι καὶ δεῖ εἰς ὑδρέλαιον λούειν πολλάκις τῆς ἡμέρας.

Κεφ. ι'.

Περὶ ἀγρύπνου κώματος.

Ἄγρυπνον κῶμά ἐςιν, ὅταν ἅμα καὶ ἀγρυπνῶσι καὶ καθεύδωσιν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀγρυπνοῦσιν, οὐδὲ καθεύδουσιν, ἀλλὰ μεταξύ πώς εἰσι καὶ γίνεται ἐπὶ δύο χυμοῖς, φλέγματι καὶ χολῇ· τὸ μὲν φλέγμα τὸν ὕπνον [2] ἡ δὲ χολὴ τὴν ἀγρυπνίαν. καὶ δεῖ πρὸς ἄμφω ἁρμόζεσθαι, ὡς εἴρηται.

---

2) Forte ποιεῖ interponendum.

Cap. XI.

De phrenitide.

Phrenitis membranae cerebri inflammatio est cum febri: simul autem ea laborantes delirant, et oxyrrhodino hisce caput irrigandum est.

Cap. XII.

De delirio.

Delirium est, quum aliena loquuntur nec mente constant. Nascitur autem e calida intemperie capitis; et rosaceo caput infundendum est vel oxyrrhodino.

Cap. XIII.

De melancholia.

Melancholia adest, ubi sine febri delirant et nugantur et mortem sibi exoptant. Oritur autem ab atra bile in capite et morbus hypochondriacus dicitur: interdum vero e ventriculo quoque eiusmodi humor exhalatur et flatulenta affectio nascitur, de qua in tertio Diagnostices libro multa habet Galenus. Purgandus igitur homo veratro nigro et epithymo et victus rationem eiusmodi, quae boni succi sit, administrare.

---

1) Cf. cap. 10. lib. III. *de locis affectis.* Animadvertendum nostrum h. l. res perturbare. Galenus melancholiam distinguit ab atra bile in cerebro ipso solo abundante, alteramque ab atra bile in corpore superflua et per consensum cerebrum turbante: tandem tertiam his verbis: *ἔςι δὲ καὶ τρίτη τις διαφορὰ μελαγχολίας, ὥσπερ ὅτ᾽ ἂν ἐπιληψία τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς κοιλίας ἴσχει· καλοῦσι δὲ ἔνιοι τῶν ὑποχἰατρῶν ονδριακόν τε καὶ φυσῶδες νό-*

Κεφ. ια΄.

Περὶ φρενίτιδος.

Φρενῖτίς ἐςι φλεγμονὴ τῆς μήνιγγος μετὰ πυρετοῦ· ἅμα δὲ καὶ παραφρονοῦσιν οἱ τοιοῦτοι, καὶ δεῖ ὀξυροδίνῳ διαβρέχειν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν τοιούτων.

Κεφ. ιβ΄.

Περὶ παραφροσύνης.

Παραφροσύνη ἐςὶν, ἐπειδὰν ἀλλόκοτα φθέγγωνται καὶ μὴ φρονῶσι, γίνεται δὲ ἐπὶ θερμῇ δυσκρασίᾳ τῆς κεφαλῆς· καὶ δεῖ ῥοδίνῳ, ἢ ὀξυροδίνῳ ταύτην καταντλεῖν.

Κεφ. ιγ΄.

Περὶ μελαγχολίας.

Μελαγχολία ἐςὶν, ὅταν ἄνευ πυρετοῦ παραφρονῶσιν καὶ ληρῶσι καὶ εὔχωνται ἀποθανεῖν. γίνεται δὲ ἐπὶ μελαγχολικῷ χυμῷ ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ λέγεται ὑποχονδριακόν. ἔςιν δὲ ὅτε ἐκ τῆς γαςρὸς ἀναθυμιᾶται ὁ τοιοῦτος χυμὸς καὶ γίνεται φυσῶδες, [1] περὶ οὗ ἐν τῷ τρίτῳ τῆς διαγνωςικῆς πολλά φησιν ὁ Γαληνός· δεῖ οὖν καθαίρειν ἐλλεβόρῳ μέλανι καὶ [2] ἐπιθύμῳ, καὶ εὔχυμον πάνυ δίαιταν ἐπιτηδεύειν.

σημα τὴν αὐτὴν διάθεσιν. — Easdem morbi diversitates vide notatas ab Aëtio V. 9. Paulo Aeg. III. 14. Theoph. Nonno. cap. 33: ubi vide quae a Bern. adferuntur. Noster autem falso ὑποχονδριακὸν νόσημα et φυσῶδες a se invicem diversa esse existimat.

2) De Epithymo Diosc. πινόμενον δὲ σὺν μέλιτι κάτω καθαίρει φλέγμα καὶ χολὴν μέλαιναν· ἰδίως ἁρμόζον ἐπὶ μελαγχολικῶν καὶ ἐμπνευματουμένων.

Cap. XIV.

De Mania.

Mania vehementissimum, est delirium, in quo vel adgrediuntur alios: interdum arrepto gladio, vel ligno, vel lapide obvios occidunt. Nascitur autem malum e flava bile in capite et scammonia hos purgare oportet et oxyrrhodino caput inunguere et victui frigido et boni succi operam dare.

Cap. XV.

De memoriae iactura.

Memoriae iactura fit ab immodica refrigeratione et siccitate posterioris cerebri ventriculi, qua facta nullius rei omnino recordantur. Tunc caput tondendum et dropacismo curandum. Dropax vero est, ut ait Archigenes in Diagnostice, quum unguentis calidis ad caput utimur, veluti e pipere, pyrethro, similibusque: sic enim frigus extrorsum revocamus.

Haec quidem in cerebro locum obtinent et in medulla spinali et spina: et iisdem (quae commendavimus) remediis ad ea utendum est.

Cap. XVI.

De paresi.

Paresis dicitur resolutio totius corporis: fit autem

---

1) Forte respiciuntur Archigenis verba, quae cap. 5. III. *de locis affectis* a Gal. adferuntur: *ἐρεθισμούς τε διὰ νάπυος καὶ σικυῶν κούφων, τὰ πολλὰ μὲν ἠπίων, ὅτε δὲ*

Κεφ. ιδ'.

Περὶ μανίας.

Μανία ἐςὶ σφοδροτάτη παραφροσύνη ὅταν καὶ ἐπέρχωνται· ἔςιν δὲ ὅτε καὶ ξίφος λαβόντες ἢ ξύλον ἢ λίθον φονεύουσι τοὺς παρατυγχάνοντας· καὶ γίνεται ἐπὶ ξανθῇ χολῇ ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ δεῖ τῇ σκαμωνίᾳ τούτους καθαίρειν καὶ ὀξυροδίνῳ τὴν κεφαλὴν ἀλείφειν καὶ ψυχρὰν καὶ εὔχυμον δίαιταν ἐπιτηδεύειν.

Κεφ. ιε'.

Περὶ μνήμης ἀπωλείας.

Γίνεται ἀπώλεια τῆς μνήμης ἐπὶ ψύξει καὶ ξηρότητι ἀμέτρῳ τῆς ὀπισθίας κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου, ὅταν οὐδενὸς μεμνῆται τὸ παράπαν· καὶ δεῖ ξυρᾷν τὴν κεφαλὴν καὶ δρωπακίσαι αὐτήν. Δρώπαξ δέ ἐςιν ὥς φησιν Ἀρχιγένης [1] ἐν τῇ διαγνωςικῇ, ὅταν θερμοῖς χρίσμασι κεχρήμεθα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, οἷον σίνηπι, πύρεθρον καὶ τὰ τοιαῦτα. οὕτως γὰρ ἀνακαλούμεθα τὴν ψύξιν.

Ταῦτα μὲν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ συνίςανται ἔν τε τῷ νωτιαίῳ καὶ τῇ ῥάχει, καὶ δεῖ τοῖς αὐτοῖς κεχρῆσθαι βοηθήμασιν.

Κεφ. ις'.

Περὶ παρέσεως.

Πάρεσις λέγεται ἡ παράλυσις ὅλου τοῦ σώματος· γί-

καὶ πάνυ εὐτόνων. — Archigenes ad Marsum Epistolam scripsit, qua consilia illi suppeditavit περὶ τοῦ πατρὸς, ὅπως ἀνακτήσηται τὴν μνήμην αὐτῷ.

ex obturatione primae vertebrae a crasso humore: est etiam ubi semiresolutus seu hemiplectus quis evadit, quando sive dextrae tantum partes, sive sinistrae resolutae sunt, sive id in toto fiat corpore, sive non amplius in toto sed in dimidio tantum. At calida medicamenta in hoc morbo adhibenda ad vertebram obturatam; qualia quae cum castorio et euphorbio et adarce parantur. Interdum sola crura resolvuntur, vertebris obstructis, vel unum resolvitur crus, dimidia medullae spinalis parte affecta, et manus caet., sicuti in quarto Diagnostices libro expositum est.

Cap. XVII.

De spasmo.

Spasmus motus est citra voluntatem in partibus voluntatis imperio subiectis, quales sunt nervi, musculi: spasmus igitur fit ubi membrum extendentes, veluti crus, flectere illud non amplius possunt, et flexum dein extendere nequeunt: causa autem vel nervorum est siccitas, quo casu quoque insanabilis est: vel ariditas, qualis in nimis inanitis vel febricitantibus: causa est etiam repletio, sicuti in succi plenis.

Cap. XVIII.

De emprosthotono et opisthotono et tetano.

Emprosthotonus spasmus est musculorum spinae,

1) De medullae spinalis affectionibus Galenus agit h. l.

νεται δὲ ἐπὶ ἐμφράξει τοῦ πρώτου σπονδύλου ὑπὸ παχέος χυμοῦ. ἔςιν δὲ ὅτε ἡμιπάρετος, ἤτοι ἡμίπληκτος, γίνεταί τις, ὅταν ἢ τὰ δεξιὰ αὐτοῦ μόνον, ἢ τὰ ἀριςερὰ μέρη παραλυθῶσιν, ἢ ὅλου τοῦ σώματος, ἢ οὐκέτι ὅλου ἀλλὰ τοῦ ἡμίσεος αὐτοῦ, καὶ δεῖ θερμοῖς βοηθήμασι χρῆσθαι κατὰ τοῦ σπονδύλου τοῦ ἐμπεφραγμένου· οἷά ἐςι τὰ διὰ καςορίου καὶ εὐφορβίου καὶ ἀδάρκης. Ἔστι δὲ ὅτε τὰ σκέλη παραλύεται μόνον, ὅταν οἱ σπόνδυλοι ἐμφραγῶσιν, ἢ τὸ ἓν σκέλος παραλύεται, ὅταν τὸ ἥμισυ μέρος τοῦ νωτιαίου πάθῃ καὶ αἱ χεῖρες δὲ καὶ τὰ ἄλλα, [1] ὡς εἴρηται ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς διαγνωςικῆς.

Κεφ. ιζ'.

Περὶ σπασμοῦ.

Σπασμός ἐςι κίνησις ἀπροαίρετος ἐν προαιρετικοῖς μορίοις· προαιρετικὰ δὲ μόριά εἰσι νεῦρα, μύες· σπασμὸς οὖν γίνεται, ὅταν ἐκτείναντες τὸ μόριον, οἷον τὸ σκέλος, μηκέτι δύνωνται κάμψαι, καὶ κάμψαντες οὐκέτι ἐκτεῖναι δύνωνται. γίνεται δὲ ἢ διὰ ξηρότητα τῶν νεύρων, ὅτε καὶ ἀνίατός ἐςιν, ἢ διὰ ξηρότητα μὲν ὡς ἐπὶ τῶν ὑπερκαθαιρομένων ἢ πυρεττόντων· διὰ δὲ πλήρωσιν, ὡς ἐπὶ τῶν πληθωρικῶν.

Κεφ. ιη'.

Περὶ ἐμπροσθοτόνου καὶ ὀπισθοτόνου καὶ τετάνου.

Ἐμπροσθότονός ἐςι σπασμὸς τῶν μυῶν τῆς ῥάχεως,

---

[1] IV. 6. — Inprimis tamen, quae hoc capite habentur hausta sunt e 14. lib. III.

quando flexi sunt et veluti incurvati, neque extendere sese valent. Opisthotonus contra, quando extensi sunt retrorsum neque flectere corpus possunt. Tetanus autem composita est affectio ex utroque, emprosthotono et opisthotono, quum erecti sunt neque extendi vel flecti possunt. — Haec de spasmo.

Cap. XIX.

De tremore.

Tremor vel plebi notus est: oritur autem a partium refrigeratione.

Cap. XX.

De palpitatione.

Palpitatio etiam notissima est fitque magis in facie et palpebris a multa refrigeratione et vetustis flatibus.

Cap. XXI.

De horripilatione, convulsione et rigore.

Omnia haec fere eadem sunt, gradu maiori aut minori diversa: eorum causa bilis est, vel acris materia totum corpus pungens, acus instar: ubi vero causa est levis horripilationem efficit, sin magna convulsionem, quemadmodum et rigorem facit, ubi magna est: rigor enim e convulsione et externorum refrigeratione compositus.

ὅταν κεκαμμένοι ὦσι καὶ οἷον κεκυρτωμένοι καὶ οὐ δύνωνται ἑαυτοὺς ἀνατεῖναι· ὀπισθότονος δὲ τοὐναντίον, ὅταν τεταμένοι ὦσιν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ μὴ δύνωνται κάμπτειν ἑαυτούς. τετανὸς δὲ σύνθετόν ἐςι πάθος ἐκ τῶν δύο τούτων, ἐμπροσθοτόνου καὶ ὀπισθοτόνου, ὅταν ὀρθοὶ ἱςῶνται καὶ οὔτε ἀνατεῖναι ἑαυτοὺς, οὔτε κάμψαι δύνωνται. Ταῦτα μὲν περὶ σπασμοῦ.

κεφ. ιθ'.

Περὶ τρόμου.

Ὁ τρόμος δῆλός ἐςι καὶ τοῖς ἰδιώταις· γίνεται δὲ ἐπὶ ψύξει τῶν μορίων.

Κεφ. κ'.

Περὶ παλμοῦ.

Καὶ ὁ παλμὸς δῆλός ἐςι καὶ γίνεται μᾶλλον ἐν τῷ προσώπῳ καὶ τοῖς βλεφάροις ἀπὸ ψύξεως πολλῆς καὶ παλαιῶν πνευμάτων.

Κεφ. κα'.

Περὶ φρίκης καὶ κλόνου καὶ ῥίγους.

Ταῦτα πάντα σχεδὸν τὰ αὐτά εἰσι, διαφέροντα παρὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον· γίνονται δὲ ἐπὶ χολῇ, ἤτοι ἐπὶ δριμείᾳ ὕλῃ κεντούσῃ ὅλον τὸ σῶμα, ὥσπερ βελόνῃ· ἀλλ' εἰ μὲν μικρόν ἐςι τὸ αἴτιον ποιεῖ φρίκην, εἰ δὲ μέγα ποιεῖ κλόνον· ὥσπερ καὶ εἴ ἐςι μέγα ποιεῖ ῥῖγος· σύγκειται γὰρ τὸ ῥῖγος ἀπὸ κλόνου καὶ περιψύξεως.

Cap. XXII.

De pandiculatione et oscitatione.

Pandiculamur quum e somno expergefacti crura et pedes extendimus et voluptatem inde percipimus: fit autem hoc ex inflatione musculorum: i. e. musculorum in maxillis, quos maseteres vocant.

INITIUM LIBRI TERTII.

Cap. I.

De oculis.

Morborum, qui oculis accidunt, curationem expositurus necessarium credidi eorum anatomen praemittere, utilem ad multa eorum, quae mox tradentur. Hinc autem initium faciam: cerebro tres ventriculos habente, anteriorem, posteriorem ac medium, septem nervorum paria ex illis procedunt, exceptis processibus, quos vocant, mastoïdeis: ipse enim illi processus mastoïdei quum pars sint cerebri anterioris ad na-

1) Pro *τοὺς πόδας* forte *τὰς χεῖρας* legendum.

2) Animadvertendum Nostrum sinus frontales appellare processus mastoïdeos: quod hinc videtur explicandum, quod Gal. dicit *de olfactus organo* cap. II. *καὶ τοίνυν τῆς ῥινὸς ἐχούσης μέσον διάφραγμα καὶ πόρους ἀξιολόγους δύο, τούτους δὴ τοὺς φαινομένους, ἕνα καθ᾽ ἑκάτερον μυκτῆρα, χρὴ γινώσκειν ἀνωτέρω τῶν μέσων τῆς ῥινὸς ἑκάτερον αὐτῶν δίχα σχιζόμενον. ἥκει δὲ τῶν μερῶν τὸ μὲν ἕτερον εἰς τὸ τοῦ ςόματος ἔνδον, τὸ δ᾽ ἕτερον ὄρθιον*

Κεφ. κβ'.

Περὶ σκορδινησμοῦ καὶ χάσμης.

Σκορδινησμός ἐςιν, ὅταν ἐγειρόμενοι ἐξ ὕπνου διατείνωμεν τὰ σκέλη καὶ [1] τοὺς πόδας καὶ ἡδώμεθα τοῦτο ποιοῦντες. τοῦτο δὲ γίνεται δι' ἐμπνευμάτωσιν τῶν μυῶν, τουτέςι τῶν ἐν ταῖς σιαγόσιν, οἵτινες λέγονται μασητῆρες.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Κεφ. α'.

Περὶ ὀφθαλμῶν.

Τῶν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς παθῶν τὴν θεραπείαν διηγούμενος ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι τὴν ἀνατομὴν αὐτῶν προειπεῖν, χρησίμην οὖσαν εἰς πολλὰ τῶν λεχθησομένων. ἄρξομαι δ' ἐντεῦθεν· τοῦ ἐγκεφάλου τρεῖς κοιλίας ἔχοντος, ἐμπροσθίαν, ὀπισθίαν καὶ μέσην, ἑπτὰ νεύρων συζυγίαι προέρχονται ἐξ αὐτῶν χωρὶς τῶν [2] μαςοειδῶν καλουμένων ἀποφύσεων· αὗται γὰρ αἱ μαςοειδεῖς ἀποφύσεις, μέρος οὖσαι τοῦ ἐμπροσθίου ἐγκεφάλου ἐπὶ τὰς

ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν ἀναβαίνει τὸν ἐγκέφαλον: εἰσὶ γὰρ αὐτῶν (legendum αὐτοῦ) καὶ δύο κατὰ τοῦτο ἀποφύσεις προμήκεις τε καὶ κοῖλαι, τὴν ἀρχὴν μὲν ἐκ τῶν προσθίων ἔχουσαι κοιλιῶν, καθήκουσαι δὲ ἐπ' ἐκεῖνο τοῦ κρανίου τὸ μέρος, ὅθεν ἡ ῥὶς ἄρχεται· κατὰ τοῦτο καὶ ἡ τῶν ἠθμοειδῶν ὀςῶν ἐςὶ θέσις κ. τ. λ. Harum apophysium mentio fit itidem in libris *de usu partium* et in *Isagoge*: illasque Noster *apophyses mastoïdeas* dixit.

res tendunt, ubi cribriforme, ita dicunt, os subiacet, in quo olfactus facultas sedem habet. E septem igitur hisce paribus primum et secundum, quod vocant, ad oculos tendit: primum visus facultatem eorum vehens, qua colores distinguit oculus et ad latera illum advertimus. Primum autem par peculiare quid habet: ceteri enim nervi quum solidi sint, solum hoc leve est et cavitatem habet, qua cavitate spiritus opticus ad oculos vehitur: praeterea aliud quid peculiare hi nervi habent: quum enim in formam litterae X secum coniunguntur, vulgo credunt dextrum nervum ad sinistrum oculum ferri, laevum vero ad dextrum: nec tamen ita se res habet, sed falluntur qui ita statuunt. Post coniunctionem enim rursum dexter nervus ad dextrum oculum revertitur, laevus vero ad laevum. Id autem a natura factum est eo consilio, ut si quando oculus unus laesus sit, omnis spiritus per communionem ad unum oculum illum conflueret, quo fit etiam ut nos, ubi e longinquo rem conspicere velimus, alterum oculum claudamus, ut omnis spiritus opticus in alterum confluat. Hi igitur primi paris nervi e cerebro ad oculum vecti reticulatam formant tunicam: ita enim vocatur quia plagis et reti sphaerico similis est. Intus in retiformi illa tunica tres sunt humores: vitreus quem vocant quia vitro similis est, ovi albo similis, quia refert. . . . . sarcocollae, croci, glaucio, chelidonio minori et camphora.

1) Deficit hic in Cod. folium integrum. Notandum est, caput, quod post lacunam sextum dicitur, in Indice quin-

ῥῖνας καθήκουσιν, ἔνθα τὸ ἠθμοειδὲς οὕτω λεγόμενον ὀστοῦν ὑπόκειται, ἐν ᾧ ἡ ὀσφραντικὴ δύναμίς ἐςι. Τούτων οὖν τῶν ἑπτὰ συζυγιῶν ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα καλουμένη εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς φέρεται, ἡ μὲν πρώτη ὀπτικὴν αὐτῶν φέρουσα δύναμιν, καθ' ἣν διακρίνει τὰ χρώματα καὶ πρὸς τὰ πλάγια περιςρέφομεν τὸν ὀφθαλμόν· ἐξαίρετον δέ τι ἡ πρώτη συζυγία ἔχει· τῶν γὰρ ἄλλων νεύρων ναςῶν ὄντων, αὕτη μόνη κούφη ἐςὶ καὶ κοιλότητα ἔχει, δι' ἧς κοιλότητος τὸ πνεῦμα τὸ ὀπτικὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς φέρεται· καὶ ἄλλο δὲ ἐξαίρετον ἔχει τὰ νεῦρα ταῦτα· συναπτόμενα γὰρ ἀλλήλοις χιοειδῶς νομίζεται τὸ μὲν δεξιὸν νεῦρον εἰς τὸν ἀριςερὸν ὀφθαλμὸν φέρεσθαι, τὸ δὲ ἀριςερὸν εἰς τὸ δεξιόν. οὐκ ἔςι δὲ ἀληθές, ἀλλ' ἠπάτηνται οἱ οὕτω νομίζοντες· μετὰ γὰρ τὸ συναφθῆναι πάλιν ὑποςρέφει τὸ μὲν δεξιὸν νεῦρον εἰς τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν, τὸ δὲ ἀριστερὸν εἰς τὸν ἀριςερόν. Τοῦτο δὲ γέγονεν ὑπὸ τῆς φύσεως ἵνα, εἴπου βλαβῇ ὁ εἷς ὀφθαλμός, ὅλον τὸ πνεῦμα διὰ τῆς κοινωνίας εἰς τὸν ἕνα συναχθῇ, ὅθεν καὶ ἡμεῖς, ὅταν βουλώμεθα ἐπὶ πολὺ διάςημα ὁρᾶν, μύομεν τὸν ἕνα ὀφθαλμόν, ἵνα ὅλον τὸ πνεῦμα τὸ ὀπτικὸν εἰς τὸν ἕνα ἀθροισθῇ. Ταῦτα τοίνυν τῆς πρώτης συζυγίας τὰ νεῦρα φερόμενα ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ποιοῦσι τὸν ἀμφιβληςροειδῆ χιτῶνα· οὕτω γὰρ λέγεται ἐπειδὴ ἔοικε δικτύῳ καὶ ἀμφιβλήςρῳ σφαιρικῷ. Ἔσωθεν τούτου τοῦ ἀμφιβληςροειδοῦς χιτῶνός εἰσι τρία ὑγρά· τὸ ὑαλῶδες λεγόμενον, ἐπειδὴ ἔοικεν ὑέλῳ, τὸ ὠῶδες, ἐπειδὴ ἔοικε τῷ

¹ . . . . *σαρκοκόλλης, κρόκου, γλαυκίῳ, μαμηρᾷ καὶ καμφορᾷ.*

---

tum esse, quare remedia ista, quae post hiatum enumerantur, credam ad *ψωροφθαλμίαν* pertinere.

Cap. VI.

De sicca oculi inflammatione.

Sicca oculi inflammatio, est quum oculus aridus est et difficulter movetur et pruriginem aliquam facit. Causa autem est ariditas similiaque, a balneo et alimento et somno abstinentia. Morbus etiam sclerophthalmia vocatur.

Cap. VII.

De phthisi.

Phthisis etiam de oculo dicitur, quum non alitur et minor factus est et magis excavatus: in hoc morbo collyriis non est utendum, nocent enim et exsiccant, sed balneis et victu boni succi.

Cap. VIII.

De asperitate oculorum.

Oculorum asperitas dicitur, ubi extrorsum versis palpebris in illis vides frumenta quaedam aspera, qualia sunt quae in ficubus inveniuntur. Ad hanc utimur trachomaticis, quae vocantur, collyriis, i. e. asperitatem tollentibus, eo quod cum vino paratur, et quod cum duobus lapidibus, similibusque. Quodsi vero asperitates vetustiores sunt et induruerunt, callus vocatur.

Cap. IX.

De sycosi.

Sycosis est, ubi in palpebris extrorsum versis invenis carnem quamdam rubram excrescentem, veluti fi-

Κεφ. ς'.

Περὶ ξηροφθαλμίας.

Ξηροφθαλμία ἐςὶν, ὅταν κατάξηρος ᾖ ὁ ὀφθαλμὸς καὶ δυσχερῶς κινῆται καὶ κνισμὸν μικρὸν ἐμποιῇ. γίνεται δὲ ἐπὶ ξηρότητι καὶ τοῖς τοιούτοις, λουτρῶν καὶ τροφῆς καὶ ὕπνων ἀποςάσει. λέγεται δὲ τὸ πάθος καὶ σκληροφθαλμία.

Κεφ. ζ'.

Περὶ φθίσεως.

Φθίσις λέγεται καὶ ὀφθαλμοῦ, ὅταν ἀτροφήσῃ καὶ μικρότερος γένηται καὶ κοιλότερος· ἐπὶ τούτου οὐ δεῖ κεχρῆσθαι κολλουρίοις, βλάπτει γὰρ καὶ ξηραίνει, ἀλλὰ λουτροῖς καὶ εὐχύμῳ διαίτῃ.

Κεφ. ή.

Περὶ τραχωμάτων.

Τραχώματα λέγονται, ὅταν ἐκστρέψας τὰ βλέφαρα ἴδῃς ἐν αὐτοῖς οἷον κεγχραμίδας τινὰς τραχείας οἷαι αἱ τῶν συκῶν εἰσιν. ἐπὶ τούτων κεχρήμεθα τοῖς τραχωματικοῖς λεγομένοις κολλουρίοις, τῷ δι' οἴνου, τῷ διὰ τῶν δύο λίθων καὶ τῶν τοιούτων. Ὅταν δὲ τραχώματα παλαιότερα γένηται καὶ ἀπολιθωθῇ, τύλωσις λέγεται τὸ τοιοῦτον.

Κεφ. θ'.

Περὶ συκώσεως.

Σύκωσίς ἐςιν, ὅταν ἐκστρέψας τὰ βλέφαρα εὕρῃς ὑπερσαρκήματά τινα ἐρυθρὰ, ὥσπερ σῦκα· καὶ αὐτὰ δὲ τοῖς

cus: hae etiam trachomaticis collyriis curantur, quae, aliis deficientibus, illinimus.

Cap. X.

De grandine in oculis, quam χαλάζιον vocant.

Grando, χαλάζιον, vocatur, quum in palpebra prope tarsum, ubi pili sunt, pustulae quaedam rotundae nascuntur molles et madentes grandini similes, hae autem exciduntur, vel filo circumducto interceptae tolluntur.

Cap. XI.

De hordeolo.

Hordeum, ut aiunt nonnulli, grando est: rem accuratius perpendentes dicunt grandinem forma rotundam esse, hordeolum oblongum, sicuti hordeum proprie sic dictum. Instillandum ergo decoctum hordei vel fumariae inter ipsum hordeum crescentis, vel curatione, quae ad grandinem praescribitur, auferre.

Cap. XII.

De lapillis in oculis.

Lapilli in oculo sunt, ubi extrorsum versa palpebra apparent particulae quaedam veluti lapideae, ad instar asperitatum: istae vero oculum male pungunt; sanatur morbus efficacissimis collyriis trachomaticis.

---

1) Ἐξ ὑποβολῆς significare suspicor, utendum esse ad hoc

τραχωματικοῖς κολλουρίοις θεραπεύεται [1] ἐξ ὑποβολῆς ἐγχριόντων ἡμῶν.

Κεφ. ι'.

Περὶ χαλαζίων.

Χαλάζιον λέγεται, ὅταν ἐντὸς τοῦ βλεφάρου ἐγγὺς τοῦ ταρσοῦ, ὅπου αἱ τρίχες, ψυδράκιά τινα ςρογγύλα γίνηται μαλακὰ καὶ πλαδαρὰ ἐοικότα χαλάζῃ, τὰ δὲ τοιαῦτα ἐκτέμνομεν, ἢ ἀπολινοῦμεν.

Κεφ. ια'.

Περὶ κριθῆς.

Κριθή ἐςιν, ὡς μέν τινες λέγουσι, τὸ χαλάζιον, οἱ δὲ ἀκριβέςεροί φασιν, ὅτι τὸ μὲν χαλάζιον ςρογγύλον ἐςὶν, ἡ δὲ κριθὴ μακροτέρα, ὥσπερ ἡ κυρίως κριθή. ἐγχυματίζειν οὖν αὐτὴν δεῖ κριθῶν ἀποβρέγματι ἢ καπνοῦ τοῦ ἐν ταῖς κριθαῖς φυομένου, ἢ τῇ τῶν χαλαζίων θεραπείᾳ ὑπάγεσθαι.

Κεφ. ιβ'.

Περὶ λιθιάσεως.

Λιθίασις ὀφθαλμῶν ἐςιν, ὅταν ἐκςτρέφας τὸ βλέφαρον ἴδῃς ὄγκους τινὰς λιθώδεις, ὥσπερ τὰ τραχώματα· ταῦτα δὲ νύττει κακῶς τὸν ὀφθαλμὸν, θεραπεύεται δὲ τοῖς δραςικωτέροις τραχωματικοῖς κολλουρίοις.

---

malum collyriis trachomaticis, quod deficiant alia huic sycosi peculiariter destinata.

Cap. XIII.

De pediculari oculorum morbo.

Fuere qui viderint pediculos latos ad capillos oculi natos, procul dubio e putredine: oportet autem ad illos iisdem uti collyriis, admiscenda vero etiam efficaciora, veluti collyrium, quod dicitur, Constantini.

Cap. XIV.

De trichiasi.

Trichiasis est, ubi alii capilli in palpebra subnati sunt et oculum pungunt et lacrymari faciunt: ad hos curandos adhibemus simplicem sectionem et anarraphen, et catarraphen, si in palpebra inferiori est.

Cap. XV.

De phalangosi.

Phalangosis vocatur, ubi duobus vel tribus ordinibus novi pili crescunt. Eadem hoc in casu curatio adhibenda.

Cap. XVI.

De ptosi.

Ptosis dicitur, quando novi quidem capilli non nascuntur, sed ipsi qui adsunt oculum contra naturam pungunt. Curamus morbum illos adglutinando.

Cap. XVII.

De paralysi.

Subinde palpebrae musculus resolvitur, neque eam

Κεφ. ιγ'.

Περὶ φθειριάσεως.

Τινὲς ἰσόρησαν φθεῖρας πλατεῖς γινομένους περὶ τὰς τρίχας τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐκ σήψεως δηλονότι. καὶ δεῖ ἐπὶ τῶν τοιούτων τοῖς αὐτοῖς κεχρῆσθαι κολλουρίοις, μιγνύναι δὲ καὶ δραςικὰ, οἷόν ἐςι τὸ Κωνςαντίνου λέγομενον κολλούριον.

Κεφ. ιδ'.

Περὶ τριχιάσεως.

Τριχίασίς ἐςιν, ὅταν ἄλλαι τρίχες ἐν τῷ βλεφάρῳ φυῶσι καὶ νύττωσι τὸν ὀφθαλμὸν καὶ δακρύειν ποιῶσιν· ἐπὶ τούτων παραλαμβάνομεν τὴν ἁπλοτομίαν καὶ τὴν ἀναῤῥαφὴν καὶ τὴν καταῤῥαφὴν, ἐὰν ἐν τῷ κάτω βλεφάρῳ ᾖ.

Κεφ. ιε'.

Περὶ φαλαγγώσεως.

Φαλάγγωσις λέγεται, ὅταν διςιχία ἢ τριςιχία γένηται φυομένων τριχῶν. ἡ αὐτὴ δὲ ἐπὶ τούτων ἐςὶ θεραπεία.

Κεφ. ις'.

Περὶ πτώσεως.

Πτῶσις λέγεται, ὅταν ἄλλαι μὲν τρίχες μὴ γένωνται· αὐταὶ δὲ καμπτόμεναι παρὰ φύσιν κεντῶσι τὸν ὀφθαλμόν. θεραπεύομεν δὲ αὐτὰς ἀνακολλίζοντες.

Κεφ. ιζ'.

Περὶ παραλύσεως.

Ἔστι δὲ ὅτε παραλύεται ὁ μῦς τοῦ βλεφάρου καὶ οὐ

levare possunt: fit hoc a refrigeratione, utimurque calefacientibus v. c. igne.

Cap. XVIII.

De tumore carneo in oculi angulo, *ἐγκανθίδα.*

Ἐγκανθίς est, quum in angulo interno ulcere facto caro excrescit; curamus chirurgia sollerter resecantes.

Cap. XIX.

De lacrymarum fluxu, *ῥυάδα vocant.*

Ῥυάς adest, ubi perversa chirurgia vel alia quadam causa angulus internus resolutus est, neque amplius lacrymas continet, sed hae praeter voluntatem effunduntur. Adhibemus pulveres densantes inspergendos, qualis e spongiis ustis et Severi ille.

Cap. XX.

De pterygio.

Pterygium carnosa est excrescentia membranae adnatae, ab interno angulo incipiens et extensa usque ad pupillam, ita ut magis aucta eam obtegat et lucem intercipiat: utimur pterygotomia per acum filum traiicientes equinum atque ita secantes, dein adstringentibus collyriis utimur et tenuibus, qualia sunt Constantini illud et quod cum cornu cervi paratur et cum murice. Raro etiam ab externo angulo excrescit pterygium.

δύνανται ἀνοίγειν αὐτόν· γίνεται δὲ διὰ ψῦξιν καὶ κεχρήμεθα τοῖς θερμαίνουσιν οἷον πυρί.

Κεφ. ιη΄.

Περὶ ἐγκανθίδων.

Ἐγκανθίς ἐςιν, ὅταν ἐν τῷ μεγάλῳ κανθῷ ἕλκους γενομένου ὑπερσάρκωσις γίνηται· θεραπεύομεν δὲ αὐτὸ διὰ χειρουργίας εὐφυῶς τέμνοντες.

Κεφ. ιθ΄.

Περὶ ῥυάδος.

Ῥυάς ἐςιν, ὅταν ἀπὸ χειρουργίας κακῆς, ἢ ἄλλης αἰτίας παραλυθῇ ὁ μέγας κανθὸς καὶ μηκέτι κατέχηται τὸ δάκρυον, ἀλλὰ φέρηται ἀκουσίως. κεχρήμεθα ξηρίοις πυκνωτικοῖς, οἷόν ἐςι τὸ διὰ τῶν κεκαυμένων σπόγγων καὶ τὸ Σεβηριανόν.

Κεφ. κ΄.

Περὶ πτερυγίου.

Πτερύγιόν ἐςιν ὑπερσάρκημα τοῦ ἐπιπεφυκότος ὑμένος ἀρχόμενον ἐκ τοῦ μεγάλου κανθοῦ καὶ ἐξαπλούμενον μέχρι τῆς κόρης, ὅθεν ἐπειδὰν αὐξηθῇ σκοτίζει αὐτήν· καὶ κεχρήμεθα λοιπὸν τῇ πτερυγοτομίᾳ, βελόνη ἐμβάλλοντες τρίχα ἵππου καὶ οὕτως πρίζοντες καὶ λοιπὸν τοῖς καταςαλτικοῖς κολλουρίοις κεχρήμεθα καὶ λεπτοῖς, οἷον τὸ Κωνςαντίνου καὶ τὸ διὰ κέρατος ἐλαφίου, καὶ τὸ διὰ κογχύλης. Γίνεται δὲ πτερύγιον σπανιάκις καὶ ἀπὸ τοῦ μικροῦ κανθοῦ.

Cap. XXI.

De adhaesione, (prosphysi vel symphysi).

Prosphysis est, ubi palpebrae ex ulceratione oculo adnascuntur vel secum invicem concrescunt et conglutinantur; malum est incurabile: sunt tamen qui manu illi mederi audeant.

Cap. XXII.

De aegilope.

Aegilops dicitur, quum abscessus oritur prope angulum internum et nares: interdum rumpitur et in fistula versus angulum nascitur, unde pus defertur. Atque hoc quidem nonnulli urunt cauterio fistulari, dein os narium perfodiunt et faciunt, ut per istud os pus effluat, posteaque medicamentis utuntur carnes augentibus.

Cap. XXIII.

De hyposphagmate s. haematide.

Hyposphagma s. haematida vocant, quum ex ictu aliquo oculus rupturam venulae parvae patitur sanguisque effunditur et rubrum fit oculi album non totum quidem, sed pro parte. Sin autem diu perstet non rubrum sed nigrum fit: hoc quidem curamus pullum columbinum necantes sanguinemque calidum instillantes.

---

1) Cf. Celsus VII. 7. 7. Aëtius VII. 88.

Κεφ. κα΄.

Περὶ προσφύσεως, ἤτοι συμφύσεως.

Πρόσφυσίς ἐςιν, ὅταν τὰ βλέφαρα ἑλκωθέντα προσφύηται τῷ ὀφθαλμῷ, ἢ ἀλλήλοις συμφυηται καὶ κολλᾶται· ἔςι δὲ ἀνίατον τὸ πάθος, τινὲς δὲ αὐτο τολμῶσι χειρουργεῖν.

Κεφ. κβ΄.

Περὶ αἰγίλωπος.

Αἰγίλωψ λέγεται, ὅταν ἀπόςημα γένηται ἐγγὺς τοῦ μεγάλου κανθοῦ καὶ τῆς ῥινός· ἔςι δὲ ὅτε ῥήγνυται καὶ συριγγοῦται εἰς τὸν κανθὸν, κἀκεῖθεν φέρεται τὸ πῦον· καὶ τούτους [1] καίουσί τινες τῷ συριγγιακῷ καυτῆρι, εἶτα τρυπῶσι τὸ ὀςοῦν τῆς ῥινὸς καὶ ποιοῦσι διὰ τὸ ὀςοῦν φέρεσθαι τὸ πῦον, εἶτα καὶ σαρκωτικοῖς κέχρηνται.

Κεφ. κγ΄.

Περὶ ὑποσφάγματος, ἤτοι αἱματίδος.

Ὑπόσφαγμα καλοῦσιν ἤτοι αἱματίδα, ὅταν ἐκ πληγῆς τινος ὁ ὀφθαλμὸς ῥῆξιν ὑπομείνῃ φλεβίου μικροῦ καὶ ἐκχυθῇ αἷμα καὶ γένηται ἐρυθρὸν τὸ λευκὸν, οὐχ ὅλον ἀλλὰ μέρος· ἐὰν δὲ χρονίσῃ, οὐκ ἐρυθρὸν ἀλλὰ μέλαν γίνεται· ἰώμεθα δὲ τοῦτο σφάζοντες [2] περιςερόπουλον καὶ τὸ αἷμα θερμὸν ἐπιχέοντες.

---

2) Cf. Du Cang. in voce.

Cap. XXIV.

De chemosi.

Chemosis nomen duos indicat morbos: alterum quum ab intensa inflammatione palpebra utraque incurvatur et extrorsum vertitur, nec totum oculum contegere potest, quod curamus sicuti supra phlegmonen curari monuimus. Verum chemosis proprie dicitur quum album oculi inflammatum altius excrescit quam nigrum, ita ut hoc magis in profundo conspiciatur circuli forma: hoc in casu emulgentibus et repellentibus collyriis utimur, qualia sunt quod cum lacte paratur, ceratum, Telamonium, Theophileum, quod cum vino componitur, Hermolaus dictum, stauridatum similiaque alia.

Cap. XXV.

De Argemo.

Argemon dicitur, quum in nigro prope iridis circulum rotunda ulcuscula fiunt et albidiora adspectu sunt: ea autem curamus quemadmodum leucoma.

Cap. XXVI.

De Nubecula.

Nubecula dicitur, quum ex ulcere in superficie macula alba (leucoma vocant) nascitur levis et non cohaerens, nubi similis. Verum hoc quoque veluti leucoma curamus.

---

1) Dubito an apud alios collyrii Stauridoti mentio fiat: coniicio ϛαυριδάτου scribendum esse et de remedio nomen

Κεφ. κδ'.

Περὶ χημώσεως.

Δύο σημαίνει ἡ χήμωσις πάθη, ἓν μὲν ὅταν ἐκ φλεγμονῆς μεγάλης ἀμφότερα τὰ βλέφαρα κυρτωθῇ καὶ ἐκτραπῇ καὶ μὴ δύνωνται ὅλον σκέπειν τὸν ὀφθαλμὸν, καὶ τοῦτο θεραπεύομεν, ὥσπερ εἴρηται ἀνωτέρω τὴν φλεγμονήν. λέγεται δὲ χήμωσις κυρίως, ὅταν τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ φλεγμαῖνον ὑψηλότερον γένηται τοῦ μέλανος, ὅθεν φαίνεται βαθύτερον καὶ κυκλοτερὲς τὸ μέλαν· καὶ τότε λοιπὸν ἁπαλοῖς καὶ ἀποκρουστικοῖς κολλουρίοις κεχρήμεθα, οἷον τῷ κολλουρίῳ τῷ διὰ γάλακτος, τῷ κηρίνῳ, τῷ τελαμωνίῳ. τὸ θεοφίλιον, τὸ δι' οἴνου, ὁ ἑρμόλαος, [1] τὸ στρυδοτὸν καὶ τὰ τοιαῦτα.

Κεφ. κε'.

Περὶ ἀργέμου.

Ἄργεμον λέγεται, ὅταν ἐν τῷ μέλανι κατὰ τὸν τῆς ἴριδος κύκλον στρογγύλα ἕλκη γένηται καὶ φαίνηται λευκότερα· ἰώμεθα δὲ αὐτὰ ὥσπερ τὸ λεύκωμα.

Κεφ. κϛ'.

Περὶ νεφελίου.

Νεφέλιον δὲ λέγεται, ὅταν ἐξ ἐπιπολαίου ἑλκώσεως λεύκωμα γένηται λεπτὸν καὶ διεσπασμένον ἐοικὸς νεφέλῃ. ἰώμεθα δὲ καὶ αὐτὸ ὥσπερ τὸ λεύκωμα.

---

intelligendum esse, quod cum στρυδιν herba compositum fit, i. e. cum hyssopo vide Du C. p. 1431.

Cap. XXVII.

De caligine.

Caligo est, quum per totum oculum ex ulceratione leucoma diffunditur.

Cap. XXVIII.

De leucomate.

Leucoma cicatrix est ab ulcere corneae membranae crassa et alba et impediens pupillam, quominus videat. Ad hoc utimur attenuantibus efficacibusque collyriis, v. c. thalassero, eo quod proteus dicitur, eo quod cum murice paratur, stercore crocodili cum melle sine fumigatione collecto, similibusque aliis.

Cap. XXIX.

De Hypopyo.

Hypopyon dicitur, quando totum nigrum (iridem vocant) pus occupat, vel dimidium. Juvat imprimis aquosum, quod dicitur, collyrium, quaeque huius sunt generis.

---

1) Ista nomina animadvertenda; quid collyrium protistum? ni fallor est collyrium *Πρωτεύς*: nimirum ALEX. TRALL. II. 5. sub fin. cap. *καὶ ὁ πρωτεὺς τὸ κολλούριον καὶ ὁ θαλάσσερος καλούμενος πρὸς ἀμβλυωπίας καὶ ἀρχομένας ὑποχύσεις, καὶ τύλους σμήχει.* Videmus certe h. l. duo ista coniungi.

2) In marg. MS. ad hoc caput leguntur ista: *ἐνάλῳ* (*ἐν*

Κεφ. κζ'.

Περὶ ἀχλύος.

Ἀχλύς ἐςιν, ὅταν καθ' ὅλον τὸν ὀφθαλμὸν ἐξ ἑλκώσεως λεύκωμα γένηται.

Κεφ. κη'.

Περὶ λευκώματος.

Λεύκωμά ἐςιν οὐλὴ ἐξ ἑλκώσεως τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος παχεῖα καὶ λευκὴ καὶ ἐμποδίζουσα τὴν ὄψιν εἰς τὸ ὁρᾷν· κεχρήμεθα δὲ ἐπὶ αὐτῶν τοῖς λεπτυντικοῖς καὶ δραςικοῖς κολλουρίοις, οἷον [1] τῷ θαλασσέρῳ, τῷ πρωτίστῳ, τῷ διὰ κογχύλης, τῇ κροκοδείλου κόπρῳ μετὰ μέλιτος ἀκαπνίστου καὶ τοῖς τοιούτοις [2].

Κεφ. κθ'.

Περὶ ὑποπύου.

Ὑπόπυον λέγεται, ὅταν ὅλον τὸ μέλαν, τὴν λεγομένην ἶριν, πῦον περιλάβῃ, ἢ τὸ ἥμισυ· ποιεῖ δὲ πρὸς τοῦτο τὸ ὑδαρὲς κολλούριον καὶ τὰ τοιαῦτα.

ἄλλῳ leg.) ὑπόπυά ἐςι τὰ πελιδνώματα τὰ ὑποκάτω τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὅταν μελαίνῃ τὸ κάτω βλέφαρον· συμβαίνει τοῦτο μᾶλλον γυναιξὶν· ἔστι δὲ καὶ αἱματώδης καὶ ὑπόξανθος ἡ χροιά. Videmus non ὑπόπυα sed ὑπώπια describi. Recipiendum non est; in capp. indice desideratur hoc loco et aeque ac in codice in fine libri habetur, ubi vide.

Cap. XXX.

De bothrio.

Bothrion ulcus est in oculo purum et rotundum foveae instar. Ad hoc iuvant collyria carnem adaugentia, veluti quod cum aloë et quod cum thure paratur, aliaque eiusmodi; vim enim habent vacua complendi.

Cap. XXXI.

De muiocephalo, s. procidentia oculi.

Muscae caput (*μυιοκέφαλον* Graece) adest ubi corroditur membrana cornea, ac dein interna corneae membrana, nigra dicta procedit, ita ut caput muscae referat. Malum etiam procidentia dicitur. Curamus autem adstringentibus et densantibus, in oculum illa instillantes, adeo ut nonnulli chalcanthum dilutum instillare audeant: adstringit enim et procedentem membranam introrsum repellit.

Cap. XXXII.

De staphylomate.

Staphylomata sunt, quum muiocephalum adauctum in magnum volumen excrescit, instar uvae albae, quo facto nec palpebrae oculum totum contegere valent

---

1) *Μυοκέφαλον*, licet saepius legatur, (cf. *Thes.* Steph. Ed. Lond. p. 909. D. in voce *κεφαλή*) ferri nequit. — Recte Paulus Aeg. III. 22. *περὶ προπτώσεως, ἥτις μικρὰ ἔτι οὖσα, ὥς προσεοικέναι μυίας κεφαλῇ, μυιοκέφαλον καλεῖται.* — Eadem comparatio apud Aëtium VII.

Κεφ. λ'.

Περὶ βοθρίου.

Βοθρίον ἕλκος ἐςὶν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ καθαρὸν καὶ ςρογγύλον, ὥσπερ βόθρος· ποιεῖ δὲ πρὸς ταῦτα σαρκωτικὰ κολλούρια, οἷον τὸ δι᾽ ἀλωῆς, τὸ διὰ λιβάνου καὶ τὰ τοιαῦτα· ἀναγεμίζει γὰρ αὐτά.

Κεφ. λα'.

Περὶ [1] μυιοκεφάλου.

Μυιοκέφαλόν ἐςιν, ὅταν ἀνάβρωσις γένηται τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος καὶ λοιπὸν ὁ ἔσωθεν τοῦ κερατοειδοῦς χιτὼν, ὁ μέλας λεγόμενος, προπέσῃ, ὡσεὶ κεφαλὴ μυίας. λέγεται δὲ τὸ πάθος καὶ πρόπτωσις· ἰώμεθα δὲ αὐτὸ τοῖς ςύφουσι καὶ πυκνοῦσιν ἐγχυματίζοντες· ὅθεν τινὲς τολμῶσι χάλκανθον ὑδαρέςερον ἐγχυματίζειν· ςύφει γὰρ καὶ ὠθεῖ ἔσω τὸν προπεσόντα χιτῶνα.

Κεφ. λβ'.

Περὶ ςαφυλώματος.

Σταφυλώματά εἰσιν, ὅταν τὸ μυιοκέφαλον αὐξηθὲν πολὺ ὀγκωθῇ, ὥσπερ ςαφυλὴ λευκὴ, ὅτε καὶ μὴ δύναται τὰ βλέφαρα σκέπειν ὅλον τὸν ὀφθαλμὸν διὰ τὸν ὄγκον

35, ubi tamen vitio Editorum μυοκεφάλων et μυοκέφαλον. Hoc etiam apud auctorem *Defin. Med.* — Recte Schneid. μυιοκέφαλον in Lex. μυοκέφαλον ex App. eiectum vellem: ipsa mali natura considerata patet cum muris scilicet capite conferri minime id posse.

propter tumorem: malum autem est insanabile: nonnulli filo circum deligato auferre sustinent, non ut sanent, sed ne magis magisque volumine augeatur.

Cap. XXXIII.

De suffusione.

Suffusio (Graece ὑπόχυσις) est, quum inter membranam uviformem et corneam humor pituitosus et crassus, quasi returbidus, coagulatus est et pupillam obfuscat nec cernere sinit: qui hoc morbo laborant initio culices vident. Curatur vero punctione, non principio, sed postquam aliquamdiu perstiterit: fallacia vero malo isti haec est: nimirum ipse subinde oculus nihil patitur, sed a ventriculo vapores adscendunt et culices faciunt: quod ubi fit oculus non est tangendus, sed stomachi ratio habenda est et adhibenda picra Galeni.

Cap. XXXIV.

De pupilla nimis late patente.

Pupillae iusto maior amplitudo malum est ipsum, sed vocatur etiam mydriasis, quum amplior facta pupilla visum laedit: oritur autem e siccitate et morbus insanabilis est: sunt qui punici mali succum instillent et verbo adstringentia omnia.

Cap. XXXV.

De glaucosi.

Glaucosis est, ubi crystallinus humor veluti coagulatus est et albidior factus et visum impedit: fit autem semper in senibus, malumque sanari nequit.

αὐτοῦ. ἔςι δὲ ἀνίατον τὸ πάθος· τινὲς δὲ τολμῶσιν ἀπολινοῦν αὐτὸ, οὐχ ἵνα ἰάσωνται, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπιπλέον αὐξηθῇ.

Κεφ. λγ'.

Περὶ ὑποχύσεως.

Ὑπόχυσίς ἐςιν, ὅταν μεταξὺ τοῦ ῥαγοειδοῦς χιτῶνος καὶ κερατοειδοῦς φλεγματῶδες καὶ παχὺ ὑγρὸν συςῇ, ὥσπερ θολερὸν, καὶ σκοτώσῃ τὴν κόρην καὶ μὴ ἐάσῃ βλέπειν. οἱ δὲ τοιοῦτοι κατ' ἀρχὰς βλέπουσι κωνώπια. θεραπεύεται δὲ διὰ παρακεντήσεως, οὐ κατ' ἀρχὰς, ἀλλ' ὅταν χρονίσῃ· ἔχει δὲ ἀπάτην τὸ πάθος τοῦτο. ἔςι γὰρ ὅτε αὐτὸς μὲν ὁ ὀφθαλμὸς οὐδὲν ἔχει, ἀπὸ δὲ τῆς γαςρὸς ἀτμοὶ ἀναφέρονται καὶ ποιοῦσι κωνώπια· καὶ δεῖ τότε μὴ ἅπτεσθαι τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀλλὰ φροντίζειν τῆς γαςρὸς καὶ παρέχειν τὴν πικρὰν Γαληνοῦ.

Κεφ. λδ'.

Περὶ πλατυκορίας.

Πλατυκορία ἐςὶ τὸ πάθος, (λέγεται δὲ καὶ μυδρίασις) ὅταν ἡ κόρη γίνηται πλατυτέρα καὶ βλάψῃ τὴν ὅρασιν· γίνεται δὲ ἐπὶ ξηρότητι καί ἐςιν ἀνίατον τὸ πάθος· τινὲς δὲ ἐγχυματίζουσιν αὐτῷ χυλὸν ῥοιᾶς καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ ςύφοντα.

Κεφ. λε'.

Περὶ γλαυκώσεως.

Γλαύκωσίς ἐςιν, ὅταν τὸ κρυςαλλοειδὲς οἷον παγῇ καὶ λευκότερον γένηται καὶ βλάψῃ τὴν ὅρασιν· γίνεται δὲ ἐπὶ τῶν γερόντων συνεχῶς καί ἐςιν ἀνίατον τὸ πάθος.

Cap. XXXVI.

De confusione, σύγχυσιν Graece dicunt.

Confusio (σύγχυσις) est, quum oculi humores secum invicem veluti misti sunt et confusi: hoc etiam malum est insanabile.

Cap. XXXVII.

De collapsu, σύμπτωσιν vocant.

Collapsus (σύμπτωσις) contrarius est pupillae maiori amplitudini (πλατυκορίᾳ); fit autem ubi pupilla propter debilitatem collabitur et angustior redditur.

Cap. XXXVIII.

De paremptosi.

Paremptosis est, quando in nervum opticum humor incidit et spiritum opticum solvit et intercipit: signum habet quod, nil patiente oculo, non vident. Curatur purgationibus et pituitae expulsione et tenui victus ratione.

Cap. XXXIX.

De nyctalope.

Nyctalops dicitur, quum interdiu visus obscurus est, noctu vero veluti vespere, antequam lychni accen-

---

1) In MS. *γυμνῶς* legitur. Ex Aëtio VII. cap. 50. *ὑγρόν* dedi: ibi enim de amaurosi: *τῆς δὲ ἀθρόως συμπιπτούσης ἢ ἔμφραξίς ἐςι τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, παχέων καὶ γλισχρῶν ὑγρῶν ἐμπεσόντων ἐν αὐτῷ ἀθρόως, ἢ παράλυσις αὐτοῦ τοῦ νεύρου.* — Steph. *Thes.* Lond. p. 7608 A;

Κεφ. λς΄.

Περὶ συγχύσεως.

Σύγχυσίς ἐςιν, ὅταν τὰ ὑγρὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ οἷον μιχθῇ ἀλλήλοις καὶ συγχυθῇ· ἔςι δὲ καὶ αὐτὸ ἀνίατον.

Κεφ. ιζ΄.

Περὶ συμπτώσεως.

Ἡ σύμπτωσις ἐναντία ἐςὶ τῇ πλατυκορίᾳ, ὅταν συμπίπτῃ καὶ ςενῶται ἡ κόρη δι' ἀτονίαν· ἔςι δὲ σπάνιον τὸ πάθος καὶ ἀνίατον.

Κεφ. λή.

Περὶ παρεμπτώσεως.

Παρέμπτωσίς ἐςιν, ὅταν εἰς τὸ νεῦρον τὸ ὀπτικὸν [1] ὑγρὸν ἐμπέσῃ καὶ λύσῃ καὶ ἐμφράξῃ τὸ ὀπτικὸν πνεῦμα· ἡ δὲ σημείωσις· μηδὲν ἔχοντος τοῦ ὀφθαλμοῦ οὐχ ὁρῶσιν· ἡ δὲ θεραπεία διὰ καθαρσίων καὶ ἀποφλεγματισμοῦ καὶ τῆς λεπτῆς διαίτης.

κεφ. λθ΄.

Περὶ νυκτάλωπος.

Νυκτάλωψ λέγεται, ὅταν τὴν ἡμέραν ἀμβλυωπῶσι, τὴν δὲ νύκτα οἷον πρὸ λύχνων καλῶς ὁρῶσι· γίνεται δὲ

---

[1] » At in VV. LL. annotatur *παρέμπτωσιν* esse proprie medicis, cum humor aliquis in meatum, qui in oculum videndi facultatem defert vase vel rupto vel aperto incidit, ac eundem obturat."

duntur, bene vident. Fit autem propter imbecillitatem et parcitatem optici spiritus et adstringentia instillanda sunt. Sunt qui contra nyctalopa dicant quum noctu ante lychnos nihil omnino vident: quod fit densato spiritu optico: quapropter nonnulli instillant vel illiniunt succum porri cum melle.

Cap. XL.

De ectropio.

Ectropium est, quando palpebrae, imprimis inferioris, cartilago ex ulceratione in carnis molem excrevit: manu autem illi medentur.

Cap. XLI.

De hydatidibus.

Hydatis est, quum palpebra superior multum pinguedinis alens in volumen insigne adaucta oculos premit: fit hoc in pueris et resectione curatur.

Cap. XLII.

De hypopiis.

Hypopia sunt livores sub oculo, quum inferiores palpebrae nigrescunt, quod mulieribus maxime contingit. Curatur autem unguentorum diaphoreticorum ope et detergentibus.

δι' ἀσθένειαν καὶ ὀλιγότητα τοῦ ὀπτικοῦ πνεύματος καὶ δεῖ τοῖς στύφουσιν ἐγχυματίζειν. τινὲς δὲ λέγουσι τοὐναντίον νυκτάλῶπα ὅταν ἐν τῇ νυκτὶ πρὸ τῶν λύχνων μηδὲν ὅλως ὁρῶσιν· γίνεται δὲ τοῦτο παχυνομένου τοῦ ὀπτικοῦ πνεύματος. διὸ τινες ἐγχυματίζουσιν, ἤτοι ἐγχρίουσι χυλὸν πράσου μετὰ μέλιτος.

Κεφ. μ'.

Περὶ ἐκτροπίου.

Ἐκτρόπιόν ἐςιν, ὅταν ὁ ταρσὸς τοῦ βλεφάρου, μάλιςα τοῦ κάτω, ὑπὸ ἑλκώσεως ὑπερσαρκώσῃ· θεραπεύεται δὲ διὰ χειρουργίας.

Κεφ. μα'.

Περὶ ὑδατίδων.

Ὑδατίς ἐςιν, ὅταν τὸ ἄνω βλέφαρον πιμελὴν πολλὴν ὑποθρέψαν ὀγκωθῇ καὶ βαρῇ τοὺς ὀφθαλμούς· γίνεται δὲ παιδίοις καὶ θεραπεύεται διὰ χειρουργίας.

Κεφ. μβ'.

Περὶ ὑπωπίων.

Ὑπώπιά ἐςι τὰ πελιδνώματα τὰ ὑποκάτω τοῦ ὀφθαλμοῦ ὅταν μελαίνηται τὰ κάτω βλέφαρα, καὶ συμβαίνει μᾶλλον γυναιξί· θεραπεύεται δὲ διὰ χρισμάτων διαφορητικῶν καὶ σμηξιδίων.

INITIUM LIBRI QUARTI.

Cap. I.

De ozaenis.

Ozaenae fiunt intus circum nares e putredine et malo odore: multa ad illas remedia in formularum medicinalium collectionibus circumferuntur.

Cap. II.

De polypis.

Polypus fit intus in naribus; est prominens quidpiam et carnosa moles post ulcus: curatur resectione, spathula polypotomo, vel abscinditur fumiculi ope.

Cap. III.

De iis, quae auribus accidunt.

Fit interdum in aure inflammatio, quae ubi adest vehementer dolent et instillandum oxyrrhodinum vel collyrium chamomillae cum lacte: subinde fistula oritur et pus ex aure fluit: quo facto ceterum remediis ad aures veluti Hera trochisco similibusque curare oportet.

Cap. IV.

De aphthis.

Aphtha ulcusculum est in superficie linguae et oris totius, praecipue pueris subnascens, quum lac est iusto acrius; curatur simplici et adstringenti oris collutione, qualis est hydrorosatum.

ʼΑΡΧΗ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Κεφ. α'.

Περὶ ὀζαινῶν.

Ὄζαιναι γίνονται περὶ τὴν ῥῖνα ἔνδον ἐκ σήψεως καὶ δυσωδίας· φέρεται δὲ βοηθήματα περὶ αὐτῶν ἐν τοῖς δυναμεροῖς πλεῖςα.

Κεφ. β'.

Περὶ πολύπων.

Πολύπους γίνεται ἐν τῇ ῥινὶ ἔσω ἐξοχάς τις καὶ ὑπερσάρκωμα ἐξ ἑλκώσεως· θεραπεύεται δὲ διὰ χειρουργίας τῷ πολυποτόμῳ σπαθίῳ, ἢ τῷ σπαρτίῳ πριζόμενα.

Κεφ. γ'.

Περὶ τῶν ἐν ὠτί.

Γίνεταί ποτε μὲν ἐν τῷ ὠτὶ φλεγμονὴ, ὅταν καὶ σφόδρα ὀδυνῶνται, καὶ δεῖ ἐγχυματίζειν ὀξυρόδινον ἢ τὸ διὰ χαμαιμήλου κολλούριον μετὰ γάλακτος, ποτὲ δὲ σύριγξ καὶ πυοῤῥοεῖ τὸ οὖς· καὶ χρὴ λοιπὸν τοῖς ὠτικοῖς οἷον τῷ Ἥρα τροχίσκῳ καὶ τοῖς ὁμοίοις θεραπεύειν.

Κεφ. δ'.

Περὶ ἄφθας.

Ἄφθα ἐςὶν ἕλκωσις ἐπιπόλαιος περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ ὅλον τὸ ςόμα, μάλιςα ἐπὶ παιδίων γινομένη, ὅταν δριμύτερον ᾖ τὸ γάλα· θεραπεύεται δὲ διὰ ψιλοῦ καὶ ςυπτικοῦ κλύσματος ςοματικοῦ, οἷον ὑδροροσάτου.

Cap. V.

De gingivarum inflammatione.

Παρουλίς inflammatio est gingivarum; quidam scalpello ad palpebras abradunt et illiniunt emplastrum cum moris; usi sumus etiam collutione hydrorosato.

Cap. VI.

De antiade.

Antiades fiunt, quum glandulae prope fauces intumescunt et luxuriant. Curatur antiotomia, una glandula tumida resecta, ne se invicem frictione mutua laedant.

Cap VII.

De faucium inflammatione.

Paristhmia dicuntur glandulae in ore: quae si inflammantur, utimur emplastro cum moris parato et collutione hydrorosato.

Cap. VIII.

De inflammatione gurgulionis.

Gurgulio est pars, illa quae uvula audit: saepe haec inflammatur et gangraena tangitur, quo facto gurgulionem resecamus et corrodens remedium adhibemus. Novisse oportet quadrifariam (Graece) hanc partem vocari: *γαργαρεών*, gurgulio, quum secundum naturam sese habet; *σταφυλή*, uvula, quum pars infima inflammata uvam refert; *κίων* autem, columna, quum tota pars inflammata columnae instar intumuit; *ἱμάς*, lo-

Κεφ. ε'.

Περὶ παρουλίδος.

Παρουλίς ἐςι φλεγμονὴ τῶν οὔλων, τινὲς δὲ τῷ βλεφαροτόμῳ ἀποσχάζουσιν αὐτὰ καὶ διαχρίουσι τὴν διὰ μόρων καὶ κεχρήμεθα δὲ καὶ κλύσματι ὑδροροσάτῳ.

Κεφ. ς'.

Περὶ ἀντιάδων.

Ἀντιάδες γίνονται, ὅταν οἱ ἐγγὺς τῶν παρισθμίων ἀδένες ὀγκωθῶσι καὶ ὑπερσαρκωθῶσιν. Θεραπεύεται δὲ δι' ἀντιοτομίας, τεμνόντων τὴν μίαν ἀντιάδα, ἵνα μὴ περιτρίβωσιν ἀλλήλας.

Κεφ. ζ'.

Περὶ φλεγμονῆς παρισθμίων.

Παρίσθμια λέγονται οἱ ἀδένες οἱ ἐν τῷ ςόματι· ὅταν δὲ φλεγμαίνωσι τῇ διὰ μόρων κεχρήμεθα καὶ κλύσματι ὑδροροσάτῳ.

Κεφ. η'.

Περὶ φλεγμονῆς τοῦ γαργαρεῶνος.

Γαργαρεὼν ἐςιν, ὃ λέγεται ςαφυλή· πολλάκις οὖν φλεγμαίνει καὶ νεκροῦται, καὶ παραλαμβάνομεν τὴν ςαφυλοτομίαν, ἢ καίομεν ψυχρῷ καυτῆρι. Δεῖ οὖν εἰδέναι, ὅτι τετραχῶς λέγεται τὸ μόριον τοῦτο· γαργαρεὼν μὲν, ὅταν κατὰ φύσιν ἔχῃ· ςαφυλὴ δὲ, ὅταν φλεγμαίνῃ τὸ κάτω τοῦ μέρους καὶ παχυνθῇ ὥσπερ ςαφυλή· κίων δὲ, ὅταν ὅλον φλεγμαίνῃ καὶ παχυνθῇ ὥσπερ κίων· ἱμὰς δὲ,

rum, quum veluti lorum gracile factum est et extabuit. Ac semper fere gargarismatibus ad hos morbos utendum ex hydrorosato et cremore ptisanae, et lenticulae et rubi decoctis, idque genus aliis.

Cap. IX.

De coryza et catarrho.

Quando caput humore repletur, eumque in palatum demittit, catarrhus vocatur et homo raucedine afficitur: quum vero ad nares descendit coryza fit, ac, si calida causa est, quod defluit tenue est et calidum; sin contra frigida, crassum est et frigidum, et calida lavandus est et illiniendus oleo anethi.

Cap. X.

De synanche et parasynanche.

Angina (synanche) inflammatio est musculorum internorum pharyngis: pharynx autem internum oris cavum est.

Cap. XI.

De cynanche et paracynanche.

Cynanche inflammatio est musculorum internorum laryngis; larynx autem orificium est arteriae, quo spiritum ducimus et loquimur; morbi, qui in illis accidunt curatu sunt difficiles et ut plurimum lethales; dictum enim de quatuor his morbis in fine Prognostici, ubi monet Hippocrates: « anginae quidem omnes periculosae et citissime interimunt." Remedia vero ad quatuor hos morbos in omnibus medicinalium formularum collectionibus inveniuntur.

ὅταν λεπτυνθῇ καὶ τακῇ ὥσπερ ἱμὰς (τουτέστι λῶρος). καὶ δεῖ ἀεὶ σχεδὸν ἐπὶ αὐτῶν ἀναγαργαρισμοῖς χρῆσθαι δι' ὑδροροσάτου καὶ χυλοῦ πτισάνης καὶ ἀποζέματος φακοῦ καὶ βάτου καὶ τῶν τοιούτων.

Κεφ. θ'.

Περὶ κορύζης καὶ κατάῤῥου.

Ὅταν πληρωθῇ ἡ κεφαλὴ ὑγροῦ καὶ πέμψῃ εἰς τὴν ὑπερῴαν λέγεται κατάῤῥους καὶ γίνεται βραγχώδης· ὅταν δὲ ἔλθῃ εἰς τὰς ῥῖνας γίνεται κόρυζα καὶ εἰ μὲν ἐπὶ θερμῇ αἰτίᾳ, τὸ ῥέον κάτω λεπτὸν ἐςι καὶ θερμὸν, εἰ δὲ ἐπὶ ψυχρᾷ, παχὺ ἐςι καὶ ψυχρὸν, καὶ δεῖ λούειν ζεςῷ καὶ ἀλείφειν ἀνηθελαίῳ.

Κεφ. ι'.

Περὶ συνάγχης καὶ παρασυνάγχης.

Συνάγχη ἐςὶ φλεγμονὴ τῶν ἔνδον μυῶν τοῦ φάρυγγος· φάρυγξ δέ ἐςιν ἡ ἔσω κοιλότης τοῦ ςόματος.

Κεφ. ια'.

Περὶ κυνάγχης καὶ παρακυνάγχης.

Κυνάγχη ἐςὶ φλεγμονὴ τῶν ἔνδον μυῶν τοῦ λάρυγγος· λάρυγξ δέ ἐςι τὸ ςόμα τῆς ἀρτηρίας, ὅθεν ἀναπνέομεν καὶ φθεγγόμεθα· τὰ δὲ περὶ αὐτῶν πάθη δυσθεράπευτα καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον θανάσιμα· εἴρηται γὰρ περὶ τῶν τεττάρων τούτων παθῶν ἐν τῷ πέρατι τοῦ προγνωςικοῦ, ἔνθα φησὶν Ἱπποκράτης· αἱ δὲ κυνάγχαι δειναὶ μὲν πᾶσαι καὶ τάχιςα ἀναιρέουσι. Βοηθήματα δὲ πρὸς ταῦτα τὰ τέτταρα πάθη ἐν πᾶσι τοῖς δυναμεροῖς φέρεται.

Cap. XII.

De difficili respiratione.

Difficilis respiratio dicitur omnis respiratio praeter naturam; fit autem in febribus aliisque morbis: quodsi ergo celer et crebra et magna fit respiratio multum calorem et sitim multam indicat: sin autem rara et lenta frigus denotat et calefaciendum est: sin vero crebra et magna delirium indicat: curatio in capite de dolore exposita est.

Cap. XIII.

De orthopnoea.

Orthopnoea est, ubi decumbentes spiritum ducere nequeunt, sed anguntur et suffocationis periculum est, quapropter sedentes vel stantes respirant: fit autem e pulmonis obturatione et praecipue illius bronchiorum: hos igitur balneo abstinere oportet et potionem cum calamintha aliaque huius generis secantia sumere: novi autem quosdam sulfuris ignem haud experti siliquas octo cum vino e vinaceis exhibentes.

Cap. XIV.

De Asthmate.

Asthmatici dicuntur, qui frequentius et cum stre-

---

1) *Λόγος* ille *ὀδύνης* in hoc Conspectu medicinae universae deficit: quare auctor hoc ex alio libro, unde sua hauserit, transposuisse videtur.

2) *Ῥυτόν* quid h. l. significet haud ita certum. Hesych. *ῥυτά· τὰ ςέμφυλα.* An igitur *ῥυτόν* h. l. *δευτερίαν* indi-

Κεφ. ιβ'.

Περὶ δυσπνοίας.

Δύσπνοια λέγεται πᾶσα παρὰ φύσιν ἀναπνοὴ, γίνεται δὲ ἐν πυρετοῖς καὶ ἐν ἄλλοις νοσήμασιν· ἀλλ' εἰ μὲν ταχεῖα καὶ πυκνὴ καὶ μεγάλη γίνεται ἡ ἀναπνοὴ σημαίνει πολλὴν θερμασίαν καὶ δίψαν· εἰ δὲ ἀραιὰ καὶ βραδεῖα, ψύξιν δηλοῖ καὶ δεῖ θερμᾶναι· εἰ δὲ πυκνὴ καὶ μεγάλη, παραφροσύνην δηλοῖ· εἴρηται δὲ ἡ θεραπεία [1] ἐν τῷ τῆς ὀδύνης λόγῳ.

Κεφ. ιγ'.

Περὶ ὀρθοπνοίας.

Ὀρθόπνοιά ἐςιν, ὅταν μὴ δύνωνται ἀναπνεῖν ἀνακείμενοι, ἀλλ' ἄγχωνται καὶ κινδυνεύωσι πνιγῆναι, διὸ καθήμενοι ἢ ἱστάμενοι ἀναπνέουσι· τοῦτο δὲ γίνεται ἐπὶ ἐμφράξει τοῦ πνεύμονος καὶ μάλιςα τῶν τραχειῶν ἀρτηριῶν τῶν ἐν αὐτῷ· δεῖ οὖν τοὺς τοιούτους ἀπέχεσθαι λουτροῦ· λαμβάνειν δὲ τὴν διὰ καλαμίνθης καὶ τὰ τοιαῦτα τμητικά. Οἶδα δέ τινας θείου ἀπύρου παρέχοντας κεράτια ὀκτὼ μετὰ [2] ῥυτοῦ πίνειν.

Κεφ. ιδ'.

Περὶ ἄσθματος.

Ἀσθματικοὶ λέγονται οἱ πυκνότερον ἀναπνέοντες καὶ

---

cat? Hanc certe opinionem quodammodo firmari dixerim Aretaei loco p. 86. vs. 1. Ed. Goup.: τὸ τῶν ῥυτέων πόμα: de potu aliquo accipiendum esse μετὰ ῥυτοῦ unicuique facile patet.

pitu quodam, qui κεγχνός dicitur, respirant. Fit hoc propter obstructionem pulmonis, ac praecipue asperarum in eo arteriarum, ut ait auctor in quarto Diagnostices libro; accidit Theophilo medico: curare autem illos oportet perinde ac orthopnoïcos.

Cap. XV.

De vocis defectu.

Vocis defectus locum obtinet in apoplexiis et caris, similibusque aliis et una cum istis morbis curatur. Fit autem praecipue ex perforatione corporis i. e. thoracis. Accidit enim interdum ut in bello quis vulnus in thoracem accipiat et foramen inde remaneat, per quod spiritus evadit nec vox fieri potest. At si quidem ab utroque latere vulneratus est, a dextro et sinistro vox extinguitur, sin ab altero tantum, dimidia superest: malum autem insanabile.

Cap. XVI.

De peripneumonia.

Peripneumonia pulmonis est inflammatio; qua laborantes et febricitant et difficulter spirant et in suffocationis periculo versantur. Praecipuum signum habent genarum ruborem: morbus autem perniciem adfert: neque enim medicamen obferri sinit, quum

---

1) Respicit historiam Galenum inter et Antipatrum, quae legitur in fine lib. IV. *de locis affectis:* de Theophilo ibi nihil, quod sciam; quare ista συμβέβηκε — ἰατρῷ habeam pro notula, olim adscripta, deinde in textum invecta.

μετὰ ψόφου τινὸς, ὃς ψόφος λέγεται κερχνός· γίνεται δὲ τοῦτο δι' ἔμφραξιν τοῦ πνεύμονος καὶ μάλιϛα τῶν τραχειῶν ἀρτηριῶν τῶν ἐν αὐτῷ. ὥς φησιν ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς διαγνωϛικῆς· συμβέβηκε [1] Θεοφίλῳ τῷ ἰατρῷ. θεραπεύειν δὲ δεῖ ὡς τοὺς ὀρθοπνοϊκούς.

Κεφ. ιε'.

Περὶ ἀφωνίας.

Ἀφωνία γίνεται ἐν ταῖς ἀποπληξίαις καὶ κάροις καὶ τοῖς τοιούτοις, καὶ συνθεραπεύεται τοῖς εἰρημένοις πάθεσι· γίνεται δὲ ἐξαιρέτως διὰ σύντρησιν τοῦ σώματος, ἤτοι τοῦ θώρακος· ἔστι γὰρ ὅτε τις τιτρώσκεται ἐν τῷ πολέμῳ κατὰ τὸν θώρακα καὶ μένει ὀπὴ, κἀκεῖθεν ἐξέρχεται τὸ πνεῦμα καὶ οὐ γίνεται φωνή. ἀλλ' εἰ μὲν ἐκ τῶν δύο μερῶν τρωθῇ, τοῦ δεξιοῦ καὶ τοῦ ἀριϛεροῦ, γίνεται ἄφωνος· εἰ δὲ ἐκ τοῦ ἑνὸς γίνεται ἡμίφωνος, ἔστι δὲ τὸ πάθος ἀνίατον.

Κεφ. ιϛ'.

Περὶ περιπνευμονίας.

Περιπνευμονία ἐϛὶ φλεγμονὴ τοῦ πνεύμονος· οἱ δὲ τοιοῦτοι καὶ πυρέττουσι καὶ δυσπνοοῦσι καὶ κινδυνεύουσι πνιγῆναι· ἐξαίρετον δὲ σημεῖον ἔχουσι τὸ τὰ μῆλα τοῦ προσώπου ἐρυθρὰ εἶναι· ἔστι δὲ ὀλέθριον τὸ πάθος, [2] οὔτε γὰρ προσενέγκαι βοήθημα δυνατὸν, οὐ γὰρ μένει

2) En praestantem medicum! praeclarum scilicet praeceptum peripneumoniam φύσει παραχωρεῖν! Sed respicere videtur ad id, quod habet GALENUS de ulceribus pulmonum V. 8. *de Meth. Med.*

hocce nec perduret prae respirationis motu: naturae igitur permittendus.

Cap. XVII.

De phthisi, vel tabe.

Phthisis ulcus est in pulmone coniuncta cum marcore et gracilitate totius corporis: signa habet praecipua, ungues illorum aduncos fieri, i. e. longiores et magis incurvos sicuti aquilae vel vulturis: signum est etiam tussis et sputatio puris sanguinei et spumantis ex ipsa pulmonis substantia corrosa: interdum bronchia putrescentia educunt: malum curandum nutrientibus, lacte asinino aut muliebri et alimentis boni succi. v. c. testes gallorum maxime illis prosunt, vel esdra et theriace, dum modo iuvari possent: malum enim sanationem non admittit.

Cap. XVIII.

De sanguinis sputatione.

Sanguis e multis locis educitur: interdum enim vomitu redditur et morbus hepatis est perniciem adferens: interdum tussi; ac siquidem spumosus et albus est, vel flavus, e pulmone prodit: sin niger e septo transverso: in his affectionibus prorsus abstinendum est balneis et vino et exhibendus trochiscus cum corallio, vel remedium, quod cum rubi succo paratur, vel symphytum cum bolo armenio; quibus si nihil proficias vena secanda vel cucurbitae sanguinolentae adplicandae, si vires sinant.

---

1) Σφαιροτομῶ, quod in Lexicis desideratur, nil aliud si-

ἐν τῷ κινεῖσθαι τὸ πνεῦμα· δεῖ οὖν τῇ φύσει ταῦτα παραχωρεῖν.

Κεφ. ιζ'.

Περὶ φθίσεως, (ἤτοι φθορᾶς).

Φθίσις ἐςὶν ἕλκος ἐν τῷ πνεύμονι μετὰ συντήξεως καὶ λεπτύνσεως ὅλου τοῦ σώματος· σημεῖα δὲ ἔχει ἐξαιρέτως μὲν τὸ γρυποῦσθαι τοὺς ὄνυχας αὐτῶν, (τουτέςι τὸ μακροτέρους γίνεσθαι καὶ κυρτοτέρους ὥσπερ ἀετοῦ ἢ γυπός)· ἔστι δὲ καὶ τὸ βήσσειν καὶ ἀνάγειν αἱματῶδες πῦον καὶ ἀφρῶδες ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ πνεύμονος διαβιβρωσκομένης· ἔςι δὲ ὅτε βρόγχον ἀνάγουσι σηπόμενον. τοῦτο δὲ ὄνειον γάλα ἢ γυναικεῖον δεῖ τρέφειν καὶ τὰ εὔχυμα, οἷον ὄρχεις ἀλεκτρυόνων, ὠφελεῖ αὐτοὺς τὰ μέγιςα, ἢ ἔσδρα καὶ ἡ θηριακὴ, εἰ ἄρα δύναιντο ὠφεληθῆναι· ἀνίατον γάρ ἐςι τὸ πάθος.

Κεφ. ιη'.

Περὶ αἵματος ἀναγωγῆς.

Τὸ αἷμα ἐκ πολλῶν τόπων ἀνάγεται· ἔςι γὰρ ὅτε ἐμεῖται καὶ ἐστι τὸ πάθος τοῦ ἥπατος ὀλέθριον· ἔςι δὲ ὅτε καὶ βήττεται· καὶ εἰ μὲν ἀφρῶδες καὶ λευκὸν εἴη (ἤτοι ξανθὸν) ἐκ τοῦ πνευμονός ἐςιν· εἰ δὲ μέλαν, ἐκ τοῦ διαφράγματος, καὶ δεῖ ἐπὶ τούτων ἀπέχεσθαι τῶν λουτρῶν παντελῶς καὶ οἴνου, καὶ διδόναι τὸν διὰ κοραλλίου τροχίσκον, ἢ τὸ διὰ χυλοῦ βάτου, ἢ σύμφυτον μετὰ ἀρμενίου βόλου, εἰ δὲ μηδὲν δράσεις, φλεβοτόμησον ἢ [1] σφαιροτόμησον, εἴπερ ἰσχύει.

---

gnificare posse h. l. videtur quam σίκυα προσβάλλειν, seu potius ἐγχαράσσειν.

Cap. XIX.

De pleuritide.

Pleuritis inflammatio est membranae costas intus succingentis et investientis. Signa autem pleuritidis, quae dicuntur a dogmaticis pathognomonica, quatuor sunt numero: tussis, difficilis respiratio, febris acuta, dolor punctorius: est autem dolor punctorius, quasi lapillus in aquam iniectus circulum facit perpetuo increscentem et a centro fugientem. Et initio quidem decoctis uti oportet hyssopi, glycyrrhizae, similibusque, extusque in latere fomentis et sacculis: interdum venam quoque secamus: temporis tractu tenuem victus rationem instituimus ptisana v. c. utentes.

---

1) Illud ὑπειληφότος animum advertit. MS. ὑπειληφώτος, quod nunc non curo: sed interdum in hoc vocabulo fluctuatur. Theophil. Protospath. *de C. H. Fabrica* in *Bibl. Gr.* Fabricii p. 845. διά τινος χιτῶνος ὑπαλείφοντος αὐτὰ ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν. p. 851. ὑποτέταται γὰρ ὁ ὑπεζωκὼς ἐν ἅπαντι τῷ κύτει τοῦ θώρακος ἔνδον ὑπαλείφων αὐτόν. p. 871. ὑπείληφε (leg. ὑπήλειφε) δὲ ἀμφότερα τὰ βλέφαρα, τὸ μὲν ἄνω ὁ περιόςειος ὑμὴν, τὸ δὲ κάτω κ. τ. λ. p. 879. εἰς τὸν ὑπαλείφοντα χιτῶνα τὸ ςόμα καὶ τὸν φάρυγγα. — Haec e Theophilo. — Gal. *de usu partium* p. 515. vs. 37. καταφύεται εἰς τὸν ἐπαλείφοντα τοὺς σπονδύλους χόνδρον. p. 443. vs. 52. ἄλλος τις ἔσωθεν ἐπιτέταται χιτὼν ἀκριβῶς κυκλοτερὴς ὑπαλείφων ἅπαντα et mox τό τε ςόμα ἐπαλείφων καὶ τὸ τοῦ ςομάχου τε καὶ ὅλης τῆς γαςρὸς ἔσωθεν. — Galeni loca ex Ed. Bas. citavi. — Idem V. p. 535. Ed. Kuhn. ὑμένες ὅσοι πε-

Κεφ. ιθ'.

Περὶ πλευρίτιδος.

Πλευρῖτίς ἐςι φλεγμονὴ τοῦ ἔσωθεν ὑπεζωκότος ([1] ὑπειληφότος) τὰς πλευρὰς ὑμένος. σημεῖα δὲ τῆς πλευρίτιδος τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν δογματικῶν [2] παθογνωμικὰ τέτταρα· βὴξ, δύσπνοια, πυρετὸς ὀξὺς, ὀδύνη νυγματώδης· ἔστι δὲ ὀδύνη νυγματώδης, [3] ὡς εἴ τις ψηφῖδα ῥίψας ἐν ὕδατι ποιήσειε κύκλον ἀεὶ μεγεθυνόμενον καὶ φεύγοντα ἀεὶ τὸ κέντρον αὐτοῦ, καὶ δεῖ καταρχὰς μὲν ζεματίοις χρῆσθαι ὑσσώπου, γλυκυρίζου καὶ τῶν τοιούτων, ἔξωθεν ἐπὶ τῆς πλευρᾶς πυρίᾳ τε καὶ σακελλισμοῖς· ἔςι δὲ καὶ ὅτε φλεβοτομοῦμεν· προκόπτοντος δὲ τοῦ χρόνου λεπτῶς πάνυ διαιτῶμεν, οἷον πτισάνῃ χρώμενοι.

ριαλείφουσι τὸν πνεύμονα. Iam vero illud tenendum est, sermonem esse de membranis et cartilaginibus glabris, humidis, quae partes ἀλείφειν non inepte dicuntur; itaque ego sic iudico ὑπειληφότος (ab ὑπολαμβάνειν) prorsus reiiciendum esse: ὑπαλείφειν et ἐπαλείφειν contra recte habere, modo sedem propriam occupent. Sic recte dicitur ἐπαλείφοντα τοὺς σπονδύλους, sed dubito an recte dicatur τὸ ςόμα ἐπαλείφων καὶ τὸ τοῦ ςομάχου ἔσωθεν. — Haec propterea appono, quod de hoc usu verborum ὑπαλείφειν, ἐπαλείφειν, περιαλείφειν in Lexx. silentium est.

2) Παθογνωμονικὰ vulgo audiunt.

3) Cf. Gal. *de locis affectis* II. 5. in fine: τῆς μὲν οἷον ῥίζης τοῦ πάθους κατὰ τὸ νύττεσθαι δοκοῦν ἐρηρεισμένης, ἐκτεινομένης δ' ἐπὶ πλέον ἐν κύκλῳ περὶ τοῦτο τῆς ὀδύνης.

Cap. XX.

De puris collectionibus.

Empyema ab Hippocrate dicitur, quum pleuritis diutius persistens non dissipatur sed in pus mutatur: quibus id accidit, hi tussiunt et pus mali odoris educunt: quodsi velis distinguere utrum pus sit, quod educitur, an pituita, magna enim inter utrumque similitudo, in prunas iniice, ac si quidem foeteat surgens vapor, pus est, sin minus pituita. Hanc enim dignoscendi notam in Aphorismis tradidit HIPPOCRATES: pus autem intus colligentes iuvat quoque admodum succus glycyrrhizae cum chrysiatico.

Cap. XXI.

De morbis cordis.

Cor neque inflammationem, neque abscessum, neque ulcus, neque aliud quid huius generis patitur; praevertit enim mors, quum pars sit princeps: at in febribus cor calefit, quare febrim pellentia medicamina illi ipsi admovemus et magnae arteriae, quae ad oesophagum sita est: cuius rei causa stomacho etiam in febribus illa remedia adplicamus, ex ovo et rhodino et ptisanae cremore, idque genus aliis.

---

1) Sic vocatur fortasse χρυσοκόμη, de qua conf. DIOSC. IV. 55. ubi interpoll. χρυσῖτιν etiam vocant et χρυσάν-

Κεφ. κ'.

Περὶ ἐμπυημάτων.

Ἐμπύημα λέγεται παρὰ Ἱπποκράτει, ὅταν ἡ πλευρῖτις χρονίσασα μὴ διαφορηθῇ, ἀλλ' εἰς πῦον μεταβληθῇ· οἱ τοιοῦτοι βήσσουσι καὶ ἀνάγουσι πῦον δυσῶδες· εἰ δὲ βούλει διακρῖναι, εἰ πύόν ἐςι τὸ ἀναγόμενον, εἴτε φλέγμα, πολλὴν γὰρ ἔχει τὴν ὁμοιότητα, βάλε τοῦτο ἐπὶ ἄνθρακας, καὶ εἰ μὲν δυσώδης ἐςὶν ὁ ἀναγόμενος ἀτμὸς, πύόν ἐςιν, εἰ δὲ μή γε φλέγμα. ταύτην γὰρ τὴν διάκρισιν ὁ Ἱπποκράτης ἐν ἀφορισμοῖς παραδέδωκε· τοὺς δὲ ἐμπύους ἡ ἕδρα μεγάλως ὠφελεῖ καὶ ὁ χυλὸς τῆς γλυκυρίζης μετὰ [1] χρυσιατικοῦ.

Κεφ. κα'.

Περὶ παθῶν τῆς καρδίας.

Ἡ καρδία οὔτε φλεγμονὴν, οὔτε ἀπόςημα, οὔτε ἕλκος, οὔτε τι τοιοῦτον πάσχει, προλαμβάνει γὰρ ὁ θάνατος, ἐπειδὴ καιριώτατον μόριόν ἐςιν· θερμαίνεται δὲ ἐν τοῖς πυρετοῖς ἡ καρδία, διὸ καὶ τὰ ληξιπύρετα προσάγομεν αὐτῇ καὶ τῇ ἀρτηρίᾳ τῇ μεγάλῃ, τῇ περὶ τὸν ςόμαχον, ὅθεν καὶ ἐπὶ τοῦ ςομάχου ἐν τοῖς πυρετοῖς τὰ ληξιπύρετα βάλλομεν, ἀπὸ ὠοῦ καὶ ῥοδίνου καὶ χυλοῦ πτισάνης καὶ τῶν τοιούτων.

θεμον. — Cf. etiam Gal. *de rem. simpl.* VIII. 22. 12.

INITIUM LIBRI QUINTI.

Cap. I.

De anorexia.

Anorexia est, ubi quis cibos non appetit; hoc fit tum propter debilitatem et resolutionem stomachi, tum propter inflammationem: quare morbos stomachicos hos appellant. Utendum autem cum succo malorum parata athanasia et extus imponenda Iacobaea aut Helaeum et similia, inprimis etiam fomenta cum chamomillis et absynthio: cibi sint adstringentes, punica mala et mala in universum.

Cap. II.

De bulimo.

Bulimus perfecta est anorexia, quum quis cibum omnino non appetit: fit autem non amplius e calida intemperie et resolutione ventriculi sed e refrigeratione et vitae defectu, utendumque admodum calidis veluti gingibere, pipere, remedio quod cum calamintha paratur, et eo quod cum tribus piperibus: extus vero emplastro διὰ δαφνίδων dicto.

Cap. III.

De appetitu canino.

Caninus appetitus est, quando praeter modum cibos expetunt et semper cibum sumentes, sicuti canes, non satiantur. Oritur hic morbus e frigido humore

ʼΑΡΧΗ ΤΟΥ ΠΕΜΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Κεφ. α΄.

Περὶ ἀνορεξίας.

ʼΑνορεξία ἐςὶν, ὅταν τις μὴ ὀρέγηται σιτίων· τοῦτο δὲ γίνεται δι᾽ ἀτονίαν καὶ ἔκλυσιν τοῦ στομάχου καὶ φλεγμονὴν, διὸ καὶ ςομαχικὰ πάθη καλοῦσι τὰ τοιαῦτα καὶ δεῖ κεχρῆσθαι τῇ διὰ χυλοῦ μήλων τῇ ἀθανασίᾳ καὶ ἔξωθεν ἐπιτιθέναι ἢ τὴν ἰακωβίαν ἢ τὸν ἥλαιον καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ μᾶλλον δὲ [ἢ] καὶ τὰ πύγματα ἀπὸ χαμαιμήλου καὶ τὸ ἀψινθίου· τροφὴν δὲ ςύφουσαν οἷον ῥοιὰς ἢ μῆλα.

Κεφ. β΄.

Περὶ βουλίμου.

Βούλιμός ἐςιν ἡ παντελὴς ἀνορεξία ὅταν μηδόλως ἐφίηταί τις τροφῆς· γίνεται δὲ οὐκέτι ἐπὶ θερμότητι καὶ ἐκλύσει ςομάχου, ἀλλ᾽ ἐπὶ ψύξει καὶ νεκρώσει, καὶ δεῖ τοῖς θερμοῖς ἄγαν χρῆσθαι, οἷον ζιγγίβερι, πέπερι, τῷ διὰ καλαμίνθης, τῇ διὰ τριῶν πεπέρεων, ἔξωθεν δὲ τῇ διὰ δαφνίδων.

Κεφ. γ΄.

Περὶ κυνώδους ὀρέξεως.

Κυνώδης ὄρεξίς ἐςιν, ὅταν ἀμέτρως σιτίων ὀρέγωνται καὶ ἀεὶ ἐσθίοντες, ὡς οἱ κύνες, οὐ χορτάζωνται· γίνεται δὲ τοῦτο τὸ πάθος διὰ ψυχρὸν χυμὸν καὶ ὀξώδη ἐν

et acetoso in ventriculo, et alimenta calefacientia exhibenda sunt, sicuti gustatiunculae, garum aquosum, placenta melle subacta, aliaeque placentae, medicamen cum tribus piperibus paratum, similiaque alia.

Cap. IV.

De singultu.

Singultus spasticus motus ventriculi est, quem perpetuo patiuntur pueri, fit autem propter repletionem, quo fit ut post cibum sumtum singultiamus, vel propter depletionem, vel siccitatis morsum, quum acres urinae sunt et habitus totus: oportet igitur imprimis semper irrigare corpus et nutrire.

Cap. V.

De vomituritione.

Vomituritio dicitur, quam plebs *βλαρίαν* vocat, si quis oppresso est animo, nec scit quare ita habeat: nascitur e salsa pituita in stomacho, qui humor vomitoriis eliminandus est: v. c. oxymel sorbendo et veratro, tum boni succi alimenta et dulcia exhibeantur.

Cap. VI.

De apepsia ventriculi.

Apepsia in ventriculo vel propter refrigerationem oritur, vel propter calidam intemperiem, ac si quidem propter frigus est, signum habet ructum acidum et dandi sunt cibi calidi, hydrogara v. c. placentae

1) Add. in margine *κυδωνάτον, τὸ διοσπολητικόν, τὸ διὰ*

τῷ ϛομάχῳ· καὶ δεῖ τρέφοντα τὰ θερμαίνοντα διδόναι οἷον προπόματα, ὑδρόγαρα, ἀπόθερμον, πλακοῦντας καὶ τὸ διὰ τριῶν πεπέρεων καὶ τὰ τοιαῦτα.

Κεφ. δ'.

Περὶ λυγγός.

Λύγξ ἐϛὶ σπασμώδης κίνησις τοῦ ϛομάχου, ὅπερ ἀεὶ πάσχουσι τὰ παιδία, γίνεται δὲ διὰ πλήρωσιν, διὸ μετὰ τροφὴν λυγγῶμεν, ἢ διὰ κένωσιν, ἢ διὰ ξηρότητος δῆξιν, ὅταν τὰ οὖρα καὶ ἡ ὅλη ἕξις δριμεῖα· καὶ δεῖ οὖν καὶ ὑγραίνειν καὶ τρέφειν μάλιϛα συνεχῶς.

Κεφ. ε'.

Περὶ ἄσης.

Ἄση λέγεται ὅπερ καλοῦσιν οἱ ἰδιῶται βλαρίαν· ὅταν ἀθυμῇ τις καὶ οὐκ οἶδε διὰ τί ἀθυμεῖ· γίνεται δὲ ἐπὶ ἀλυκῷ φλέγματι ἐν τῷ ϛομάχῳ καὶ δεῖ τοῖς ἐμετικοῖς κενοῦν τὸν χυμὸν οἷον ὀξυμέλιτι ῥοφεῖν καὶ ἐλλεβόρῳ καὶ τὰ εὔχυμα καὶ γλυκέα τρέφειν.

Κεφ. ϛ'.

Περὶ ἀπεψίας γαϛρός.

Ἡ ἀπεψία ἡ ἐν γαϛρὶ ἢ διὰ ψῦξιν γίνεται ἢ διὰ θερμότητα, καὶ εἰ μὲν διὰ ψῦξιν, σημεῖον ἔχει τὴν ὀξώδη ἐρυγὴν καὶ δεῖ θερμὰ ἐδέσματα διδόναι οἷον ὑδρόγαρα, ἀπόθερμον καὶ τὰ τοιαῦτα, [1] καὶ θάλπειν τὰ ὑπο-

---

[1] τριῶν πεπέρεων, τὸ διὰ καλαμίνθης, τὸ διὰ κιτρίου.

cum melle subactae, similiaque alia, et hypochondria calida servanda sunt cum alio decumbendo vel imponendo iconidio ventriculo per totam noctem. Sic se habet quae e frigido originem ducit: quae vero e calido signum habet ructum fumosum et foetidum, oportetque contra frigida exhibere, veluti rosatum, fructus et quae non facile corrumpuntur, qualia sunt salsa, caro suilla et similia alia.

Cap. VII.

De cholera.

Cholera adest ubi deorsum sursumque bilis exit: hi autem aegrotantes perpetuo lavandi sunt et boni succi alimentis nutriendi; ut sunt cerastica, rosatum et similia.

Cap. VIII.

De lienteria, intestinorum laevitate.

Intestinorum laevitas est, quando simul atque comesti sunt citra coctionem ad anum deferuntur cibi: contingit igitur propter ulcerationem in superficie ventriculi et intestinorum, vel propter immodicam refrigerationem et depletionem: quomodocumque fiat, irrigationibus roborantibus ad universum hypochondrium utendum est v. c. cum pumice et mastiche: intus vero exhibere oportet potionem cum malorum succo.

Cap. IX.

De dysenteria.

Dysenteria dicitur ulcus in intestinis, signum habet quod strigmenta sanguinea per anum descendunt: in-

χόνδρια συγκαθεύδοντά τινι, ἢ εἰκονίδιον μικρὸν ἐπιθέντα τῇ γαςρὶ δι᾿ ὅλης τῆς νυκτός. οὕτω μὲν ἡ διὰ ψύξιν· ἡ δὲ διὰ θερμότητα σημεῖον ἔχει τὴν καπνώδη καὶ δυσώδη ἐρυγὴν, καὶ δεῖ τοὐναντίον τὰ ψυχρὰ διδόναι, οἷον ῥοσάτον, ὀπώραν καὶ τὰ δύσφθαρτα, οἷον ἁλυκὰ, χοίρειον κρέας καὶ τὰ τοιαῦτα.

Κεφ. ζ′.

Περὶ χολέρας.

Χολέρα ἐςὶν, ὅταν κάτωθεν καὶ ἄνωθεν χολὴ φέρηται· καὶ δεῖ λούειν συνεχῶς τοὺς τοιούτους καὶ εὐχύμοις τρέφειν, οἷον τὰ κεραςικὰ, τὸ ῥοσάτον καὶ τὰ ὅμοια.

Κεφ. η′.

Περὶ λειεντερίας.

Λειεντερία ἐςὶν, ὅταν ἅμα τῷ ἐσθίειν κατενέγκῃ τὰ σιτία ἄπεπτα· γίνεται οὖν δι᾿ ἐπιπόλαιον ἕλκωσιν ἐν τῇ γαςρὶ καὶ τοῖς ἐντέροις, ἢ δι᾿ ἄμετρον ψύξιν καὶ κένωσιν· ὁπωσοῦν δὲ ἂν γένηται δεῖ ἐμβροχαῖς χρῆσθαι καθ᾿ ὅλων τῶν ὑποχονδρίων τονωτικαῖς οἷον διὰ ψιμυθίου καὶ σχοινίνου, ἔσωθεν δὲ παρέχειν τὴν διὰ χυλοῦ τῶν μήλων.

Κεφ. θ′.

Περὶ δυσεντερίας.

Δυσεντερία λέγεται τὸ ἕλκος τὸ ἐν τοῖς ἐντέροις· σημεῖον δὲ ἔχει τὸ αἱματώδη ξύσματα καταφέρειν· ἔςι δὲ

terdum menbranas quasdam putridas ex intestinis demittunt aegrotantes. Sed si quidem in tenuibus intestinis ulcus est, dandum medicamen cum succo malorum, vel Rhoesyriaca danda vel vinum Tyrium, vel saraphinum vel palmeum vel omphacites, et alica exhibenda et punica mala et alia: perpetuo enim nutriendum ac fere decies de die, per inferiora vero administrandus principio cremor oryzae cum rhodino et pinguedine et cera et terra samia; tempore aliquo intermisso ceterum trochiscis ad dysenteriam alvus eluenda veluti panchresto, crocoso, eo qui a Philippo nomen habet et qui cum corallio paratus est: sin magis efficacia velis, corrosis etiam intestinis, Andronium adhibe eum, qui multiformis dicitur, qui a Pasione et Fausto nomina habent; ipsa etiam theriaca hos mirum quantum iuvat et deorsum et sursum adhibita: et extus irrigationibus spongiarum ope utendum, paratis cum myrrha et rubo et absinthio, coctis cum vino Cilicio et adstringentibus pariter quibusvis.

Cap. X.

De cruenta dysenteria.

Cruenta dysenteria dicitur, quando sanguis purus est id, quod excernitur, vel loturae recens mactatae carnis simile, vel faeci vini et nigrum. Ad haec omnia utendum trochisco cum coralliis, vel pilulis e xylomacere, vel rhei decocto et extus rursum supra di-

---

1) MS. *ῥοῦ συριακόν.* — Forte voluit *ῥοῦν συριακόν*, sed seqq. etiam genitivo efferuntur. — Ad sequens *ἢ τυριακοῦ* forte *οἴνου* excidit, ita ut *ἢ οἴνου τυρ.* legendum

ὅτε ὑμένας τινὰς ἐκ τῶν ἐντέρων σηπομένους καταφέρουσι. ἀλλ' εἰ μὲν ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις ἐςὶν, δοτέον τὴν διὰ χυλοῦ μήλων ἢ [1] ῥοῦ συριακοῦ, ἢ τυριακοῦ, ἢ σαραφίνου ἢ σπαθήτου, ἢ ὀμφακίτου καὶ ἄλικα καὶ ῥοιὰς καὶ μῆλα, δεῖ γὰρ συνεχῶς τρέφειν καὶ σχεδὸν δεκάκις τῆς ἡμέρας· κάτωθεν δὲ ἐν μὲν ταῖς ἀρχαῖς χυλὸν ὀρύζης μετὰ ῥοδίνου καὶ ςέατος καὶ κηροῦ καὶ γῆς Σαμίας, μετὰ δὲ χρόνον λοιπὸν τοῖς δυσεντερικοῖς τροχίσκοις δεῖ κλύζειν μετὰ χυλοῦ ὀρύζης· οἷον τὸν πάγχρηςον, τὸν κροκώδη, τὸν Φιλίππου, τὸ διὰ κοραλλίου. εἰ δὲ βούλει δραςικὰ, ὅταν καὶ νέμηται τὰ ἔντερα, τὸν Ἀνδρόνιον, τὸν πολυειδῆ, τὸν Πασίωνος, τὸν Φαυςῖνον. καὶ αὐτὴ δὲ ἡ θηριακὴ ἐπὶ τῶν τοιούτων θαυμαςῶς ποιεῖ καὶ κάτωθεν καὶ ἄνωθεν· καὶ ἔξωθεν δεῖ ἐμβροχαῖς καὶ σπόγγοις κεχρῆσθαι ἔχοντες ἀπεζεσμένον μετ' οἴνου Κίλικος μυρσίνην καὶ βάτον καὶ ἀψίνθιον καὶ πάντων ὁμοίως ςυπτικῶν.

Κεφ. ι'.

Περὶ αἱματηρᾶς δυσεντερίας

Αἱματηρὰ δυσεντερία λέγεται, ὅταν αἷμα καθαρὸν ᾖ τὸ κενούμενον, ἢ ἐοικὸς πλύματι κρεῶν νεοσφαγῶν, ἢ τρυγῶδες καὶ μέλαν. ἐπὶ πάντων δὲ τούτων χρηςέον τῷ διὰ κοραλλίων τροχίσκῳ, ἢ τοῖς διὰ ξυλομάκερος κόκκοις, ἢ καὶ ζέματι ῥέου καὶ ἔξωθεν πάλιν τονωτικὰς

---

sit; conf. lib. VI. cap. 22. infra. — Quis οἶνος σαράφινος? nam de vinis sermonem esse seq. σπαθήτου ἢ ὀμφακίτου satis indicat.

ctas roborantes irrigationes ad dysenterias hepati adplicandae sunt; iecur enim est quod patitur in dysenteria cruenta.

Cap. XI.

De haemorrhoïdibus.

Haemorrhoïs est, quum ex ano sanguis effluit venae orificio patente, quoque mense, vel altero quoque; quod quidem plebs ἀσκλήπιον vocat: non sistere hoc oportet: perquam enim utile, dum modice emittitur, sicuti prosunt mulieribus menstrua: sin multum erumpit, venula deliganda est.

Cap. XII.

De tenesmo.

Tenesmus inflammatio est intestini recti, quam plebs βιασμοὺς appellat, rectum intestinum autem pars est crassi prope anum: hi vero continuo alvum ponunt, ad quod clysma ex oleo rutae adhibendum.

Cap. XIII.

De colicis affectionibus.

Colica affectio oritur, quando pituita frigida in tunicis crassorum intestinorum intercepta est et dolorem facit, quem Graeci σκολοπώδη vel τρυπανώδη appellant: est autem σκολοπώδης quasi intrusus in pedem instar σκόλοπος i. e. spinae: τρυπανώδης autem est, qui fit veluti terebrante humore et sese mo-

ἐμβροχὰς, τὰς εἰρημένας, δυσεντερίαις παραληπτέον ἐπὶ τοῦ ἥπατος, τοῦτο γὰρ ἐπὶ τὸ πάσχον ἐπὶ τῆς αἱματηρᾶς δυσεντερίας.

Κεφ. ια'.

Περὶ αἱμοῤῥοΐδων.

Αἱμοῤῥοΐς ἐςιν, ὅταν ἐκ τοῦ δακτυλίου κενῶται αἷμα, ἀναςομουμένης φλεβὸς, διὰ μηνὸς καὶ διὰ δύο μηνῶν, ὅπερ οἱ ἰδιῶται καλοῦσιν [1] ἀσκλήπιον· οὐ δεῖ δὲ κωλύειν τὸ τοιοῦτον, μάλιςα γὰρ ὠφελεῖ συμμέτρως κενούμενον καθάπερ τὰ τῶν γυναικῶν καταμήνια. εἰ δὲ πολὺ κενοῦται ἀπολινῶσαι δεῖ τὸ φλεβίον.

Κεφ. ιβ'.

Περὶ τεινεσμοῦ.

Τεινεσμός ἐστι φλεγμονὴ τοῦ ἀπευθυσμένου, ὅπερ λέγουσιν οἱ ἰδιῶται βιασμούς· ἀπευθυσμένον δέ ἐστι τοῦ παχέος ἐντέρου τὸ ἐγγὺς τοῦ δακτυλίου· συνεχῶς δὲ οὗτοι διαχωροῦσι καὶ δεῖ ἐπ' αὐτῶν πηγανελαίῳ κλύζειν.

Κεφ. ιγ'.

Περὶ κωλικῶν διαθέσεων.

Κωλικὴ διάθεσις γίνεται, ὅταν φλέγμα ψυχρὸν ἐν τοῖς χιτῶσι τῶν παχέων ἐντέρων σφηνωθῇ καὶ ποιῇ ὀδύνην σκολοπώδη, ἢ τρυπανώδη, σκολοπώδης δέ ἐςιν οἷον ἐμπεπαρμένη ἐν ποδὶ δίκην σκόλοπος (τουτέςιν ἀκάνθης)· τρυπανώδης δέ ἐςιν οἷον τρυπῶντος τοῦ χυμοῦ καὶ κινουμένου γινομένη. δεῖ δὲ ἐπὶ τῶν τοιούτων πηγανέ-

1) Ἀσκλήπιον Du Cang. ex h. l. pag. 29. App.

vente. Ad haec oleo rutae alvus eluenda vel trochisco cum cedria.

Cap. XIV.

De volvulo.

Volvulus est, quum propter intestinorum obstructionem non amplius deorsum stercus excernunt sed sursum: plebs hunc morbum χόρδαψον vocat.

Cap. XV.

De torminibus et flatibus.

Quum strepitum edunt intestina et dolent borborygmus vel tormina malum audit: vocat autem auctor ἐλκύδρια et κλύδωνα: fit autem a crassiori et humido spiritu; sunt autem qui rutam multam edendam exhibent; alii qui vinum cum nitro et fomento praecordiorum. Morbus autem facile solvitur.

Cap. XVI.

De vermibus.

Vermium tria sunt genera: alii enim longi sunt et rotundi et nascuntur in intestinis tenuibus, unde interdum vomitu redduntur: alii lati et longi et cucurbitae semen referunt et per totum fere tractum intestinorum nascuntur: alii longi forma vermium terrestrium ascarides audiunt et infra in intestino recto

---

1) Ad hoc nomen iam in Hippocraticis libris obvium cf. *Oecon.* Foës.

2) Galenum vulgo τὸν συγγραφέα vocat, apud quem bor-

λαιον μετὰ καςορίου κλύζειν, ἢ τὸν διὰ κεδρίας τροχίσκον.

Κεφ. ιδʹ.

Περὶ εἰλεοῦ.

Εἰλεός ἐςιν, ὅταν δι᾽ ἔμφραξιν τῶν ἐντέρων μηκέτι κάτωθεν ἐκκρίνωσι τὸν κόπρον, ἀλλ᾽ ἐκκρίνωσιν αὐτὴν ἄνωθεν· καλοῦσι δὲ αὐτὴν οἱ ἰδιῶται [1] χόρδαψον.

Κεφ. ιεʹ.

Περὶ ςρόφων καὶ βορβορυγμῶν.

Ὅταν ψόφους ἀποτελῶσι τὰ ἔντερα καὶ ὀδυνῶνται βορβορυγμὸς ἢ ςρόφος λέγεται· [2] καλεῖ δὲ αὐτὰ ὁ συγγραφεὺς ἑλκύδρια καὶ κλύδωνα· γίνεται δὲ ἐπὶ παχυτέρῳ πνεύματι καὶ ὑγρῷ. καί τινες παρέχουσι πήγανον ἐσθίειν πολὺν, ἄλλοι δὲ οἶνον μετὰ νίτρου καὶ πυρίας τῶν ὑποχονδρίων· ἔςι δὲ εὔλυτον τὸ πάθος.

Κεφ. ιςʹ.

Περὶ ἑλμίνθων.

Τῶν ἑλμίνθων τρία εἰσὶ γένη· αἱ μὲν γάρ εἰσι μακραὶ καὶ ςρογγύλαι καὶ γίνονται ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις, ὅθεν ἔστιν ὅτε καὶ ἐμοῦνται. αἱ δὲ πλατεῖαι καὶ μακραὶ, καὶ ἐοίκασι σπέρματι κολοκύνθης καὶ γίνονται σχεδὸν ἐν ὅλοις τοῖς ἐντέροις· αἱ δὲ μακραὶ σκωληκώδεις, αἱ λεγόμεναι ἀσκαρίδες, καὶ γίνονται κάτω ἐν τῷ

---

borygmos et tormina ἑλκύδρια vocari et κλύδωνα ego certe nusquam vidi; nec verosimile existimo illum ita vocasse.

nascuntur: omnes autem oriuntur e multo alimento nimis crasso, e lacte v. c. aut caseo. — Quapropter ut plurimum etiam in pueris obveniunt. Necat eos decoctum absinthii epotum vel muria vel miltos; hinc quae ἀπὸ ζύθου Alexandriae dicuntur, i. e. herbarum in zytho s. cerevisia infusiones eos fieri non sinunt.

Cap. XVII.

De ani procidentia.

Procidentia ani dicitur, quando aeque atque anus ipse, huius musculus, qui Graecis σφιγκτήρ dicitur, extus conspicitur: iuvant illa laborantes irrigationes ex vino et alumine et galla et omnibus, quae adstringendi virtutem habent. Hera autem trochiscus mirum quantum his prodest.

Cap. XVIII.

De exochadibus.

Exochades carnes sunt luxuriantes in ano, quae resecandae vel funiculo deligandae sunt.

Cap. XIX.

De perforatione in ano.

Natura etiam perforationis in ano cognita: fistula enim est ad intestinum usque tendens: eamque funi-

---

1) Utrum ἢ ἅλμῃ et ἢ μίλτῳ pro ἢ σὺν ἅλμῃ et ἢ σὺν μίλτῳ legendum sit: an vero ἢ ἅλμη, ἢ μίλτος, ego haud certo affirmare ausim: μίλτος audiebat etiam λημνία σφραγὶς, quam h. l. spectari fere crediderim. Quid autem τὰ ἀποζυγοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ λεγόμενα? — Forte τὰ

ἀπευθυσμένῳ· πᾶσαι δὲ συμβαίνουσιν ἐκ πολλῆς καὶ παχυτέρας τροφῆς, οἷον τυροῦ, γάλακτος. διὸ καὶ τοῖς παιδίοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖςον ἐγγίνονται· ἀναιρεῖ δὲ αὐτὰς ἀψινθίου ἀπόζεμα πινόμενον, [1] ἡ ἅλμη, ἡ μίλτῳ, διὸ τὰ ἀποζυροῦ λεγόμενα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οὐκ ἐᾷ αὐτὰ γενέσθαι.

Κεφ. ιζ΄.

Περὶ προπτώσεως ἀρχοῦ.

Πρόπτωσις ἀρχοῦ λέγεται, ὅταν ὁμοίως ὁ λεγόμενος σφιγκτὴρ, ὁ ἐν τῷ δακτυλίῳ, προκύψῃ ἔξω, ὠφελεῖ δὲ τούτους ἐπαντλήματα ἀπὸ οἴνου καὶ ςυπτηρίας καὶ κίκιδος καὶ πάντων, ὅσα ςύφει. ἦρα δὲ τροχίσκος θαυμαςῶς ὀνήσει.

Κεφ. ιη΄.

Περὶ ἐξοχάδων.

Ἐξοχάδες εἰσὶ τὰ ὑπερσαρκήματα ἐν τῷ δακτυλίῳ καὶ δεῖ τέμνειν αὐτὰ ἢ ἀπολινοῦν.

Κεφ. ιθ΄.

Περὶ διατρήσεως ἐν τῷ δακτυλίῳ.

Καὶ ἡ διάτρησις ἡ ἐν τῷ δακτυλίῳ δήλη ἐςί· σύριγξ γάρ ἐςι φερομένη ἄχρι τοῦ ἐντέρου· καὶ δεῖ ἢ ἀπο-

---

[1] ἀπὸ ζύθου legendum: ζύθος potus Aegyptiacus, qui δριμύτερος τῶν κριθῶν οὐ σμικρῷ, ut ait GALENUS, cum remediis aliis ipso infusis ad vermes praevertendos facere potuisse videtur.

culo constringere oportet vel secare instrumento, quod falciforme dicitur.

Cap. XX.

De alvi excretione praeter voluntatem.

Interdum sphincter resolvitur, neque amplius retinetur stercus sed praeter voluntatem excernitur, quod in primo libro Diagnostices Galenus piscatorem illum passum dixit ex aqua refrigeratum. Oportet igitur calidis remediis fovere locum et frictionibus cum castorio similibusque aliis.

Cap. XXI.

De inflammatione et induratione in iecinore.

Induratio iecinoris, ut ait Galenus in primo ad Glauconem libro, insanabilis est. Inflammatio vero signa haec habet: quod appareat in dextra parte non in superficie et quod detrahatur deorsum clavicula dextra et quod urinae acriores sint. Curatur autem decocto rhei et spicae nardi et cassiae: extus vero cataplasmatibus roborantibus simul et laxantibus: veluti cum absinthio et pane et aloë et vino.

Cap. XXII.

De lienis induratione.

Etiam hoc malum fere insanabile, imprimis adultum: initio vero sanari potest decoctis corticis radicis capparis similibusque: extus emollientibus remediis et diaphoreticis, veluti emplastico quod κωφόν dicitur et citrino: multum auxilii ad lienis morbos in formula-

λινοῦν αὐτὴν ἢ τέμνειν τῷ δρεπανοειδεῖ λεγομένῳ ὀργάνῳ.

Κεφ. κ'.

Περὶ ἀκουσίου διαχωρήσεως.

Ἔςιν ὅτε παραλύεται ὁ σφιγκτὴρ καὶ οὐκέτι ἐπέχεται ἡ κόπρος ἀλλ' ἀκουσίως φέρεται, ὅπερ ἔφη Γαληνὸς ἐν τῷ πρώτῳ τῆς διαγνωςικῆς παθεῖν τὸν ἁλιέα ἐκεῖνον ψυγέντα ἐκ τοῦ ὕδατος. δεῖ οὖν θερμαίνειν τὸν τόπον τοῖς θερμοῖς φαρμάκοις καὶ ἀλείμμασι διὰ καςορίου καὶ τῶν ὁμοίων.

Κεφ. κα'.

Περὶ φλεγμονῆς καὶ σκίῤῥου ἐν τῷ ἥπατι.

Ὁ μὲν σκίῤῥος τοῦ ἥπατος, ὥς φησι Γαληνὸς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς Γλαύκωνα, ἀνίατός ἐςιν· ἡ δὲ φλεγμονὴ σημεῖα μὲν ἔχει τὸ φαίνεσθαι ἐν τῷ δεξιῷ μέρει οὐκ εἰς περιφερῆ καὶ κατασπᾶσθαι τὴν δεξιὰν κλεῖν καὶ τὰ οὖρα δριμύτερα· θεραπεύεται δὲ ζέματι ῥέου καὶ ναρδοςαχύος καὶ κασσίας· ἔξωθεν δὲ τονωτικοῖς καταπλάσμασι καὶ χαλαςικοῖς· οἷον [1] διὰ ψινθέας καὶ ἄρτου καὶ ἀλωῆς καὶ οἴνου.

Κεφ. κβ'.

Περὶ σπληνὸς σκιῤῥουμένου.

Καὶ τοῦτο σχεδὸν ἀνίατόν ἐςι τὸ πάθος, μάλιςα ἀποτελεσθέν· ἐν ἀρχῇ δὲ ἐπιδέχεται ἴασιν ζεματίοις φλοίου ῥίζης καππάρεως καὶ τοῖς τοιούτοις· ἔξωθεν δὲ μαλακτικοῖς φαρμάκοις καὶ διαφορητικοῖς· οἷον τῇ κωφῇ, τῇ

1) MS. διὰ ψινθέας reiicere nolui cf. ad lib. VI. cap. 4.

rum medicinalium collectionibus invenies etiam ope cauteriorum.

Cap. XXIII.

De hydrope.

Hydropis tres sunt species, una, quae ascites dicitur, quando veluti in tumorem sublatus est venter; ad quem paracentesin instituimus: alter, qui tympanias appellatur, quum spiritu potius venter tumet; dignoscitur e percussione ventris, sonum enim edit qualem tympanum, sicuti in prima specie qualem saccus: in hoc etiam pedes tument. Non existimandum in ipso ventre esse humorem: extus enim est, peritonaeum, quem vocant, inter et intestina. Tertia autem species est quae ἀνὰ σάρκα dicitur, quando totum corpus tumet: hunc etiam λευκοφλεγματίαν vocat Hippocrates. Oriuntur vero hydropes omnes e refrigeratione iecinoris: nequit enim amplius generare purum sanguinem, sed in spiritum et aquam resolvitur humor, atque omnes fere ubi increverunt, insanabiles: interdum vero fieri potest ut nascentibus opem feras, exhibendo medicamentum hydragogum veluti coccum Cnidium, squammam aeris, non magna copia simul, sed partitis dosibus minutis, ita ut tertio quoque die decies vel quinquies alvum ponat, intermediis vero diebus calefacientibus et iecur roborantibus utendum: remedium cum tribus piperibus

---

1). Theoph. Nonnus cap. 188. ἥ τε κυπρίνη cf. varr.

¹ κιτρίνη· πολλὴν δὲ πρὸς σπλῆνα εὑρήσεις ἐν τοῖς δυναμεροῖς ὠφέλειαν καὶ διὰ καυτήρων.

Κεφ. κγ'.

Περὶ ὑδέρου.

Τρία εἴδη εἰσὶ τῶν ὑδέρων, ἓν μὲν ὁ λεγόμενος ἀσκίτης, ὅταν ὥσπερ ὄγκῳ ὀγκῶται, ἐφ' οὗ παρακέντησιν παραλαμβάνομεν· δεύτερος ὁ λεγόμενος τυμπανίας, ὅταν πνεύματος γέμῃ ἡ γαστὴρ μᾶλλον, δῆλος δέ ἐστιν ἐκ τοῦ κρούειν κατὰ τῆς γαστρός· ὡς τύμπανον γὰρ ἠχεῖ, ὥσπερ ἐκείνῳ ὡς ἀσκός· ἐπὶ τούτου δὲ καὶ οἱ πόδες οἰδοῦσιν· οὐ δεῖ δὲ νομίζειν ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ γαστρί ἐστι τὸ ὕδωρ· ἔξωθεν γάρ ἐστιν αὐτὸ μεταξὺ τοῦ λεγομένου περιτοναίου καὶ τῶν ἐντέρων. τρίτον δὲ εἶδος ὁ λεγόμενος ἀνὰ σάρκα, ὅταν ὅλον τὸ σῶμα ὀγκῶται. καλεῖ δὲ τοῦτο Ἱπποκράτης καὶ λευκοφλεγματίαν. γίνονται δὲ πάντες ὕδρωπες ἐπὶ ψύξει τοῦ ἥπατος· οὐκέτι γὰρ δύναται αἷμα γεννῆσαι καθαρὸν, ἀλλ' εἰς πνεῦμα καὶ ὑγρὸν ἀναλύεται ὁ χυμὸς, καὶ σχεδὸν μὲν πάντες ἀνίατοί εἰσι τελειούμενοι· δυνατὸν δέ ποτε βοηθῆσαι ἀρχομένοις παρέχοντα φάρμακον ὑδραγωγὸν, οἷον κόκκον κνίδιον, λεπίδα χαλκοῦ, μὴ ἀθρόως ἀλλὰ κατὰ μέρος, οἷον διὰ δύο ἡμερῶν κενοῦνται δέκα γαστέρας ἢ πέντε, ἐν δὲ ταῖς μέσαις θερμαντικοῖς καὶ τονωτικοῖς τοῦ ἥπατος χρηστέον· τὸ διὰ τριῶν πεπέρεων οἷον [1] τονῶσαι εὐφυῶς, ποιεῖ δὲ καὶ τὸ ῥέον. ἔξωθεν δὲ καταπλαστέον

---

lectt. — τὸ κίτρινον rubefacientis titulo apud PAULUM.
1) MS. τὸ μάσον ἀφίω.

fortiter roborat, iuvat etiam rheum: extus autem cataplasmatis loco panis cum melle et roborantibus, veluti absinthio et aloë adhibendus.

Cap. XXIV.

De morbo regio.

Morbus regius est, quum totum corpus vel pallidum vel nigrum fit vel alium quemcumque calorem contrahit: oculi autem in his magis laeduntur. Duae autem morbi regii species sunt nasci solitae, e viridi pallens qui dicitur et niger: oriuntur ex obturatione vesicae felleae et ad utramque obstructiones adimentibus et detergentibus utendum est, veluti bliti semine et trochisco diacarpesias dicto, illoque qui cum amygdalis amaris paratur. Subinde quoque non propter obturationem fit icterus sed propter multum in universo corpore calorem: omnis enim sanguis in bilem convertitur, cuius rei signa dubia non sunt, quibus enim id accidit et sitiunt et ardent. Interdum criticus fit icterus in hominis salutem: natura enim in iudiciis superior bilem e profundis corporis partibus ad superficiem expellit: atque id est quod ait Hippocrates: « superficiei damnum interni corporis salus est." Huius autem signa manifesta, quando enim praecedente febre in huius vigore supervenit morbus regius, hic est criticus.

Cap. XXV.

De elephantiasi.

Elephas dicitur malum quod lepra est: fit autem

τὸ ἀρτόμελι μετὰ τῶν τονωτικῶν, οἷον ἀψινθέας καὶ ἀλωῆς.

Κεφ. κδʹ.

Περὶ ἰκτέρου.

Ἰκτερός ἐςιν, ὅταν ὅλον τὸ σῶμα ἢ ὠχρὸν ἢ μέλαν ἢ ἄλλου του οἱουοῦν χρώματος γένηται· μᾶλλον δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ βλάπτονται ἐπὶ τῶν τοιούτων. Δύο δέ εἰσιν εἴδη ἰκτέρου συνηθῶς γινόμενα, ὁ ὠχρὸς λεγόμενος καὶ ὁ μέλας· γίνονται δὲ ἐπὶ ἐμφράξεως τῆς χοληδόχου κύςεως· καὶ δεῖ ἐπὶ ἀμφοτέρων τοῖς ἐκφρακτικοῖς καὶ ῥυπτικοῖς χρῆσθαι, οἷον τῷ τοῦ χρυσολαχάνου σπέρματι καὶ τῷ διὰ καρπησίας τροχίσκῳ καὶ τῷ διὰ τῶν πικρῶν ἀμυγδαλῶν. Ἔςι δὲ ὅτε καὶ γίνεται ἴκτερος οὐ δι᾽ ἔμφραξιν, ἀλλὰ διὰ θερμασίαν πολλὴν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι· ἐκχολοῦται γὰρ τὸ αἷμα ὅλον, καὶ δῆλα τὰ σημεῖα, καὶ γὰρ διψῶσιν οἱ τοιοῦτοι καὶ φλέγονται. ἔστι δὲ ὅτε κριτικὸς ἴκτερος γίνεται ἐπὶ συμφέροντι τῷ ζώῳ· κρατοῦσα γὰρ ἡ φύσις ἐν ταῖς κρίσεσι διώκει τὴν χολὴν ἐκ τοῦ βάθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν· καὶ τοῦτό ἐςιν, ὃ φησιν Ἱπποκράτης· ὕβρις ἐπιφανείας βάθους ἄκος· τὰ δὲ σημεῖα τούτου δῆλα· ὅταν γὰρ προηγουμένου πυρετοῦ ἐν τῇ ἀκμῇ ἐπιγένηται ἴκτερος, κριτικός ἐςιν ὁ τοιοῦτος.

Κεφ. κεʹ.

Περὶ ἐλεφαντιάσεως.

Ἐλέφας λέγεται, ὅπερ ἐςὶ [1] κελεφία· γίνεται δὲ ἐπὶ

1) Cf. Du Cang. in *Gloss.* et *App.* voce κελεφός.

e melancholico humore putrescente et extremitates corporis corrodente; estque fere insanabile, iuvat tamen purgatio per epithymum: praeterea etiam theriace et cauterium ad verticem: vocatur morbus quoque satyriasmus.

INITIUM SEXTI LIBRI.

Cap. I.

De calculo.

Calculus nascitur sive in renibus, sive in vesica a multo praeter naturam calore: ita in lebetibus quoque ab aquae calore coagulari lapides videmus, deorsum latos ab immodico calore.

Cap. II.

De renis trichiasi.

Subinde capilli in rene generantur, ex quibus cum urina emittuntur, ex eadem causa e qua calculus, curanturque eodem modo: rarus autem morbus est, ut ait Galenus.

---

1) Cf. Aretaeum p. 98. Ed. Goup.

2) Locus certe vitii non immunis. — Secundum ea, quae antecedunt, scripseris fere sic: *οὕτως ὁρῶμεν ὅτι καὶ ἐν τοῖς λέβησι ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τοῦ ὕδατος λίθοι πήγνυνται κατασπώμενοι ὑπὸ τῆς ἀμέτρου θερμασίας.* Apud Aëtium lib. XI. cap. 4: » causae generationis horum

μελαγχολικῷ χυμῷ σηπομένῳ καὶ διαβιβρώσκοντι τὰ ἄκρα τῶν μορίων· ἔςι δὲ σχεδὸν ἀνίατον, πλὴν ὠφελεῖ αὐτοὺς κάθαρσις δι' ἐπιθύμου· λοιπὸν δὲ καὶ ἡ θηριακὴ, καὶ καυςὴρ κατὰ τοῦ βρέγματος· λέγεται δὲ τὸ πάθος [1] σατυριασμός.

'ΑΡΧΗ ΤΟΥ ἙΚΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Κεφ. α'.

Περὶ λιθιάσεως.

Λιθίασις γίνεται εἴτε ἐν νεφροῖς, εἴτε ἐν κύςει ὑπὸ θερμασίας παρὰ φύσιν πολλῆς. [2] *οὕτως ὁρῶμεν καὶ ἐν τοῖς λέβησι τοῦ θερμοῦ τοῦ ὕδατος λίθοι τήκτονται κατασπώμενοι ὑπὸ τῆς ἀμέτρου θερμασίας.*

Κεφ. β'.

Περὶ τριχιάσεως νεφροῦ.

Ἔστιν ὅτε τρίχες γίνονται ἐν νεφρῷ δι' ὧν ἐξουροῦνται ὑπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας τοῦ λίθου καὶ θεραπεύονται ὁμοίως· σπάνιον δὲ τὸ πάθος, ὥς φησι Γαληνός.

---

calculorum assiduae sunt cruditates, unde materiae incoctae et crudae multitudo congregatur et ardor circa renes et vesicam exoritur, qui humores adassans eos cogit et in lapidem indurat, *ad modum tophorum, qui in aquis reperiuntur, quae in aereis praesertim balneorum vasis coquuntur.*"

Cap. III.

De diabete.

Diabetes dicitur, quum simul atque biberint continuo urina potum emittunt: vocatur etiam diarrhoea ad urinas et hydrops matellae et dipsacus: atque oritur e renum calore qui semper potulenta e ventriculo hauriunt eumque ad sitim movent: oportet autem frigidis cataplasmatibus lumbos contegere, qualia a rosis et rubi smegmate.

Cap. IV.

De ischuria.

Ischuria est, quando prorsus cohibetur mictus: fit autem propter lapidem, vel sanguinis grumos, quod quidem inde novimus quod ante sanguis per urinam emissus sit, vel propter obturationem; signa autem superius exposuimus et patet praeterea e victu praegresso eoque crassiori; hîc quoque catheter adhibendus est.

Cap. V.

De stranguria.

Stranguria est, quum perpetuo guttatim urinam mittunt: fit autem vel propter acerbitatem advectae e renibus urinae, quae si in causa sit assidue corpus lavandum est et boni succi alimentis nutriendum; vel fit propter debilitatem vesicae nequeuntis retinere: cuius rei causa frigus est et calefacere oportet.

---

3) Videtur aliquid excidisse: nam iste morbus ὕδερος εἰς

Κεφ. γ'.

Περὶ διαβήτου.

Διαβήτης λέγεται, ὅταν ἅμα πίνωσι καὶ οὐρῶσι συνεχῶς· λέγεται δὲ καὶ εἰς τὰ οὖρα διάῤῥοια καὶ [1] ὕδερος καὶ διψακός, καὶ γίνεται ἐπὶ θερμότητι τῶν νεφρῶν καὶ ἕλκουσιν ἀεὶ τὸ πόμα ἐκ τῆς γαςρὸς καὶ εἰς τὴν δίψαν κινοῦσι· καὶ δεῖ ψυχροῖς καταπλάσμασι τὰς ψύας καταπλάττειν, οἷον ἀπὸ ῥόδων καὶ σμήγματος βάτου.

Κεφ. δ'.

Περὶ ἰσχουρίας.

Ἰσχουρία ἐςὶν, ὅταν ἐπέχηται τελείως τὸ οὖρον· γίνεται δὲ διὰ λίθον, ἢ διὰ θρόμβωσιν· τοῦτο δὲ γνωρίζομεν ἐκ τοῦ προουρῆσαι αἷμα· ἢ δι' ἔμφραξιν· εἴρηται δὲ τὰ σημεῖα ἀνωτέρω, καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῆς προηγησαμένης διαίτης παχυτέρας οὔσης καὶ δεῖ πάλιν τῷ καθετῆρι χρήσασθαι.

Κεφ. ε'.

Περὶ στραγγουρίας.

Στραγγουρία ἐςὶν, ὅταν συνεχῶς κατὰ στράγγα οὐρῶσι· γίνεται δὲ ἢ διὰ τὴν δριμύτητα τοῦ φερομένου οὔρου, ὅτε δεῖ συνεχῶς λούειν καὶ τρέφειν εὔχυμα, ἢ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς κύςεως, μὴ δυναμένης κατέχειν, καὶ γίνεται διὰ ψύξιν καὶ δεῖ θερμᾶναι.

---

[1] ἀμίδα audit. Cf. Galen. *de loc. aff.* VI. 3.

Cap. VI.

De dysuria.

Dysuria est, quando cum dolore vel difficultate mingunt: hi autem parce quoque urinam excernunt: ac si quidem cum dolore mingunt, ulcus in vesica est, quo fit ut etiam pus effluat: oportetque boni succi alimenta his exhibere sensim maiori copia: acria enim et salsa ulcus fervere faciunt: iuvat eos etiam trochiscus cum physallide, i. e. alicacabo, cum lacte per caulem immissus. Haec ubi cum dolore mingunt. Sin autem difficulter et cum nisu et tarde, vesicae debilitas est et comprimere oportet hypochondrium manibus et excretionem adiuvare, et assidue coram iis mingere: proniores enim fimus ad mictum, quum alios mingentes videmus.

Cap. VII.

De urinae excretione praeter voluntatem.

Urinae excretio praeter voluntatem est, quando eam cohibere non valemus sed etiam inviti mingimus: contingit hoc propter resolutionem musculi in urethra, utendumque remediis ad paralysin i. e. calidis.

Cap. VIII.

De gonorrhoea.

Gonorrhoea est excretio seminis praeter voluntatem, quando sine libidinosa phantasia et sine voluptate emittitur. Contingit hoc in epilepsiis, ceterisque spasmis, semine prae tensione compresso: at contin-

Κεφ. ς'.

Περὶ δυσουρίας.

Δυσουρία ἐςὶν, ὅταν μετ' ὀδύνης ἢ δυσχερῶς οὐρῶσιν, οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ πάλιν κατ' ὀλίγον οὐρῶσι· καὶ εἰ μὲν μετ' ὀδύνης οὐροῦσιν, ἕλκος ἐςὶν ἐν τῇ κύςει, ὅθεν καὶ πῦον οὐροῦσι· καὶ δεῖ εὔχυμον δίαιταν αὐτοῖς ἐπιδιδόναι, τὰ γὰρ δριμέα ἢ ἁλυκὰ ἀναζέουσι τὸ ἕλκος· ὠφελεῖ δὲ αὐτοὺς καὶ ὁ διὰ φυσαλλίδων τροχίσκος μετὰ γάλακτος διὰ τοῦ καυλοῦ ἐνιέμενος· οὕτω μὲν εἰ μετ' ὀδύνης οὐροῦσιν· εἰ δὲ δυσχερῶς, καὶ μόλις, καὶ βραδέως, ἀσθένειά ἐςι τῆς κύςεως καὶ δεῖ ἀποθλίβειν τὸ ὑπογάστριον ταῖς χερσὶ καὶ βοηθεῖν τῇ ἐκκρίσει, καὶ συνεχῶς οὐρεῖν ἐπὶ αὐτῶν· προθυμότεροι γὰρ γινόμεθα πρὸς οὔρησιν ὁρῶντες ἄλλους οὐροῦντας.

Κεφ. ζ'.

Περὶ ἀκουσίου οὐρήσεως.

Ἀκούσιος οὔρησίς ἐςιν, ὅταν μὴ δυνώμεθα κατέχειν τὸ οὖρον ἀλλὰ καὶ μὴ θέλοντες οὐρῶμεν· γίνεται δὲ οὕτω διὰ παράλυσιν μυὸς ἐν τῇ οὐρήθρᾳ καὶ δεῖ τοῖς πρὸς παράλυσιν βοηθήμασι χρῆσθαι, τουτέςι θερμοῖς.

Κεφ. η'.

Περὶ γονοῤῥοίας.

Γονόῤῥοιά ἐςιν ἀκούσιος καὶ ἀπροαίρετος ἔκκρισις τοῦ σπέρματος, ὅταν ἄνευ ἐρωτικῆς φαντασίας καὶ ἄνευ ἡδονῆς ἐκκρίνηται αὐτὸ, γίνεται δὲ τοῦτο ἔν τε ἐπιληψίαις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις σπασμοῖς, διὰ τὴν τάσιν συνθλιβο-

git etiam propter refrigerationem et debilitatem qua laborat vis cohibens vasorum spermaticorum, quo in casu rursum ad calida confugiendum.

Cap. IX.

De Priapismo.

Priapismus est, quum continuo erigitur pudendum nobis invitis morbusque priapismus nomen habet a Priapo, hic enim magnum habuit membrum virile. Oritur autem e spiritu flatuoso et praescribenda sunt corporis exercitationes et victus ratio calida, v. c. hydrogara et gustationem calidam et ad lumbos cataplasmata calida cum lana et similibus.

Cap. X.

De hernia inguinali.

Hernia inguinalis est, ubi illaxato peritonaeo circa inguinem vel rupto, usque ad inguen descendit intestinum: ac curatur, si parva est relaxatio medicamine adstringente et siccante veluti emplastro, quod Barbara dicitur, vel quod *δι' ἰτεῶν*, et deligatione quam deltiformem vocant; alii autem eam *μελίγαλα* appellant: sin multa est relaxatio ustione.

Cap. XI.

De hernia intestinali.

Intestinalis est hernia, quando multum rupto vel relaxato isto loco in ipsum scrotum descendit intestinum; praeter chirurgiam vero sanationem non recipit.

μένου τοῦ σπέρματος. γίνεται δὲ καὶ διὰ ψύξιν καὶ ἀσθένειαν τῆς καθεκτικῆς τῶν σπερματικῶν ἀγγείων δυνάμεως καὶ δεῖ πάλιν θερμᾶναι.

Κεφ. θ'.

Περὶ πριαπισμοῦ.

Πριαπισμός ἐςιν, ὅταν ἐκτείνηται συνεχῶς τὸ αἰδοῖον, ἡμῶν μὴ θελόντων, καὶ λέγεται πριαπισμὸς ἡ νόσος ἀπὸ τοῦ Πριάπου, οὗτος γὰρ μέγα εἶχε τὸ αἰδοῖον. γίνεται δὲ διὰ φυσῶδες πνεῦμα· καὶ δεῖ γυμνάσια ἐπιτάττειν καὶ θερμὴν δίαιταν οἷον ὑδρόγαρα καὶ προπόματα θερμαίνοντα καὶ πρὸς τὰς ψύας καταπλάσματα θερμὰ ἐρίοις καὶ τοῖς τοιούτοις.

Κεφ. ι'.

Περὶ βουβωνοκήλης.

Βουβωνοκήλη ἐςὶν, ὅταν ἀραιωθέντος τοῦ περιτοναίου περὶ τὸν βουβῶνα ἢ ῥαγέντος κατέλθῃ ἄχρι βουβῶνος τὸ ἔντερον, καὶ θεραπεύεται εἰ μὲν ὀλίγη ἐςὶν ἡ ἀραίωσις διὰ φαρμάκου στυπτικοῦ καὶ ξηραντικοῦ οἷον τῆς βαρβάρας, ἢ τῆς δι' ἰτεῶν καὶ ἐπιδεσμοῦ τοῦ λεγομένου δελτωτοῦ· τινὲς δὲ καλοῦσι τὸν ἐπιδεσμὸν τοῦτον μελίγαλα. εἰ δὲ πολλή ἐςιν ἡ ἀραίωσις διὰ καύσεως.

Κεφ. ια'.

Περὶ ἐντεροκήλης.

Ἐντεροκήλη ἐςὶν, ὅταν ἐπὶ πολὺ ῥαγέντος ἢ ἀραιωθέντος ἐκείνου τοῦ τόπου κατέλθῃ εἰς αὐτὸ τὸ ὄσχεον τὸ ἔντερον· ἄνευ δὲ χειρουργίας οὐκ ἐπιδέχεται ἴασιν.

Cap. XII.

De hygrocele.

Hygrocele est, quando in scroto aqua multa collecta est: dignoscitur hoc modo: in herniis intestinalibus intestinum sursum reducere possumus: in iis, qui hygrocele laborant, aquam reducere non possumus. Huic etiam malo manu medemur.

Cap. XIII.

De pneumatocele.

Pneumatocele praecipue oritur in pueris et medicaminum siccantium ope curatur, v. c. emplastro Athena vel Barbara.

Cap. XIV.

De cirsocele.

Cirsocele, ramex varicosus, est, ubi venula in scroto expansa est magis nigricantem sanguinem continens, veluti varex, quae proprie ita dicitur. Chirurgia vero curatur.

Cap. XV.

De sarcocele.

Sarcocele est, quando scrotum ipsum sanguinis affluxu crassius redditum est et durius instar calli. Malum autem insanabile est. Similiter atque steatomata steatocele habet: at quid sit steatoma postea dicetur.

Κεφ. ιβ'.

Περὶ ὑγροκήλης.

Ὑγροκήλη ἐςὶν, ὅταν ἐν τῷ ὀσχέῳ ὕδωρ πολὺ ἀθροισθῇ· ἡ δὲ σημείωσις αὕτη· ἐπὶ μὲν τῶν ἐντεροκηλῶν δυνάμεθα ἀνασπάσαι τὸ ἔντερον· ἐπὶ δὲ τῶν ὑγροκηλικῶν οὐ δυνάμεθα τὸ ὕδωρ ἀνασπάσαι. Θεραπεύεται δὲ καὶ τοῦτο διὰ χειρουργίας.

Κεφ. ιγ'.

Περὶ πνευματοκήλης.

Πνευματοκήλη γίνεται μάλιςα ἐπὶ παιδίων καὶ θεραπεύεται διὰ φαρμάκων ξηραντικῶν, οἷον τῆς Ἀθηνᾶς ἢ βαρβάρας.

Κεφ. ιδ'.

Περὶ κιρσοκήλης.

Κιρσοκήλη ἐςὶν, ὅταν φλεβίον ἐν τῷ ὀσχέῳ ἀνευρυνθῇ περιέχον μελάντερον αἷμα ὥσπερ ὁ κυρίως κιρσός. Θεραπεύεται δὲ διὰ χειρουργίας.

Κεφ. ιε'.

Περὶ σαρκοκήλης.

Σαρκοκήλη ἐςὶν, ὅταν αὐτὸς ὁ ὀσχέος ἐξ ἐπιῤῥοῆς αἵματος ὑπερπαχυνθῇ καὶ ἀπολιθωθῇ, ὥσπερ πῶρος. ἔςι δὲ τὸ πάθος ἀνίατον· ὁμοίως καὶ ἡ ςεατοκήλη, ὥσπερ τὰ ςεατώματά ἐςι· ῥηθήσεται δὲ τί ἐςὶ ςεάτωμα ὕςερον.

DE MORBIS MULIERUM, QUI UTERO ACCIDUNT.

Cap. XVI.

De retento fluxu menstruo.

Retentio menstruorum est, quando mulieri non prouti solent menstrua prodeunt, v. c. propter obstructionem musculi orificii vel perversionem colli uteri, ac dignotio morbi quidem obstetrici committenda, ceterumque praescribenda decocta cassiae et spicae nardi, et calefacientium omnium et cucurbitae apponendae ad inguina et hypogastrium.

Cap. XVII.

De fluxu uterino.

Fluxus uterinus dicitur, quum solita maiori copia fluunt menstrua et sanguis, qui excernitur, aquosus est: oportet crassiorem victum praescribere, placentas, salsa et carnem suillam et ad mammas cucurbitas admovere et iniectiones adstringentes parare, qualia cum rubo, et myrrha et vino Cilicio.

Cap. XVIII.

De uteri suffocatione.

Uterina suffocatio est, quando mulier subito in terram lapsa spiritum non ducit sed mortua videtur: fit hoc e retentione menstruorum, vel ob amorem, vel retentionem seminis: accidit enim subinde ut mulier

ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΠΑΘΩΝ, ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΜΗΤΡΑΝ.

Κεφ. ις'.

Περὶ ἐποχῆς ἐμμήνων.

Ἐποχὴ ἐμμήνων ἐςὶν, ὅταν μὴ κενοῖ ἡ γυνὴ τὰ καταμήνια, ὥσπερ εἰώθασιν, οἷον δι' ἔμφραξιν μυὸς τοῦ ςομίου, ἢ στρέβλωσιν τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας καὶ δεῖ ἐπιτρέπειν τῇ ἰατρίνῃ σημειοῦσθαι καὶ λοιπὸν ζεμάτια ἐπιτάττειν ἀπὸ κασίας καὶ ναρδοςάχυος καὶ πάντων θερμαντικῶν καὶ σικύας παρέχειν εἰς τοὺς βουβῶνας καὶ τὸ ὑπογάςριον.

Κεφ. ιζ'.

Περὶ γυναικείου ῥοῦ.

Γυναικεῖος ῥοῦς λέγεται, ὅταν πλέον τῶν συνηθῶν κενῶνται τὰ καταμήνια καὶ ὑδαρὲς ἢ τὸ αἷμα, τὸ κενούμενον. καὶ δεῖ παχυτέραν τροφὴν ἐπιτάσσειν οἷον ἴτριον καὶ ἅλυκὰ καὶ χοίρειον κρέας καὶ σικύας τιθέναι κατὰ τῶν μαζῶν καὶ κλύσματα ποιεῖν ςυπτικὰ οἷον διὰ βάτου καὶ μυρσίνης καὶ οἴνου Κιλικίου.

Κεφ. ιη'.

Περὶ ὑςέρας πνιγάδος.

Ὑςερικὴ πνὶξ ἐςιν, ὅταν ἐξαίφνης πεσοῦσα ἡ γυνὴ μὴ ἀναπνέῃ, ἀλλὰ νομίζηται νεκρά· γίνεται δὲ ἐπὶ ἐποχῇ ἐμμήνων, ἢ δι' ἔρωτα, ἢ δι' ἐποχὴν σπέρματος. ἔςι γὰρ ὅτε γυνὴ σώφρων τοῦ ἀνδρὸς ἀπόντος, ἢ παρθενεύουσα,

pudica absente marito, vel virgo, vel vidua cum viro non congressa semen colligat et hunc morbum patiatur; atque oportet ad illum extrema (i. e. manus et pedes) fricare et stomachum calefacere. Vir etiam eiusmodi malum patitur, quando diu a venere abstinuit.

Cap. XIX.

De pica.

Pica dicitur, quum mulier gravida circa mensem secundum vel tertium incongrua quaedam appetit v. c. testas, vel lapides, vel carbones: ad quod malum medicinam adhibere non oportet: cito enim evanescit temporis tractu. Fit autem a pravis exhalationibus uteri ad ventriculum adscendentibus.

Cap. XX.

De uteri adscensione s. anadrome.

Uteri anadrome est, ubi prae ira vel moestitia, vel siccitate sursum fertur uterus et mulierem angit: ad eam autem mulieris pedes vinculis sunt comprimendi et confusiones illi administrandae et cucurbita ad inguina adponenda: et superne quae malum odorem habent ad nares admovenda, veluti lychnus exstinctus: infra autem quae boni odoris sunt fumiganda, veluti styrax idque genus alia, ut ad inferiora revocemus uterum: hic enim bene olentibus delectatur.

---

1) Lacuna supplenda forte hoc modo *ἀνασπασθῇ ἡ ὑστέρα εἰς τὰ ἄνω*, vel *εἰς τὸν θώρακα*. — Antiqui enim crede-

ἡ χήρα μὴ συνερχομένη ἀνδρὶ συνάγει σπέρμα καὶ ὑπομένει τὸ τοιοῦτον πάθος· καὶ δεῖ ἐπὶ τούτων τὰ ἄκρα τρίβειν (ἤτοι χεῖρας καὶ πόδας) καὶ τὸν ϛόμαχον θερμαίνειν· πάσχει δὲ καὶ ἀνὴρ τοιούτῳ πάθει, ὅταν μὴ κεχρῆται ἀφροδισίοις ἐπὶ πολὺν χρόνον.

Κεφ. ιθ'.

Περὶ κίσσης.

Κίσσα λέγεται, ὅταν ἐν γαϛρὶ ἔχουσα ἡ γυνὴ περὶ τὸν δεύτερον ἢ τρίτον μῆνα ὀρέγηται ἀτόπων τινῶν, οἷον ὄστρακα, ἢ λίθους, ἢ κάρβωνας. οὐ δεῖ δὲ πρὸς τοῦτο τὸ πάθος ἰατρεύειν τι, παύεται γὰρ ταχέως τοῦ χρόνου προκόπτοντος· γίνεται δὲ ἀπὸ τῶν μοχθηρῶν ἀτμῶν τῆς μήτρας φερομένων ἐπὶ τὸν ϛόμαχον.

Κεφ. κ'.

Περὶ ἀναδρομῆς.

Ἀναδρομή ἐϛιν, ὅταν ἀπὸ θυμοῦ, ἢ λύπης, ἢ ξηρότητος ἀνασπασθῇ [1] καὶ πνίγῃ τὴν γυναῖκα. καὶ δεῖ ἐπὶ τοῦτο δεσμεῖν τὴν γυναῖκα κατὰ πόδας καὶ καταντλεῖν καὶ σικύαν παρέχειν εἰς τοὺς βουβῶνας, καὶ ἄνωθεν μὲν τὰ δυσώδη πρὸς τὴν ῥῖνα προσφέρειν, οἷον λύχνον ἀπεσβεσμένον· κάτωθεν δὲ τὰ εὐώδη θυμιᾷν, οἷον ϛύρακα καὶ τὰ τοιαῦτα· ἵνα προκαλεσώμεθα ἐπὶ τὰ κάτω τὴν μήτραν· χαίρει γὰρ αὐτὴ ἐν τοῖς εὐοσμοῖς.

---

bant uterum per universum mulieris corpus capite et extremitatibus exceptis veluti vagari posse.

Cap. XXI.

De non perforatis.

Non perforatae dicuntur mulieres, quae pudendum penitus occlusum habent a primae inde vitae tempore: has autem obstetrices vulnerant.

Cap. XXII.

De uteri procidentia.

Saepe quidem in partu ex vi illata uterus in conspectum prodit in eoque situ manet, quo facto adstringentibus irrigationibus utendum, veluti Herae trochisco soluto in vino palmato vel Tyriaco.

Cap. XIII.

De mola.

Mola est, quando mulier gravidam sese esse existimat et lapso aliquo tempore carnem informem in lucem edit.

Atque haec quidem de morbis in singulis partibus locum obtinentibus concinne dicta sunt: iam vero agendum de iis, qui in universo corpore contingunt.

INITIUM SEPTIMI LIBRI.

Cap I.

De inflammatione.

Itaque incipiamus ab inflammatione. Inflammatio tumor est durus, ruber, cum dolore; fit ex sanguine

Κεφ. κα΄.

Περὶ ἀτρήτων.

Ἄτρητοι γυναῖκες λέγονται αἱ μὴ ἔχουσαι τετρημένον τὸ αἰδοῖον ἐκ γενετῆς. καὶ ταύτας τιτρώσκουσιν αἱ ἰατρῖναι.

Κεφ. κβ΄.

Περὶ προπτώσεως μήτρας.

Πολλάκις δὲ ἐν τῷ τίκτειν ἀπὸ βίας προκύπτει ἡ μήτρα καὶ μένει οὕτως καὶ δεῖ ςυπτικοῖς ἀντλήμασι χρῆσθαι............. οἷον τῷ ἥρᾳ τροχίσκῳ ἀναλυομένῳ εἰς σπαθήτην ἢ τυριακὸν οἶνον.

Κεφ. κγ΄.

Περὶ μύλης.

Μύλη ἐςὶν, ὅταν γυνὴ νομίζῃ ἐν γαςρὶ ἔχειν καὶ μετὰ χρόνον τινὰ τέκῃ ἀδιάπλαςον σάρκα.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἑκάςου μορίου παθῶν συντόμως εἴρηται· περὶ δὲ τῶν κοινῶν συμβαινόντων ἤδη λεκτέον.

ἈΡΧΗ ΤΟΥ ἙΒΔΟΜΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Κεφ. α΄.

Περὶ φλεγμονῆς.

Ἀρχώμεθα τοίνυν ἀπὸ φλεγμονῆς. Φλεγμονή ἐςιν ὄγκος σκληρὸς, ἐρυθρὸς, μετ᾽ ὀδύνης· γίνεται ἐξ αἵμα-

et principio quidem repellentibus uti convenit, veluti Iacobio vel linteis vino madidis. Tandem quum non amplius ad partem adfluunt humores diaphoreticis, emplastro cum aloë, citrino: ante omnia vero vena secanda, si corpus vigeat.

Cap. II.

De erysipelate.

Erysipelas tumor est dolens flavior phlegmone: oritur e sanguine, qui flavae bilis est particeps: et curatur quemadmodum inflammatio.

Cap. III.

De herpete.

Herpes tumor est calidus, pallens e viridi, fitque a bile, et duas, sicuti in secundo libro ad Glauconem dictum est, habet diversitates. Alter dicitur *κεγχρίας* i. e. miliaris, quippe parva ulcuscula habet milii instar: alter vero *ἐσθιόμενος* i. e. exedens, quum carnes exedat et consumat. Curatur vero succo strychni et coriandri et aceto et iis, quae ad depascentia ulcera faciunt.

---

1) Cap. 1. lib. V. itidem *ἰακωβίας* fit mentio: nunc etiam emplastrum esse mihi videtur. Ibi quoque *πύγματα ἀπὸ χαμαιμήλου.* h. l. *πύγμα οἴνου.* Ad illum locum de *πτύγματα* emendando cogitaveram, quasi spectaret lintea chamomillae infuso madefacta: hoc quidem quod ad rem ipsam, quum de externo remedio et eo tonico

τος καὶ δεῖ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀποκρουςικοῖς χρήσασθαι; οἷον [1] τῇ ἰακωβίᾳ ἢ πύγματι οἴνου. τελευταῖον δὲ ὅταν μηκέτι ῥευματίζηται τὸ μόριον διαφορητικοῖς, οἷον τῇ δι' ἀλωῶν, τῇ κιτρίνῃ· δεῖ δὲ πρῶτον φλεβοτομεῖν, εἴ γε ἄρα δύναται τὸ σῶμα.

Κεφ. β'.

Περὶ ἐρυσιπέλατος.

Ἐρυσίπελάς ἐςι μετ' ὀδύνης ὄγκος ξανθότερος φλεγμονῆς· γίνεται δὲ ἐπὶ αἵματι ξανθοχολικωτέρῳ· θεραπεύεται δὲ ὥσπερ ἡ φλεγμονή.

Κεφ. γ'.

Περὶ ἕρπητος.

Ἕρπης ἐςὶν ὄγκος θερμὸς ὠχρότερος, καὶ γίνεται ἀπὸ χολῆς, καὶ ἔχει διαφορὰς δύο, ὡς εἴρηται ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ πρὸς Γλαύκωνα. ὁ μὲν γὰρ λέγεται [2] κεγχρίας, ἐπειδὴ ἔχει ψυδράκια μικρὰ ὥσπερ κέγχρος. ὁ δὲ δεύτερος ἐσθιόμενος, ἐπειδὴ τρώγει καὶ νέμεται τὴν σάρκα. θεραπεύεται δὲ διὰ χυλοῦ στρυχνοῦ καὶ κοριάνδρου, ὄξους τε καὶ τῶν πρὸς νομὴν ἐπιτηδείων.

---

sermo sit, nunc etiam satis placet: sed minus quod ad ipsum vocabulum. — Nimirum in perpetua vocalium η et υ fluctuatione vellem πήγματα legere eodem sensu quo ςύμματα.

2) De hac herpetum divisione cap. I. lib. V. p. 74. Kühnii.

Cap. IV.

De scirrho.

Scirrhus tumor est durus, niger, sine dolore; nascitur vero e melancholico humore: quod in collo fit struma dicitur. Curatur sectione et ustione vel ope medicaminum emollientium: qualia emplastrum κωφή dictum et citrinum.

Cap. V.

De oedemate.

Oedema tumor est non dolens, in quem si digitum impingas, cavum oritur et tempore aliquo lapso rursum evanescit: fit autem a pituita et sunt qui φύγεθλον vocent. Curatur autem spongia madida ex aqua marina, vel aceto, vel lixivio tumori imposita et deligata ita ut comprimat tumorem, sicuti dictum in secundo libro ad Glauconem.

Cap. VI.

De abscessu.

Abscessus est, quando inflammatio in pus transiit et dolor adest vehemens et pulsans: itaque lavandus est et cataplasmate utendum cum duobus seminibus, vel diaphoretico et incidendum. Abscessus autem incisus sinus remanet, qui aqua mulsa eluendus ope fistulae vulnerariae, utendumque adglutinanti medicamine, veluti eo, quod cum Dictamno paratur, vel quod δι' ἰτεῶν, cum salice.

Κεφ. δ'.

Περὶ σκίῤῥου.

Σκίῤῥος ἐςὶν ὄγκος σκληρὸς μέλας ἄνευ ὀδύνης, γίνεται δὲ ἐπὶ μελαγχολικῷ χυμῷ· ὅταν δὲ γένηται ἐν τῷ τραχήλῳ λέγεται χοιράς. θεραπεύεται διὰ χειρουργίας καὶ καύσεως, ἢ διὰ τῶν μαλακτικῶν φαρμάκων· οἷόν ἐςιν ἡ κωφὴ καὶ τὸ κίτρινον.

Κεφ. ε'.

Περὶ οἰδήματος.

Οἴδημά ἐςιν ὄγκος ἀνώδυνος, ὅταν πήξῃς ἐν αὐτῷ τὸν δάκτυλον κοιλαίνεται καὶ πάλιν μετὰ ὥραν καθίςαται· γίνεται δὲ ἀπὸ φλέγματος καὶ καλοῦσιν αὐτό τινες φύγεθλον· θεραπεύεται δὲ ἐὰν σπόγγον βρέξαντες εἰς θαλάσσιον ὕδωρ, ἢ ὄξος, ἢ ςακτὴν ἐπιθῶμεν καὶ ἐπιδήσαντες σφίγξωμεν, ὡς εἴρηται ἐν [1] τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν πρὸς Γλαύκωνα.

Κεφ. ς'.

Περὶ ἀποςήματος.

Ἀπόςημά ἐςιν, ὅταν ἡ φλεγμονὴ εἰς πῦον μεταβληθῇ καὶ ὀδύνην σφοδρὰν ἔχῃ καὶ σφυγματώδη· δεῖ οὖν λούειν καὶ καταπλάττειν τῷ διὰ δύο σπερμάτων, ἢ τῷ διαφορητικῷ χρήσασθαι καὶ χειρουργῆσαι· ὅταν δὲ χειρουργηθῇ τὸ ἀπόςημα ἐν κόλπῳ μένει καὶ δεῖ μελικράτῳ κλύζειν διὰ τοῦ τραυματικοῦ φυσωρίου καὶ παρακολλητικῷ χρῆσθαι φαρμάκῳ, οἷον τῷ διὰ δικτάμνου, ἢ τῇ δι' ἰτεῶν.

---

1) Cf. cap. 5. lib. II. *ad Glauconem.*

Cap. VII.

De anthrace.

Anthrax est, quando sanguis niger et calidus adfluens partem adurit et escharam facit: hoc etiam tamquam simplex vulnus curandum est.

Cap. VIII.

De furunculo.

Furunculus phyma est a calidiore sanguine ortum, ac praecipue in pueris, nascitur autem ad astragalos: sunt qui *μελανθράκην* vocent; curatur autem simplici cataplasmate et medicamento.

Cap. IX.

De bubone.

Bubo inflammatio glandularum est, nascitur autem imprimis in feminibus et axillis et collo: curatur autem sicuti phlegmone. Interdum in abscessum abit.

Cap. X.

De arthritide, podagra et ischiade.

Arthritis fit, quando pituita tenax vel bilis in articulorum ligamenta confluit, quod quum in omnibus articulis contingit dicitur arthritis; quum in pedibus, vocatur podagra: quum in acetabulo, ischias dicitur: saepe his laborantes purgandi sunt utendumque medicaminibus in formularum collectionibus annotatis.

Κεφ. ζ'.

Περὶ ἄνθρακος.

Ἄνθραξ ἐςὶν, ὅταν αἷμα μέλαν καὶ θερμὸν ἐπιῤῥεῦσαν καύσῃ τὸ μόριον καὶ ἐσχάραν ποιήσῃ καὶ δεῖ καὶ τοῦτο ὡς ψιλὸν ἕλκος θεραπεύειν.

Κεφ. η'.

Περὶ δοθίωνος.

Δοθίων ἐςὶ φῦμα ἀπὸ αἵματος θερμοτέρου γινόμενον, μάλιςα παιδίοις· γίνεται δὲ εἰς τὰ σφυρώματα· τινὲς δὲ καλοῦσιν αὐτὸ μελανθράκην. θεραπεύεται δὲ διὰ ψιλοῦ καταπλάσματος καὶ φαρμάκου.

Κεφ. θ'.

Περὶ βουβῶνος.

Βουβὼν ἐςι φλεγμονὴ τῶν ἀδένων. μάλιςα δὲ γίνεται ἐν τοῖς μηροῖς καὶ μασχάλαις καὶ τραχήλῳ. θεραπεύεται δὲ ὥσπερ ἡ φλεγμονή· ἔστι δὲ ὅτε καὶ εἰς ἀπόςασιν μεταβάλλει.

Κεφ. ι'.

Περὶ ἀρθρίτιδος, ποδάγρας καὶ ἰσχιάδος.

Ἀρθρῖτις γίνεται, ὅταν φλέγμα μυξῶδες, ἢ χολὴ ἐπιῤῥεύσῃ ἐν τοῖς συνδεσμοῖς τῶν ἄρθρων, καὶ εἰ μὲν εἰς ὅλα τὰ ἄρθρα γένηται λέγεται ἀρθρῖτις· εἰ δὲ εἰς τοὺς πόδας, λέγεται ποδάγρα· εἰ δὲ εἰς τὴν κοτύλην, λέγεται ἰσχιάς· δεῖ δὲ καθαίρειν τοὺς τοιούτους πολλάκις καὶ κεχρῆσθαι τοῖς ἐμφερομένοις ἐν τοῖς δυναμεροῖς βοηθήμασι.

Cap. XI.

De steatomate.

Steatoma est tumor durus, rotundus, continens liquidum densum, sicuti fermentum, vel magis liquidum: curatur autem sectione: difficulter enim alia ratione discutitur.

Cap. XII.

De atheromate.

Atheroma tumor est rotundus, steatomate mollior, similiter liquidum continens: qui atheroma vocatur, quia atherae i. e. pulticulae similis est. — Huic etiam manu medentur.

Cap. XIII.

De meliceride.

Meliceris tumor est multa habens foramina, e quibus defluit humor melli similis, unde nomen meliceris: sunt qui *καμηλάνθρακα* vocent.

Cap. XIV.

De verrucis.

Verruca tumor oblongus est, similis extremitati funis: sin durior est, clavus vocatur: fit autem e crassiori humore ad pedes et manus: ac sunt, qui eas resecent et cauterio frigido adurant.

Κεφ. ια'.

Περὶ ϛεατώματος.

Στεάτωμά ἐϛιν ὄγκος σκληρὸς ϛρογγύλος περιέχων ὑγρὸν παχὺ, ὡς ἡ ζύμη, ἢ ὑγρότερον· θεραπεύεται δὲ διὰ χειρουργίας· ἄλλως γὰρ διαφορῆσαι δύσκολον.

Κεφ. ιβ'.

Περὶ ἀθηρώματος.

Ἀθήρωμά ἐϛιν ὄγκος ϛρογγύλος μαλακώτερος τοῦ ϛεατώματος, περιέχων ὁμοίως ὑγρὸν, ὅπερ ἀθήρωμα λεγόμενος [1] .... καὶ οὕτως διὰ χειρουργίας θεραπεύεται.

Κεφ. ιγ'.

Περὶ μελικηρίδος.

Μελικηρίς ἐϛιν ὄγκος ἔχων πολλὰς τροπὰς, ἐξ ὧν ἀποῤῥεῖ ὑγρὸν ἐοικὸς μέλιτι, ὅθεν λέγεται μελικηρίς· τινὲς δὲ αὐτὴν λέγουσι καμηλάνθρακα.

Κεφ. ιδ'.

Περὶ ἀκροχορδόνων.

Ἀκροχόρδων ἐϛὶ μῆκος ὄγκου ἐοικὸς τῷ πέρατι τῆς χορδῆς· εἰ δὲ σκληρότερός ἐϛι, λέγεται ἧλος· γίνεται δὲ ἀπὸ παχυτέρου χυμοῦ περὶ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας καὶ τινες τέμνουσιν αὐτὰς, ἢ καίουσι ψυχρῷ καυτῆρι.

---

1) Forte λεγόμενον ὅτι ὅμοιον ἀθήρᾳ. Tum vero pro οὕτως malim οὗτος.

Cap. XV.

De lepra.

Lepra fit ex corrosivo humore, quo fit ut squammae quoque decidant; malum autem, ubi superius evasit, insanabile.

Cap. XVI.

De myrmecia.

Myrmecia tumor est durissimus, vix curatione indigens: ut plurimum parvos quoque capillos habet.

Cap. XVII.

De impetigine.

Impetigo oritur e calido sanguine et putrescente: curatur autem inunctione medicaminum idoneorum.

Cap. XVIII.

De scabie.

Scabies nascitur e salsa et putrescente pituita: hac laborantes purgare oportet et illinire unguentis ad scabiem.

Cap. XIX.

De alphis.

Alphi duas habent diversitates, alter enim albus est et nascitur a pituita; alii nigri fiuntque a melancholico humore: ac remedia ad illos notata sunt in formularum medicinalium collectionibus.

Cap. XX.

De alopecia et ophiasi.

Alopecia est, quum capilli de capite defluunt propter

Κεφ. ιε'.

Περὶ λέπρας.

Λέπρα γίνεται ἐπὶ χυμῷ διαβρωτικῷ, ὅθεν καὶ λεπίδες ἀποπίπτουσιν· ἔςι δὲ τὸ πάθος, εἰ κατακρατήσῃ, ἀνίατον.

Κεφ. ις'.

Περὶ μυρμηκιᾶς.

Ἡ μυρμηκιὰ σκληρότατος ὄγκος ἐςὶ σχεδὸν μὴ δεόμενος θεραπείας· ὡς ἐπίπαν ἔχει δὲ καὶ τρίχας μικράς.

Κεφ. ιζ'.

Περὶ λιχῆνος.

Ὁ λιχὴν γίνεται ἐπὶ θερμῷ καὶ σεσηπότι αἵματι. θεραπεύεται δέ τινι τῶν ἐπιτηδείων καταχριόμενος.

Κεφ. ιη'.

Περὶ ψώρας.

Ἡ ψώρα γίνεται ἐπὶ φλέγματι ἁλμυρῷ καὶ σεσηπότι· καὶ δεῖ τούτους καθαίρειν καὶ συγχρίειν τοῖς ψωρικοῖς ἐπιχρίσμασιν.

Κεφ. ιθ'.

Περὶ ἀλφῶν.

Οἱ ἀλφοὶ δύο διαφορὰς ἔχουσιν, ὁ μὲν γὰρ ἐςι λευκὸς, καὶ γίνεται ἀπὸ φλέγματος, οἱ δὲ μέλανες, καὶ γίνονται ἀπὸ μελαγχολικοῦ χυμοῦ. καὶ γέγραπται περὶ αὐτῶν βοηθήματα ἐν τοῖς δυναμεροῖς.

Κεφ. κ'.

Περὶ ἀλωπεκίας καὶ ὀφιάσεως.

Ἀλωπεκία ἐςὶν, ὅταν αἱ τρίχες ἀποπίπτωσι τῆς κεφα-

humorem acrem et corrodentem, eorum radices absumentem. Ophiasis autem forma differt: ophiasis enim magis curvata serpentis instar: dictum autem de his et ceteris fere omnibus a GALENO in libris de morbis secundum locos.

Cap. XXI.

De varice.

Varex est, ubi venula in pede vel in femore expansa est et repleta sanguine crassiori et magis melancholico: ad hoc malum cirsotomiam adhibemus.

Cap. XXII.

De punctione s. nervorum vulnere.

Punctio dicitur vulnus in nervo, quum hic non totus abscissus est, sed stylo vel alio instrumento huius generis punctus: utendumque tenuibus medicaminibus, veluti tragacantha, euphorbio, nec lavandum, neque aqua tangenda, sed oleo tepido irrigandum, uti praecipit GALENUS in tertio libro de compositione medicamentorum secundum genera, ibi enim mirabiliter circumscribit nervorum vulnera.

Cap. XXIII.

De avulsis et ruptis.

Avulsio, quam plebs τζίρμα vocat, divisio est in imo musculi tendine, ruptio vero disiunctio carnosarum partium musculorum, quae dicitur θλάσμα: indicantur ad eos remedia in formulis medicinalibus.

---

1) Est liber III. non IV. *De Medic. Comp.* per genera,

λῆς, διὰ χυμὸν δριμὺν καὶ διαβρωτικὸν κόπτοντα τὰς ῥίζας αὐτῶν. διαφέρει δὲ ἡ ὀφίασις τῷ σχήματι· ἡ γὰρ ὀφίασις σκολιωτέρα ἐςὶν ὥσπερ οἱ ὄφεις· εἴρηται δὲ περὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων τῷ Γαληνῷ ἐν τῷ κατὰ τόπους.

Κεφ. κα'.

Περὶ κιρσοῦ.

Κιρσός ἐςιν, ὅταν φλεβίον ἐν τῷ ποδὶ ἢ ἐν τῷ μηρῷ εὐρυνθῇ καὶ πληρωθῇ αἵματος παχυτέρου καὶ μελαγχολικωτέρου· ἐπὶ τούτου χρώμεθα τῇ κιρσοτομίᾳ.

Κεφ. κβ'.

Περὶ νύγματος, (ἤτοι νευροτρώτου.)

Νύγμα λέγεται τὸ ἕλκος τὸ ἐν τῷ νεύρῳ, ὅταν μὴ δι' ὅλου τμηθῇ τὸ νεῦρον ἀλλ' ὑπὸ γραφίου ἢ τοιούτου τινὸς νυγῇ· καὶ δεῖ τοῖς λεπτοτέροις φαρμάκοις χρήσασθαι, οἷον τῇ τραγακάνθῃ, τῷ εὐφορβίῳ, καὶ μὴ λούειν μηδὲ ἅπτεσθαι ὕδατος, ἀλλ' ἐλαίῳ χλιαρῷ καταντλεῖν, ὡς Γαληνὸς ἐν [1] τῷ τετάρτῳ τῆς κατὰ γένους, ἐκεῖ γὰρ θαυμαςῶς περιοδεύει τοὺς νευροτρώτους.

Κεφ. κγ'.

Περὶ σπάσματος καὶ ῥήγματος.

Σπασμός ἐςιν, ὅπερ καλοῦσιν οἱ ἰδιῶται τζίρμα, διαίρεσις ἐν βάθει τῶν ἰνῶν τοῦ μυός· ῥῆγμα δὲ διαίρεσις ἐν βάθει τῶν σαρκωδῶν μορίων τῶν μυῶν, ὅπερ λέγεται θλάσμα· φέρεται δὲ πρὸς ταῦτα βοηθήματα ἐν τοῖς δυναμεροῖς.

---

[1] ubi GAL. remedia ad nervorum vulnera exponit.

Cap. XXIV.

De fractura.

Fractura disiunctio ossis est, adhibendaque extensio et contratensio et compositio et deligatio, ut in libro de fracturis et articulis dictum est.

Cap. XXV.

De ecbyrsomate, s. fractura cum vulnere.

Ecbyrsoma dicitur, quum facta fractura osseque in conspectum prodeunte cutis solutum est continuum et pars ossis foras exiit. Curatur sicuti fracturae, cura vulneris.

Cap. XXVI.

De exarticulatione et subexarticulatione.

Exarticulatio dicitur quum ossa e naturali coniunctione dimota sunt, veluti ulna e brachio. Sin autem paululum tantum dimota sunt, subexarticulatio audit. Utraque perinde ac fractura curatur.

Haec, optime, a me iam conscripta sunt ut in memoriam tibi revocarem concinne et perspicua oratione. Scientiae enim cupidorum parum interest nominum, in quantum tendunt ad res ipsas. Ac in his quidem, Deo iuvante, nobis est

FINIS.

Κεφ. κδ'.

Περὶ κατάγματος.

Κάταγμά ἐςι τοῦ ὀςέου ἡ διαίρεσις καὶ δεῖ τάσει καὶ ἀντιτάσει χρῆσθαι καὶ διαπλάσει καὶ ἐπιδέσει, ὡς εἴρηται ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν καὶ ἄρθρων.

Κεφ. κε'.

Περὶ ἐκβυρσώματος.

Ἐκβύρσωμα λέγεται, ὅταν κατάγματος γενομένου καὶ φανέντος τοῦ ὀςοῦ τὸ δέρμα διαιρεθῇ καὶ ἐξέλθῃ μέρος τοῦ ὀςοῦ. θεραπεύεται δὲ ὥσπερ τὰ κατάγματα ἐπιμελείᾳ τοῦ ἕλκους.

Κεφ. κς'.

Περὶ ἐξαρθρήματος καὶ παραρθρήματος.

Ἐξάρθρημα λέγεται, ὅταν τὰ ἡρμοσμένα ὀςᾶ παρακινηθῇ, οἷον πῆχυς ἐκ τοῦ βραχίονος· εἰ δὲ ἐπ' ὀλίγον μεταςῇ, λέγεται παράρθρημα. θεραπεύεται δὲ ἀμφότερα ὡς τὰ κατάγματα.

Ταῦτά μοι, θαυμάσιε, γέγραπται ἤδη ἀναμνήσεως ἕνεκεν συντόμου ἅμα καὶ διὰ σαφῶν λέξεων· τοῖς γὰρ ἐπίςασθαι σπουδαίοις ὀλίγον μέλει τῶν ὀνομάτων, ὅσον ἐπείγονται πρὸς τὰ πράγματα· ἐν οἷς σὺν Θεῷ τὸ

ΤΕΛΟΣ.

Codex MS, ex quo Leonis Synopsin edidi, descriptus est a librario, qui dictantis verba calamo excipiebat et perparum Graece intelligebat. Hic praeter alia multa vitia imprimis sic vocabula corrupit, ut vocales ac diphthongos, quorum pronuntiatio parum aut nihil discrepabat, ubique temere miscuerit ac verborum monstra descripserit: adscribamus de permultis pauca.

Confundit ubique:

ε — αι. hinc ἐπιπολέου, ὄζεναι, ἐξέρετος et contra αἰμοῦνται, πάραισις, πάραιτος.

η — ι. in μασιτῆρες, σκορδινισμός, ἡμίπλικτος et φθήσις, φρενῆτις, πτησάνη.

η — ει. ut χρεῖσθαι. ἑρμεινεύειν. contra φθῆρες, κροκοδήλῳ.

ι — ει. χειτών et θεραπία, ἀλίφειν.

η — ει. ἴδεις, κατενέγκει, προπέσει, τρωθεῖ, παχυνθεῖ. Hinc laeta soloecismorum seges.

υ — οι. ἀθρυσθῇ. αἰδύον. δύσπνυα, contra ἐμποίημα ποῖον.

ο — ω. ἰδιόται, κολύει. ὀδύνονται. παραδέδοκε.

Istas autem vocabulorum sordes, quae facili et certa medicina tolluntur, ubique eluimus; neque id quisquam indigne feret, reputans haec omnia non solum Graece scientes offendere, sed nonnumquam etiam paulo minus peritos odiose morari. Ceteros etiam errores certo deprehensos correximus: tamen ne quis nimium me licentiae in hoc genere mihi sumsisse conqueri posset, et in animadversionibus subiectis codicis lectiones exhibui, et hic addam reliqua pauca, in quibus incertior emendatio erat.

Lib. II. cap. 4. (*καὶ δοκῶ*)*σι.* Supplevi de coniectura.

7. *Τοῦ δὲ ληθάργου* — *ὡς τοῦ ληθάργου* in MS. in margine leguntur, sed recipienda putavi.

Lib. III. cap. 1. *τὸ ἠθμοειδές.* MS. *νομοειδές.*

6. MS. *κινεῖται* et *ἐμποιεῖ.* Istiusmodi soloecismos ubique correxi.

8. *ἐκςρέψας.* MS. *ἐκτρέψας* et iterum cap. seq. Sed *ἐκςρέφειν*, quod servatum est cap. 12. unice verum est. Cf. Aristoph. *Plut.* vs. 721.

16. *μὴ γένωνται. μὴ* in Cod. non legitur. Addendum esse et sententia evincit, et Auctoris *de fin. Med.*, Aëtii et Pauli loci de hoc morbo. Forma *ἀνακολλίζειν* in fine Lexica augeri possunt.

29. *πρὸς τοῦτο.* Cod. *πρῶτον.*

39. *πρὸ λύχνων.* Cod. *προλύχνον.*

Lib. IV. cap. 3. *θεραπεύειν.* de meo supplevi. Possis etiam omisso *θεραπεύειν* pro *χρή* reponere *χρῶ*.

8. *ψυχρὸν καυτῆρα.* Medicamen aliquod corrosivum esse existimo.

ibid. MS. *σαφυλὴ δὲ ὅταν φλεγμαίνει τὸ κάτω καὶ παχυνθεῖ ὥσπερ κίων. ἱμὰς δέ κτλ.* quae exciderant, revocavi ex Theophr. Nonno. cap. 122.

10. *καὶ παρασυνάγχης. καί* addidi, quod in Cod. deëst. Videmus *παρασυνάγχης* descriptionem deësse. Cf. Galen. *de locis affectis.* IV. 6. Paulum III. 27.

12 *εἰ δὲ ἀραιά.* MS. *εἰ δὲ σερεά.*

13. *μετὰ ῥυτοῦ.* Notandus locus Pselli in *Gloss.* (in Boisson. *Anecd. Graec.* T. I. p. 239.) *Βρυτὸς, πόμα ἐκ κριθῶν.* ubi doct. Editor adire iubet Gruner. *Hist. Zythor.* p. 40.

19. *ζεματίοις — πυρίᾳ τε καί.* MS. *ζεμάτιᾳ — πυριαθὲν καί.*

Lib. V. cap. 1. *τοῦ σομάχου.* MS. *τοῦ σώματος.* Perperam, uti apparet ex sqq.

ibid. *ἐπιτιθέναι.* MS. *ἐπίθεμα.* Ceterum *ἡ ἰακωβία* emplastrum esse videtur; *ὁ ἥλαιος* quid sit, non exputo.

7. *τὰ κερασικά.* An *κεράτια*?

10. *διὰ ξυλομάκερος κόκκοις.* MS. *διὰ ξυλομάκαρος κοηκοῖς.* Emendavi ex Theophr. Nonno cap. 168.

Lib. VI. cap. 17. πλάσματα ποιεῖν ςυπτικά. MS. π. π. αἰγυπτιακά.

Lib. VII. in fin. ἐπίςασθαι. MS. κτᾶσθαι.

Deinde verbo monendum est, irrepsisse hic illic in Leonis orationem Glossemata, quibus dictiones minus vulgo notae illustrarentur, addito fere τουτέςι aut ἤτοι. Ista omnia facile deprehenduntur: nos pleraque uncinis inclusimus.

INCERTI AUCTORIS

TRACTATUS DE CIBIS, E LIBRO DE MEDICINA

AD

CONSTANTINUM POGONATUM.

E LIBRO DE MEDICINA AD CONSTANTINUM POGONATUM, IMPERATOREM

TRACTATUS.

DE CIBIS.

(*Est hic manifesto doctissimo viro compositus*).

Cap. I.

Natura et facultas ciborum et potuum ex eorum gustu cognoscitur. Gustus vero octo distinguuntur: gustus dulcis, gustus amarus, gustus salsus, gustus acer, gustus pinguis, gustus adstringens, gustus acidus, gustus sensu carens.

Ac dulcis quidem gustus calidus est et humidus, atque illis convenit, qui moderate habent et qui boni sanguinis copia gaudent, qui ipse temperatam habeat mistionem. In iis vero qui calida et sicca et biliosa

---

1) Haec capita usque ad finem capitis *Περὶ οἰνοποσίας* in MS. ad calcem ceterorum aliaque, ut videtur, manu, descripta leguntur. Aptius ceteris praefigi mihi videbantur, adeoque transtuli. Ceterum id animadvertendum, in MS. numeros quosdam ad marginem indicari: hoc quidem loco *νκθ'*, ad seq. caput *νλ'*, dein *μδ'*, denique *με'*. Libelli inscriptio indicat, *fragmentum* esse ex libro *de Medicina ad Constantinum Pogonatum.*

ἘΞ ἸΑΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΟΝ ΠΩΓΩΝΑΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΡΟΦΩΝ.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ.

(Τυγχάνει τόδε σαφῶς πονηθὲν παρὰ ἀνδρὸς σοφωτάτου).

Κεφ. α'.

[1] *Γνωςὴ ἡ φύσις καὶ ἡ δύναμις τῶν βρωμάτων καὶ πομάτων ἐκ τῆς αὐτῶν γεύσεως· αἱ δὲ γεύσεις διαιροῦνται εἰς* [2] *ὀκτώ· γεῦσις γλυκεῖα· γεῦσις πικρά· γεῦσις ἁλμυρά· γεῦσις δριμεῖα· γεῦσις λιπαρά· γεῦσις ςυπτική·* [3] *γεῦσις ὀξίζουσα· γεῦσις μὴ ἔχουσα αἴσθησιν.*

Καὶ ἡ μὲν γλυκεῖα γεῦσις ὑπάρχει θερμὴ καὶ ὑγρὰ, καὶ ἁρμόζουσα τοῖς ἔχουσι σύμμετρον, καὶ πλεονάζει εἰς αὐτοὺς αἷμα εὔχρηςον, ἔχον σύμμετρον κρᾶσιν. τοῖς δὲ σώματα ἔχουσι θερμὰ καὶ ξηρὰ καὶ χολώδη μετατρέπε-

2) Cf. Gal. *de rem. Simpl.* I. 38.

3) In cod. legebatur: *μὴ ἔχουσα αἴσθησιν γεῦσις τίκτουσα.* Sed quia sic septem tantum genera enumerantur, quis dubitabit pro corruptis *γεῦσις τίκτουσα* restituendum fuisse *ὀξίζουσα*? quae exponitur in seqq., unde etiam apparet, retrahenda esse haec verba, in locum septimum, atque ultima fuisse: *γεῦσις μὴ ἔχουσα αἴσθησιν.*

habent corpora in bilem flavam convertitur. Omnes autem fructus dulces et succulenti minorem habent calorem et siccitatem calore sacchari. At in quovis cibo et potu quo maior dulcedo est eo maior etiam calor.

Amarum maiorem habet calorem et siccitatem quam dulce, nec conducit corpora calida et sicca habentibus. Sed pituitam attenuat, eamque dissolvit et crassos humores concoquit, sitimque facit et esum multi cibi et pituitam secat et e ventriculo sordes crassas et putridas dissolvit. . . . .

. . . .

sed quae urendi facultatem habent ad gustum, veluti piper, pyrethrum et cepae et allium plurimum quoque caloris habent et corpora laedunt calida et sicca, atque exhalationibus suis capitis dolorem provocant et sanguinem attenuant. Illos autem oportet ea sumere, qui corpora habent frigida et humida et imprimis temporibus frigidis et humidis. Dissolvunt autem humorem abundantem et crassum e ventriculo atque intestinis.

Pingue temperatum habet calorem et humorem: prodest autem illis, qui siccam mistionem habent.

Adstringens vero siccum est et frigidum et utile ca-

---

1) Haec delenda sunt.

2) h. l. insignis lacuna est: nam quae sequuntur τὰ δὲ ἔχοντα κ. τ. λ. ad finem loci περὶ δριμείας γεύσεως pertinent, ita ut integer ille de salso gustu deficiat et pars eius, qui est de acri.

ται εἰς χολὴν ξανθήν· πᾶσα δὲ ὑγρὰ ὀπώρα καὶ γλυκεῖα ἔχει ἐλαττοτέραν θερμότητα καὶ ξηρότητα παρὰ τὴν θερμότητα τοῦ σάκχαρος. πᾶσα δὲ βρῶσις καὶ πόσις ὅσον πλεονάζει εἰς αὐτὰς ἡ γλυκύτης, τοσοῦτον πλεονάζει καὶ ἡ θερμότης.

Τὸ δὲ πικρὸν κέκτηται πλειοτέραν θερμότητα καὶ ξηρότητα τοῦ γλυκέος καὶ οὐχ ἁρμόζει τοῖς τὰ σώματα ἔχουσι θερμὰ καὶ ξηρά. λεπτύνει δὲ τὸ φλέγμα καὶ διαλύει αὐτὸ, καὶ πεπαίνει τοὺς παχεῖς χυμοὺς, [1] καὶ ἁρμόζει τοῖς τὰ σώματα ἔχουσι θερμὰ καὶ ξηρά, ποιεῖ δὲ δίψαν καὶ πολυφαγίαν καὶ τέμνει τὸ φλέγμα καὶ διαλύει ἐκ τοῦ ϛομάχου τὰ παχέα περιττώματα καὶ σεσηπότα [2] . . . .

. . . .

τὰ δὲ ἔχοντα ἐκκαυϛικὴν δύναμιν εἰς γεῦσιν αὐτῶν, οἷον τὸ πέπερι, τὸ πύρεθρον, καὶ τὰ κρόμμυα, καὶ τὰ σκόροδα, κέκτηνται καὶ αὐτὰ πλείϛην θερμασίαν, καὶ βλάπτουσι τὰ θερμὰ καὶ ξηρὰ σώματα καὶ γεννῶσι κεφαλαλγίαν ἐκ τῶν ἀναθυμιάσεων αὐτῶν, καὶ λεπτυνουσι τὸ αἷμα. χρὴ δὲ λαμβάνειν αὐτὰ τοῖς τὰ σώματα ἔχουσι καὶ ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ, καὶ μάλιϛα τοὺς καιροὺς τοὺς ψυχροὺς καὶ ὑγρούς· διαλύουσι δὲ τὴν ὑγρότητα καὶ παχύτητα ἐκ τοῦ ϛομάχου καὶ ἐκ τῶν ἐντέρων.

Τὸ δὲ λιπαρὸν ἔχει σύμμετρον θερμότητα καὶ ὑγρότητα· ἁρμόζει δὲ τοῖς τὴν κρᾶσιν ἔχουσι ξηράν.

Τὸ δὲ [3] ϛύφον ὑπάρχει ξηρὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ἐϛιν

---

3) MS. δριμύ. Plura sunt, quae me ad hoc emendandum impulerunt: primo initio capitis post γεῦσιν λιπαρὰν enumerat τὴν ϛυπτικήν; tum verba infra obvia τὰ δὲ ἐλαττοτέραν τὴν ϛυφότητα ἔχοντα indicant h. l. de adstringentibus sermonem esse; de aliis esse non posse;

lidam nimis mistionem habentibus: corroborat autem ventriculum, illumque ad ciborum appetitum impellit, eiusque dolorem sedat, et actionem adauget, et sitim restinguit. Id autem illis noxium est, qui mistione et corpore frigidi sunt: nervos enim debilitat eosque laedit.

Acetum autem propter siccitatem, quam fert eius natura, iis prodest, qui mistionem habent frigidam et humidam, nocet contra corpora sicca habentibus. — Conveniunt adstringentia illis, qui nervos ventriculi multo humore turgidos habent, et in intestinorum morbis prosunt. At quae minus adstringunt veluti cydonia et pira et mala et quaecumque his similia, modicam possident facultatem et vim corroborandi stomachum et ventrem et iecur, et citandi ciborum appetitum. — Verum ante cibum sumta alvum intercludunt et post cibum sumta alvum ducunt.

Gustus autem sensu carens, quorsum referendum album ovi, psyllium et quaecumque his similia, humida sunt et frigida et cito in humorem abeunt: conveniunt autem iis, qui corporis mixtione calidi sunt et sicci.

---

denique *τὸ δριμύ* ab antiquorum nemine frigidum habitum fuit, sed contra calidissimum, adeo ut *τὸ δριμύτατον* adurere dicatur, quae tangat.

1) MS. *ἐν δυνάμει*: infra iterum *ἐνδυναμεῖ*. — Forma certe rarior: vulgo *ἐνδυναμόω*. In Steph. *Thes. Lond.*: »*ἐνδυναμέω*. Schleusner *Lex.* V. T. Glossae *ἐνδυναμοῦμαι praevaleo.*" At hoc utrum a forma in — *έω* an vero ab altera in — *όω* incertum. Mox *ἀδυνατοῖ* transitive. In Lexx. *ἀδυνατεῖν*, idque intransitive.

2) Locum ita legendum existimo: *τὸ δὲ ὄξος διὰ τὴν φυσικὴν ξηρότητα τούτοις ὠφέλιμον*, (vel *τούτους ὠφελεῖ*,)

ἐπιτήδειον τοῖς τὴν κρᾶσιν θερμοτέραν ἔχουσιν· [1] ἐνδυναμεῖ δὲ τὸν ςόμαχον καὶ ἄγει αὐτὸν εἰς ὄρεξιν, καὶ παύει τὸν πόνον αὐτοῦ, καὶ ἐνδυναμεῖ τὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν, καὶ καταπραΰνει τὴν δίψαν. ἔςι δὲ τὸ τοιοῦτον βλαβερὸν τοῖς τὴν κρᾶσιν καὶ τὰ σώματα ἔχουσι ψυχρὰ, ἀδυνατοῖ δὲ τὰ νεῦρα καὶ βλάπτει αὐτά.

[2] Τὸ δὲ ὄξος διὰ τὴν φυσικὴν ξηρότητα, ἣν κέκτηνται κρᾶσιν ψυχρὰν καὶ ὑγράν. βλαβερὰ δὲ ὑπάρχουσι τοῖς τὰ σώματα ἔχουσι ξηρά. ἁρμόζουσι δὲ τοῖς τὰ νεῦρα τοῦ ςομάχου ἔχουσι χαῦνα ἐκ πολλῆς ὑγρότητος, καὶ ὠφελοῦσιν ἐν τοῖς κοιλιακοῖς· τὰ δὲ ἐλαττοτέραν τὴν ςυφότητα ἔχοντα, οἷον τὰ κυδώνια καὶ τὰ ἄπια καὶ τὰ μῆλα καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια ἔχουσι σύμμετρον δύναμιν καὶ ἐνέργειαν εἰς τὸ δυναμεῖν τὸν ςόμαχον καὶ τὴν κοιλίαν καὶ τὸ ἧπαρ καὶ εἰς τὴν ὄρεξιν τοῦ βρώματος. ἐσθιόμενα δὲ πρὸ τῆς βρώσεως κωλύουσι τὴν [3] φύσιν, καὶ ἐσθιόμενα μετὰ τὴν βρῶσιν ἄγουσι τὴν φύσιν.

Ἡ δὲ γεῦσις ἡ μὴ ἔχουσα αἴσθησιν, οἷον τὰ λευκὰ τῶν ᾠῶν καὶ τὸ ψύλλιον καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια ὑπάρχουσιν, ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ καὶ μετατρέπονται ταχέως εἰς τὴν ὑγρότητα, ἁρμόζουσι δὲ τοῖς ἔχουσι τὴν κρᾶσιν τῶν σωμάτων θερμὴν καὶ ξηράν.

οἳ κέκτηνται κρᾶσιν ψυχρὰν καὶ ὑγράν, βλαβερὸν δὲ ὑπάρχει τοῖς τὰ σώματα ἔχουσι ξηρά. Quam sententiam veluti in parenthesi dici opinor, ita ut seq. ἁρμόζουσι rursum ad τὰ ςύφοντα in universum referatur.

3) Respicitur Galeni de Prota rhetore historia, quam legimus cap. 22. II. *de alim. fac.* Hinc constat τὴν φύσιν κωλύειν valere τὴν γαςέρα ἐπέχειν, quod Lexx. ignotum. Verosimiliter e φῦσαν, Hippocrati φύσην Ionice, originem duxit, ita ut temporis tractu φύσιν diverso quodammodo sensu dixerint.

Cap. II.

De alimento e seminibus et fructibus.

Triticum calore abundat et seminibus omnibus praestat: sanguinem autem gignit bonum et valde laudabilem. Hordeum vero frigoris plenum est, alimentumque ab illo minus nutrit quam quod a tritico: conducit autem natura frigidioribus. — Oryza calidum inter et frigidum intermedia est, alvum vero adstringit: sin autem cum condimento coquitur alvum facilem reddit. Hyoscyamus frigido abundat et flatum et spiritum in ventre gignit et in capite gravitatem: at cum aceto coctus alvum sistit. Cicer calorem habet, gignit autem hic quoque flatus in ventre: sed menstrua ducit et urinam multam et ad venerem impellit. Lens frigida et sicca corpus siccat et melancholico humore abundat; facit etiam visus hebetudinem et corpora refrigerat. Lupini calidi et sicci, digestu difficiles, menstrua prodire faciunt: quodsi maceratione in aqua tepida dulcia reddita sint, minus nutrimenti praebent et facilius digeruntur. Faseolus mixtionem habet calidam et humidam: flatus in ventre gignit, alvum ducit et urinam multam et menstrua, noctem in somniis turpat. Milium siccum est et corpus nutrit, alvum sistit. Panis autem e tri-

---

1) *Πλεονάζει τῇ ψυχρότητι* indicare voluit et fere emendaveris: infra tamen iterum *ὑοσκύαμος πλησιάζει*. *Πλῆσα* abunde Du Cang. adnotat: num forte hinc efficere licet *πλησιάζειν* recentioribus illis temporibus *πλεονάζειν* valuisse?

2) Mihi vel ista ad *τὸν σῖτον* referenda et pone *πάνυ καλόν*

Κεφ. β'.

Περὶ τροφῆς σπερμάτων καὶ καρπῶν.

Ὁ σῖτος πλεονάζει τῇ θερμότητι καὶ ὑπάρχει βελτιώτερος πάντων τῶν σπερμάτων, γεννᾷ δὲ αἷμα εὔχρησον καὶ πάνυ καλόν. ἡ δὲ κριθὴ [1] πλησιάζει τὴν ψυχρότητα καὶ ἔστιν ἡ τροφὴ αὐτῆς ἐλαττοτέρα τῆς τροφῆς τοῦ σίτου, [2] οὐχ ἁρμόζει δὲ τοῖς τὴν φύσιν ἔχουσι θερμοτέραν. ἡ ὄρυζα σύμμετρος (μέσον) θερμότητος καὶ ψυχρότητος, ὑπάρχει δὲ κωλυτικὴ τῆς φύσεως· εἰ δὲ ἑψηθῇ μετὰ ἀρτύματος γίνεται εὔκοιλος. ὑοσκύαμος πλησιάζει τῇ ψυχρότητι καὶ τίκτει φῦσαν καὶ πνεῦμα ἐν τῇ κοιλίᾳ καὶ βάρος ἐν τῇ κεφαλῇ· ἑψηθεὶς δὲ μετὰ ὄξους κωλύει τὴν φύσιν. ἐρέβινθος ἔχει θερμότητα, γεννᾷ δὲ καὶ αὐτὸς φύσας ἐν τῇ κοιλίᾳ· ἄγει δὲ καταμήνια καὶ πληθύνει τὰ οὖρα καὶ τὴν συνουσίαν. ἡ φακῆ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, ξηραίνει τὸ σῶμα καὶ πλεονάζει μελαγχολικῷ χυμῷ. ποιεῖ δὲ καὶ ἀμβλυωπίαν καὶ ψύχει τὰ σώματα. θερμία θερμὰ καὶ ξηρὰ, δύσπεπτα, καταμηνίων ἀγωγικά. εἰ δὲ γλυκανθῶσιν ἐν ὕδατι χλιαρῷ, γεννῶσιν ἐλαφροτέραν τροφὴν καὶ [3] ἧσσον δύσπεπτον. φάσουλιν ἔχει κρᾶσιν θερμὴν καὶ ὑγράν· γεννᾷ ἀνέμους ἐν τῇ κοιλίᾳ, ἄγει τὴν φύσιν, πληθύνει τὰ οὖρα, ἄγει τὰ καταμήνια, [4] ποιεῖ ἐνυπνιασμὸν κακόν. ὁ κέγχρος ὑπάρχει ξηρὸς καὶ τρέφει τὸ σῶμα, κωλύει τὴν φύσιν. Ὁ δὲ ἄρτος ὁ γινόμενος

---

inserenda videntur, vel, ubi sedem suam apte tuebuntur, ψυχροτέραν scribendum esse.

3) Ἧσσον de coniectura supplevi, sensus enim prorsus id flagitat. Cf. Gal. *de Alim. Fac.* I. 23.

4) Conf. Sym. Sethi *de Alim. lib.* p. 140: ἰδιότητι δέ τινι ταραχώδεις ὀνείρους ποιοῦσι.

tico factus omnibus cibis praestat et melius nutrit, inprimis tamen purus, modicam quantitatem fermenti habens et salis et ad intermedium quoddam siccitatem inter et mollitiem, tritus cum pauxillo aniso et foeniculi semine et mastiche pulcherrimus est. At qui mixtionem calidam habet, is massae sesamum addat: sin autem magis humidum panem quis reddere cupit, terat cum oleo amygdalarum. Amylum frigidum est et siccum: emollit pectus et cervicem: sed cum amygdalis tritis coctum et saccharo intestinorum difficultate laborantibus prodest. Cremor hordei, qui ptisana est, prodest in febribus acutis: calorem et sitim sedat: conducit etiam in morbis thoracis.

Cap. III.

De aquae potu.

Aqua naturalem in corpore humorem servat, et distribuit nutrimentum per totum corpus et per venas: utilis est iis qui mixtione frigidi sunt et sicci, et in tempestate calidissima et aestate. Aqua autem dulcis et levis optima aquarum omnium: melior si insuper mali odoris est expers. Quinque sunt aquarum genera: aqua fontana, aqua puteana, aqua fluvialis, aqua pluvia, aqua quae in stagnis. At aqua fontana pura et dulcis hyeme calida est: aqua salsa sicca est admodum, similiter quoque aqua quae adstringit *sty-*

---

1) Compositum hoc a solo Du Cangio notatur in *ἐπισωζομένη*, ubi tamen nihil quod huc faciat; *ἐπισώζειν* h. l.

ἐκ τοῦ σίτου ὑπάρχει βελτιώτερος πάντων τῶν βρωμάτων καὶ εὐτροφώτερος· μάλιςα δὲ ὁ καθαρὸς, ὁ ἔχων σύμμετρον ζύμην καὶ ἅλας καὶ πλασσόμενος μέσον ξηρότητος καὶ ἀπαλότητος σὺν ὀλίγῳ τῷ ἀνίσῳ καὶ σπέρματος μαλάθρου καὶ μαςίχης ἐςὶ κάλλιςος· ὁ δὲ ἔχων θερμότητα κράσεως ἑνωσάτω εἰς τὸ κατάπλασμα σήσαμον· εἰ δὲ θέλει τις προσθεῖναι (ἐν) τῷ ἄρτῳ πλείονα ὑγρότητα καταπλασσέτω τῷ ἄρτῳ ἔλαιον τῶν ἀμυγδάλων· κατάςατον ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, ἀπαλύνει τὸ ςῆθος καὶ τὸν τράχηλον, ἑψηθεὶς δὲ σὺν ἀμυγδάλοις τετριμμένοις καὶ σάκχαρι ὠφελεῖ δυσεντερικούς. Ὁ δὲ χυλὸς τῆς κριθῆς, (ὅ ἐστι πτισάνη) ὠφελεῖ εἰς τοὺς ὀξεῖς πυρετούς· πραΰνει δὲ τὴν θέρμην καὶ δίψαν· ὠφελεῖ δὲ καὶ εἰς τὰ πάθη, τὰ γινόμενα ἐν τῷ θώρακι.

Κεφ. γ΄.

Περὶ πόσεως ὑδάτων.

Τὸ ὕδωρ φυλάττει τὴν φυσικὴν ὑγρότητα τοῦ σώματος, [1] ἐπισώζει δὲ τὴν τροφὴν εἰς ἅπαν τὸ σῶμα καὶ εἰς τὰς φλέβας· ἁρμόζει δὲ τὴν κρᾶσιν ἔχουσι θερμὴν καὶ ξηρὰν, καὶ ἐν θερμοτάτῳ τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ θέρους· τὸ δὲ γλυκὺ ὕδωρ καὶ ἐλαφρὸν ὑπάρχει βελτιώτερον πάντων τῶν ὑδάτων· μᾶλλον δὲ τὸ μὴ ἔχον δυσωδίαν. Τὰ γένη δὲ τῶν ὑδάτων εἰσὶ πέντε· ὕδωρ πηγαῖον, ὕδωρ φρέατος, ὕδωρ [2] ποταμιαῖον. ὕδωρ ὄμβριον, ὕδωρ τὸ ἐν ταῖς λίμναις. Τὸ δὲ πηγαῖον ὕδωρ, τὸ καθαρὸν καὶ γλυκύ ἐστι τῷ χειμῶνι θερμόν. Τὸ δὲ ἁλμυρὸν ὕδωρ ὑπάρχει

---

significat, me iudici, *efficere ut quid sublime feratur, ita ut dispergi valeat.* Fort. leg. *ἐπισάζει.*

2) Forma *ποταμιαῖον* ignota lexicis.

ptica: aqua calida pota ante cibum pituitam dissolvit et sordes residuas attenuat: qui dulci aqua lavatur corporis mixtionem corrigit: aqua aeris plena siccat impetiginem multum humoris habentem et corporibus crassis et humidis prodest.

Cap. IV.

De vini potu.

Vinum quod fit ex uva matura et dulci valde calidum est, et vinum ex uva maturescente necdum dulci minorem calorem habet: minus calidum quoque ipsum vinum album. Rubrum vinum crassum est propter substantiam terrenam abundantem in nigra uva ob adstringendi vim, quae in illo inest. Vinum auri colorem referens et acerbum, modice dulce et adstringens, calidius est quovis alio vino: eiusmodi vinum convenit senibus et mixtione frigidis; iis vero qui calidioris mixtionis sunt non convenit; sed hominibus exhaustis labore conducit vinum nigrum et austerum et dulce, et novum quidem vinum magis nutrit, et sanguinis copiam facit. Vinum stomachum calefacit

---

3) MS. *λυομένοις*: dedi quod sensus loci postulare videtur. *Γλυκός* notatur a Du Cangio. — Mira dictio *τὸ χαλκὸν ὕδωρ* etiamsi *χαλκός* adiectivum esset: suspicor *χαλκὸν ἔχον* scriptum fuisse.

2) Dubium non est, quin inter *γινόμενος* et *ὑπάρχει* vocabula interciderint, forte *ἐκ τῆς περκαζούσης καὶ ὀξιζούσης ςαφυλῆς* scriptum fuit.

κατάξηρον πάνυ· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ϛυπτικὸν ὕδωρ. Τὸ δὲ θερμὸν ὕδωρ πινόμενον πρὸ τῆς βρώσεως διαλύει τὰ φλέγματα καὶ λεπτύνει τὰ περιττώματα· ὁ δὲ [1] λουόμενος τοῖς γλυκοῖς ὕδασι εὐθετεῖ τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος· τὸ δὲ χαλκὸν ὕδωρ ξηραίνει τὴν ψώραν τὴν ἔχουσαν πολλὴν ὑγρότητα καὶ ὠφελεῖ τὰ παχέα καὶ ὑγρὰ τῶν σωμάτων.

Κεφ. δ'.

Περὶ οἰνοποσίας.

Οἶνος ὁ γινόμενος ἐκ τῆς πεπανθείσης ϛαφυλῆς καὶ γλυκανθείσης πάνυ ὑπάρχει θερμὸς καὶ ὁ οἶνος ὁ [2] γινόμενος — ὑπάρχει λεπτότερος τῇ θερμότητι· ὁ δὲ λευκὸς οἶνος καὶ αὐτὸς ἔχει ἐλαττοτέραν τὴν θέρμην. ὁ δὲ ἐρυθρὸς οἶνος ὑπάρχει παχὺς διὰ τὸ πλεονάζειν τὴν γεώδη οὐσίαν εἰς τὴν μέλαιναν ϛαφυλὴν διὰ τὴν ϛυφότητα, ἣν κέκτηται. ὁ δὲ χρυσοειδὴς οἶνος καὶ αὐϛηρίζων, σύμμετρος γλυκύτητος καὶ ϛυφότητος, ὑπάρχει θερμότερος παντὸς οἴνου· ἁρμόζει δὲ ὁ τοιοῦτος οἶνος τοῖς γέρουσι καὶ τοῖς τὴν κρᾶσιν ἔχουσι ψυχράν· οἱ δὲ κεκτημένοι θερμοτέραν κρᾶσιν, [3] οὐχ ἁρμόζει αὐτοῖς· τοῖς δὲ κεκοπιακόσιν ἀνθρώποις ἁρμόζει οἶνος ὁ [4] μελίας καὶ ϛυφίζων καὶ γλυκὺς καὶ ὁ μὲν νέος οἶνος εὐτροφώτερός ἐϛι, γεννᾷ δὲ πλῆθος αἵματος. Ὁ δὲ οἶνος θερμαίνει τὸν ϛό-

---

3) Negatio in MS. omissa: facile patet addendam esse.

4) *Μελίας* notatu dignum. *Μελίας σῖτος* in *Thes.* STEPH. adfertur e THEOPHR. — Pro quo SCHNEID. *Μελίλωτος* dedit cf. adn. ad *Hist. pl.* VII. 15. 3. — Hoc igitur huc nihil. — *Οἶνος μέλας καὶ αὐϛηρὸς* inde ab Hipp. apud medicos frequens. — Itaque *μελίας* h. l. *niger* mihi.

et residuas a digestione sordes attenuat, et calidum innatum incendit, et multum sanguinis facit. Sin autem nimis copiose vinum bibitur et ebrietas est continua valde laedit corporis partes, veluti iecur, cerebrum, nervos, et tremorem facit per totum corpus et oris ventriculi morsum et digestio quominus fiat impedit et oculos resolvit et totum corpus: vinum autem ex uvis passis quod bibitur bonum est et maiorem calorem habet et iis convenit qui magis nutriri debent. At vinum e melle paratum plus habet calidi et sicci quam quodvis aliud vinum et mixtione frigidis ac humidis prodest et ad tempestates et loca frigida. Detergit stomachum et purgat crassis et pituitosis residuis, et cibus ut alat efficit et bonum facit colorem faciei. Sunt autem, qui melli, dum paratur, aromata calefacientia addant.

Cap. V.

Quae bonis succi sunt.

Optimi succi alimenrorum fere omnium est lac optimum et imprimis quod a bene habentibus animalibus provenit, potum simulac mulctum est. Sumere autem id oportet ante quemvis alium cibum et potum,

---

1) Legitur in MS. *εἰ δὲ εἰς πλῆθος πόσις* et *οἱ συνεχεῖς μέθη.*

2) MS. *παροῖ.*

μαχον καὶ λεπτύνει τὰ περιττώματα καὶ ἀναζωπυρεῖ τὸ ἔμφυτον θερμὸν, καὶ ποιεῖ αἷμα πολύ. [1] ἡ δὲ εἰς πλῆθος πόσις τοῦ οἴνου καὶ [1] ἡ συνεχὴς μέθη πάνυ βλάπτει τὰ μόρια τοῦ σώματος, οἷον τὸ ἧπαρ, τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὰ νεῦρα καὶ ποιεῖ τρόμον εἰς τὸ σῶμα ἅπαν καὶ ποιεῖ καρδιωγμὸν καὶ ἀπεψίας καὶ [2] παρεῖ τα ὄμματα καὶ παράλυσιν ἐργάζεται τοῦ παντὸς ὁ οἶνος· ὁ δὲ οἶνος ὁ πινόμενος ἐκ τῶν ϛαφίδων ὑπάρχει καλός, καὶ ἔχει πλειοτέραν θέρμην καὶ ἁρμόζει τοῖς χρήζουσιν πολυσαρκίαν. Ὁ δὲ οἶνος ὁ σκευασθεὶς ἐκ τοῦ μέλιτος κέκτηται πλειοτέραν θέρμην καὶ ξηρότητα [3] ὑπὲρ πάντα οἶνον καὶ ὠφελεῖ τοὺς τὰς κράσεις ἔχοντας ψυχρὰς καὶ ὑγρὰς, καὶ εἰς τὴν ψυχρότητα καιρῶν καὶ τόπων. ἔϛι δὲ ῥυπτικὸς καὶ καθαρτικὸς ϛομάχου εἰς τὰ παχέα περιττώματα καὶ φλεγματώδη, καὶ χωνεύει τὴν βρῶσιν καὶ ποιεῖ εὔχροιαν εἰς τὸ πρόσωπον. εἰσὶ δέ τινες μιγνύοντες εἰς τὴν σκευασίαν τοῦ μέλιτος ἀρώματα θερμά. (καὶ ποιεῖ πλειοτέραν θέρμην ὑπὲρ πάντα οἶνον καὶ ὠφελεῖ τοῖς τὰ σώματα ἔχουσι ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ, καὶ εἰς τοὺς ψυχροὺς καιροὺς καὶ τόπους).

Κεφ. ε΄.

[4] Ὅσα εὔχυμα.

Εὐχυμότατόν ἐϛι τὸ ἄριϛον γάλα σχεδὸν ἁπάντων, καὶ μάλιϛα το τῶν εὐεκτούντων ζώων, ὅταν ἀμελχθῇ πινόμενον εὐθέως. προλαμβάνειν δὲ τοῦτο χρὴ πρὸ παντὸς σιτίου καὶ ποτοῦ, καὶ μηδὲν ἕτερον μετ᾽ αὐτοῦ συνεσθίειν

---

3) Ὑπὲρ h. l. in MS. deficit: ex iis, quae uncinis inclusimus, repetivimus.

4) Inscriptio in MS. deficit.

neque aliud quid simul cum eo comedere, donec concoctum sit et ad inferiorem ventrem descenderit: nam si vel exiguum quid solummodo cibi cuiuslibet cum eo miscetur, id ipsum corrumpitur et quod postea assumitur. Bonum igitur mane illud bibere simulac mulctum est et post sumtum leniter deambulare a cibis abstinentem: initio enim alvum movet ac dein maxime nutrit neque amplius deturbat intestinum sed etiam sistit alvum: post lac vero boni succi sunt etiam avium ova trementia et veluti sorbilia, minus vero laudabilia in sartagine frixa. Carnes prae omnibus boni succi sunt gallinae et phasiani et gallorum testiculi et reliquarum volucrium carnes, perdicis, inquam, attagenis, columbae, turdi, merularum et parvorum passerum, e quibus troglitae sunt. His autem duriores et digestu difficiliores carnes pavonis et turturis, quibus etiam duriores palumbi carnes et anatis et gruis: sordes in intestinis magis faciunt anserum et cygnorum et tardarum avium carnes. His autem ipsis meliores sunt carnes nondum adultorum animalium i. e. molles; nocivae contra vetustiores et recens natae carnes ipsorum horum animalium. Praestantissimas

---

1) Hoc interpretatione indiget: quid enim est τὰ ὠὰ τῶν χυτρῶν? — χύτρα *olla* est, *testa*. — Omnes antiqui et noster paulo inferius damnant ὠὰ τὰ ταγηνιςά, cf. Gal. *de alim. fac.* III. 22. Haec autem significari existimo; ita ut fere emendandum censeam τὰ ἐκ τῶν χυτρῶν.

2) Apud Aëtium II. 130. et Paulum I. 82. habemus πέρδικος καὶ ἀτταγῆνος καὶ περιςερᾶς. Noster diminutiva frequentissime usurpans ταγηνάριον, quod vulgo dicitur, voluit, sed τραγινάριον dixit, Duc. tamen ταγηνάριον e nostro citat. App. p. 181.

ἕως ἂν πεφθῇ καὶ διακαταῤῥυῇ εἰς τὰ κάτω. καὶ γὰρ εἰ καὶ μικρὸν οὑτινοσοῦν προσμιγείη, τοῦτο αὐτό τε διαφθείρεται καὶ τὸ ἐπ᾽ αὐτῷ προσληφθέν. καλὸν οὖν ἐςιν ἐκ πρωΐας πίνειν τοῦτο εὐθὺ μέλγητον καὶ ἀσιτεῖν ἐπ᾽ αὐτῷ ἡσυχῇ περιπατοῦντα. καταρχὰς μὲν γὰρ κινεῖ τὴν κοιλίαν καὶ μετὰ τοῦτο τρέφει μάλιςα καὶ οὐκέτι διαχωρεῖ ἀλλ᾽ ἵστησι τὰ ἔντερα. Μετὰ δὲ τὸ γάλα εὔχυμά εἰσι καὶ τὰ ὠὰ τῶν ὀρνίθων, τὰ τρομητὰ, ἤγουν τὰ ῥοφητὰ, [1] χείρονα δὲ τὰ τῶν χυτρῶν. Κρέατα δὲ εὔχυμα πρὸ πάντων ὄρνιθος οἰκιδίας καὶ φασιανοῦ καὶ οἱ ὄρχεις τῶν ἀλεκτορίων καὶ ἀπὸ τῶν λοιπῶν πετομένων, πέρδικός φημι [2] τραγιναρίου, περιςερᾶς, κίχλης, κοσσύφων καὶ τῶν μικρῶν ςρουθίων, ἐν οἷς εἰσιν οἱ [3] τρωγλῖται. Σκληρότερα δὲ τούτων καὶ δυσπεπτότερα καὶ νευρωδέςερα τὰ τοῦ ταὼ καὶ τῆς τρυγόνος καὶ ἔτι τούτων σκληρότερα τὰ τῆς φάττης καὶ τῆς νήσσης καὶ τοῦ γεράνου· περιττωματικώτερα δὲ τὰ τῶν χηνῶν καὶ κύκνων καὶ [4] ὠτίδων. Τούτων δ᾽ αὐτῶν εὐχυμότερά εἰσι τὰ τῶν ἔτι αὐξανομένων, βλαβερὰ δὲ τὰ παλαιὰ [5] καὶ τὰ νεαγενῆ δὲ τούτων αὐτῶν. κάλλιςα ὄρνιθες οἰκίδιαι καὶ περιςεραὶ αἱ κατ᾽ αἰρῶν διαιτώμεναι· καθόλου δὲ τὰ

---

3) Paulus l. l. ἐν οἷς εἰσιν καὶ οἱ πυργῖται. — Aëtius: καὶ τῶν μικρῶν ςρουθίων, καὶ τῶν πυργίδων (sic). — Hunc ex illo emendes. — Τρωγλίτης et πυργίτης ergo eadem avis? Conf. Du Cang. ad illam vocem.

4) MS. ὑτίδων de scriptura οὐτίδων et ὠτίδων Gal. *de Alim. Facult.* III. 20.

5) MS. καὶ τὰ νεαγενῆ δὲ τούτων αὐτῶν κάλλιςα. ὄρνιθες οἰκήδιαι κ. τ. λ. Haec lectio propterea constare nequit quod iuniorum animalium carnes περιττωματικαὶ dicuntur. Cf. Gal. *de Alim. Fac.* III. 19. Hinc interpunctionem mutavi.

carnes praebent aves domesticae et columbae in lolio degentes: in universum quae corpus exercent animalia et siccioribus alimentis vescuntur et aërem spirant purum et tenuem contrariis praestant (i. e., humidiora alimenta sumentibus, et corpus non exercentibus); tamen his quoque, modo tenerrimam habeant carnem, ad satietatem usque vesci licet. E quadrupedibus agninis praestant hoedi: magis nocent quae cum pelle coquuntur. E piscibus vero marini et saxatiles, in quibus etiam qui e mare capitur mugil et lupus: tum etiam cartilaginei et gobiones et mustelae, ceterique huius generis, excepto quod duriores sunt triglae maiores. Inter boni et mali succi pisces intermedii sunt targi, buglossi, soleae; et in universum illi pisces sunt saluberrimi, qui viscidi et una iniucundi quid ad gustum habent.

---

1) MS. *τῶν ἀειμνάςωντων μέντι τιούτων ἢ καὶ μάλιςα μαλακὴν ἐχὶ τὴν σάρκα καὶ οἷς κορωνετίην.* Locum restituere non potui nisi collato Aëtii cap. 238. II. ubi: *ἔχεις δὲ γνωρίσματα πάσης ζώου σαρκὸς, τό τε ψαφαρὸν καὶ τὸ μαλακόν· οἷς μὲν γὰρ ἂν ὑπάρχῃ τὸ συναμφότερον εἰς κόρον ἐσθίειν. οἷς δὲ θάτερον μοῦνον εσθίειν μέν ποτε, φυλάττεσθαι δὲ εἰς κόρον.* Haec quidem maximam difficultatem *οἷς κορωνετίην* sublevarunt Ad *ἀγυμνάςων* et locum universum cf. Gal. *de Alim. Fac.* III. 14.

2) *Ἐκεῖθεν* i. e. ex mari: distinguunt duas species marinum et fluviatilem: illum praeferunt. Cf. Gal. *de Alim. Fac.* III. 25. Aëtium II. 137.

3) MS. *λωβιοί.* Licere mihi credidi *κωβιοί* corrigere; cf. Gal. *de Alim. Fac.* III. 29. Aëtium II. 141. Sethi p. 60. cet.

4) Vulgo *γαλέαι*: infra cap. 14. *κοβία* pro vulgato *κώβιοι*: Sunt hae quoque formae deminutivae.

γεγυμνασμένα καὶ τὰ ξηροτέραις τροφαῖς χρώμενα καὶ τὰ καθαρὸν καὶ λεπτὸν ἀναπνέοντα τὸν ἀέρα βελτίονα τῶν ἐναντίων, (τουτέςι τῶν ὑγροτέραις τροφαῖς χρωμένων καὶ [1] τῶν ἀγυμνάςων), τῶν μέντοι τοιούτων εἰ καὶ μάλιςα μαλακὴν ἔχει τὴν σάρκα καὶ εἰς κόρον ἐσθίειν. Τῶν δὲ πεζῶν τῶν ἀρνείων κρείττους εἰσὶν ἔριφοι· βλαβερώτερα τὰ μετὰ τοῦ δέρματος ἑψόμενα. Ἰχθύων δὲ οἱ πελάγιοι καὶ πετραῖοι, ἐν οἷς ἐςι καὶ [2] ὁ ἐκεῖθεν κρατούμενος κέφαλος καὶ ὁ λάβραξ· ἔτι τε καὶ τὰ σελάχια καὶ [3] κωβιοὶ καὶ [4] γαλία καὶ οἱ ἐφεξῆς τούτων πλὴν ὅτι σκληρότεραί εἰσιν αἱ μεγάλαι τρίγλαι. μέσοι δὲ εὐχύμων καὶ κακοχύμων εἰσὶν οἱ [5] θάργοι, βούγλωσσα, [6] ψισσίον. καὶ καθόλου [7] τῶν ἰχθύων κάλλιςοι, ὅσοι μὲν γλισχρότητά τινα καί τινα μέν γε ἀηδίαν ἔχουσιν ἐν τῇ γεύσει.

---

5) Nomen *θάργος* de pisce frustra quaesivi. — *Σάργον* habet Arist. *Hist. An.* VI. 16. — Suspicor tamen loco nostro *τάργοι* pro *τράγοι* legendum esse. cf. Plinium XXXII, cap. ult. Athen. VIII. 2.

6) *Βούγλωττα* et *ψῆττα* a Gal. una nominantur cap. 30. lib. III. *de Alim. Fac.* ubi hae species inter se admodum similes dicuntur. — MS. *ψισίων* dat: quin *ψῆττα* significetur nullus dubito: itaque *ψῆττα, ψῆσσα, ψησσίον, ψισσίον* et *ψηττίον, ψιττίον* cf. Steph. *Thes.* Lond. in *ψῆσσα* p. 10862. C.

7) MS. *τῶν οἰχθοίων κάλοιςιόσι μὲν στληχρότητα τινα μέν τε αἰδίαν ἔχουσην ἐν τῇ γεύσῃ.* Dedi quod mihi verosimillimum videbatur. De coniectura *καί τινα* interposui, credens *γλισχρότητά τινα καί τινα μέν γε ἀηδίαν* voluisse auctorem: nimirum *γλισχρότητα* tantum commendari potuisse opinor, ubi modum non excederet. — Forte pro *ἀηδίαν* voluit *εὐηδίαν*: talia saepius permutantur.

E quadrupedibus animalibus carnes tenerorum porcellorum, v. c. unum annum natorum et eorum qui nondum biennes sunt, et mammae et pedes: his deteriores nares et aures: ferorum animalium carnes praestantiores quam domesticorum. Panis purus et bene paratus, alica, triticum mola haud ita subtiliter comminutum, hordeum decorticatum et bene coctum. E leguminibus fabae, e fructibus ficus maturae et maturae uvae brevi tempore suspensae; caricae brevi a ventriculo subactae boni succi sunt, sed in ventriculo remorantes malum succum gignunt: cum nucibus vero comestae praestantissimae: quicumque vero cum alio quodam cibo ficus et caricas comedunt, non leviter laeduntur: castaneae non mali sunt succi, nisi quod difficulter digeruntur, sed cocta facile subiguntur. E quibus unguenta fiunt, ex his thus, pistacia et amygdalae. Ex oleribus lactuca et dein intybus. E vinis autem quae boni odoris sunt et facile digeruntur.

---

1) Du Cangius h. l. citat in voce *μαςάριον* in Appendice: legit autem: *καὶ μήπω τὴν διαιτίαν πληρώσαντα· καὶ ταμαςάρια, καὶ οἱ πόδες, τούτων τὰ χείρονα αἱ ῥῖνες καὶ ὦτα.* — En locum, qualem in schedis meis lego: *καὶ τὰ μίπω διετίας πληρώσαντες καὶ ταμαςάρια καὶ ὑπώδες τοῦδε χοιραις αἱ ῥῖνες καὶ ταῦτα.* — Dedi quod salvo sensu ad cod. lectionem proxime accedit.

2) MS. *δε πωρῶν* (sic) plur. num. infra etiam obvius in cap. *ὅσα λεπτύνει*, quem locum cf. Nimirum collato illo loco *ὀπωρῶν* dedi; possit ceterum forsitan *πωρῶν* servari cf. Du C. p. 1051. *ὀπωρικόν*, *πωρικόν*.

3) cf. Meursium et Du Cang. in *κρεμαςεῖν*.

Τῶν δὲ πεζῶν ζώων αἱ σάρκες τῶν τρυφερῶν χοιριδίων, οἷον τὰ ἐνιαύσια [1] καὶ τὰ μήπω διετίαν πληρώσαντα, καὶ τὰ μαςάρια καὶ οἱ πόδες· τοῦδε χείρους αἱ ῥῖνες καὶ τὰ ὦτα. τῶν δὲ ἀγρίων ζώων ἡ σὰρξ εὐχυμοτέρα τῶν ἡμέρων. Ἄρτος καθαρὸς καὶ καλῶς ἐσκευασμένος· χόνδρος (σίων), σῖτος ἁδρομερὴς ἀληλεσμένος, κριθαὶ ἀπολεπισθεῖσαι καὶ καλῶς ἑψηθεῖσαι. Τῶν δ' ὀσπρίων κύαμοι, τῶν [2] δ' ὀπωρῶν σῦκα ὥριμα καὶ ςαφυλαὶ ὥριμοι [3] κρεμαςοῦσαι ἐπ' ὀλίγῳ· [4] ἰσχάδες ταχὺ μὲν πεφθεῖσαι εὔχυμοι, χρονίσασαι δ' ἐν τῇ γαςρὶ κακόχυμοι γίνονται, μετὰ δὲ καρύων ἐσθιόμεναι κάλλιςαι, ὅσοι δὲ μετ' ἄλλου τινὸς τῶν ἐδεσμάτων ἐσθίουσι τὰ σῦκα καὶ τὰς ἰσχάδας οὐκ ὀλίγα βλάπτονται. τὰ κάςανα οὐ κακόχυμα πλὴν δύσπεπτα, ἑφθὰ δὲ γενόμενα εὔπεπτα. [5] ἐκ ὧν δὲ ἀλλιματων δὲ λαβάνι πιςακὶ καὶ ἀμύγδαλα. Τῶν δὲ λαχάνων μαιοῦλια καὶ μετὰ ταῦτα ἴντυβα. τῶν δὲ οἴνων οἱ εὐώδεις καὶ εὔπεπτοι [6].

---

4) MS. οἰσχάδες τὰ χοὶ μὲν πευθῆσαι ὡροιμοι χρονίσασθαι δὲ ἐν τῇ γαςροὶ κακόχυμοι γήνονται. Refeci secundum Aëtium lib. II. cap. 250. in quo itidem χρονίσασαι emendandum est. — Pro ωροιμοι ex Aëtii loco εὔχυμοι dedi, antithesi id flagitante.

5) Locum hunc pluribus modis tentavi: iam vero mihi probabilis maxime emendatio haec est: ἐξ ὧν δὲ ἄλειμμα τῶν δὲ λίβανον, πιςάκια καὶ ἀμύγδαλα.

6) h. l. sequuntur in MS. quaedam ad caput ὅσα ῥύπτει, τέμνει καὶ ἐκφράττει transferenda mihi visa, ubi vid. sub finem.

Cap. VI.

Quae facile concoquuntur.

Facile concoquuntur panes bene parati i. e. qui in fermentatione bene emolliti sunt, et bene cocti, quique salis quantitatem idoneam et massae farinaceae et aquae acceperunt. Omnium volucrum carnes veluti perdicis, attagenis, columbae, galli gallinacei et phasiani: facile quoque digeruntur alae anserum: imprimis etiam digestu faciles carnes pinguium et iuniorum animalium, pessimae vero emaciatorum et vetustiorum, et iecur porcellorum lacte ebutyrato enutritorum, similique modo enutritarum volucrum testiculi: e bubulis optimae vitulinae, ex caprinis haedinae, harumque ipsarum eae quae sumuntur ab animalibus in siccis locis degentibus. Et ex oleribus malva, cucumis in coctione aqua fervida elixus, nux avellana et vina dulcia ante cibum epota praestantiora quam austera. Unumquodque vero iucunde comestum melius digeritur quam quod iniucunde.

Cap. VII.

Quae difficulter concoquuntur.

Carnes caprinae, bubulae, cervinae: his vero peiores hircinae, dein arietinae: omniaque animalia vetustiora concoctu difficilia eorumque partes, veluti crura, intestina, uterus, cor, iecur, aures, renes, viscera omnia, cerebrum, cauda et adultorum anima-

---

1) Forte *ἀλεκτορίωνος* a nom. *ἀλεκτορίων* quam formam in Lexicis non inveni.

Κεφ. ϛ'.

Ὅσα εὔπεπτα.

Εὔπεπτοί εἰσιν ἄρτοι οἱ καλῶς σκευασθέντες ἐν τῇ ζυμώσει καὶ οἱ καλῶς ὀπτηθέντες καὶ ἁλῶν καὶ φυράματος καὶ ὕδατος δεξάμενοι συμμέτρως. Πάντων δὲ πτηνῶν ἡ σὰρξ οἷον πέρδικος, τραγινάριου, περιςερᾶς, [1] ἀλεκτωρίωνος καὶ φασιανοῦ. εὔπεπτα καὶ τὰ πτερύγια τῶν χηνῶν· εὔπεπτα καὶ μάλιςα τῶν πίων καὶ νέων, τῶν δὲ ἰσχνῶν καὶ γεγηρακότων χείριςα, καὶ τῶν σιτευθέντων διὰ τυρογάλακτος χοιρίων τὸ ἧπαρ, καὶ τῶν ὁμοίως τραφέντων πεπεινῶν οἱ ὄρχεις. κάλλιςοι δὲ τῶν βοῶν οἱ μόσχιοι καὶ τῶν αἰγῶν οἱ ἔριφοι καὶ τούτων αὐτῶν ὅσοι βόσκονται ἐν ξηροῖς τόποις. καὶ τῶν λαχάνων μαλάχη, κολοκύνθη, ἐκζέστη, ὅταν πεφθῇ. Τὸ λεπτοκάρυον καὶ οἱ γλυκεῖς οἶνοι ἔμπροσθεν πινόμενοι καλλίω τῶν αὐςηρῶν· ἕκαστον δὲ τῶν ἡδέως ἐσθιομένων εὐπεπτότερον τοῦ ἀνηδόνου.

Κεφ. ζ'.

Ὅσα δύσπεπτα.

Αἴγεια κρέα, βόεια, ἐλάφεια· χείρονα δὲ τούτων τὰ τράγεια, ἑξῆς δὲ τὰ τῶν κριῶν, εἶτα τῶν ταύρων· καὶ πάντα τὰ παλαιὰ ζῶα δύσπεπτα καὶ τὰ τούτων μόρια, οἷον σκέλεα, ἔντερα, μήτρα, καρδία, ἧπαρ, ὦτα, νεφροί, σπλάγχνα πάντα, ἐγκέφαλος, [2] οὐρὰ καὶ τῶν τε-

2) In Aëtio alio ordine ὦτα, οὐρὰ, νεφροὶ, ἐγκέφαλος, νωτιαῖος μυελὸς καὶ οἱ τῶν τ. ζ. ὁ. Forte in-ων vestigium habemus vocabuli alicuius omissi.

lium testes. Et anseres exceptis alis, palumbi, turdi, merulae, durioresque parvulorum passerum carnes, et magis etiam turturis et anatis et magis pavonis carnes et avium tardarum et omnes ventriculi volucrum. Difficulter digeruntur cochleae, caseus vetustus, murex, astaci, paguri, cancri, locustae, carides, octipedes, sepiae, moschitae, [*loligines?*] calamaria, raia, leviraia, squatina, dracones, gobiones, scorpii, muli, cernuae, pagri. Ova elixa, tosta et in sartagine fricta. Triticum coctum, fabae, ervilia, faseolorum siliquae ipsique faseoli, cicerculae, cicera, oryza, lupini, sorba immatura, uva acida, omnes palmarum fructus, ceratia, citrea excepto cortice, rapum crudius, bulbi crudiores, daucus et omnes olerum radices, ipsaque olera omnia excepta lactuca et intybo, et vina crassa difficulter digeruntur et nova et imprimis aqua.

Cap. VIII.

Quae stomacho amica eumque corroborant.

Magis adstringentes palmarum fructus, mala cydo-

---

1) MS. *μοσχύται* Du Cang. in App. ad Gloss. p. 135. ex h. l. et cap. *ὅσα γλισχροὺς χυμοὺς γεννῶσι. μοσχίτης* citavit. — In cap. isto ad *τὰ μαλάκια* refertur. In Aëtio habemus *πολύποδες· σηπίαι· τευθίδες.* Licetne hinc efficere idem esse animal *μοσχίτην* et *τευθίδα?* — *τευθὶς* certe ad *τὰ μαλάκια* pertinet, aeque ac *μοσχίτης* ad ea refertur.

2) Aëtius *δράκόντες* legit: deminutivum h. l. de pisce quin intelligendum sit non dubito: quum noster ista nomina omnino sectetur.

λείων ζώων οἱ ὄρχεις. καὶ αἱ χῆνες πλὴν τῶν πτερύγων, φάσσαι, κίχλαι, κόσσυφοι καὶ αἱ τῶν μικρῶν ϛρουθίων σάρκες σκληρότεραι, καὶ ἔτι μᾶλλον τρυγόνος καὶ νήσσης καὶ πλέον ἡ τοῦ ταὼ καὶ αἱ τῶν ὠτίδων καὶ αἱ κοιλίαι πᾶσαι τῶν πτηνῶν. δύσπεπτοι οἱ κοχλίαι, τυρὸς παλαιὸς, κογχύλη, ἀϛακοὶ, παγουρία, καρκίνοι, καραβίδες, καρίδες, ὀκτάποδες, σηπίαι, [1] μοσχῖται, καλαμάρια, βάτοι, λειόβατοι, ῥῖναι, [2] δρακόντιον, [3] κοβίδια, σκορπίδια, τρίγλαι, [4] ὄρφοι, φάγρια. ὠὰ ἔκζεστα, ὀπτὰ καὶ ταγηνιϛά· σῖτος ἑφθὸς, φάβα, [5] αὖχος, λόβοι τῶν φασουλίων [6] καὶ αὐτά, λάθυρις, ἐρέβινθος, ὄρυζα, θερμία, σοῦρβα ἄωρα, ϛαφυλὴ ὀξύνη, φοίνικες πάντες, ξυλοκέρατα, κίτρον πλὴν τοῦ φλοίου, γογγυλὶς ὠμοτέρα, βολβοὶ οἱ ὠμότεροι, δαῦκος καὶ πᾶσαι αἱ ῥίζαι τῶν λαχάνων, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ λάχανα, πάντα πλὴν μαιουλίων, καὶ ἰντύβου, καὶ τῶν οἴνων οἱ παχεῖς καὶ νέοι δύσπεπτοι καὶ τὸ ὕδωρ πάνυ.

Κεφ. η'.

Ὅσα εὐϛόμαχα καὶ ῥωϛικά.

Φοίνικες οἱ ϛυφώτεροι, μῆλα κυδώνια, [7] ἐλαῖαι κο-

3) Cf. Du Cang. in *κοβίδιον*.

4) De *ὄρφος* non *ὀρφός* scribendo Schn. in Lex. ex Etym. M. ubi vide in *ὀρφῶς*. *φάγρια* a *φάγρος*, de quo vocabulo Casaub. ad Athen. p. 156.

5) *Αὖχος* in hoc libello saepius obvium, et ex hoc MS. adnotavit Du Cang. in Appendice.

6) *Καὶ αὐτά* i. e. *καὶ αὐτὰ τὰ φασούλια*. Cf. Gal. *de Alim. Fac.* I. 28.

7) Cf. Dioscor. I. 138. Gal. *de Alim. Fac.* II. 27. Athen. II. 47.

nia, olivae muria conditae et magis cum aceto compositae, uvae passae austerae, uva in fossis condita, nuces cum caricis, sinapi, raphana, rapa cocta, nasturtium, Eleodaphnia, bulbi, qui quodammodo appetitum excitant, cetri cortex, medicaminis loco sumta, vinum austerum, absinthium et aloë.

Cap. IX.

Quae ventriculo nocent.

Beta, ita ut vel morsum inferat nimis copiose sumta, rapum crudius stomacho obest, aeque atque illi prodest quod cum garo coctum est, blitum, atriplex, nisi cum aceto edatur, sesamum; lac frigidum in illis, qui frigidam habent ventriculi dispositionem acidum generat, in iis qui calidam nidorem facit: nocet febricitantibus. Pepones haud bene cocti biliosum vomitum ciet, nam vel priusquam corrumpantur ad emesin movendam sunt idonei, itidem nimis copiose sumti, nisi quis cibos boni succi insuper edat. Cerebrum ventriculum laedit et vomitum provocat, si-

---

1) MS. *ϛαφύλοι ἢ ἐντὸς τράφοις ἀποτιθέμενοι.* — Aëtius: *ἢ ἐν τοῖς ϛεμφύλοις ἀποτιθεμένη ϛαφυλή.* Nec tamen *ϛεμφύλοις* idem quod *τράφοις.* — *τράφος* i. g. *ἡ τάφρος*, *fossa*, *vallum* cf. Du Cang. in voce *ϛέμφυλα* *vinacea.* Res ita explicanda, me iudice: Gal. *de Alim. Fac.* II. 9. de uvis: *καὶ γὰρ εἰς γλεῦκος ἐμβάλλουσιν αὐτὰς καὶ χύτρας καινὰς πληροῦντες ἐναποτίθενται τοῖς ϛεμφύλοις*: docet igitur novas ollas uvis repletas in vinaceis reconditas fuisse. Cf. Catonem *de Re Hist.* VII. » *In eodem fundo suum quidquid conseri oportet, arbustoque vitem copulari. Aminnaeum minusculum et ma-*

λυμβάδες καὶ μᾶλλον αἱ μετ᾽ ὄξους συντιθέμεναι· ϛαφίδες αἱ ϛύφουσαι· [1] ϛαφυλὴ ἡ ἐν τοῖς τράφοις ἀποτιθεμένη. κάρυα μετ᾽ ἰσχάδων, σίνηπι, ῥάφανα, γογγύλια ἑφθὰ, κάρδαμα, ἐλαιοδάφνια, βολβοὶ, οἵ τι καὶ ὄρεξιν ἐμποιοῦσι, τοῦ κίτρου ὁ φλοιὸς ὡς βοήθημα λαμβανόμενα, οἶνος ὁ ϛυφὸς, ἀψίνθιον καὶ ἀλωή.

Κεφ. θ'.

Ὅσα κακοϛόμαχα.

Σεῦτλον, ὡς καὶ δηγμὸν ἐμποιεῖν ὅταν πλέον βρωθῇ, γογγύλιν τὸ ὠμότερον κακοϛόμαχον, ὡς καὶ τὸ γάρῳ ἑψόμενον εὐϛόμαχον· βλίτον, χρυσολάχανον, ἐὰν μὴ μετ᾽ ὄξους καὶ ἐλαίου βρωθῇ, σήσαμον. γάλα ψυχρὸν τοὺς μὲν ἔχοντας ψυχρὰν διάθεσιν τῆς κοιλίας ὀξύνειν ποιεῖ, τοὺς δὲ θερμὴν κνισσοῖ· βλαβερόν ἐϛιν ἐν τοῖς πυρέσσουσιν. πεπόνια μὴ καλῶς πεφθέντα χολερικοὺς [2] ἀποτελεῖ. καὶ γὰρ καὶ πρὶν διαφθορεῖν εἰς ἔμετον ἐπιτήδειά εἰσιν, καὶ πλείω βρωθέντα, ἐὰν μή τις αὐτοῖς τῶν εὐχύμων ἐδεσμάτων ἐπιφάγῃ. ἐγκέφαλος καὶ κακοϛόμαχος, καὶ εἰς ἔμετον παρορμᾷ, ὥσπερ καὶ τῶν ὀϛῶν μυε-

---

iusculum et Apicium. Haec in ollis, ollae in vinaceis conduntur." Haec bene habent. Ubinam vero ista vinacea servabantur? Id, ni fallor, noster docet: nimirum in τράφους coniecta fuisse videntur, indeque explicanda dictio ϛαφυλὴ ἡ ἐν τοῖς τράφοις ἀποτιθεμένη. Huc facere videntur duo loci Hesychii. Σιροῖς. ὀρύγμασιν ἐν οἷς κατετίθεντο τὰ σπέρματα. et imprimis Σιρούς. — τάφρους ἐσκεπασμένους. Cf. Etymol. M. v. Σιρός.

2) MS. ἀπόπατι. — Aëtius: χολερικοὺς ἀποτελεῖν εἴωθε, unde emendavi.

cuti et ossium medulla: vinum nigrum et austerum facile acescit et vomitum ciet, item crassum ac novum.

Cap. X.

Quae detergent, secant, et obstructiones adimunt.

Hordeum, foenograecum, melopepo, uvae passae dulces, fabae, cicera et imprimis nigra, capparis, praesertim quae cum oxymelle vel aceto cum oleo ante alios cibos comeditur, betae succus ipsaque beta, quando cum sinapi vel aceto sumitur, rumex, bulbi, cepae, allium, porrum bis vel ter cocta acerbitatem exuunt. Similiter attenuat serum; detergunt et ficus, quo fit ut arena multa in renum morbo laborantibus quum eas comedunt excernatur; caricae, amygdalae, pistacia, crambe, mel, oxymel, vina tenuia: sin autem frigidi simul sunt humores vina sint tum vetusta tum aquosa. Quodsi obturatio adest aqua gari iusculorum sumatur et vina generosa tenuia et alba: allium et cepae cocta: et pro condimento imprimis hyeme adiicienda piper, origanum, thymbra, pulegium, sinapi, eruca, apium, petroselinum, ra-

---

1) MS. *τιλὶ* dedit. Vulgata forma, est *τῆλις*; noster h. l. *τιλὶ* et infra bis *τήλοι*: unde efficias eum *τήλη* voluisse.

2) MS. *μιλαπέπων*. cf. Aëtium 258. II.

3) *Ἔμπροσθεν* i. e. *πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων σιτίων*, ut habet Aëtius.

4) Quae h. l. in capite nostro sequuntur, usque ad finem, e cap. 5. huc transtuli, cf. notam 6. p. 243.

5) MS. *θρύβον*, quod fortasse retineri potuisset: vide *θρύβη* apud Du Cang. in *θρύμβη*. *Θρύμβον* praetuli collato

λός. οἶνος ὁ μέλας καὶ ϛυφὸς εὐκόλως ὀξίζει καὶ εἰς ἔμετον ὁρμᾷ καὶ ὁ παχὺς καὶ ὁ νέος.

Κεφ. ι'.

Ὅσα ῥύπτει, τέμνει καὶ ἐκφράττει.

Κριθὴ, [1] τήλη, [2] μηλοπέπων, ϛαφίδες γλυκεῖαι, φάβα, ἐρέβινθοι καὶ μᾶλλον οἱ μέλανες, κάππαρις, καὶ μᾶλλον ἡ δι' ὀξυμέλιτος ἢ ὀξελαίου [3] ἔμπροσθεν ἐσθιομένη, σεύτλου χυλὸς καὶ αὐτὸ τὸ σεῦτλον, ὅταν μετὰ σινήπεως ἢ ὄξους ἐσθίηται, λάπαθον, βολβοὶ, κρόμμυα, σκόροδα, πράσα ἑψηθέντα δὶς ἢ τρὶς ἀποτίθενται τὴν δριμύτητα· λεπτύνει δὲ ὁμοίως τυρόγαλα· καὶ σῦκα ῥύπτει, διὸ καὶ ψαμίθα οὖσα πολλὴ τοῖς νεφριτικοῖς ἐσθίουσι ταῦτα ἐκκρίνεται. ἰσχάδες, ἀμύγδαλα, πιϛάκια, κράμβη, μέλι ὀξύμελι· οἱ λεπτοὶ τῶν οἴνων· ἂν δὲ καὶ ψυχροὶ τυγχάνωσιν οἱ χυμοὶ, ἔζωσαν καὶ παλαιοὶ καὶ ὑδατώδεις οἶνοι. [4] Ἐμφράξεως δὲ συμβαινούσης λαμβάνειν τὸ ὕδωρ γάρου τῶν ζωμῶν· καὶ τῶν οἴνων τοὺς καλοὺς καὶ λεπτοὺς καὶ λευκούς· τὰ σκόροδα καὶ τὰ κρόμμυα ἑφθά· καὶ ὡς ἄρτυμα καὶ μάλιστα κατὰ τὸν χειμῶνα βάλλειν πέπερι, ὀρίγανον, [5] θρύμβον, βλυσκούνην, σίνηπι, εὔζωμον, σέλινα, πετροσέλινα, ῥάφανα, ἡδύοσμον, [6] πεντάρτυ-

---

eodem in Append. in eadem voce, ubi vide Eustathii locum.

6) h. l. Du Cangii error notandus, qui *πεντάρτυμα* vertit in App. *compositio* s. *confectio medica e quinque speciebus*; locum adfert seq. *καὶ ὅσα διὰ σπερμάτων σκευάζεται, ἐν οἷς εἰσέρχεται πεντάρτυμα καρναβάδην, βλησκούνην καὶ ὅσα τοιαῦτα.* — Ex his aeque ac loco nostro patet *πενράρτυμα* plantae nomen esse. Fortasse menthae species. Planta certe bene fragrans.

phana, mentha, pentartyma, anethum, cyminum, anisum, daucus, omnia ista condimenta habenda ciborum acrium.

Cap. XI.

Quae obturant.

Lac parum seri habens haud tuto magna copia sumitur, quippe renes laedit et duros reddit: iecur etiam obturant caricae et ficus post cibum sumtae mixtae vero cum origano vel hyssopo vel pipere, et ante cibum alium comestae non parvam utilitatem adferunt. Aqua mulsa non convenit iis, qui viscerum morbis laborant: palmulae virentes et quaecumque liborum nomine veniunt et e similagine parantur obstruunt et lienem volumine augent, et calculos generant: itidem farina triticea cum lacte, etiam vinum dulce obturat et viscerum volumen auget.

Cap. XII.

Quae alvum ducunt.

Lentis dum coquitur decoctum primum, ac praecipue conditum oleo vel garo, et iusculum testa coopertorum animalium, veluti astacorum et pagyrorum et id genus aliorum. Nam si haec decoxeris et decoctum olei vel gari ope, sicuti dictum est, et piperis condiveris iis prodest, qui alvum laxam habent; imo vero etiam iuscula echinorum marinorum et con-

μα, ἄνηθον, κύμινον, ἄνισον, δαῦκον. ταῦτα πάντα ἀρτύματα ἔχειν τῶν δριμειῶν τροφῶν.

Κεφ. ια'.

Ὅσα ἐμφράττει.

Γάλα τὸ ἔχον ὀλίγον τυρόγαλα οὐκ ἀσφαλές ἐςι τοῖς ἐν αὐτῷ πλεονάζουσιν, ὡς βλάπτειν (καὶ) νεφροὺς καὶ σκληροὺς ποιεῖν· ἐμφράττει καὶ τὸ ἧπαρ ἰσχάδες καὶ σῦκα ἐπὶ τῇ τροφῇ λαμβανόμενα· μιγνύμενα δὲ ὀριγάνῳ, ἢ ὑσσώπῳ, ἢ πεπέρι καὶ ἐσθιόμενα ἔμπροσθεν οὐ μικρὰν ὠφέλειαν ἔχουσιν. εὐκρατόμελι ἀνεπιτήδειον τοῖς κακοσπλάγχνοις· φοίνικες οἱ χλωροὶ καὶ ὅσα δι' ἰτρίων καὶ σεμιδάλεως σκευάζονται ἐμφρακτικὰ καὶ σπληνὸς αὐξητικὰ, καὶ λίθων ποιητικὰ ὁμοίως. καὶ ἄλευρα μετὰ γαλακτὸς, καὶ οἶνος ὁ γλυκὺς ἐμφράττει καὶ τοὺς ὄγκους τῶν σπλάγχνων αὐξάνει.

Κεφ. ιβ'.

Ὅσα ὑπάγει γαςέρα.

Φακῆς τὸ πρῶτον ἀπόζεμα ἐν τῇ ἑψήσει καὶ μάλιςα ἀρτυόμενον δι' ἐλαίου ἢ γάρου. καὶ τῶν ὀςρακοδέρμων ὁ ζωμός, οἷον ἀςακῶν τε καὶ παγουρίων καὶ τῶν ὁμοίων· καὶ γὰρ ἑψήσας αὐτὰ, εἶτα ἡδύνας τὸ ἀφέψημα δι' ἐλαίου ἢ γάρου, ὡς εἴρηται, καὶ πεπέρεος ποιεῖ τοῖς εὔλυτον ἔχουσι τὴν κοιλίαν. ἀλλὰ καὶ τῶν θαλασσίων ἐχίνων καὶ τῶν κογχαρίων καὶ τῶν κοχλιῶν οἱ ζωμοὶ καὶ

charum et cochlearum et vetustorum gallorum. Panes confusanei, propterea quod plurimum furfuris continent: foenograeci iusculum prodest cum parva mellis quantitate coctum, subducit enim omnes in intestinis pravos humores. Mel autem parce admisceatur propterea quod mordet. Olivae muria conditae cum garo ante cibos comestae: serum lactis cum paucillo mellis optimi; quodsi magis alvum subducere velis succos, de quibus sermo fuit, plus salis adiiciendum erit. Iuniorum animalium carnes magis alvum subducunt, quam vetustiorum. Beta, rumex, mercurialis, eorumque decoctum cum sale: caseus recens cum melle: atriplex, blitum, cucurbita, pepones, ficus, uvae dulces succi plenae: mora pura continuo ventriculo ingesta et ante alium cibum sumta alvum ducunt, post cibum vero meliorem succum gignunt; similiter quoque corrumpuntur ubi iam malae notae humor in ventriculo adest. Idem facit quoque cucumis et nuces virentes et siccae in aqua maceratae et decorticatae. Pruna Damascena succi plena et e siccatis quae aqua mulsa macerantur vel si sola haec quis sumat; sin autem insuper aquam mulsam etiam bibat, magis alvum subducunt. His igitur vinum dulce superbibere conducit nec continuo post sumta prandere sed tempus aliquod antequam edas praetermittere. Cerasa matura, mala armeniaca, persica matura omniaque succulenta et aquosa ei conducunt, cui facile alvus descendit: verum etiam pro-

1) *Κυβαρός* vid. apud Du Cang. infra habemus *ἄρτοι πιτυρώδεις καὶ κυβαροί.* cap. 22.

2) *Πάνυ νέων* ex Aëtio adscripsi; MS. id omittit.

τῶν παλαιῶν ἀλεκτρυόνων. Ἄρτοι [1] κυβαροὶ διὰ τὸ πλεῖςων μετέχειν πιτύρων, τήλεως ὁ ζωμὸς ἑψηθεὶς μετὰ μετρίου μέλιτος ἐπιτήδειός ἐςιν· ὑπάγει γὰρ τοὺς ἐν τοῖς ἐντέροις μοχθηροὺς χυμοὺς ἅπαντας· τὸ δὲ μέλι ὀλίγον ἔςω τῇ κράσει διὰ τὸ δακνῶδες. ἐλαῖαι κολυμβάδες μετὰ γάρου πρὸ τῶν σιτίων ἐσθιόμενα, τυρόγαλα μετὰ μέλιτος καλλίςου ὀλίγου. εἰ δὲ βούλει ὑπακτικωτέρους ποιῆσαι τοὺς χυμοὺς, οὓς εἴπομεν, ἅλας ἔμβαλλε πλέον. τὰ τῶν [2] πάνυ νέων ζώων κρέα τῶν παλαιῶν μᾶλλον ὑπάγει. σεῦτλον, λάπαθον, λινόζωςις καὶ τὸ ἀπόζεμα αὐτῶν σὺν ἅλσίν, νεαρὸς τυρὸς μετὰ μέλιτος, χρυσολάχανον, βλίτον, κολοκύνθη, πέπονες, σῦκα, ςαφυλαὶ γλυκεῖαι, ὅταν ὦσιν ὑγραί. συκάμινα [3] καθαρὰ ἀεὶ ἐμπεσόντα τῇ γαςρὶ καὶ πρῶτον ἐσθιόμενα ὑπάγει τὴν κοιλίαν, εὐχυμότερα δὲ ὕςερον, καὶ κακοχυμίαν εὑρόντα ἐν τῇ γαςρὶ διαφθείρεται ὡσαύτως. καὶ ἡ κολοκύνθη ὡσαύτως ποιεῖ, καὶ τὰ κάρυα τὰ χλωρὰ, καὶ τῶν ξηρῶν τὰ ἐν ὕδατι βεβρεγμένα καὶ ἀπολελεπισμένα· δαμασκηνὰ τὰ ὑγρὰ καὶ τῶν ξηρῶν τὰ εἰς εὐκρατόμελι βεβρεγμένα κἂν μόνα τις αὐτὰ φάγῃ, ἐὰν δὲ ἐπιῤῥοφήσῃ καὶ ἀπὸ τοῦ εὐκρατομέλιτος πλέον ὑπάγει· [4] οἷς ἂν γλυκὺν οἶνον ἐπιπιεῖν καὶ μὴ εὐθέως ἐπαριςῆσαι, ἀλλὰ διαλείπειν τινὰ χρόνον. κεράσια ἁπαλὰ, βερίκοκκα, ῥοδακινὰ ἁπαλὰ καὶ πάντα τὰ ὑγρὰ καὶ ὑδατώδη πρὸς τὸν ἐπιτηδείως ἔχοντα τὴν γαςέρα εἰς διαχώρησιν ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο μέσον πώς ἐστι τῶς τοιούτων βρωμάτων ἡ ὕλη, διὰ τὸ μηδεμίαν αὐτοῖς ὑπάρχειν δριμύτητα ἢ νιτρώδη

3) *Καθαρά* interpretandum videtur, quibus nihil admistum est condimenti cuiuscumque generis, s. potius, quae sola per se sine aliis cibis adsumuntur.

4) Malim *τούτοις οἶν γ. ὀ. ἐ.* cf. Aëtium.

pterea temperata est horum eduliorum substantia quod nulla illis sit acrimonia nec nitrosi quid insit: verum etiam vinum dulce ad hoc valet.

Cap. XIII.

Quae alvum sistunt.

Palmulae austerae, uvae passae austerae, mora non matura, rubi et rubicanini fructus, magis myrti baccae, pruna, mala austera, dulcia vero et quae potius dulcia quam austera sunt alvum movent: dicuntur haec quoque epirodia et epapia. Lac, si quis illud coquat donec serum lactis dissipetur: astaci, paguri, cancri, locustae, si coquantur et ab humore, qui illis inest, liberentur, alvum sistunt, quod itidem

---

1) Exspectaveris fere *ἀλλὰ καὶ*, neque enim vinum dulce aut acre aut nitrosum adeo est, ut opponi possit iis quae has qualitates non habent. Aëtius: *οἶνος ὁ γλυκὺς συμβάλλεται τῇ κατὰ γαςέρα διεξόδῳ. γλεῦκος ὑπάγει.* Etiam hic igitur modicam tantum virtutem *ἐκκοπρωτικήν* vino dulci tribuit.

2) Du Cangius in Gloss. » *βάτζινα. Stirpis species, forte Ranunculum, cuius flores* Bacinets *nostri vocant — Anonymus* MS. de Diaeta: *συκάμινα, βάτζινα, κεδρόκοκα, καναβόκοκα φοινίκια.*" Unde locus quem citat, nescio: id autem scio *βάτζινα* vel *βάτζηνα* non esse ranunculum. Aëtius h. l. *βάτινα*, nec dubito quin haec noster *βάτζηνα* vocaverit. *Βάτινα* in suppl. notavit Du Cang. De *βάτῳ* Diosc. IV. 37. et Sprengel in comm. ad h. l. De scriptura *βάτινα*, *βάτια* cf. Casaub. ad Athen. p. 65. Suppl. ad Lex. Schn.

3) Cf. Du C. in *λαγίνιδιν*, ubi e Gl. Iatricis *κυνοκέφαλον* ita exponitur. Sed Hesychius *κυνοκεφάλαιον* exponit per

ποιότητα. [1] ἀλλ' ὁ γλυκὺς οἶνος ἐπιτηδείως ἔχει πρὸς τοῦτο.

Κεφ. ιγ'.

Ὅσα ἐπέχουσι τὴν γαςέρα.

Φοίνικες οἱ ςυφοὶ, ςαφίδες αἱ ςύφουσαι, συκάμινα τὰ ἄωρα, [2] βάτζηνα· ὁ δὲ τῆς [3] λαγίνιδος καρπὸς, πλέον τὰ μυρσιόκοκκα, προῦνα, μῆλα τὰ ςύφοντα, [4] τὰ δὲ γλυκέα καὶ τὰ γλυκύτερα ἢ δριμύτερα κινεῖ, ταῦτα καὶ ἐπιρούδιον καὶ ἐπάπιον λέγεται. τὸ γάλα ἐάν τις αὐτὸ ἑψήσῃ ὡς δαπανηθῆναι τὸ τυρόγαλα. οἱ ἄςακοὶ, παγούρια, καρκίνοι, καραβίδες, ἐὰν ἑψήσῃ τις αὐτὰ καὶ κενώσῃ τῶν ὑγρῶν αὐτῶν, κρατεῖ τὴν κοιλίαν, ὥσπερ

ἀνεμώνῃ: in Diosc. ad ψύλλιον adnotatur: οἱ δὲ κυνοκέφαλιον. Neutra planta huic loco convenit. Forte confusio locum obtinuit seqq. explicanda. Glossarii auctor similitudine nominum, ut videtur, deceptus κυνόσβατον volens scripsit κυνοκέφαλον. Κυνόσβατος scilicet h. l. spectari videtur: nam aptissime coniunguntur βάτζηνα ὅ τε (sic pro ὁ δὲ lego) τῆς λαγίνιδος καρπός i. e. βάτινα s. βατία, ὅ τε τῆς κυνοσβάτου καρπός. Iidem fructus coniunguntur a Gal. *de Alim. Fac.* II. 13. 14.

4) Locum describam, qualem in MS. reperi: τὰ δὲ γλυκέα καὶ τὰ γλυκύτερα δρυμὺτερα κυνοὶ τούτα καὶ ἐπιρούδιον καὶ ἐπάπιον λέγεται. Nomina ἐπιρούδιον et ἐπάπιον in Lexx. desiderantur. Haud ita certum mihi quid indicent. In Glossis Botan. MSS. ἐπίμηλον, μῆλον ἄγριον: itaque ἐπιρούδιον accipere possis de granatis sylvestribus; ῥούδιον apud Du Cang. in voce ῥόδιον ubi vide: similiter forte ἐπάπιον apium sylvestre; possunt etiam indicare mala in punicam et in pirum insita.

fit cum ostreis et omidiis similibusque: lens et crambe bis coctae, dein altera utra rursum in aliam aquam calidam iniecta et fortiter cocta donec emolliatur, eiusque iusculum alvum sistit, item oryza, melium, ova fricta, vinum austerum et fulvum.

Cap. XIV.

Quae mali succi sunt.

Cacochymiae non una est species: alia enim magis est pituitosa, alia magis biliosa, alia potius melancholica. Abstinendum autem ab omnibus alimentis, quae mali succi sint; quamvis enim facile digerantur tempore malum succum habent in venis collecta, dein a levi causa incipiens putredo febres malae indolis gignit. Mali succi autem sunt ista: ovium caro similiterque caprarum ita ut acerba sit simul, pessima hircorum, dein arietum, postea taurorum. Inter has omnes optima est, quae ab animalibus castratis proveniunt, vetustae autem longe deteriores iunioribus: leporina caro sanguinem facit crassiorem: succi bonitate praestant bubulae et ovillae: mali autem succi sunt quoque cervorum renes, mali itidem succi testi-

1) Quum in ceteris bona et mala ciborum genera fere alternis sibi subsequantur, cogitaveram de hoc capite post quintum inserendo, quorsum si etiam nunc aliquis translatum cupiat, non adversor; ego vero non feci, quod sex seqq. capita apte hocce praegreditur, ita ut haec itidem transferenda essent. — Neque arbitror multum facere ad res melius intelligendas, modo ne silentio hoc praetereamus.

καὶ ἐπὶ τῶν ὀςρουδίων καὶ ἐπὶ τῶν ὀμιδίων καὶ τῶν ὁμοίων· φακῆ καὶ ἡ κράμβη δεύτερον ἑψηθεῖσαι εἶτα ἐμβληθεῖσα θατέρα τούτων ἐν ἑτέρῳ θερμῷ καὶ ἰσχυρῶς ἑψηθεῖσα ἕως ἂν ἀπαλυνθῇ, καὶ ταύτης ὁ ζωμὸς ἐπέχει. ὀρίζιν, κεγχρὶς, τὰ ταγηνιςὰ ὠὰ, οἶνος ςυφὸς καὶ ξανθός.

Κεφ. ιδ'.

[1] Ὅσα κακόχυμα.

Τῆς κακοχυμίας οὐχ ἓν εἶδος· ἡ μὲν γὰρ φλεγματικωτέρα ὑπάρχει, ἡ δὲ χολωδεςέρα, ἄλλη μελαγχολικωτέρα. ἀπέχεσθαι δὲ χρὴ πάντων τῶν κακοχύμων ἐδεσμάτων, [2] κἂν εὔπεπτα γὰρ ὦσιν, εἶεν τῷ χρόνῳ κακόχυμα θησαυριζόμενα ἐν ταῖς φλεψὶν, ἐπειδὰν ἀφορμῆς ολίγης ἐπιλαβομένη ἡ σῆψις πυρετοὺς χαλεποὺς ἀπεργάζηται. εἰσὶ δὲ κακόχυμα τάδε· τῶν προβάτων ἡ σὰρξ καὶ τῶν αἰγῶν ὁμοίως μετὰ δριμύτητος, ἡ δὲ τῶν τράγων χειρίςη ἐφεξῆς καὶ τῶν κριῶν, εἶτα τῶν ταύρων· ἐν πᾶσι δὲ τούτοις ἡ τῶν εὐνουχισθέντων καλλίςη, τὰ δὲ παλαιὰ χείριςα τῶν νέων· τῶν λαγωῶν σὰρξ αἵματος μὲν ἐςι παχυτέρου γεννητική· βελτίονες δὲ εἰς εὐχυμίαν [3] βοὸς καὶ προβάτου· κακόχυμοι δὲ καὶ τῶν ἐλάφων οἱ νεφροί, κακόχυμοι καὶ οἱ ὄρχεις τῶν ἐπιπλέον ηὐξημέ-

---

2) MS. ευπεπταται υσὶν ειεν τω χρ. κ. θυσαυριζώμενα ε τες φλέψιν ἐπιδὰν ἀφορμοὶς ὁ λυγων ἐπιλ. ἡ σίψις. Etiamsi aliquatenus scripturam restitui, tamen nondum integra videtur; malis: κἂν γὰρ εὔπ. γε. ὦσιν, εἶεν ἂν τ. χρ. κ. τ. λ. tum vero pro ἐπειδὰν desideres ἔπειτα.

3) Aëtius ἢ κατὰ βοῦν καὶ πρόβατον.

culi animalium adultorum, gallis exceptis, et cerebrum quodvis et spinae medulla, et lien: hepar autem paulo peioris succi, deteriora vero omnia animalium viscera. Mali succi sunt ova fricta, casei vetusti, bulbi, amanitae, foenograecum, lens, tipha, avena, panicum, milium, et quae huius sunt generis bonum succum non habent. E piscibus autem gobiones, mustelae, scorpii, cernuae, muli qui cancerculis vescuntur, et magni e piscibus et omnes fructus horaei; ficus autem inter ceteros parum mali succi sunt, similiter etiam uvae mali succi, caricae copiose illas sumentibus, pira immatura, cinara, imprimis ubi circa coctionem obduruerunt, cucumeres, pepones, quibus praestat cucurbita, modo bene cocta sit. Nullum ex oleribus boni est succi: verum inter mali et boni succi intermedia sunt lactuca et intybum, ac dein malva, tum utriplex et portulaca et blitum et rumex: radices vero plantarum oleracearum quae acres sunt mali sunt succi: item cepae et porrum et allium et crambae caulis, dauci, rapa, bulbi non probe cocti: cepae vero et porrum et allium et ampeloprasum bis cocta malo succo liberantur: agrestia vero olera longe pessimi sunt succi, sicuti lactuca

---

1) MS. *κοβύα.* cap. 5. *λωβιοὶ* in *κωβιοί* mutavi: h. l. *κόβια* vel *κοβία* utrum reciperem nec ne dubitavi, deminitivum si voluisset, *κωβίδιον* vel *κοβίδιον* dedisset: hoc in Gloss. Du Cangius: — sed quum cap. 5. *γαλία*: pro vulgato *γαλέαι* dedisset, non licere mihi credidi *κοβία* reiicere.

2) Gal. *de Alim. Fac.* III. 27. in fine: *αἱ γοῦν τὰς καρκινάδας ἐσθίουσαι καὶ δυσώδεις εἰσὶ καὶ ἀηδεῖς, καὶ*

νων, πλὴν τῶν ἀλεκτρυόνων, καὶ πᾶς ἐγκέφαλος καὶ ὁ τῆς ῥάχεως μυελὸς καὶ ὁ σπλὴν· τὸ δὲ ἧπαρ ὀλίγῳ κακοχυμότερον. χείρω δὲ πάντα τὰ σπλάγχνα τῶν ζώων. Κακόχυμα ὠὰ ταγηνιςὰ, τυροὶ παλαιοὶ, βολβοὶ, ἀμανῖται, τήλη, φακῆ, τίφη, βρώμη, ἔλυμη, κέγχρος καὶ τὰ τοιαῦτα οὐκ εὔχυμα. τῶν δὲ ἰχθύων [1] κοβία, γαλέαι, σκορπίδια, ὄρφοι, [2] τρίγλαι, αἱ τὰς καρκινάδας ἐσθίουσαι, καὶ οἱ μεγάλοι τῶν ἰχθύων καὶ πάντα τὰ ὀπωρώδη. σῦκα δὲ ὀλίγα τῶν ἄλλων κακόχυμα, καὶ αἱ ςαφυλαὶ ὁμοίως κακόχυμοι, ἰσχάδες τοῖς αὐτῶν πλεονάζουσιν, ἄπια ἄωρα, κινάρα, καὶ μᾶλλον ὅταν περὶ τὴν ἕψησιν σκληρότερα γένηται, ἀγγούρια, πεπόνια, ἡ δὲ κολόκυνθα τούτων μὲν ἐςι καλλίων ἐὰν καλῶς πεφθῇ. τῶν δὲ λαχάνων οὐδὲν ἐςιν εὔχυμον. μέσον δὲ τῶν εὐχύμων καὶ κακοχύμων ἐςὶ τὸ μαιούλιον καὶ τὸ ἴντυβον καὶ μετὰ ταῦτα μαλάχη, εἶτα χρυσολάχανον, καὶ χοιροβότανον καὶ βλίτον καὶ λάπαθον. αἱ δὲ ῥίζαι τῶν λαχανωδῶν φυτῶν κακόχυμοί εἰσιν, ὅσαι δριμεῖαι. τὰ δὲ κρόμμυα καὶ πράσα καὶ σκόροδα καὶ [3] κραύλων ὁ καυλός, δαῦκοι, γογγύλοι, βολβοὶ οἱ μὴ ἑψηθέντες καλῶς. τὰ κρόμμυα δὲ καὶ τὰ πράσα καὶ τὰ σκόροδα καὶ ἀμπελόπρασα δὶς ἑψηθέντα ἀποτίθενται τὴν κακοχυμίαν. τὰ δ' ἄγρια λάχανα κακόχυμα ἐσχάτως εἰσὶν, οἷον ἀγριομαιούλιον,

---

δύσπεπτοι, καὶ κακόχυμοι. διάγνωσις δ' αὐτῶν, πρὶν μὲν ἐσθίειν ἀναπτύξαντι τὴν κοιλίαν, ἐσθίοντι δὲ κατὰ τὴν πρώτην εὐθέως ὀσμήν τε καὶ γεῦσιν. Cf. ibid. cap. 30. Aëtium II. 139. Sym. Seth. p. 125.

3) Vocabulum Lexicis ignotum, me iudice e κραμβῶν corruptum, ita ut κραυβῶν in κραυλῶν transierit. κράμβη, κραύβη infra obvium atque eiusdem generis ac σεπτέμβριος, σεπτεύβριος, δεκέμβριος, δεκεύβριος. cet.

sylvestris, sonchus, seris, hisque similia: et e vinis crassa, mali odoris, et aústera.

Cap. XV.

Quae pituitam generant.

Partes animalium in quibus tendines, veluti pedes et pelles, cerebrum, pulmo, spinae medulla, agnina caro, amanitae, caro testaceorum animalium et piscium mollis carnis et mala immatura.

Cap. XVI.

Quae melancholicum humorem gignunt.

Carnes bubulae, caprinae, et magis etiam taurinae et hircinae et leporinae, quadrupedum caro sale condita: e marinis animantibus thunni, cochleae: ex oleribus crambae: arborum germina muria et acida muria condita. E leguminibus atram bilem gignit imprimis lenticula, dein panes furfuracei et qui ex tipha et milio et vicia parantur. E vinis crassa et nigra.

Cap. XVII.

Quae bilem gignunt.

Ceratia, cinara, mel, nisi quod hoc in calidis tantum corporibus in bilem convertatur, et vina dulcia.

---

1) Conf. *ζωχίν* et *ζώχινον* apud Du Cang. in Appendice.
2) Mirum in modum *ἀμανῖται* h. l. inseruntur: indicium forte locum mutilatum esse; malim ante *μῆλα* inserere.
3) MS. *ἁπλῶν σάρκων*. Non dubito quin vera lectio sit, quam exhibui, pro magis vulgato *μαλακοσάρκων*. v. c.

[1] ζωχία, πικρίδες καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. καὶ τῶν οἴνων οἱ παχεῖς καὶ δυσώδεις καὶ αὐστηροί.

Κεφ. ιε'.

Ὅσα φλέγμα γεννᾷ.

Τῶν ζώων τὰ νευρώδη μόρια, ἤτοι πόδες καὶ τὰ δέρματα, ἐγκέφαλος, πνεύμων, ὁ μυελὸς τῆς ῥάχεως, ἡ τῶν ἀρνίων σάρξ, [2] ἀμανῖται, ἡ σὰρξ τῶν ὀστρακοδέρμων καὶ τῶν [3] ἁπαλοσάρκων καὶ μῆλα ἄωρα.

Κεφ. ις'.

Ὅσα μελαγχολικὸν γεννῶσι χυμόν.

Κρέα τὰ βόεια, αἴγεια καὶ μᾶλλον τὰ τῶν ταύρων καὶ τράγων καὶ λαγωῶν, τὰ [4] παστὰ κρέα τῶν τετραπόδων, τῶν δὲ θαλασσίων θύνναι, κοχλίαι, τῶν δὲ λαχάνων κράμβαι. τῶν δένδρων οἱ βλαστοὶ δι' ἅλμης καὶ ὀξάλμης συντιθέμενοι. τῶν ὀσπρίων μελαγχολικώτερός ἐστι ὁ φακὸς τῶν ἄλλων καὶ μετ' αὐτὸν οἱ πιτυρίαι τῶν ἄρτων καὶ οἱ ἐκ τῆς τύφης καὶ κέγχρου καὶ βίκου, τῶν δὲ οἴνων οἱ παχεῖς καὶ μέλανες.

Κεφ. ιζ'.

Ὅσα χολῆς γεννητικά.

Ξυλοκέρατα, κινάρα, τὸ μέλι, [5] πλὴν ἐκχολοῦται ἐπὶ τὰ θερμὰ σώματα, καὶ οἱ γλυκεῖς οἶνοι.

Gal. *de Alim. Fac.* III. 30. Φιλότιμος — περὶ τῶν μαλακοσάρκων ἰχθύων οὕτως ἔγραψεν.

4) Aëtius κρέα ταριχευθέντα τῶν τ. ζώων.

5) Cf. Gal. *de Rem. Simpl.* IV. 17.

Cap. XVIII.

Quae glutinosos humores generant.

Panes similaginei ipsaque similago, cartilaginosae animalium partes, aures, nares, et partes circa labia, caro porcina, agnina. Itidem bulbi et palmulae pingues, etiam virentes, et rapa et caro testaceorum animalium detracto multa coctione iusculo, et quae mollusca dicuntur, veluti octipodes, sepiae, calamaria, moschitae, alii pisces veluti thunni, lacerti, xiphiae. Animalium partes, ventriculus, intestina, uterus, lac ebutyratum, casei vetusti eadem frigidos etiam humores gignunt. Cyminum, levistici semen et radix, lini semen et cannabis, faba frixa, bulbi in oleo garoque cocti cum aceto comesta, inprimis oxymel despumatum, ita ut et flatus prorumpere faciat, panes hordeacei.

---

1) Conf. Du Cang. in voce in Gloss. et in App. ubi locus noster citatur.

2) De hoc vocabulo vide Du Cang. in *μήτη*. — et Schneid. in *μύτις*: » für Nase und *Atramentum Sepiae* findet es sich nirgends.'' cap. 5. *αἱ ῥῖνες καὶ τὰ ὦτα* a nostro coniunguntur. — Itaque h. l. saltem *nares* interpretor. In Indice capp. Ioannis Archiatri MS. cap. 8. *ὅπου ῥέῃ αἷμα ἀπὸ τὴν μίτην.*

3) In his MS. quam maxime potui sum secutus, licet locus integer esse non videatur. Cod: *καὶ τὰ περιτράχιλα τὰ χοιροίων κρέας τὸ χλοροῦ.* — Aëtius II. 241. *ἱκανῶς*

Κεφ. ιη'.

Ὅσα γλισχροὺς χυμοὺς γεννῶσι.

Οἱ σεμιδαλῖται ἄρτοι καὶ αὐτὴ ἡ σεμίδαλις, τὰ [1] τραγανὰ μόρια τῶν ζώων, αὐτῶν ὀςᾶ, ὠτία, [2] μύτις [3] καὶ τὰ περιτράχηλα τὰ χοιρίων, κρέας τὸ χοίρου, τὸ τῶν ἀρνίων. τοσισάκην οἱ βολβοὶ καὶ οἱ λιπαροὶ φοίνικες, οἱ χλωροὶ ὁμοίως καὶ οἱ γογγύλοι καὶ ἡ σὰρξ τῶν ὀςρακοδέρμων ἀποβαλοῦσα τὸν ζωμὸν ἐκ τῆς πολλῆς ἑψήσεως, καὶ τὰ μαλάκια καλούμενα, οἷον ὀκταπόδια, σηπίαι, καλαμάρια, μοσχῖται, τὰ μὲν ἄλλα ὀψάρια ὥσπερ θύνναι, σαῦροι, ξιφίαι. τῶν ζώων τὰ μόρια, κοιλίαι, ἔντερα, μήτρα, ὀξύγαλα, τυροὶ οἱ παλαιοί, τὰ δ' αὐτὰ καὶ ψυχροὺς τίκτει χυμούς· κύμινον, λιβυςικοῦ σπέρμα καὶ ἡ ῥίζα· [4] λινόκομα· κανναβόσπερμα, φάβα φρυκτόν, βολβοὶ ἑψηθέντες ἐν ἐλαίῳ καὶ γάρῳ μετ' ὄξους ἐσθιόμενα, μάλιςα ἀπαφρισθὲν ὀξύμελι, ὥστε καὶ τὰ πνεύματα καταῤῥήγνυσιν, ἄρτοι κρίθινοι.

γλίσχρα τένοντες καὶ ἀπονευρώσεις καὶ τὰ περὶ τὰ χείλη μόρια καὶ γλῶσσα. χοίρειον κρέας. καὶ ἡ τῶν ἀρνῶν σάρξ. — Unde emendandum existimo καὶ τὰ περὶ τὰ χείλη μόρια, κρέας τὸ χοίρειον s. τὸ χοίρου.

4) Λιγόκομα MS., quod Lexicis ignotum, corruptum videtur: in Gal. *de Simpl. Rem.* VII. 11. 16 et 17. sibi subsequuntur λιβυςικόν et λινόσπερμον. Hoc quidem spectari certum putavi. Nam primo quidem recentiores Galenum fere imitantur, tum vero post λινόσπερμα apte rursum κανναβοσπέρματος fit mentio.

Cap. XIX.

Quae crudos humores faciunt.

Cicera, lupini, faseoli, ervilia, milium, fabae, palmulae virentes, lac, idque inprimis frigidum, bulbi crudiores: mel, idque coctum, vina dulcia simul et austera: ficus, et imprimis maturae et caricae brevi tempore ventrem flatu distendunt.

Cap. XX.

Quae viscosum humorem generant.

Panis fornace coctus, placentae vino subactae, liba, alia placentarum genera, lenticula, faseolorum siliquae, lupini, fabae, cetaceum piscium genus, sepiae, octipodes, ostrea, omidia, pectines, pinnae, buccinae, chamae (hiatulae?) ungues, anguillae, cochleae; cervinae carnes, caprinae, bubulae, leporinae, porcinae, iecur, renes, testes, cerebrum, mammae, linguae, lac multum coctum, ova elixa, magis assata indurata et magis etiam in sartagine frixa, castaneae, glandes, bulbi, rapa, terrae tubera, unedones, ficus maturiores, citri caro, cucumeres, pepones, mala matura, vina dulcia, magis autem sapa et mustus.

---

1) Cf. Aëtium II. 257. et 252. Nimirum apud nostrum ca- περὶ τῶν ὅσα ὠμὸν χυμὸν γεννᾷ et περὶ τῶν φυσώδων fere coniunguntur.

Κεφ. ιθ΄.

Ὅσα ὠμοὺς χυμοὺς γεννῶσιν.

Ἐρέβινθοι, λουπινάρια, φασιοῦλια, αὖχος, κέγχρος, κύαμοι, οἱ χλωροὶ φοίνικες· γάλα καὶ μάλιςα τὸ ψυχρὸν, βολβοὶ οἱ ὠμότεροι· μέλι, τὸ μὲν ἑψηθέν· τῶν οἴνων οἱ γλυκεῖς ἅμα καὶ οἱ αὐςηροί· [1] σῦκα· καὶ μάλιςα τῶν ὡρίμων καὶ ἰσχάδων ὀλιγοχρόνιος ἡ ἐμπνευμάτωσις.

Κεφ. κ΄.

Ὅσα ἰξώδη χυμὸν γεννᾷ.

Οἱ κλιβανῖται ἄρτοι, αἱ μουςόπιται, ἰτρία, [2] τὰ πλακοῦντα, φακῆ, οἱ λοβοὶ τῶν φασουλίων, τὰ λουπινάρια, φάβα, οἱ κητώδεις τῶν ἰχθύων, σηπίαι, ὀκταπόδια, ὀςρούδια, ὀμίδια, κτένια, πίνναι, κηρύκια, χηβάδες, σωλῆνες, ἐγχέλυες, κοχλίαι, ἐλάφεια κρέα, αἴγεια, βόεια, λάγεια, χοίρεια, ἧπαρ, νεφροὶ, ὄρχεις, ἐγκέφαλος, μαςοὶ, γλῶσσαι, γάλα τὸ ἐπίπλεον ἑψηθὲν, τυροὶ πάντες, ὀξύγαλα, ὠὰ ἔκζεςα, μᾶλλον δὲ τὰ ὀπτὰ σκληρὰ γενόμενα, καὶ μᾶλλον ἔτι τὰ ταγηνιςὰ, κάςανα, βαλάνια, βολβοὶ, γογγύλαι, ὕδνα, κουμαρα, σῦκα τὰ ὡριμώτερα, κίτρου σὰρξ, ἀγγούρια, πέπονες, μῆλα τὰ ὥριμα· τῶν οἴνων οἱ γλυκεῖς, μᾶλλον δὲ τὸ ἕψημα καὶ ὁ μουςος.

---

2) Cum hoc capite conf. 239. II. Aëtii. Transposui verba ἰτρὶν, φακῆ, τὰ πλακοῦντα, quae ita in cod. exhibentur.

Cap. XXI.

Quae multum nutriunt.

Porcinae carnes, bovis cerebrum, testes, cor, medulla spinae aliaque quaelibet: avium alae et anserum et volucrum omnium: duriora e testaceis veluti buccinae, cochleae, astaci, paguri, carides, octipodes, sepiae, calamaria idque genus alia: torpedo, pastinaca, raia, leviraia, squatina, muli: panes similaginei et purus e farina triticea, triticum coctum, similago, fabae, cicera, faseoli, ervilia, foenograecum, bulbi bis cocti: mel despumatum et aqua mulsa bene cocta: lupini, castaneae, lenticula, palmulae dulces, uvae passae dulces et pingues; glandes, rapa: crassa vina et rubra, magis quam haec nigra, dulcia et crassa, et austera.

Cap. XXII.

Quae parum nutriunt.

Animalium extremitates, uterus, ventriculus, intestina, cauda, aures, pinguedo: in universum totum avium genus minus nutrit quam quadrupedum, et vetustorum animalium, quam quae nondum adoleverunt. Alimentum e piscibus tenuissimum sanguinem gignit: e testaceis, quae teneram carnem habent, sicuti ostrea: panes hordeacei, panes furfuracei et confusanei, avena, milium, panicum, oryza, fabae virentes, mora, amygdalae, pistacia, corna, damasce-

Κεφ. κα'.

Ὅσα πολύτροφα.

Χοίρεια κρέα, βοῶν ἐγκέφαλος, ὄρχεις, καρδία, τῆς ῥάχεως ὁ μυελὸς καὶ ἄλλος πᾶς· τὰ πτερύγια τῶν ὀρνίθων, καὶ τῶν χηνῶν καὶ πάντων πετεινῶν· καὶ τῶν ὀςρακοδέρμων τὰ σκληρότερα, οἷον κηρύκια, κοχλίαι, ἀςακοὶ, παγούρια, καρίδια, ὀκταπόδια, σηπίαι, καλαμάρια καὶ τὰ τοιαῦτα· ναρκὴ, τρύγων, βάτοι, λειόβατοι, ῥῖναι, τρίγλαι· ὁ σεμιδαλίτης ἄρτος καὶ ὁ καθαρὸς ἀλευρίτης, σῖτος ἑψητὸς, σεμίδαλις, κύαμοι, ἐρέβινθοι, φασιοῦλια, αὖχος, τήλη, βολβοὶ δὶς ἑψηθέντες· μέλι τὸ ἀπαφρισθὲν καὶ εὐκρατόμελι καλῶς ἑψηθέν· λουπινάρια, κάςανα, φακῆ· γλυκεῖς φοίνικες, ςαφίδες γλυκεῖς καὶ λιπαραί· βαλάνια, γογγύλια· οἱ παχεῖς τῶν οἴνων καὶ [1] ῥούσιοι, πλέον δὲ τούτων οἱ μέλανες, γλυκεῖς καὶ παχεῖς, καὶ ςύφοντες.

Κεφ. κβ'.

Ὅσα ὀλιγότροφα.

Τὰ ἄκρα τῶν ζώων, μήτρα, κοιλία, ἔντερα, οὐρὰ, ὠτία, πιμελή· καθόλου πᾶν γένος τῶν ὀρνίθων ὀλιγοτροφώτερόν ἐςι τῶν τετραπόδων, καὶ τῶν γεγηρακότων ζώων ἤπερ τὰ ἔτι αὐξανόμενα. τῶν ἰχθύων ἡ τροφὴ αἵματός ἐςι γεννητικὴ λεπτοτάτου. τῶν ὀςρακοδέρμων τὰ μαλακόσαρκα οἷον τὰ ὄςρεα· ἄρτοι κρίθινοι, ἄρτοι πιτυρώδεις καὶ κυβαροὶ, βρώμη, κέγχρος, ἐλίμην, ὄρυζα, φάβα χλωρὸν, συκάμινα, ἀμύγδαλα, πιςάκια,

1) Aëtius ἐρυθροί, cf. Du Cang. in ῥουσαῖος, ῥουσσαῖος.

na, mala persica, rubi fructus, poma armeniaca, pruna, capparis, beta, rumex, oxylapathum, portulaca, raphanus, rapum, sinapi, nasturtium, asparagi, dauci, cepae, allium, porrum, ampeloprasum cruda nullum omnino corpori alimentum praebent, bis vero vel ter cocta pauxillum. Mala punica, pira, cucumis, uvae passae austerae, neque pingues: ficus autem plus alimenti habent, sed laxam faciunt carnem et humore redundantem, similiter uvae quoque; verum minus quam ficus nutriunt uvae.

Cap. XXIII.

Quae residuum digesta relinquunt.

Palumbes, anseres exceptis alis: viscera omnia, veluti iecur, lien, intestina, uterus, ventriculus, medulla spinae et capitis, aves in stagnis seu paludibus degentes; cicera, fabae virentes: parvuli porcelli, carnes ovium omniumque animalium vitam otio transigentium; e piscibus qui in fluviis et lacubus vivunt et in limo degunt, omniaque cetacea ex animalibus marinis.

---

1) *Κρανία* arbor apud Gal. *de Alim. Fac.* II. 38. et *de Simpl. Rem.* VII. 10. 47. — *κράνες* fructus *de Simpl. Rem.* I. 39. *τὰ κράνα de Simpl. Rem.* XI. 1. 31. et l. l. *de Alim. fac.* — Cf. Schneid. Lex. in *κράνεια.*

2) Cf. Du Cang. in voce.

3) MS. sic: *τὰ δὲ σύκα ἔχιτον πολυτροφώτερον. χαύνην. δὲ ποιῆ τὴν σάρκα καὶ σηνησμώδη ὅμοιος καὶ αἱ ςαφυλαί. ἐλάττων δὲ τῶν σίκων εςαφυλαὶ τρέφουσιν.* Sed adpo-

[1] κράνα, δαμάσκηνα, ῥοδάκινα, [2] ματζάναι, βερίκοκκα, προῦνα, κάππαρις, σεῦτλον, λάπαθον, ὀξυλάπαθον, χοιροβότανον, ῥάφανον, γογγύλη, σίνηπι, κάρδαμον, ἀσπάραγοι, δαυκία· κρόμμυα, σκόροδα, πράσα, ἀμπελόπρασα ὠμὰ οὐδόλως τροφὴν δίδωσι τῷ σώματι, ἑψηθέντα δὲ δὶς ἢ τρὶς ὀλιγίςην, ῥόδια, ἄπια, κολόκυνθα, ςαφίδες αἱ ςύφουσαι καὶ μὴ λιπαραί· [3] τὰ δὲ σῦκα ἔχει τὸ πολυτροφώτερον, χαύνην δὲ ποιεῖ τὴν σάρκα καὶ σομφώδη· ὁμοίως καὶ αἱ ςαφυλαί· ἔλαττον δὲ τῶν σύκων αἱ ςαφυλαὶ τρέφουσιν.

Κεφ. κγ΄.

Ὅσα περιττωματικά.

Φάσσαι, χῆνες πλὴν τῶν πτερύγων· σπλάγχνα πάντα· οἷον ἧπαρ, σπλὴν, ἔντερα, μήτρα, κοιλία, ὁ μυελὸς τῆς [4] ῥάχης καὶ ὁ τῆς κεφαλῆς· τὰ ἐν ταῖς λίμναις βοσκόμενα ὄρνεα· ἐρέβινθοι, κύαμοι χλωροί· τὰ μικρὰ χοιρίδια, τῶν προβάτων ἡ σὰρξ καὶ πάντων τῶν ζώων τῶν ἀργῶς βιούντων· τῶν ἰχθύων οἱ ποτάμιοι καὶ λιμναῖοι, καὶ οἱ ἐν βορβόρῳ διαιτώμενοι καὶ πάντα τὰ κητώδη τῶν ἐν θαλάσσῃ ζώων.

---

nenda Aëtii verba, quae cum his conveniunt, cf. finem cap. 249. II. σῦκα δὲ οὐχ ὁμοίως ταῖς ἄλλαις ὀπώραις ὀλιγότροφα, σομφώδη δὲ ποιεῖ τὴν σάρκα· ςαφυλαὶ δὲ ἔλαττον τῶν σύκων τρέφουσι χαύνῃ καὶ πλαδαρᾷ σαρκί. His collatis mihi licere credidi σομφώδη pro σηνησμώδη legere.

4) Cf. Du Cang. in voce.

Cap. XXIV.

Quae attenuant.

Allium, cepae, porrum, nasturtium, sinapi, piper, origanum, mentha, hyssopus, pulegium, thymum, thymbra virens administrata, eruca, opium, petroselinum, raphanus, crambe, beta, scolymus, nasturtium, foeniculum, coriandrum, ruta, anethum, cyminum, capparis, anisi semen et dauci: hordeum: pisces saxatiles vel ex avibus quae in siccis degunt locis: parvulae aviculae quaeque in montibus degunt animalia: sturni, turdi, merulae, perdices, troglitae, quique in vitibus inveniuntur passeres: columbae in turribus degentes: e marinis torpedines et muli: eiusdem facultatis sunt buglossi, et muria condita, quae teneram carnem habent; e fructibus humore abundantes et succulenti, caricae cum nucibus, pistacia, ex amygdalis subamarae: intermedia fere sunt olivae, ex vinis alba et tenuia: serum lactis utile ad habitum et victus rationem tenuem, oxymel vero magis quam cetera.

---

1) In MS. *κ. πρ.* vocabula transponenda fuere propter plantarum enumeratarum indolem.

3) H. l. in eandem video incidisse me coniecturam cum Du Cangio qui *ὄψαρος* apud Rhazem in *ὁ ψάρος* forte mutandum dicit. Cf. Gloss. in voce *ὀψάριον*. Nunc tamen quum h. l. *ὄψαροι* ibique *ὄψαρος* legatur de nominis auctoritate dubitare vix licet: hic tamen *ὀψάριον* et *ὄψαρος* idem valere i. e. piscem s. pisciculum significa-

Κεφ. κδ΄.

Ὅσα λεπτύνει.

Σκόροδα, κρόμμυα, [1] πράσα, κάρδαμα, σίνηπι, πέπερι, ὀρίγανον, ἡδύοσμος, ὕσσωπον, σφηκούνη, θύμον, θύμβρα χλωρὰ προσφερομένη, εὔζωμον, σέλινον, πετροσέλινον, ῥάφανον, κράμβη, σεῦτλον, σκόλυμον, κάρδαμον, μάραθρον, κορίανδρον, πήγανον, ἄνηθον, κύμινον, κάππαρις, ἄνισον, δαύκων σπέρμα· κριθή· οἱ πετραῖοι τῶν ἰχθύων, ἢ τῶν ὀρνίθων οἱ ἐν ξηροῖς διαιτώμενοι τόποις· τῶν ὀρνέων τὰ μικρὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς ὄρεσι διαιτώμενα ζῶα· [2] ὄψαροι, κίχλαι, κόσσυφοι, πέρδικες, τρωγλῖται καὶ τὰ ἐν τοῖς ἀμπέλοις εὑρισκόμενα ϛρουθία· αἱ περιϛεραὶ αἱ διαιτώμεναι ἐν τοῖς πύργοις· ἐκ τῶν πελαγίων αἱ νάρκαι καὶ αἱ τρίγλαι· τῆς αὐτῆς ἐϛι δυνάμεως τὰ βούγλωσσα, καὶ τὰ παϛά, ὅσα εἰσὶ μαλακά· τῶν ὀπωρῶν αἱ ὑγρότεραι καὶ εὔχυλοι ἰσχάδες μετὰ καρύων, πιϛάκια, τῶν ἀμυγδάλων τὰ ὑπόπικρα· μέσαι δέ πως εἰσιν αἱ ἐλαῖαι· τῶν οἴνων οἱ λευκοὶ καὶ λεπτοί· τὸ τυρόγαλα χρήσιμόν ἐϛιν εἰς λεπτὴν οὐσίαν καὶ δίαιταν, τὸ δὲ ὀξύμελι μᾶλλον τῶν ἄλλων.

---

re credo, h. l. inter aves, uti omnibus patet, enumeratur: in RHAZIS loco fere aptius quoque de avi quam de pisciculo intelligitur, ita ut mihi ὁ ὄψαρος omnino ὁ ψάρ Homeri esse videatur, *sturnus*, en RHAZIS locum: καρκίνος κεκαυμένος. ϛρουθίον, νυκτερὶς, ὄψαρος, μυῶν ἀφόδευμα. — Litera o h. l. eodem modo praefigitur atque in ὀμίδιον, ὀμήδιον, ὀμύδιον pro μύδιον.

Cap. XXV.

Quae calefaciunt.

Triticum coctum, panesque ex eo confecti seu *αὐτόζυμος* (qui sponte sua fermentescunt) foenograecum, palmulae dulces: mala dulcia, sesamum, cannabis, uvae dulces, apium, eruca, raphanus, rapum, sinapi, nasturtium, daucus, allium, vina dulcia, calidiora vero fulva vina et vetusta.

Cap. XXVI.

Quae refrigerant.

Hordeum quomodocumque coquitur: milium, tubera terrae, cucurbita elixa, pepo, melopepo, cucumeres, mora, uvae acidulae et uvae passae austerae.

---

1) Illud *αὐτόζυμοι* in Lexicis non invenio: alius spectatur quando ὁ *αὐτόπυρος*, quem vocat GAL. in comm. ad lib. HIPP. *de victus ratione in morbis acutis*, quemque HIPP. *ξυγκομιστόν* vocat: noster supra *κυβαρόν* i. e. *ῥυπαρόν*, cui opponitur *καθαρός*, cuius panis indoles nomine *πιτυρίτης* s. *πιτυρίας* optime indicatur. — *Αὐ-*

Κεφ. κε΄.

Ὅσα θερμαίνει.

Σῖτος ἑψητὸς καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ ἄρτοι, [1] ἤτοι αὐτόζυμοι, τήλη, οἱ γλυκεῖς φοίνικες· μῆλα τὰ γλυκέα, σήσαμον, [2] καναβοῦρι, ϛαφυλαὶ γλυκεῖαι, σέλινον, εὔζωμον, ῥάφανον, γόγγυλιν, σίνηπι, κάρδαμον, δαῦκος, σκόροδον, οἶνοι γλυκεῖς, θερμότεροι δὲ οἱ ξανθοὶ οἶνοι καὶ οἱ παλαιοί.

Κεφ. κϛ΄.

Ὅσα ψύχει.

Κριθὴ κατὰ πάντων τρόπων τῆς ἑψήσεως· κέγχρος, ὕδνα, κολόκυνθα, ἐκζεϛή, πέπων, μηλοπέπων, τετράγγουρα, συκάμινα, ὄξυναι ϛαφυλαὶ καὶ αἱ ϛύφουσαι ϛαφίδων.

τόζυμον nomen, rei si adaptatum est, panem indicabit spontanea fermentatione sine ζύμῃ paratum.

2) Sym. Seth. p. 45. καναβουρόσπερμα: — interpretatur Bogdanus: *cannabis semen*. Locus ipse cf. Vocabulum apud Du Cangium desideratur.

HIPPOCRATIS EPISTOLA

AD

REGEM PTOLEMAEUM

DE HOMINIS FABRICA.

HIPPOCRATIS EPISTOLA

AD

PTOLEMAEUM REGEM

DE HOMINIS FABRICA.

Constat mundus ex elementis quatuor, videlicet igne, aëre, aqua, terra, id est ex calido et frigido, ac humido et sicco. Constat autem homo quoque ex iisdem quatuor elementis: scilicet ex sanguine et pituita, flava bile et atra. Ac sanguis quidem aëri similis est, pituita aquae, bilis flava igni, atra terrae. Gustu vero sanguis quidem dulcis est, pituita vero salsa, flava bilis amara, acet atra.

Fons autem sanguinis in corde est, in eodemque spiritus sedem habet: in dextra cordis parte sanguis, in

---

Litt. A. notavi varr. lectt. e. MS. Par. 2047. Litt. B. e MS. 2315. C. e 2894. et Litt. D. e MS. 165. Supplementi catalogi. Ceterum partem extremam contuli cum Epistola, quae eodem titulo edita est a Boissonadio V. Cl. in *Anecd. Graec.* T. III. p. 422—428. ubi simillima leguntur.

1) Ἐπ. Ἱππ. C. 2) στοιχίων B. τεσσ. ϛ. C. 3) Ἐκ π.

[1] ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ

ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.

Συνέϛηκεν ὁ κόσμος ἐκ [2] ϛοιχείων τεσσάρων, οἷον [3] πυρὸς, ἀέρος, ὕδατος, γῆς· τουτέϛιν ἐκ θερμοῦ [4] καὶ ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ· συνέϛηκε [5] δὲ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῶν αὐτῶν τεσσάρων ϛοιχείων· οἷον ἐξ αἵματος [6] καὶ φλέγματος, [7] καὶ ξανθῆς χολῆς καὶ μελαίνης. καὶ τὸ μὲν αἷμα ἔοικε τῷ ἀέρι, τὸ δὲ φλέγμα τῷ ὕδατι, ἡ δὲ ξανθὴ χολὴ τῷ πυρὶ, ἡ δὲ μέλαινα τῇ γῇ· ἔστι [8] δὲ τῇ μὲν γεύσει τὸ αἷμα γλυκὺ, τὸ δὲ φλέγμα ἁλμυρὸν, ἡ δὲ ξανθὴ χολὴ πικρὰ, ἡ δὲ μέλαινα [9] ὀξίζουσα.

Ἔστι [10] δὲ ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος εἰς [11] τὴν καρδίαν, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πνεῦμα· [12] ἐκ δεξιῶν τῆς καρδίας [13] τὸ

ἐκ γ. ὑδ. καὶ ἀ. C. D. 4) καὶ ὑ. καὶ ψ. A. B. 5) δὲ ὁ ἀ. A. D. 6) ἐκ D. 7) καί solus dat Cod. B. 8) δέ om D. 9) ὀξύζουσα B. C. D. praeterea C. D. ξανθίζουσα adponunt. 10) δὲ ἡ πηγὴ A. δὲ ἡ πιων B. δὲ ἡ πίων (sic) C. μὲν ἡ πίων D. 11) art. om. B. 12) ἐκ δεξιῶν . . . . τὸ πνεῦμα om. C. 13) το αἷμα . . . σπλῆνα. καί. Pro his D. τὸ φλέγμα ἐξ εὐωνύμων τὸ πνεῦμα ἡ ξ. χ. εἰς τὸ ἧ. ἡ δὲ μ. εἰς τὴν σ. καί.

sinistra spiritus: flava bilis in iecinore, atra in liene, et pituita in cerebro. Et sanguis quidem calidus est et humidus, pituita vero frigida et humida, bilis flava calida et sicca, atra vero sicca et frigida. Arteriae e corde sanguinem accipiunt purum et spiritum: accipiunt etiam sanguinem e corde ipsae venae: huius enim ope in totum corpus mittitur, hepar vero in cor sanguinem mittit plurimum; neque enim ignis materia, qua alatur, carere potest.

Neque huic rei fidem non habeas, quae causa est cur alii homines omni tempore hilares sint, alii morosi: nam elementis causam esse tribuendam dicimus. Quicumque enim sanguinis puri sunt participes, ii in omni re rident et floridi sunt facie et corpore ab omni parte pulchri coloris. Sed qui e flava bile constant, ii segnes evadunt, animo abiecto, timidi, debiles. Pituitosi vero pigri fiunt, frigidi.

Memoria autem valere et facillime intelligere e bene temperato cerebro, (i. e. ex eiusmodi, quod intermedium sit, neque calidum, neque frigidum) profluit,

---

1) δὲ om. A. 2) τὴν B. D. τὸ C. 3) καὶ ἔστι τὸ ἀ. C. ἔστι δὲ A. B. 4) τὸ . . . . ὑγρόν. om. D. δὲ om. A. 5) ἡ δὲ ξ. B. C. D. 6) ἡ . . . ψυχρά. om. B. 7) ψυχρὰ καὶ ὑγρά. A. ψ. καὶ ξ. D. 8) αἵματος . . . λαμβάνουσι. om. B. 9) Pro καθαροῦ . . . χορηγεῖ C. legit: οὕτως λαμβάνουσι καὶ αἱ φλέβαι αἱ μειζο σ..... ὅτι χορηγεῖ. Sic fere D. quoque, qui tamen καθαροῦ καὶ φλέγματος οὕτως λ. καὶ αἱ φλέβαι αἱ μείζους διότι. 10) MSS. φλέγματος. Emendavi, quum ipse paulo superius φλέγματος sedem caput habeat. 11) γὰρ om. B.

αἷμα, ἐξ εὐωνύμων τὸ πνεῦμα· ἡ ξανθὴ χολὴ εἰς τὸ ἧπαρ, ἡ [1] δὲ μέλαινα εἰς [2] τὸν σπλῆνα, καὶ τὸ φλέγμα εἰς τὸν ἐγκέφαλον. [3] καὶ ἔστι τὸ μὲν αἷμα θερμὸν καὶ ὑγρόν· [4] τὸ δὲ φλέγμα ψυχρὸν καὶ ὑγρόν· [5] ἡ ξανθὴ χολὴ θερμὴ καὶ ξηρά· [6] ἡ δὲ μέλαινα [7] ξηρὰ καὶ ψυχρά. αἱ δὲ ἀρτηρίαι ἐκ τῆς καρδίας λαμβάνουσιν [8] αἵματος [9] καθαροῦ καὶ [10] πνεύματος, αἱ δὲ φλέβες αἵματος λαμβάνουσι καὶ αὐταὶ ἐκ τῆς καρδίας· δι' αὐτῆς [21] γὰρ χορηγεῖται τὸ πᾶν σῶμα, [12] ἀλλὰ χορηγεῖ τὸ ἧπαρ [13] τῇ καρδίᾳ αἵματος πλεῖϛον· [14] οὐδὲ γὰρ δύναται τὸ πῦρ χωρὶς ὕλης μεῖναι.

Καὶ μὴ [15] ἀπιϛήσῃς τοῦτο, ὅθεν οἱ μὲν τῶν ἀνθρώπων γελῶσι πάντῃ, οἱ δὲ ϛυγνιῶσι· τῶν ϛοιχείων δὲ [16] λέγομεν τὴν αἰτίαν εἶναι. ὅσοι [17] γὰρ αἵματος καθαροῦ τυγχάνουσιν, οὗτοι [18] πάντῃ γελῶσι καὶ ἀνθηροὶ τῇ ὄψει [19] καὶ τῷ σώματι εἰσὶ [20] πάντοθε καλόχροοι. οἱ δὲ ξανθῆς χολῆς ὄντες γίνονται ῥᾴθυμοι, ὀλιγόψυχοι, δειλοί, φιλάσθενοι, οἱ δὲ φλεγματικοὶ γίνονται ὀκνηροί, ψυχροί.

Τὸ δὲ μνημονεύειν καὶ [21] ῥᾷστα φρονεῖν ἐκ τοῦ [22] εὐκράτου ἐγκεφάλου, ([23] τουτέϛι τοῦ μέσως ἔχοντος, μήτε θερμοῦ, μήτε ψυχροῦ,) ἡ δὲ λήθη ἐκ τοῦ ψυχροῦ ἐγκε-

---

12) διότι A. C. D. χορηγεῖται B. 13) τὴν κ. C. D. 14) In MSS. pone πλείϛου haec verba sequuntur: καὶ μὴ ἀπιϛήσῃς τοῦτο: transponenda esse vidi et post μεῖναι inferenda. — B. οὐδὲν τῷ πυρί. A. 15) ἀπίϛει D. 16) λέγω μέν. B. 17) γάρ om. A. B. 18) πάντων A. πάντα C. 19) καὶ τῷ σ. om. C. D. 20) ποτὲ δὲ A. B. πάντες καὶ D. πάντοτε C. quod in πάντοθε mutavi. καλλόχροοι D. 11) ῥαΐστα A. om. B. C. D. 22) εὔκριτον A. om. D. 23) ἐστὶ D. ἐστὶ τούτεστι C.

oblivio vero e frigido cerebro. Quapropter morbus, qui phrenitis audit, ex ardentibus febribus nascitur. Vapore enim e visceribus per dorsum ad cerebrum adscendente cerebri humor exsiccatur et phrenitis exoritur (i. e. homo mente deturbatur): tunc refrigerantibus oleis cerebrum madefacere oportet . . . . . Verum lethargus etiam morbus ipse est cerebri: quodsi enim cerebrum frigidis humoribus repleatur, affectio, quam lethargum vocant, hominem invadit et calidorum inunctionem cerebro adhibere convenit. Sed resolutio, quae fit oculi vel labri, vel totius dimidiae faciei partis a frigido et crudo humore fit e cerebro descendente. Tunc per nares remedium administrandum est, quod cerebrum purget et extrinsecus exhalationibus ignis expellere convenit, potius quam cauteriis pone aures. Quaecumque vero affectiones in capite locum obtinent e ventriculo principium ducunt, veluti abscessus, oculorum inflammationes, dentium dolores, tonsillarum inflammationes et uvae, raucedines, respiratio laboriosa, cet.

Habet autem caput suturas quinque, verum invenitur etiam caput totum continuum suturae expers, quale quidem sanum est. Capillos autem crispos ha-

---

1) ἀναπαυομένης A. 2) παράφρον B. παραφρονῶν A. 3) ψυκτοῖς C. omisso ἐλαίοις. 4) Haec non intelligo. Cogitavi de loco emendando ad hunc modum: καὶ διὰ ῥινῶν δι᾽ ἀτμῶν καταψύχειν: nec tamen placet. — Forte ad morbum sequentem τὸν λήθαργον referenda sunt ista et pone ἐγκεφάλῳ scribendum καὶ διὰ ῥινῶν καὶ δι᾽ ἐνεμάτων ἀποφλεγματίζειν. 5) ἐκ τοῦ A. B. C. coniicio καὶ αὐτὸς scriptum fuisse. Verba ἐγκεφάλου. . . . . . . πληρωθῇ ὁ om. B. 6) πάθος τό om. A. τὸ solum

φάλου γίνεται· διὸ τὸ πάθος τὸ λεγόμενον φρενῖτις ἀπὸ πυρετῶν καυςικῶν γίνεται· τῆς γὰρ ἀτμίδος ἐκ τῶν σπλάγχνων διὰ τῶν μεταφρένων [1] ἀναπεμπομένης τῷ ἐγκεφάλῳ ξηραίνεται τὸ ὑγρὸν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ γίνεται φρενῖτις, (τουτέςι [2] παράφρων ὁ ἄνθρωπος) καὶ χρὴ [3] ψυκτικοῖς ἐλαίοις ἐμβρέχειν τὸν ἐγκέφαλον [4] καὶ διὰ ῥινῶν καὶ δι' ἐμέτων. Ὁ δὲ λήθαργος πάθος ἐστὶ καὶ αὐτὸ [5] τοῦ ἐγκεφάλου· ὅταν γὰρ ψυχρῶν χυμῶν πληρωθῇ ὁ ἐγκέφαλος, τότε τὸ [6] πάθος τὸ λεγόμενον λήθαργος παρακολουθεῖ τῷ ἀνθρώπῳ. καὶ χρὴ τῶν θερμαινόντων προσφέρειν χρίσιν τῷ ἐγκεφάλῳ. ἡ δὲ παράλυσις ἡ γινομένη εἰς [7] ὀφθαλμὸν, ἢ [8] εἰς χεῖλος, ἢ εἰς ὅλον τὸ [9] ἥμισυ τῆς ὄψεως ἀπὸ ψυχροῦ καὶ ὠμοῦ χυμοῦ [10] γίνεται παραπεμπομένου ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ χρὴ ἐνεγκεῖν διὰ ῥινῶν τὸ καθαῖρον τὸν ἐγκέφαλον καὶ ἔξωθεν [11] ἀτμοῖς πυρὸς ἐκθλίβειν μᾶλλον ἢ [12] καυτῆρσι κατὰ τῶν ὠτίων. ὅσα δὲ πάθη γίνονται [13] ἐν τῇ κεφαλῇ ἐκ τοῦ ςομάχου ἔχει τὰς ἀρχάς· ὥσπερ [14] δὴ ἀποςήματα, [15] ὀφθαλμίαι, πόνοι ὀδόντων, παρίσθμια, σταφυλὴ, [16] βράγχοι, δύσπνοια, κ. τ. λ.

[17] Ἔχει δὲ [18] ἡ κεφαλὴ ῥαφὰς πέντε, εὑρίσκεται δὲ καὶ μονοφυὴς [19] κεφαλὴ μὴ κεκτημένη ῥαφὴν, καί ἐστιν ἡ τοιαύτη ὑγιής. οὐλόθριξ δὲ [20] γίνεται ὅταν θερμοτέρα

om. B. 7) ἐγκέφαλον D. 8) εἰς om. C. 9) πρόσωπον D. 10) γίνεται om. B. et πεμπομένου legit. 11) ἀτμὶς D. 12) καυςῆρσι D. 13) ἐκ τῆς κεφαλῆς B. 14) A. δὲ. 15) Ante ὀφθ. B. C. σχινώδεις. D. χινώδεις inserunt. Mihi vocabulum corruptum et a loco aberrasse videtur, quippe suspicor κιονίδες scriptum fuisse et pone ςαφυλὴ esse inserendum. 16) βρόχοι A. B. D. 17) καὶ ἐστὶ κεφαλὴ ἔχουσα C. D. 18) ἡ om. A. 19) κεφ. om. B. 20) λέγεται D. ὅταν δὲ D.

bet ubi caput est calidius, capillos passos autem ex humore in capite abundante: color flavus capillitii e bile flava, calvitium e calido oritur.

Differentiae pulsus sunt quatuor: latus, brevis, angustus, intermedius. Haec e pulmone.

Iecur autem ipsum alimentum in chylum convertit tribus coctionibus: in prima alimenti pinguedinem, (i. e. eam partem, quae succum habet utilem) cor accipit et sanguinis puri copia adaugetur. Secunda coctio: hepar (alimentum) accipit, ac nutrit corporis partes et bilis generatur flava: lien vero e residuo nutrimento corporis alitur et humor melancholicus paratur; cerebrum autem e ventriculo humectatur, quodsi fit pituita abundat. Tertia coctio: alimentum in superiori ventre in chylum mutatur, quo facto pylorus aperitur, qui ieiunum etiam dicitur, quum per illum alimentum transeat tantum et descendat ad ventrem inferiorem. Venter autem muco obductus est propter ciborum acrimoniam. Urina vero per renes descendit, et per meatus, qui ad vesicam tendunt, humor in vesicam defertur.

---

1) *δὲ* om. A. *δὲ γύναιτε* B. 2) *τοῦ* om. C. 2) *ξανθώσις δὲ* A. D. *ξανθώσεις* C. *δὲ* om. B. 4) *τοῦ* solus dat D. 5) *καὶ αὔτη γίνεται* D. *γίνεται καὶ αὔτη* C. 6) *σφ.* om. B. C. D. 7) A. *πέντε πλατὺς, βαρὺς, βροχὸς, σποινός, μέσος.* Sic etiam B. qui *σπινός* C. legit: *πέντε πλατὺς, βραχὺς, βροχὸς, σπινὸς, μέσος.* Illud *βαρὺς, βρόχος* et *βραχὺς, βροχὸς* uni *βραχὺς* originem debere videtur; num quid *πινὸς, σπινὸς, σποινὸς* e *σπάνιος* pro *ἀραιὸς* orta? an vero e *ϛενός*? hoc quidem verosimillimum censeo. 8) *πνεύματος* B. C. Ceterum locus hicce mutilatus esse videtur. 9) *χυ-*

ἐςὶν ἡ κεφαλή, ἀπλόθριξ [1] δὲ ἐκ τοῦ περισσοῦ ὑγροῦ, [2] τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ, [3] ξανθότης τριχῶν ἐκ τῆς ξανθῆς χολῆς, φαλάκρωσις δὲ ἐκ [4] τοῦ θερμοῦ [5] γίνεται.

Διαφοραὶ [6] σφυγμοῦ εἰσι [7] τέσσαρες· πλατύς, βραχύς, πινός, μέσος. ταῦτα ἐκ τοῦ [8] πνεύμονος.

Τὸ δὲ ἧπαρ αὐτὸ [9] χυλοποιεῖ τὴν τροφὴν διὰ τριῶν πέψεων· εἰς τὴν πρώτην πέψιν λαμβάνει τὴν [10] πιότητα τῆς τροφῆς (τουτέςι τὸ νόςιμον) ἡ καρδία, καὶ γίνεται αἵματος καθαροῦ πρόσθεσις. δευτέρα πέψις· λαμβάνει τὸ ἧπαρ καὶ τρέφει τὰ μόρια τοῦ σώματος, καὶ [11] γεννᾶται ξανθὴ χολή· ὁ δὲ σπλὴν ἐκ τῆς [12] κοράσεως τοῦ σώματος τρέφεται καὶ γεννᾶται [13] ὁ μελαγχολικὸς [14] χυμός· ὁ δὲ ἐγκέφαλος ἐκ τοῦ ςομάχου ὑγραίνεται καὶ πλεονάζει τὸ φλέγμα. τρίτη πέψις· χυλοποιεῖται ἡ τροφὴ ἄνω εἰς τὸν ςόμαχον· καὶ τότε ἀνοίγεται ὁ πυλωρός, ὃς καὶ νῆςις καλεῖται, ἐπειδὴ [15] πάροδον μόνον ποιεῖται ἐκεῖθεν ἡ τροφὴ [16] καὶ κατέρχεται εἰς τὴν κάτω [17] κοιλίαν. ἡ δὲ κοιλία [18] γεγανωμένη ἐςὶ φλέγματι διὰ τὴν δριμύτητα τῶν σιτίων. τὸ δὲ οὖρον διὰ τῶν νεφρῶν κατέρχεται, καὶ διὰ τῶν [19] οὐρητήρων τῶν ἀποκειμένων [20] εἰς τὴν κύςιν (τουτέςι [21] τὴν φοῦσκαν), εἰσέρχεται εἰς τὴν κύστιν τὸ ὕδωρ.

λοποιεῖται A. B. C. 10) πιότητα D. ποιότητα cett. — seq. τὸ νόςιμον fecit ut illud praetulerim. 11) γίναιτε B. 12) κορώσεως B. C. D. Neque κόρασις, neque κόρωσις in Lexx. invenitur: a κοράω, κορόω ductum fere *recrementum* h. l. denotat. 13) ὁ om. C. D. 14) χυμῶν D. 15) παρόδιον D. 16) καὶ om. B. D. 17 τὴν κ. C. 18) γεγανομένη D. 19) σειροτήρων C. D. 20) εἰς τὴν om. B. τὴν κύςιν τουτέςι om. C. D. 21) B. εἰς τὴν φοῦσκαν καί. — A. D. φύσκαν legunt.

Sensus in homine quinque sunt: visus, olfactus, auditus, sapor et tactus: visus quidem ex aethere; olfactus ex aëre, auditus ex igne, sapor ex humido, tactus e terra.

Facultates animi sunt quinque: mens, intellectus, opinio, imaginatio et sensus.

Constat autem homo e quatuordecim partium generibus, i. e. e nervis, arteriis, sanguine, spiritu, carne, pinguedine, cartilaginibus, unguibus, ossibus, humoribus, medullis, capillis et membranis. Fiunt vero horum excretiones in viris quidem per alvum, per urinas, per vomitiones, per oculos, per nares, per sputa, per sudores, per venerem, per meatus occultos, per capillos, per aures. In foeminis autem duo insuper adduntur: per lac et per menstrua. Lae vero sanguis est, itidemque semen: vir enim quando magno nisu ad coitum fertur, sanguinem excernit: similiterque mulier ubi genitalia nimis intendit, sanguis ex illis profluit.

Habet autem spina dorsi hominis vertebras viginti quatuor; costas viginti quatuor; dentes et molares

---

1) δὲ om. D. εἰσὶν C. D. 2) ἀ. ὀ. B. 3) δὲ om. C. D. 4) δὲ om. C. 5) καὶ ἡ. C. D. 6) Hanc periodum Δυνάμεις. . . . αἴσθησις C. et D. tantum ferunt. 7) ἤγουν om. A. B. 8) σ. πν. C. 9) ὀςέων om. C. D. 10) καὶ om. A. D. et pone ὑμένων C. D. καὶ φλέγματος addunt. 11) δὲ αἱ κρίσης B. ἐκρίσεις τοῖς C. omissis δὲ αἱ . . . τούτων, iisdemque omissis D. ἔκρηξεις τοῖς. 12) τῶν ἱδρ. B. 13) δι᾽ ἀφρ. C. D. 14) δι᾽ ὀνύχων B. pone ὤτων C. D. διὰ τῶν

Αἰσθητήρια [1] δέ ἐςιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πέντε· ὅρασις, [2] ὄσφρησις, ἀκοὴ, γεῦσις καὶ ἀφή· ἡ μὲν ὅρασις ἐκ τοῦ αἰθέρος, ἡ δὲ ὄσφρησις ἐκ τοῦ ἀέρος, ἡ [3] δὲ ἀκοὴ ἐκ τοῦ πυρὸς, ἡ [4] δὲ γεῦσις ἐκ τοῦ ὑγροῦ, [5] ἡ δὲ ἀφὴ ἐκ τῆς γῆς.

[6] *Δυνάμεις* εἰσὶ τῆς ψυχῆς πέντε· νοῦς, διάνοια, δόξα, φαντασία καὶ αἴσθησις.

Συνέςηκεν δὲ ὁ ἄνθρωπος ἐκ τινῶν δεκατεσσάρων· [7] ἤγουν νεύρων, φλεβῶν, ἀρτηριῶν, αἵματος, [8] πνεύματος, σαρκὸς, πιμελῆς, χόνδρων, ὀνύχων, [9] ὀςέων, χυμῶν, μυελῶν, τριχῶν [10] καὶ ὑμένων. *Γίνονται* [11] δὲ αἱ ἐκκρίσεις τούτων τοῖς μὲν ἀνδράσι διὰ κοιλίας, δι' ἐμέτων, δι' ὀφθαλμῶν, διὰ μυκτήρων, διὰ πτυελῶν, δι' [12] ἱδρώτων, διὰ τῶν ἀφροδισίων, διὰ τῶν ἀδήλων πόρων, διὰ τριχῶν, [14] δι' ὤτων. *Ταῖς* [15] δὲ γυναιξὶ [16] προστίθεται καὶ δύο· διὰ τοῦ γάλακτος καὶ [17] διὰ τῶν ἐμμήνων. Τὸ δὲ γάλα [18] αἷμά ἐστιν· ὁμοίως [19] δὲ καὶ ἡ γονὴ, ([20] τουτέςιν ὁ σπόρος τοῦ ἀνθρώπου). *Καὶ* μὴ ἀπιςήσῃς, [21] ἐὰν γὰρ βιάσηται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν μίξιν, αἷμα ἐκκρίνει. ὁμοίως [22] δὲ καὶ ἡ γυνὴ ἐὰν [23] βιάσηται τὸ [24] θηλύδριον αὐτῆς αἷμα ἐξέρχεται.

Σπονδύλους [25] δὲ ἔχει ἡ ῥάχις τοῦ ἀνθρώπου εἴκοσι τέσσαρας, πλευρὰ εἴκοσι τέσσαρα· ὀδόντας καὶ [26] γόμ-

---

ἀδ. π. — non pone ἀφρ. 15) δὲ om. A. 16) προστίθεσθαι D. 17) solus D. διὰ suppeditat. 18) ἐκ τοῦ αἵματος γεννᾶται A. B. propter argumenta quibus hanc sententiam probare conatur alteram lect. praetuli. 19) δὲ om. B. C. 20) haec. om. C. D. 21) ἐὰν βιάσηται ἡ γυνὴ C. ἐὰν γὰρ ἡ γυνὴ τὸ κ. τ λ. D. 22) δὲ om. B. 23) βιάσοι A. βηᾶσεται (sic) B. 24) θυλήδιον B. θηλύδιον D. 25) δὲ om. C. D. ἔχει om. B. 26) γόμφος de dentibus notatu dignum. — Hypatus *de*

triginta duos; dentes anteriores cibos praecidunt et incisores quoque vocantur. Ventriculus palmas habet quinque, intestinum vero ulnas tredecim. Nomina digitorum sunt: pollex, index, medius, quartus, parvus. Ungues mixtionis sunt siccae et frigidae.

Similiter quatuor in anno sunt tempestates: ver, aestas, auctumnus et hyems. Singulae autem tempestates dies habent nonaginta et unum. Ver calidum et humidum est, quapropter sanguinis copia in corporibus adaugetur: aetas calida et sicca, quamobrem et bilem flavam auget: auctumnus frigidus et siccus, auget vero bilem atram et ichores (ichores autem sunt sanguinei et aquosi). Hyeme in corpore pituita abundat. Quatuor enim hominis elementa secundum quatuor anni tempestates distinguuntur. Propterea anni tempestatem et aegri aetatem ac temperamentum considerare oportet et ad horum normam curationem informare. Quodsi igitur verno tempore quis aegrotet iuvenis, sanguinis copia adest et homini venam secare oportet: et pleuritis ubi adest unius diei vel duorum vel trium vena secanda, priusquam morbus superior evadat et vires collabantur: utilis enim ho-

Corp. Part. p. 148. Ed. Bernard: *τῶν ὀδόντων οἱ μὲν πρόσθιοι γόμφοι.* — In nota editor: » lege *γόμφιοι.*" Emendatione opus esse non credo. In Steph. *Thes.* adfertur Glossa: *γόμφοι Maxillares: gingivae.* 1) *διχαπῆρες* D. 2) *τημεῖς* A. 3) *ἔχει* om. C. D. 4) *ἀντίχειρος* B. *λειχανὸς* B. 5) *ὃς καὶ σ.* om. B. C. D. 6) om. B. C. D. 7) *ὁ μ.* A. 8) om. B. C. D. 9) *οἱ* dat solus C. *δὲ* om. B. C. D. 10) h. l. B. Inscriptionem habet *περὶ τροπῶν.* 11) *δὲ* om. C D. 12) *καὶ*

φους τριάκοντα δύο· οἱ ἔμπροσθεν ὀδόντες [1] διχαςῆρες οἱ καὶ [2] τομεῖς. ὁ ςόμαχος ἔχει παλαιςὰς πέντε, τὸ δὲ ἔντερον [3] ἔχει πήχεις τρεῖς καὶ δέκα. ὀνόματα δακτύλων, [4] ἀντίχειρ, λιχανὸς, μέσος [5] (ὃς καὶ σφάκελος), παράμεσος [6] (ὃς καὶ ἐπιβάτης), [7] καὶ μικρὸς [8] (ὃς καὶ μύωψ). [9] οἱ ὄνυχες δὲ ξηρᾶς καὶ ψυχρᾶς κράσεώς εἰσιν.

[10] Τροπαὶ [11] δὲ ὡσαύτως [12] ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τέσσαρες· ἔαρ, θέρος, μετόπωρον καὶ χειμών. ἔχει δὲ ἡ τροπὴ ἡμέρας ἐννενήκοντα καὶ μίαν. Τὸ ἔαρ θερμὸν καὶ ὑγρὸν, διὰ τοῦτο καὶ [13] αὔξησις αἵματος εἰς τὰ σώματα· τὸ θέρος θερμὸν καὶ ξηρὸν, διὸ [14] καὶ αὔξει ξανθὴν χολήν· τὸ μετόπωρον ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, αὔξει δὲ [15] μέλαιναν χολὴν καὶ ἰχῶρας· οἱ δὲ ἰχῶρές εἰσιν αἱματώδεις [16] καὶ ὑδατώδεις· τῷ δὲ χειμῶνι τὸ φλέγμα πλεονάζει [17] ἐν τῷ σώματι. Τὰ [18] γὰρ τέσσαρα ςοιχεῖα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς [19] τοὺς τέσσαρας καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ διαιροῦνται. διὸ χρὴ θεωρεῖν τὴν τροπὴν, τὴν [20] ἡλικίαν καὶ τὴν κρᾶσιν τοῦ νοσοῦντος καὶ πρὸς [21] ταῦτα ἰατρεύειν. Καὶ ἐὰν [22] ἐν τῷ ἔαρι νοσῇ τις νέος αἵματος πλῆθός ἐςι καὶ χρὴ φλεβοτομεῖν τὸν [23] ἄνθρωπον, καὶ πλευρῖτις ἐὰν ἔστι μιᾶς [24] ἡμέρας ἢ δύο ἢ τριῶν [25] φλεβοτόμησον τὸν νοσοῦντα, πριν̀ὴ τὸ πάθος κρατήσῃ καὶ αἱ δυνάμεις καταπέσωσιν· ὠφέλιμον [26] γὰρ ἐςι τὸ [27] φλεβοτομεῖν τῷ

ἐν B. 13) ἀ. ἁ. ἐν σώματι A. αὔξουσιν σώματος καὶ αἵματος B. 14) καὶ solus D. — αὔξεται ξανθὴ χολή C. αὔξει ξανθὴ χολή. A. 15) μέλαινα χ. C. ἡ μ. χ. D. 16) καὶ om. C. D. 17) ἐν om. B. ἐν τῷ σ. om. A. 18) δὲ D. 19) Sic D. cett. τάς. 20) ἡλικίαν A. ἱλιακὴν (sic) B. τὴν ἡλιακὴν C. τῆς ἡλιακῆς D. 21) τοῦτο A. 22) ἐν om. C. D. νοσεῖ C. 23) αὐτόν. C. D. 24) ἡμερῶν A. 25) φλεβοτομήσεις B. 26) γὰρ dat C. δέ B. cett. om. 27) Sic D. cett. φλεβότομον.

mini venae sectio. Et tempestas, qua venam secare conducit, incipiat a Perittaei mensis: i. e. Februarii decimo quinto die, usque ad decimum mensis Gorpiaei et iterum incipiat a decimo Gorpiaei mensis i. e. Septembris ad decimum septimum Decembris usque. Sin autem aestatis tempore quis aegrotet, morbi initio purgari debet.

Nos autem, o Rex! ad sanitatem tamquam ad scopum animum attendentes eamque curae habentes nunc quam maxime possumus philosophamur, ut victus ra-

---

1) ὁ om. C. 2) *περβερεταίου* A. *περιτταίου* B. *τριταίου* C. *τοῦ περιτταίου* D. 3) *εἰς τὰς* om. B. C. D. 4) *ἕως — δεκάτης* solus D. 5) *ἀρχέσθω* om. A. 6) *Γορτιαίου* B. C. D. 7) *ἤγουν* B. *Ἤγουν* et *τουτέστι* Glossematum fere sunt indicia: neque dubito, quin Romanorum mensium nomina sint ab recentiore manu adscripta. 8) *τὰς ιζ'* A. *τῇ ιζ'* B. C. *τῆς ις'* D.

9) *δεκεβρίου* A. *δεκεβρίου μηνὸς* D. *δεκεμβρίου μηνός* C. cett. *δεκευρίου*. Ceterum excidisse videtur nomen mensis Macedonici *τοῦ Ἀπιλλαίου* (*τουτέστι τοῦ Δεκεμβρίου*): nam satis apparet auctorem ipsum ubique Macedonicis mensium nominibus fuisse usum: quibus singulis Romanorum nomina recentior aliquis lector aut librarius addiderit. Fortasse nonnemini gratum faciam, si Macedonicorum mensium nomina hic ordine subiiciam: sunt autem haec:

Δῖος	*November*	*Ἀρτεμίσιος*	*Maius*
Ἀπιλλαῖος	*December*	*Δαίσιος*	*Iunius*
Ἀδυναῖος	*Ianuarius*	*Πάνεμος*	*Iulius*
Περιτταῖος	*Februarius*	*Λῶος*	*Augustus*
Δύστρος	*Martius*	*Γορπιαῖος*	*September*
Ξανθικός	*Aprilis*	*Ὑπερβερεταῖος*	*October.*

10) *θέρει* B. D. *καιρῷ* om. C.

ἀνθρώπῳ. καὶ ὁ καιρὸς [1] ὁ θέλων φλεβοτομεῖσθαι ἀρχέσθω ἀπὸ [2] Περιτταίου μηνὸς (τουτέςι Φευρουαρίου) [3] εἰς τὰς δέκα πέντε [4] ἕως τοῦ Γορπιαίου μηνος δεκάτης· καὶ πάλιν [5] ἀρχέσθω ἀπὸ τῶν δέκα τοῦ [6] Γορπιαίου μηνὸς, ([7] τουτέςι τοῦ Σεπτευβρίου) ἕως τῆς [8] ἑπτακαιδεκάτης τοῦ [9] Δεκεμβρίου. εἰ δὲ ἐν τῷ [10] θερινῷ καιρῷ νοσεῖ τις εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πάθους χρὴ καθαίρεσθαι.

[11] Ἡμεῖς δὲ ςοχαζόμενοι, ὦ βασιλεῦ, [12] καὶ τῆς ὑγείας φροντίζοντες νῦν φιλοσοφοῦμεν τὸ [13] κράτιστον εἰς δίαιταν σωμάτων [14] καθηκόντως τρέφειν τε καὶ δια-

11) Quae sequuntur usque ad finem Epistolae simillima sunt iis, quibus incipit auctor Epistolae, quam edidit Boisson. Idem argumentum verbis paulo diversis, discrepantibus etiam levioribus quibusdam aliis in dividendi anni ratione, ab altero isto Pseudo-Hippocrate enarratur. Operae pretium est describere ipsum exordium: Ἐπιμελούμενοι τῆς σῆς ὑγείας, ὦ βασιλεῦ, καὶ ταύτης φροντίδα τιθέμενοι, τὸ κράτιςον τῶν τῇ διαίτῃ καὶ τῷ σώματι καθηκόντων ὑποθέσθαι σοι ἀκριβῶς κατανοήσαντες, τὰ ἀποβαίνοντα τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι ἐξ ἑκατέρων ἄςρων τε καὶ ὡρῶν καὶ κέντρων (leg. καιρῶν) ὑποτετάχαμέν σοι, ἀναγράψαντες ἐν κεφαλαίοις καὶ πεπομφότες σοι, ὥςε προγινώσκειν τὰ μέλλοντα καὶ βοηθεῖν τῇ τῆς διαίτης ὕλῃ, ἵν' οὕτως ποιῶν ἐῤῥωμένος διατελέσῃς τὸν ἅπαντα χρόνον: quae nostris haud paulo clariora sunt et ad emendandum faciunt. 12) καὶ om. C. Fortasse leg. ςοχ. ὦ β. τῆς σῆς ὑγείας deleto φροντίζοντες Glossemate vocis ςοχαζόμενοι. 13) A. C. D. ἀκράτητον. B. ἀκρότητον, unde lectionem nostram effecimus, confirmatam a Boiss. 14) Sic C. qui τε om. Cett. τρέφειν τε καθηκόντως καὶ διατίθεσθαι. Integriora ex Epist. Boiss. peti possunt.

37*

tionem corporibus praescribamus ad illa recte nutrienda et componenda. Accurate igitur consideratis aegritudinibus, quae corpori humano accidunt, ad astra singula et anni tempestates singulas et singula tempora tibi praecepimus et brevi comprehensam sphaeram medicam litteris mandatam tibi mittimus, cuius ope praevideas morbos, qui hominis corpus invadent proxime futura anni tempestate et ad finem anni usque, occasione favente. Tu autem si haec cordi habens vivas, ut plurimum morborum immunis vives reliquam huius vitae partem et imprimis superior valetudinis potestati, et quaecumque hominum generi utilia sunt possidens, bonisque omnibus fruens, de quibus in sphaera praecipue agitur, quam a me conscriptam tibi trado.

A Vergiliarum occasu usque ad solstitium hyemale dies sunt quadraginta quinque: ab Apillaei i. e. Decembris mensis decimo tertio die usque ad vigesimum sextum Adynaei, i. e. mensis Ianuarii. Dies isti pituitam augent: ieiunus autem balneis utere sudans et corpus detergens: veneri etiam indulge ac fer laborem.

---

1) ἀκριβῶς. ὧν A. ὧν οὖν B. νῦν οὖν ἀκρ. C. D. 2) συμβάντα D. qui om. ἀῤῥωςήματα ἐν. Convenit Epist. Boiss. 3) ἄςρον om. A. 4) Melius Boiss. ὑποτετάχαμεν et mox κεφαλαίοις. 5) ἀεὶ C. D. προγινώσκειν D. 6) γίνεσθαι πάθη om. D. sed infert πάθη post σώματι. γίνεσθαι om. C. 7) ἐςῶσαν B. 8) καὶ — βοηθόν. om. C. D. 9) τὸ om. C. 10) τὸ τοῦ παρόντος χ. μέτρον A. τὸ τοῦ παντὸς χ. μ. B. τὸ ἐπίλοιπον τοῦ χ. C. μέτρον om. etiam D. in ceteris A. sequens 11) τὴν om. D. 12) ἀνθρωπίνῳ C. D. 13) ἀγαθῶς C. D.

τίθεσθαι. [1] ἀκριβῶς οὖν κατανοήσαντες τὰ [2] συμβαίνοντα ἀῤῥωςήματα ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι καθ' ἕκαστον [3] ἄςρον τε καὶ ὥραν καὶ καιρὸν [4] προστετάχαμέν σοι καὶ ἀναγράψαντες ἐν κεφαλαίῳ σφαῖραν ἰατρικὴν πέμπομέν σοι, δι' ἧς [5] ἂν προγινώσκοις τὰ μέλλοντα [6] γίνεσθαι πάθη τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι κατὰ τὴν [7] ἐνεςῶσαν ὥραν [8] καὶ τοῦ ἐπιτελευταίου ἐνιαυτοῦ, ἔχων τὸν καιρὸν βοηθόν. Σὺ δὲ εἴ τι ἐπιμελούμενος διατελέσειας, ὡς ἐπὶ [9] τὸ πολύ τε ἄνοσος μένων βιοῖς [10] τὸ ἐπίλοιπον τοῦ χρόνου μέτρον καὶ μάλιςα ὑπὲρ [11] τὴν τῆς ὑγείας δύναμιν, καὶ ὁποῖα ὠφέλιμα ὑπάρχει τῷ τῶν [12] ἀνθρώπων γένει καὶ ἐν πᾶσιν [13] ἀγαθοῖς ἔχοντα, ὑπὲρ ὧν δὴ [14] σφόδρα ἐστὶν ὁ λόγος τῆς σφαίρας καὶ [15] γεγραφὼς ταύτην παρέχω σοι.

᾿Απὸ Πλειάδων δύσεως . . . [16] χειμερινῆς ἡμέραι τεσσαράκοντα πέντε, ἀπὸ [17] ᾿Απιλλαίου (τουτέςι [18] Δεκεμβρίου) [19] μηνὸς τρισκαιδεκάτης [20] (καὶ αὖθις) εἰς [21] τὰς εἴκοσι καὶ ἕξ τοῦ [22] ᾿Αδυναίου (τουτέςιν ᾿Ιανουαρίου) [23] μηνός. Αὗται αἱ ἡμέραι αὔξουσι τὸ φλέγμα· χρῶ δὲ τοῖς λουτροῖς νῆςις ἱδρῶν [24] καὶ ἀποματτόμενος, [25] χρῶ δὲ καὶ ἀφροδισίοις καὶ πόνοις.

ἀγαθῷ. B. 14) σφοδρῶς B. 15) ἐγγράφως A. D. ἐγράφως B. C. 16) Lacuna est. Boiss. Epist. ᾿Απὸ Πλειάδων δύσεως μέχρι τροπῶν χειμερινῶν. Quod exciderat in versione supplevi. 17) πυλαιότου A. ἀπιλιώτου B. πιλήου. C. πυλίου. D. 18) A. D. δεκεβρίου. C. δεκεμβρίου. Cett. δεκευρίου. 19) μηνός om. A. ιγ' om. B. 20) bene haec om. D. 21) τάς C. D. om. A. B. 22) ᾿Αδυναίοντος A. ἀδιναίου B. ἀδ. τουτέςι om. C. D. 23) μηνός om. A. B. 24) καὶ om. C. D. ἀπομασόμενος A. B. 25) χρῶ — πόνοις om. C. D.

A solstitio hyemali ad aequinoctium vernum usque dies nonaginta duo, quippe ab Adynaei i. e. Ianuarii vigesimo septimo ad Xanthici i. e. Aprilis ad vigesimum octavum. Hi dies sublimes ferunt humores et copiam sanguinis: utaris autem deambulationibus et balneis et cibis siccis et lautiori vitae generi et venere et laboribus.

Ab aequinoctio verno ad ortum usque Vergiliarum dies quadraginta et octo, a vigesimo octavo Aprilis ad Daesii usque; i. e. Iunii decimum sextum. Hi dies sanguinem augent: tu autem utere vinis bene olentibus et rebus venereis et laboribus.

Ab ortu autem Vergiliarum ad solstitium usque aestivum dies quadraginta duo. A mensis Daesii i. e. Iunii decimo septimo ad Panemi usque i. e. Iulii vigesimum octavum. Isti dies bilem flavam alunt; utaris vero vinis dulcibus et aquosis, ad ventrem animum attendens et a venere et laboribus abstinens.

A solstitio autem aestivo ad aequinoctium auctumnale usque dies nonaginta duo: a Panemi i. e. Iulii vigesimo octavo ad Hyperberetaei usque i. e. Octo-

1) *τροπῶν* om. A. B. *τῶν* om. C. D. 2) MSS. *ἡμέρας*. Sic etiam infra. Utrobique correximus: recte Boiss. Epist. *ἕως ἰσημερίας ἐαρινῆς*. 3) *δυναίου* A. *αὐδιναίου* B. *ἀβδηναίου ἤγουν* C. D. 4) *ιζ'* C. *κη'* D. 6) *εἰς τάς* om. C. D. 6) *αὔξουσιν ὑγρασίας* Epist. Boiss. *ὑγρασίας* etiam C. 7) *λοετροῖς* A. B. D. *λουετροῖς* C. 8) *τριφίοις* B. D. *τρυφίοις* C. Boiss. *χρῶ — λουτροῖς πυκνοῖς καὶ τροφαῖς. Καὶ ἀφ. καὶ π.* om. C. D. 9) *ἀπὸ — ὀγδόης* om. B. Hic etiam reponendum *ἀπὸ Ξανθικοῦ*

Ἀπὸ [1] τροπῶν τῶν χειμερινῶν ἕως [2] ἰσημερίας ἐαρινῆς ἡμέραι ἐννενήκοντα δύο ὡς ἀπὸ [3] Ἀδυναίου (τουτέστιν Ἰανουαρίου) [4] εἰκοστῆς ἑβδόμης ἕως Ξανθικοῦ (τουτέστιν Ἀπριλλίου) [5] εἰς τὰς εἴκοσιν ὀκτώ. Αὗται αἱ ἡμέραι [6] αἴρουσιν ὑγρασίαν καὶ πλῆθος αἵματος· χρῶ δὲ περιπάτοις καὶ [7] λουτροῖς καὶ ξηροῖς ἐδέσμασι καὶ [8] τροφαῖς καὶ ἀφροδισίοις καὶ πόνοις.

Ἀπὸ ἰσημερίας ἐαρινῆς ἕως Πλειάδος ἀνατολῆς ἡμέραι τεσσαράκοντα ὀκτὼ [9] ἀπὸ Ἀπριλλίου εἰκοστῆς ὀγδόης ἕως [10] Δαισίου (τουτέστιν Ἰουνίου) [11] εἰς τὰς ἑκκαίδεκα. Αὗται αἱ ἡμέραι αὔξουσιν αἷμα· χρῶ δὲ οἴνοις εὐώδεσι [12] καὶ ἀφροδισίοις καὶ πόνοις.

Ἀπὸ [13] δὲ Πλειάδος ἀνατολῆς [14] ἕως τροπῶν θερινῶν ἡμέραι τεσσαράκοντα δύο, ἀπὸ μηνὸς Δαισίου (τουτέστιν Ἰουνίου) [15] εἰς τὰς ἑπτακαίδεκα ἕως Πανέμου (τουτέστιν Ἰουλίου) εἰκοστῆς ὀγδόης. Αὗται αἱ ἡμέραι ξανθὴν χολὴν τρέφουσιν· χρῶ δὲ τοῖς γλυκέσι [16] καὶ ὑδαροῖς, κοιλίας ἐπιμελούμενος καὶ ἀπεχόμενος [17] ἀφροδισίων καὶ πόνων.

Ἀπὸ [18] δὲ τροπῶν θερινῶν ἕως [19] ἰσημερίας [20] μετοπωρινῆς ἡμέραι ἐννενήκοντα δύο, ἀπὸ Πανέμου (τουτέστιν Ἰουλίου) [21] εἰς τὰς εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἕως [22] Ὑπερ-

(τουτέστιν Ἀπριλλίου). vid. supra. 10) MSS. solemni errore Δεσίου. 11) εἰς τὰς om. C. D. κς' D. 12) καὶ ἀφρ. om. C. D. 13) δέ om. A. B. 14) ἕως de meo supplevi. Boiss. ἀπο δὲ Πλειάδος ἀνατολῆς ἕως τ. θ. 15) εἰς τὰς solus B. 16) καὶ ὑδαροῖς. Boiss. χρῶ τοῖς γλυκέσι καὶ ὑδαρέσι. 17) ἀφροδισίων καί om. C. D. 18) δέ om. C. 19) MSS. ut supra ἡμέρας, melius Boiss. 20) μεσοπωρινῆς A. B. nostrum conf. Boiss. 21) εἰς τάς om. C. D. 22) ὑπερβρεταίου B.

bris vigesimum octavum. Hi dies atram bilem augent. Utaris autem vinis frigidis, aquosis, boni odoris et salsis, vinis et venere abstinens.

Ab aequinoctio auctumnali inde ad Vergiliarum occasum dies quadraginta quinque: ab Hyperberetaei, i. e. Octobris vigesimo octavo ad Apillaei i. e. Decembris duodecimum diem usque. Hi dies ichores augent: tu autem utaris acidis et acribus ac venere et laboribus.

Haec quidem observans, o Rex! a dolore et morbis immunis vives quod tibi superest vitae tempus.

---

1) ὕδασι A. B. Boiss. χρῶ τοῖς ψυχροῖς καὶ ὑδαρέσι καὶ εὐώδεσιν οἴνοις. 2) ἁλικοῖσιν A. ἁλικοῖς B. ἀφρ. ἀπεχ. om. C. D. 3) ἀπηλιάτου A. ἀπηλιώτου B. πιλεώτου C. πιλαιώτου D. 4) δεκεβρίου A. C. δεκευρίου cett. 5) καί ἀφρ. om. C. D. 6) δέ A. om. D. 7) ζήσῃ. 8) Hoc loco epistolae finis imponitur in MS. D. In reliquis tribus additur haec sententia: τῆς δὲ διαιρέσεως ταύτης τοῦτον (B. τούτων) ἐχούσης τὸν τρόπον (A. B. πόνον) τότε συνάγεται ὁ ἐνιαυτος εἰς ἡμέρας τξε'. — Forte haec referenda ad pag. 289. vs. 9. et pone καὶ μίαν inserenda. Fortasse adnotatio lectoris alicuius. Res quae memoratur tamen in mentem revocat auctoris enumerationem et computationem dierum. Numeros dierum singularum tempestatum, quas sex distinguit, si colligas pro toto anno habes 364. — Est tamen ubi non accurate computavit. pag. 295. vs. 8 seqq.

βερεταίου (τουτέςιν Ὀκτωβρίου) εἰκοςῆς ὀγδόης. Αὗται αἱ ἡμέραι αὔξουσι χολὴν μέλαιναν· χρῶ δὲ τοῖς ψυχροῖς [1] ὑδαρέσιν, οἴνοις εὐώδεσι καὶ τοῖς [2] ἁλυκοῖς, ἀφροδισίων ἀπεχόμενος.

Ἀπὸ ἰσημερίας μετοπωρινῆς ἕως Πλειάδος δύσεως ἡμέραι τεσσαράκοντα πέντε, ἀπὸ Ὑπερβερεταίου (τουτέςιν Ὀκτωβρίου) εἰκοςῆς ὀγδόης, ἕως [3] Ἀπιλλαίου (τουτέςι [4] Δεκεμβρίου) δωδεκάτης. Αὗται αἱ ἡμέραι αὔξουσιν ἰχῶρας· χρῶ δὲ ὀξέσι καὶ δριμέσι [5] καὶ ἀφροδισίοις καὶ πόνοις.

Ταῦτα [6] δὴ παραφυλαξάμενος, ὦ βασιλεῦ, [7] ζήσεις ἀλύπως καὶ ἀπόνως τὸν ἐπίλοιπον χρόνον. [8]

---

primo 28 Aprilis enumerat, quem in praecedenti tempestate iam computaverat: — tum vero 48 dies esse dicit usque ad 16 Iunii, (quem diem ipsum computare oportet, quum a 17 dein pergat,) id autem verum non est, nam 28 Aprilis computare non licet, quippe ad praecedentem tempestatem relatum, adeo ut duo tantum dies mensis Aprilis supersint; hi cum diebus 31 mensis Maii et 16 mensis Iunii faciunt 49. Quomodo si recte computaveris eius annus dies habebit 365. — In Cod. A. haec insuper adscribuntur: *τέταρτον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς μυλία μυριάδες τξε' — ἅτινα κατὰ Χαλδαίους διέρχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς χρόνους φ'. Τοῦτο γοῦν τὸ διάςημα ἀπέχει ἡ γῆ ἀπὸ τὰ τέσσαρα μέρη.* Omittuntur haec in B. — In C. D. pone priorem illam periodum sequitur fragmentum de foetus formatione, quod in D. *σοφιςοῦ Ἀλεξάνδρου* esse dicitur.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Pag. 11. vs. 4: τῆς μικρᾶς. Forte τῇ μικρᾷ scripsit THEOPHILUS.

« 12. « 13: primam: *lege:* alteram

« 46. « 14: inter eo: *lege:* inter se eo nomine

« 52. « 20: item *lege:* tandem

« 52. « *ult. in notis:* quum: *lege:* quem

« 54. « 11: satis rariorem: *lege:* satis rarum prae illis

« 63. « 18: σῶμα. Est haec quidem cod. lectio; ςόμα in textum recipere debueram, sicuti Latine dedi. cf. GAL. ad TEUTHRAM p. 476.

« 86. « 25: κατάργματος: *lege:* κατάγματος.

« 88. « *antepenult.:* (homoeomeris Graece): *addenda sunt verba:* quales voco eos, qui e prava harum mistione originem ducunt:

« 97. « *penult. in not.* THEOPHR. NONNUM: *lege:* THEOPHAN. NONNUM similis error bis irrepsit p. 220.

« 101. « 17: ὥσπερ τὰ ἕλκη: — exhibui codicis lectionem: suspicor tamen LEONEM voluisse ὥσπερ τὰ ἕλη, ut ita morbi nomen unde desumtum sit exponeret.

« 102. « 15: diurnae: *lege:* diariae

Pag. 104. vs. 20: superstita: *lege:* superstitem
« 108. « 13: deplendum est: *melius:* deplere oportet
« 111. « 16: *περισκυφισμόν.* Ad hoc vocabulum seqq. addere liceat: Schn. in Lex. voce *περισκυθίζειν* apud Paulum VI. 7. *περισκυφισμόν* in *περισκυθισμόν* mutatum cupit; idem autem in voce *σκυφίον* recte monet vocabulum a Paulo usurpatum a *σκυφίον* deduci. Itaque fere sibi non constat vir celeb. Re ipsa *περισκυθισμός* et *περισκυφισμός* a se invicem differunt: hoc inciditur cutis, illo cum capillis de capite detrahitur, quod nusquam, quod sciam, fecerunt Chirurgici veteres, affirmante licet Schneid. — *Περισκυφισμόν* l. l. describit Paulus; describit etiam Aretaeus, nomine ipso non adposito, de cur. m. Chron. I. 2: *ἔταμόν τινες ὑπὲρ μέτωπον κατὰ τὴν ςεφάνην τὸ δέρμα ἄχρις ὀςέον καὶ τόδε ἐπιξέσαντες, ἢ ἐπικόψαντες μέσφι διπλόης ἐς σάρκωσιν ἤγαγον.*
« 113. « *ult.* *κινῆται:* *lege:* *γίνηται*
« 126. « 16: ipse: *lege:* ipsi
« 128. « 18: illum: *lege:* alterum
« 129. « *ult.* *μαμηρᾷ* — Interpretatus sum: *chelidonio minori* e Glossis a Du Cangio p. 859. citatis. Remedia enim ad *ψωροφθαλμίαν* pertinere videntur: de

chelid. autem *minori* Diosc. ἔχει δὲ τὴν δύναμιν δριμεῖαν, παραπλησίαν ἀνεμώνῃ, ἑλκοῦσαν τὴν ἐπιφάνειαν· ψώρας τε καὶ ὄνυχας λεπροὺς ἀφίστησιν.

Pag. 136. vs. 4: ἐγκανθίδα: *lege:* ἐγκανθίδα vocant.

« 138. « 10: in *delendum.*

« « « 12: hoc: *lege:* hos

« 144. « 12: procedit: *lege:* procidit et vs. 16: procidentem

« 145. « 3: βοθρίον: Operae pretium videtur animadvertisse minus recte in App. ad Lex. Schneid. hoc vocabulum reddi *das Hornhaut träublein:* βότρυς deminutivum habet βοτρύδιον; nostrum vocabulum a βόθρος, itaque βοθρίον *das Grübchen:* prius illud nomen Germanicum σταφύλωμα denotat.

« 148. « 10: redditur: *exciderunt verba:* rarus est morbus et insanabilis.

« 162. « 5: coniuncta: *lege:* coniunctum

« 163. « 14: μέγιστα ἢ ἕδρα. — Ita codex: forte scripsit auctor μέγιστα ἡ ἕδρα; quod si legamus pone ἀλεκτρυόνων puncto minori distinguendum.

« 169. « 9: πτύγματα cf. notula ad pag. 205: tum vero Coel. Aurel. *m. Chron.* III. 2. p 437: « Convenit etiam multiplicati linteaminis vaporatio, sive pannorum, vel plagellarum, quae Graeci πτύγματα vocant, oleo tinctarum." Nobis

kompressen audiunt. Vs. seq. τὸ uncis includendum.

Pag. 173. vs. 1 : *εἰκονίδιον*. Hoc certe interpretatione indiget. Nisi graviter fallor huc facit locus, quem in Gloss. MSS. Bibl. Reg. legi: in NEOPHYTI Lex. Bot. Cod. 2286. et in alio Lex. Botan. Cod. 1310. (quod edidit BOISS. Vir. Celeb. in *Anecd. Graec.* T. II. p. 394—408.) en verba : *εἰκέονα καλεῖται τὰ ἐπὶ τῶν κηρύκων καὶ τῶν πορφύρων καὶ πιννῶν μέσα, περὶ ἃ ἡ ἕλιξ ἐςὶ τοῦ ὀςράκου· εἰσὶ δὲ αἱ κροκύδες αὐτῶν· δύναμιν δὲ ἔχουσι καυςικωτέραν τῶν κηρύκων καὶ τῆς πορφύρας διὰ τὸ ἐκπιέζειν αὐτῶν τὴν φύσιν.* Locum e duobus illis MSS. emendatiorem et pleniorem exhibeo quam DU CANG. p. 352. et SALMAS. ad SOLINUM p. 792. Ad postrema confer notulam nostram 3 ad p. 229 : nempe Glossae auctor istas *κροκύδας* pro organis habuisse videtur, quibus animalia illa alvum ponerent. — Hodierni Nat. Hist. cultores eas *byssum* vocant cf. CUVIER *Règne Animal* II. p. 456. I. v. D. HOEVEN *Handb. der Dierkunde* II. p. 37. — Iam vero *εἰκονίδιον* deminutivum videtur, quo eadem res indicatur, quippe aptissime remedium *δύναμιν ἔχον καυςικωτέραν* in morbo frigido extus adpli-

candum commendatur: cf. supra cap. 15. lib. II., ubi in re simili: *οὕτως γὰρ ἀνακαλούμεθα τὴν ψύξιν.*

Pag. 177. vs. 2: *ἐπὶ τὸ πάσχον*: *lege*: *ἐςὶ τὸ πάσχον.*

« 181. « 5: *ἀποζυροῦ*: *lege*: *ἀποζυγοῦ.*

« 183. « 7: *τὸν ἁλιέα ἐκεῖνον.* Vid. Gal. *de locis Aff.* I. 6. pag. 65. Kühn.

« « « 19: *διὰ ψινθέας*: *lege*: *δι' ἀψινθέας*, uti p. 187. vs. 1: tum dele notulam ad calcem paginae.

« 185. « 22: *οἷον — κενοῦνται*: — Forte emendandum *ὥςε διὰ δύο ἡμερῶν κενοῦσθαι.*

« 189. « 5: *σατυριασμός.* Verosimiliter legendum: *καὶ σατυριασμός.*

« 192. « 12: hypochondrium: *lege*: hypogastrium

« 193. « 4: *οὐρῶσι*: *lege*: *οὐροῦσι*

« 194. « 11: gustationem calidam: *lege*: gustatio calida

« 203. « 17: *κοινῶν*: *lege*: *κοινῶς*

« 209. « 9: *σφυρώματα.* Vocabulum diu me torsit: quid significaret primum non intelligebam: tum *τὰ σφυρὰ* indicari putabam, nec tamen perspiciebam qui fieret ut ibi sedem furunculi esse diceret. Tandem in veram incidisse mihi visus sum emendationem legendo *σφαιρώματα*: *nates* enim saepius furunculis locum praebent. — Vocabulum habetur apud Schol. Aristoph. ad *Pacis* vs. 1239: *ὄῤῥος δέ ἐστιν ὁ ὑποκείμενος τοῖς σφαιρώμασι τόπος.*

« 211. « 13: *τροπὰς*: *lege*: *τρύπας*

Pag. 213. vs. 7: *μυρμηκιᾶς*. Lepidum est, quod pro morbo formicarum agmen mutatus accentus excitavit: *lege: μυρμηκίας* et *μυρμηκία*.

« 235. « 21: *οἶνος ὁ μελίας καὶ συφ. κ. τ. λ.* Legendum puto: *οἶνος ὁ μελίας καὶ συφίζων· καὶ ὁ μὲν νέος οἶνος καὶ γλυκὺς εὐτροφώτερός ἐστι*,

« 236. « 18: bonis: *lege:* boni

« « « 19: alimenrorum: *lege:* alimentorum

« 243. « 2: *notae* 5: *ἐξ ὧν κ. τ. λ. lege: ἐξ ὧν δὲ ἄλειμμα, τῶνδε λίβανον, πιστάκια καὶ ἀμύγδαλα.*

« 245. « 11: *πεπεινῶν: lege: πετεινῶν*

« « « 14: *κολοκύνθη, ἐκζέση, ὅταν πεφθῇ: lege: κολοκύνθη ἐκζέση* (*ὅταν πεφθῇ*). Postrema *διττογραφίᾳ* deberi videntur, quare tollenda sunt.

« « « 2: *not.* ante *Forte* exciderunt verba: MS. *ὦτα νεφροὶ σπλάγχνα πάντα ἐγκέφαλος οὐραῶν καὶ των ταιλοιωζωον οἱ ὄρχοις*

« 248. « 5: cetri: *lege:* citri

« « « *antepenult. in nota: de re Hist.: lege: de re Rust.*

« 249. « *ult. not.* 1. Addo Sorani verba p. 206. vs. ult. *ὅτι σῆρος* (*σιρὸς* emendat Editor) *παρὰ τοῖς γεωργοῖς λέγεται σῶμα κοῖλον, εἰς ὃ τὰ σπέρματα βάλλοντες φυλάττουσιν.*

« 255. « 26: *τῶς: lege: τῶν*

« 258. « 4: melium: *lege:* milium

Pag. 260. vs. 17: utriplex: *lege:* atriplex

« 261. « 7: τρίγλαι αἱ τὰς καρκινάδας ἐσθίουσαι: emendationem certa auctoritate in notis munitam recepi; nolo tamen cod. lect. reticere: τρίγλαι αι ταις καρδίαις ἐσθίουσι (sic).

« 266. « 1: *notulae:* ca-: *lege:* capita

« 269. « 13: σταφίδες γλυκεῖς: *lege:* σταφίδες γλυκεῖαι

« 271. « 1: ματζάναι: Du Cangius locum citat et ματζάνα legisse videtur. Schedae meae ferunt ματζάναι, quod cum ματζάνας *Ptochoprodromi*, quem citat, congruit: sed vocabulum non interpretatur vir celeb.: ego *rubi fructus* Latine dedi: idem esse credens quod βατζήνα; facillima enim litterarum β. et μ. in usu permutatio, cuius alterum si velis exemplum, χήμη et χηβάδες cogita. Possit quis mihi obiicere mirum in modum inter mala persica et armeniaca rubi fructus interponi: at nolim affirmare h. l. ordinem verborum ab auctore ipso profectum esse, modo attendamus ad vs. superiorem: φάβα χλωρὸν, συκάμινα, ἀμύγδαλα scilicet!

« 273. in *nota* vs. 1: credo *omnino leg.* non credo

« 285. vs. 5: πνεύμονος. Recipienda omnino est duorum codd. lectio πνεύματος: et in versione pro pulmone *lege:* spiritu.

Ceterum mallem nihil omnino vitii aut erroris hisce opusculis nunc primum editis adhaesisset. Sed ignoscet aequus et eruditus lector, quum reputaverit quam anceps ac lubricum sit istud negotium, ac praeterea me ob locorum intervallum non nisi pauca ipsum perlustrare et emendare potuisse.

INDEX VERBORUM.

Asterisco notavi vocabula in Lexx. non inveniendo.

A.

Β.

Γ.

Δ.

E.

Z.

H.

Θ.

I.

K,

Λ.

M.

N.

Ξ.

O.

Π.

Ρ.

Σ.

T.

Υ.

Φ.

Χ.

Ψ.

Ω.

